

KALEIDOSKOP VKUSU

KALEIDOSKOP VKUSU

KALEIDOSKOP VKUSU

KALEIDOSKOP VKUSU

KALEIDOSKOP VKUSU

KALEIDOSKOP VKUSU

ČESKOSLOVENSKÁ BIŽUTERIE NA VÝSTAVÁCH 1948–1989
CZECHOSLOVAK COSTUME JEWELLERY EXHIBITIONS 1948–1989

KALEIDOSCOPE OF TASTE

KALEIDOSCOPE OF TASTE

KALEIDOSCOPE OF TASTE

KALEIDOSCOPE OF TASTE

KALEIDOSCOPE OF TASTE

KALEIDOSCOPE OF TASTE

Kateřina Hrušková – Kateřina Nora Nováková – Petr Nový

KALEIDOSKOP VKUSU

KALEIDOSCOPE OF TASTE

**KALEIDOSKOP VKUSU
KALEIDOSKOP VKUSU**

KALEIDOSKOP VKUSU

KALEIDOSKOP VKUSU

KALEIDOSKOP VKUSU

KALEIDOSKOP VKUSU

**ČESKOSLOVENSKÁ BIŽUTERIE NA VÝSTAVÁCH 1948–1989
CZECHOSLOVAK COSTUME JEWELLERY EXHIBITIONS 1948–1989**

KALEIDOSCOPE OF TASTE

KALEIDOSCOPE OF TASTE

KALEIDOSCOPE OF TASTE

KALEIDOSCOPE OF TASTE

KALEIDOSCOPE OF TASTE

KALEIDOSCOPE OF TASTE

Kateřina Hruřková – Kateřina Nora Nováková – Petr Nový

KALEIDOSKOP VKUSU

ČESKOSLOVENSKÁ BIŽUTERIE NA VÝSTAVÁCH 1948–1989

7 Jablonecká bižuterie na výstavách v 19. a v první polovině 20. století

Petr Nový

- 10 Pražské průmyslové výstavy
a jejich následovníci
- 12 Světové výstavy 19. století
- 14 Světové výstavy první poloviny 20. století
- 16 Výstavy v Jablonci nad Nisou

23 Uměleckoprůmyslové školy na výstavách

Kateřina Nora Nováková

- 25 Účast škol na výstavách
od konce 19. století do roku 1945
- 27 Prezentace škol na výstavách
v zahraničí a v Jablonci nad Nisou

42 Jablonecká bižuterie na výstavách a veletrzích

Kateřina Hrušková, Kateřina Nora Nováková

- 42 Výstavy jablonecké bižuterie
v Československu 1948–1989
- 42 Mezinárodní výstavy v Jablonci nad Nisou
- 43 Celostátní výstavy bižuterie 1959–1963
- 49 Mezinárodní výstavy bižuterie 1965–1987
- 58 Jablonec 71
- 84 Bižuterie na tuzemských veletrzích
- 85 Liberecké výstavní trhy
- 100 Mezinárodní veletrh spotřebního zboží v Brně
- 100 Československý veletrh spotřebního zboží
- 101 Mezinárodní veletrh spotřebního zboží
- 109 Výstavy v prodejních, obchodních domech
a kontraktační výstavy v tuzemsku

KALEIDOSCOPE OF TASTE

CZECHOSLOVAK COSTUME JEWELLERY EXHIBITIONS 1948–1989

7 Jablonec costume jewellery at fairs and exhibitions in the 19th and in the first half of the 20th century

Petr Nový

- 10 The industrial fairs of Prague,
and their successors
- 12 World Fairs in the 19th century
- 14 World Fairs in the first half of the 20th century
- 16 Fairs and exhibitions in Jablonec nad Nisou

23 Uměleckoprůmyslové školy na výstavách Applied arts schools at fairs and exhibitions

Kateřina Nora Nováková

- 25 School attendance at exhibitions
from the end of the 19th century to 1945
- 27 School presentations abroad
and in Jablonec nad Nisou

39 Jablonec costume jewellery at exhibitions and fairs

Kateřina Hrušková, Kateřina Nora Nováková

- 42 Exhibitions of Jablonec costume jewellery
in Czechoslovakia 1948–1989
- 43 International exhibitions in Jablonec nad Nisou
- 43 Nationwide costume jewellery exhibitions 1959–1963
- 49 International costume jewellery exhibitions 1965–1987
- 58 Jablonec 71
- 84 Costume jewellery at domestic trade fairs
- 85 Liberec Exhibition Markets
- 100 The International Consumer Goods Fair in Brno
- 100 The Czechoslovak Consumer Goods Fair
- 101 The International Consumer Goods Fair
- 109 Exhibitions in shops, department stores,
and contracting exhibitions in Czechoslovakia

ISBN 978-80-86397-36-8

Publikace byla financována z prostředků Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 až 2022 (NAKI II) Ministerstva kultury ČR v rámci projektu Design československého skla a bižuterie 1948–1989 (DG18P02OVV031).

Řešitelem projektu je Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou.

121 Výstavy jablonecké bižuterie v zahraničí

Kateřina Hrušková

- 123 Výstavy jablonecké bižuterie
v zahraničí 1948–1989
125 Reprezentativní výstavy v zahraničí
134 Mezinárodní světové výstavy Expo
141 Aktivity PZO Jablonex – veletrhy, výstavy,
módní přehlídky
144 Bižuterie na zahraničních veletrzích
148 Kontraktační výstavy a další prezentační
akce v zahraničí

157 Vybraní vzorkaři bižuterních podniků

Kateřina Hrušková, Kateřina Nora Nováková

- 166 Centroflor
172 Železnobrodské sklo
183 Preciosa
185 Bižuterie
191 Skleněná bižuterie
195 Tofa Albrechtice

- 203 Zkratky
205 Jmenný rejstřík

- 207 Literatura
212 Poděkování

- 214 Tiráž

121 Exhibitions of Jablonec costume jewellery abroad

Kateřina Hrušková

- 123 Exhibitions of Jablonec costume jewellery
abroad 1948–1989
125 Representative exhibitions abroad
134 Expo International World Fairs
141 The activities of PZO Jablonex – fairs, exhibitions,
fashion shows
144 Costume jewellery at fairs abroad
148 Contracting exhibitions and other presentation
events abroad

157 Selected designers at costume jewellery enterprises

Kateřina Hrušková, Kateřina Nora Nováková

- 166 Centroflor
172 Železnobrodské sklo
183 Preciosa
185 Bižuterie
191 Skleněná bižuterie
195 Tofa Albrechtice

- 203 Abbreviations
205 Index

- 207 Bibliography
212 Acknowledgement

- 214 Copyright page

JABLONECKÁ BIŽUTERIE NA VÝSTAVÁCH V 19. A V PRVNÍ POLOVINĚ 20. STOLETÍ

Petr Nový

JABLONEC COSTUME JEWELLERY AT FAIRS AND EXHIBITIONS IN THE 19TH AND IN THE FIRST HALF OF THE 20TH CENTURY

Devatenácté století má mnoho přizvisek a jedním z nich by jistě mohlo být označení *věk průmyslových výstav*.¹ Přestože první akce tohoto typu byla uspořádána v Londýně již mezi lety 1756–1761 (údaje se liší), charakter „moderních průmyslových výstav a vzorkových veletrhů, které spatřovaly hlavní cíl v uplatnění vystavovaného zboží na trhu“, tyto přehlídky získaly až v následném období, a to nejprve v napoleonské Francii.²

První reprezentativní světovou výstavu hostil roku 1851 Londýn v impozantním Křišťálovém paláci architekta Josepha Paxtona. Od května do října ji navštívilo více než 6 milionů lidí. Obecně platí, že „na těchto akcích, koncipovaných jako oslava úspěchů tvůrčího lidského ducha, musely firmy upoutat pozornost i něčím jiným nežli jen běžnou produkcí“³ – např. na londýnské výstavě byly světu poprvé představeny telegraf, stůl z vulkanizovaného kaučuku, plynový sporák nebo elektrické hodiny.⁴

Popularita výstavních přehlídek mezi návštěvníky však měla i své stinné stránky. Od devadesátých let 19. století byly velkým problémem, na které často upozorňovala také redakce respektovaného německého časopisu *Sprechsaal*, věnujícího se porcelánu, sklu a kamenině, „tzv. divoké výstavy, které se konaly často v Německu a Francii. Cílem jejich pořadatelů bylo většinou zcizení zaslaných vzorků nebo jejich zkopírování.“⁵

V českých zemích lze typologicky k průmyslovým a uměleckoprůmyslovým prezentačním akcím řadit **Jubilejní zemskou výstavu** z roku 1791, uspořádanou v pražském Klementinu na počest korunovace císaře Leopolda II. českým králem, a poté pražské průmyslové a manufakturní výstavy, které se konaly mezi lety 1828–1836.⁶ Specifickým případem je obchodně-průmyslová výstava, „která se konala na chotkovském panství ve Veltrusích u Kralup nad Vltavou“ při příležitosti návštěvy císařovny Marie Terezie a jejího manžela Františka Lotrinského v zemi roku 1754.⁷

Jablonecká bižuterie na většině těchto přehlídek samozřejmě nechyběla, a to jak domácích, tak zahraničních, neboť pro ni byly – díky bytostně exportnímu zaměření – nikoliv možnosti, ale nutnosti. Drobné galanterie a ozdobné výrobky ze skla se začaly na severu Čech zhotovovat v poslední třetině 17. století, ve stejné době, kdy na scénu přichází český křišťál. Místní obchodníci začínají tento sortiment aktivně nabízet v zahraničí buď přes partnerské firmy, nebo přímo. V 18. století již můžeme hovořit o velkoobchodu, kdy vedle dutého skla, zrcadel a lustrů začíná hrát stále důležitější roli bižuterie, jejíž výrobci a vývozci se postupně soustředili v Turnově, Hodkovicích nad Mohelkou a především v Jizerských horách s centrem v Jablonci nad Nisou. Od první třetiny 19. století ke skleněným drobnostem přibýly výrobky z kovu zhotovované pasíří.⁸

The nineteenth century has been given many names, and one could certainly be the age of *industrial fairs and exhibitions*.¹ Although the first event of this kind was organised in London sometime between 1756 and 1761 (the figures differ), the nature of “modern industrial exhibitions and sample fairs, the main objective of which was to promote the goods on display on the market”, these shows only became more common in the period that came after, first of all in Napoleonic France.²

London hosted the world's first World Fair in 1851 at architect Joseph Paxton's impressive Crystal Palace. More than 6 million people visited between May and October. It generally stands that “companies had to attract attention with something a little different to common products at these events, intended as a celebration of the spirit of creative human spirit”³ – it was at the fair in London, for example, that the telegraph was first presented, a table made of vulcanised rubber, a gas cooker, or an electric clock.⁴

The popularity of shows among visitors had a more shadowy side, however. One huge problem from the 1890s onward, one that was commonly reported by the editorial team of respected German magazine *Sprechsaal*, devoted to porcelain, glass, and stoneware, was the “wild fairs that often took place in Germany and France. The aim of the organisers was mostly to steal the samples sent to them, or copy them.”⁵

In the Bohemia, meanwhile, the **Jubilee Provincial Exhibition** held in 1791 at Klementinum in Prague in honour of the coronation of Emperor Leopold II as King of Bohemia, and the Prague Industrial and Manufacturing Fair, held between 1828 and 1836, were certainly events that presented industry and applied arts.⁶ One specific case is the commercial and industrial fair “that was held on the Chotek estate in Veltrusy near Kralupy on the river Vltava” to mark the visit of Empress Marie Theresa and her husband Francis Stephen of Lorraine to the land in 1754.⁷

Jablonec costume jewellery was present at most of these shows, of course, whether at home or abroad, given that it was more of a necessity than an option due to the vital need to export. Smaller haberdashery and decorative products made of glass were first made in North Bohemia in the final third of the 17th century, at the same time Bohemian crystal arrived on the scene. Local merchants began actively offering these products abroad, either through partner companies or themselves. By the 18th century we can talk of wholesale, when costume jewellery began to play a bigger role, alongside hollow glass, mirrors, and light fittings, and whose producers gradually concentrated in Turnov, Hodkovice nad Mohelkou, and mainly in the Jizera Mountains, with Jablonec nad Nisou at its centre. Small glass items were joined in the first half of the 19th century by metal products made by girdlers.⁸

Pražské průmyslové výstavy a jejich následovnici

Poprvé byla jablonecká bižuterie širšímu publiku v Českém království výstavně představena na pražské průmyslové výstavě roku **1829**. Obeslalo ji celkem sedm vývozců a výrobců „krátkého zboží“, z nichž téměř všichni obdrželi bronzové medaile nebo čestná uznání. Jednalo se o firmy Josef Pfeiffer & Co. (skleněné zboží; čestné uznání), Heinrich Göble (skleněné perle; bronzová medaile) a Johann Kiesewetter (kovová spinadla) z Jablonce nad Nisou, Ferdinand Unger & Co. (skleněné zboží; bronzová medaile) a Blaschka & Söhne (skleněné zboží; bronzová medaile) z Hodkovic nad Mohelkou, Karl Josef Zenkner z Josefova Dolu (skleněné perle a flakóny; čestné uznání) a Franz Riedel (skleněné kameny; čestné uznání) z Antoninova.⁹

V početně skromnějším složení se interesenti v jablonecké bižuterii prezentovali na další průmyslové výstavě, která byla v Praze uspořádána roku **1831**. Skleněné zboží zde předvedly jen tři firmy, zato každá z nich byla oceněna, Göble a Zenkner získaly stříbrné medaile, Blaschka bronzovou.¹⁰ A bižuterie nechyběla ani na pražské výstavě z roku **1836** uspořádané ke korunovací císaře Ferdinanda V. českým králem. Ta přitom rozsahem značně předčila své předchůdkyně, když mohli návštěvníci v Ledebourském paláci obdivovat přes 60 tisíc exponátů od 251 vystavujících. V Praze se znovu úspěšně prezentovaly firmy Blaschka, Zenkner (obě oceněné stříbrnými medailami), po minulé absenci Pfeiffer, Unger (stříbrná medaile) a Kiesewetter (bronzová medaile), nově Karl Pattermann z Příchovic (vinuté sklo; bronzová medaile).¹¹

Při příležitosti výstavy byl Ferdinand Unger dokonce pozván k soukromé audienci u císaře. „Této cti se mu dostalo díky daru, který přichystal ke slavnosti spojené s korunovaci. Císařský pár totiž uchvátil skleněný chrám složený ze sklářských surovin, polotovarů a konečných výrobků. Neslo jej šest granátů a hodkovický podnikatel za tento dar od císaře získal záslužný zlatý kříž.“¹²

Výstava z roku 1836 ale byla pro Prahu labutí písní, když se další průmyslové přehlídky tohoto typu již konaly spíše ve Vídni a později i v jiných městech monarchie. O účasti bižuterních firem na nich máme jen málo informací, ale víme, že v letech 1839 a 1845 získala za své kolekce skleněného zboží představeného v hlavním městě císařství zlaté medaile hodkovická firma Ferdinand Unger & Co.¹³ Výrobce a vývozce jabloneckého zboží však konec pražských výstav patrně příliš nermoutil. „Vzhledem k silicimu exportu pro ně byly přitažlivé především výstavy světové.“¹⁴

Když se na rok 1891 začala v Praze připravovat **Jubilejní zemská výstava**, nedokázali se zástupci českých a českoněmeckých elit v rámci organizač-

The industrial fairs of Prague, and their successors

Jablonec costume jewellery was first exhibited to the general public in the Kingdom of Bohemia at the Prague Industrial Fair in **1829**. The event was attended by seven exporters and producers of “haberdashery”, almost all of whom were presented with bronze medals or honourable mentions. The companies involved were Josef Pfeiffer & Co. (glass goods; honourable mention), Heinrich Göble (glass beads; bronze medal), and Johann Kiesewetter (metal fasteners) from Jablonec nad Nisou, Ferdinand Unger & Co. (glass goods; bronze medal) and Blaschka & Söhne (glass goods; bronze medal) from Hodkovice nad Mohelkou, Karl Josef Zenkner from Josefův Důl (glass beads and scent bottles. honourable mention), and Franz Riedel (glass stones; honourable mention) from Antoninov.⁹

Those involved in Jablonec costume jewellery were also on show at another industrial fair, this one organised in Prague in **1831**, albeit to a more modest extent. Only three companies attended to present glass goods, although each won a prize: Göble and Zenkner both won a silver medal, Blaschka a bronze.¹⁰ Neither was costume jewellery absent from the Prague fair in **1836**, organised to mark the coronation of Emperor Ferdinand V as King of Bohemia. This was considerably larger than its predecessor, with visitors to Ledebour Palace able to admire over 60 thousand exhibits from 251 exhibitors. Prague was again a success for Blaschka, Zenkner (both presented with silver medals), the returning Pfeiffer (after having missed the last event), Unger (silver medal) and Kiesewetter (bronze medal), and for the first time Karl Pattermann from Příchovice (lampworked glass; bronze medal).¹¹

Ferdinand Unger was even invited to a private audience with the emperor on the occasion of the fair. “He was given this honour thanks to a gift that he had planned for the celebrations connected to the coronation. The imperial couple were, after all, enchanted by the glass temple made of glass raw materials, semi-finished products, and end products. It was carried by six grenadiers and the entrepreneur from Hodkovice rightly received a gold cross from the emperor for the gift.”¹²

The exhibition in 1836 was, however, a swansong for Prague, with further industrial shows of this type more likely to take place in Vienna and in other cities of the monarchy thereafter. We have little information about costume jewellery companies attending them, although what we do know is that Ferdinand Unger & Co. from Hodkovice won gold medals for its collection of glass goods, presented in the capital of the empire, between 1839 and 1845.¹³ As it happens, the manufacturers and exporters of Jablonec goods did not mourn the end of the Prague fairs that much. “World fairs were more and more attractive to them in light of rising exports.”¹⁴

ního výboru shodnout na její koncepci. Čeští Němci z něj proto vystoupili a z výstavy se stala akce s akcentem na představení úspěchů národnostně českých podnikatelů. Českoněmečtí jablonečtí vývozci však přesto našli cestu, jak se na výstavě objevit, přestože ji oficiálně bojkotovali. Exportér Moritz Tausig totiž v zastoupení dalších firem poslal kolekci luxusní bižuterie sklářské firmě J. Zeckert & Sohn z Mistrovic, která ji zařadila do své prezentace.¹⁵

Mezi účastníky jako státem zřizovaný ústav samozřejmě nechyběla ani jablonecká uměleckoprůmyslová škola. Byla „zastoupena samostatnou expozicí ve středu školního pavilonu, kde vystavovala kresby, návrhy a hotové výrobky ze všech oddělení. Školní expozici zhlédl dokonce i císař František Josef I., kterému byl představen ředitel školy. Císař se pochvalně vyjádřil o kvalitách školy.“¹⁶

Naopak velmi výrazně byla bižuterie zastoupena na **Německočeské výstavě** (něm. *Deutschböhmisches Ausstellung*) v Liberci roku 1906, která byla odpovědí českých Němců na rukavici hozenou pražskou Jubilejní výstavou. V prestižním čestném výboru zasedli s bižuterním podnikáním pevně spjatí předseda jabloneckého Gremia exportérů Josef Johann Luke, exportér a komerční rada Jakob Mahla a sklářští velkopodnikatelé Wilhelm a Josef Riedelové. Ve skupině nazvané Jablonecké zboží, galanterie a krátké zboží (něm. *Gablonzer Waren, Galanterie- und Kurzwaren*) vystavovalo 32 firem, mezi něž bylo rozděleno 18 výstavních cen. Jednu z nejvyšších poct, stříbrnou státní cenu, získalo jablonecké Společenstvo pasířů a výrobce sintrované bižuterie Gebrüder Redlhammer, bronzovou státní cenu firma Gebrüder Feix z Albrechtic v Jizerských horách.¹⁷

Samostatně se prezentovalo Výrobní společenstvo zhotovitelů dutých perli pro politický okres Jablonec, a zejména pak – vzhledem k členství v jury bez možnosti ocenění – firma Jos. Riedel s centrálou v Dolním Polubném, dominantní výrobce základních skleněných polotovarů pro jablonecký průmysl. V pavilonové expozici se zbožím zhotoveným z riedelovského skla prezentovalo 54 firem (skleněné kameny, knoflíky, perle a kroužky, ale i duté sklo a krystalerie).¹⁸

Expozice jabloneckého průmyslu na Německočeské výstavě v Liberci, 1906, sbírka MSB v Jablonci nad Nisou
Exposition of the Jablonec industry at the German-Czech Exhibition in Liberec, 1906, MSB collection in Jablonec nad Nisou

When, in 1891, preparations began for the **Jubilee Provincial Fair**, representatives of the Czech and German-Bohemian elites in the organising committee were unable to agree on a concept. The German-Bohemians therefore pulled out, meaning that the fair became one where the accent was on presenting the successes of Czech entrepreneurs alone. However, the German-Bohemians exporters from Jablonec did find a way of attending the fair, in spite of having officially boycotted. Exporter Moritz Tausig, representing other companies, sent a collection of luxury costume jewellery to J. Zeckert & Sohn from Mistrovice, including this in its presentation.¹⁵

The applied arts school in Jablonec also attended, as an institution established by the state. It was “represented by a separate exhibition in the middle of the school pavilion, where it showed drawings, designs, and finished products from all departments. Even Emperor Franz Joseph I found his way to the school exhibition, which was presented to him by the principal of the school. The emperor praised the qualities of the school.”¹⁶

By contrast, costume jewellery was strongly represented at the **German-Bohemian Fair** (German: *Deutschböhmisches Ausstellung*) in Liberec in 1906, an answer from the Czech Germans to the glove thrown by the Prague Jubilee Fair. Chairman of the Jablonec Association of Exporters Josef Johann Luke, a man closely-linked to the costume jewellery business, exporter and commercial counsel Jakob Mahla, and glass magnates Wilhelm and Josef Riedel all sat on the prestigious honor-

ary committee. Some 32 companies attended in the section for Jablonec goods and haberdashery (German: *Gablonzer Waren, Galanterie- und Kurzwaren*), and 18 fair prizes were distributed among them. One of the highest honours, a silver state prize, was presented to the Society of Girdlers and sintered costume jewellery maker Gebrüder Redlhammer, with Gebrüder Feix from Albrechtice v Jizerských horách winning a bronze state prize.¹⁷

The Production Society of Hollow Bead Makers for the Political District of Jablonec presented itself separately, as did the Jos. Riedel Company in Dolní Polubný, a dominant producer of basic glass semi-finished products for the industry in Jablonec. This was particularly remarkable given that the

V meziválečném období, od roku 1920, se jablonecká bižuterie objevovala na hojně navštěvovaných vzorkových veletrzích v Praze a Liberci, to však byly primárně komerční a kontrakční akce. Klasickou výstavou umělec-koprůmyslového typu, zaměřenou navíc výhradně na obory skla a bižuterie, byla až **Jubilejní výstava československého skla a bijouterie** uspořádaná roku 1930 v Železném Brodě. Představilo se zde celkem 126 vystavujících, včetně českých a českoněmeckých bižuterních firem.

Největší meziválečnou odvětvovou přehlídkou se stala **Celostátní výstava československého skla** v Praze, uspořádaná Sklářským ústavem v Hradci Králové a Hospodářským svazem sklářských průmyslníků v Uměleckoprůmyslovém museu na přelomu let 1933 a 1934. Ani zde jablonecká bižuterie samozřejmě nechyběla.

„Protektory výstavy navržené architektem Antonínem Heythumem byli ministři obchodu Josef Matoušek a veřejných prací Jan Dostálek. Zahájení se vedle nich zúčastnili též předseda poslanecké sněmovny František Staněk a kancléř Přemysl Šámal. Do muzea později zavítal i prezident Tomáš G. Masaryk. Podle Sklářských rozhledů si prohlédl veškeré expozice výstavy a setrval v živém zájmu na výstavě po dobu jedné hodiny.“¹⁹

Světové výstavy 19. století

Když byla v roce **1851** v londýnském Křišťálovém paláci zahájena **první světová výstava**, získala forma prezentace průmyslových a řemeslných výrobků novou úroveň. Rozlehlé prostory, tisíce účastníků, velkolepé instalace, miliony návštěvníků, to vše činilo ze světových výstav prestižní akce mající vliv na budoucí prosperitu firem. Odtud, z mezinárodního srovnání, vycházely spotřební trendy, jimž bylo radno vycházet vstříc nebo se s nimi alespoň vyrovnat.²⁰

Pro podnikatele s jabloneckou bižuterií byly světové výstavy vítanou příležitostí, jak o sobě dát vědět, potěšit stávající zákazníky a oslovit nové. Případný zisk některého z výstavních ocenění byl, vzhledem k početné konkurenci, vysoce prestižní a obecně respektovanou záležitostí otvírající nejdenní dveře. To jsou důvody, proč v první řadě jablonecké skleněné zboží – perle, bižuterní kameny, knoflíky a další – na těchto nákladných akcích nechybělo, ač byla finanční podpora ze strany rakouského státu většinou spíše symbolická. Proto se také světových výstav opakovaně účastnily, až na výjimky, jen velké, zavedené a prosperující jablonecké exportní domy.

Na prvních dvou světových výstavách výrazně uspěla jablonecká firma Josef Pfeiffer & Co. V Londýně získala za svou kolekci skleněné bižuterie zlatou

medaili, v Paříži roku **1855**, kde obdržela stříbrnou a bronzovou medaili, její šéf Josef Pfeiffer dokonce zasedal ve výstavní jury. Další stříbrné ocenění si společnost přivezla z pařížské výstavy konané v roce **1867**.²¹ Součástí velkolepé akce ve městě nad Seinou tehdy byla též prezentace dějin lidské práce. „Světové výstavy začaly pomalu měnit svůj charakter. Vedle informací o jednotlivých výrobcích bylo možno získat i ucelený přehled o hospodářských a sociálních problémech lidstva.“²²

Then, between the wars, from 1920, Jablonec costume jewellery appeared at abundantly visited sample fairs in Prague and Liberec, although these were primarily commercial and contracting events. A classic applied arts exhibition that focused exclusively on glass and costume jewellery came with the **Jubilee Exhibition of Czechoslovak Glass and Costume Jewellery**, held in Železný Brod in 1930. A total of 126 exhibitors attended, including Czech and German-Bohemians costume jewellery companies.

The largest show in the field between the wars was the **National Exhibition of Czechoslovak Glass** in Prague, organised by the Glass Institution in Hradec Králové and the Trade Association of Glass Industrialists at the Museum of Decorative Arts at the turn of 1933 and 1934. With the attendance of Jablonec costume jewellery, of course.

“The patrons of the exhibition, designed by architect Antonín Heythum, were Minister of Trade Josef Matoušek and Minister of Public Works Jan Dostálek. Chairman of the Chamber of Deputies František Staněk and Chancellor Přemysl Šámal were also at the opening. Later, even President Tomáš G. Masaryk came to the museum. According to Sklářské rozhledy, he looked around all the exhibits and took an active interest in the exhibition for one hour.”¹⁹

World Fairs in the 19th century

When the **first World Fair** was held in the Crystal Palace in London in **1851**, the presentation of industrial and craft products moved up to a whole new level. Expansive space, thousands of participants, grand installations, and millions of visitors all combined to make world fairs prestigious events that had an influence on the future prosperity of the companies involved. It was there, based on international comparison, that consumer trends were set, and it was wise to accommodate or at least match them.²⁰

World Fairs were a welcome opportunity for Jablonec costume jewellery entrepreneurs to announce themselves, please existing customers and address new ones. In light of the fierce competition, winning one of the fair prizes was a highly prestigious and universally respected matter that opened a number of doors. These were the reasons that predominantly Jablonec glass goods – beads, costume jewellery stones, buttons and more – were represented at these costly events, even though financial support from

medaili, v Paříži roku **1855**, kde obdržela stříbrnou a bronzovou medaili, její šéf Josef Pfeiffer dokonce zasedal ve výstavní jury. Další stříbrné ocenění si společnost přivezla z pařížské výstavy konané v roce **1867**.²¹ Součástí velkolepé akce ve městě nad Seinou tehdy byla též prezentace dějin lidské práce. „Světové výstavy začaly pomalu měnit svůj charakter. Vedle informací o jednotlivých výrobcích bylo možno získat i ucelený přehled o hospodářských a sociálních problémech lidstva.“²²

Portrét Josefa Pfeiffera, olej na plátně, před 1867, sbírka MSB

Portrait of Josef Pfeiffer, oil on canvas, before 1867, MSB collection

Velkou příležitostí pro jablonecké podnikatele byla **světová výstava ve Vídni** roku 1873. Kolektivně ji obeslalo 43 výrobců a obchodníků, mezi nimi firma Jacob H. Jeiteles Sohn, W. Klaar či E. Müller, patřící tehdy k největším v oboru, i pozice pomalu vyklizející společnost Josef Pfeiffer & Co. „Expozice obsahovala sklo i bižuterii a názorně ukazovala výrobní proces od suroviny k hotovému zboží.“²³ Od výstavní komise expozice sice získala medaili za pokrok, oceňující její vysokou technologickou a estetickou úroveň, radost však vystavovatelům kazilo přidělené místo. „Považovali ho za nevhodné a nedůstojné. Cítili se dotčeni tím, že komise nedocenila význam bižuterního průmyslu.“²⁴

the Austrian state was symbolic more than anything else. And this was the reason that, with a few exceptions, only the large, established, and prospering Jablonec export houses repeatedly attended the World Fairs.

Diplom firmy Josef Pfeiffer & Co. ze světové výstavy v Paříži roku 1855, sbírka MSB

Josef Pfeiffer & Co. diploma from the Exposition Universelle, Paris, 1855, MSB collection

Jablonec company Josef Pfeiffer & Co. was highly successful at the first two World Fairs. It won a gold medal for its collection of glass costume jewellery in London and the owner, Josef Pfeiffer, even sat on the exhibition jury in Paris in **1855**, where the company won a silver and a bronze medal. The company took home another silver medal from the fair in Paris in **1867**.²¹ One part of the magnificent event in the city on the Seine at that time was a presentation of the history of human work. “The character of World Fairs gradually began to change. Alongside information on individual products, there was also the opportunity to get a comprehensive overview of human economic and social problems.”²²

One major opportunity for the entrepreneurs of Jablonec was the **World Fair in Vienna** in 1873. A total of 43 producers and merchants collectively attended, among them the companies of Jacob H. Jeiteles Sohn, W. Klaar and E. Müller, at that time among the biggest in the field, as well as the waning Josef Pfeiffer & Co. “The exhibition took in glass and costume jewellery and showed in an exemplary way the production process, from

Česká bižuterie měla zastoupení i na **první světové výstavě uspořádané mimo Evropu**, a to roku 1876 v severoamerické Filadelfii, když ji zde prezentoval jablonecký Franz Bergmann. Ten nechyběl ani na následné **světové výstavě v Paříži** roku 1878, kde mu dělaly společnost exportní domy Eduard Dressler a Schindler & Co., jenž zde získal stříbrnou medaili. Když se v roce 1889 velkolepá akce do města nad Seinou vrátila, představily zde velmi úspěšně jabloneckou bižuterii firmy Jacob H. Jeiteles Sohn (zlatá medaile), Gebrüder Feix (stříbrná medaile) či Ferdinand Kahl (bronzová medaile). Ozdobným skleněným zbožím se Jacob H. Jeiteles Sohn prezentoval též na světové výstavě v Chicagu roku **1893**.²⁵

„Na světové výstavě v roce 1889 došlo k další proměně charakteru těchto mamutích podniků světových měřítek. I nadále byly vystavovány průmyslové, řemeslnické a jiné produkty a přírodní výtvořky, ale tyto původně komerční expozice ustupovaly do pozadí a na jejich místo se draly atrakce, které sloužily především k zábavě a odpočinku návštěvníků výstavy.“²⁶

Specifickou podobu měla účast jabloneckých producentů a vývozců na **světové výstavě v Paříži** uspořádané v roce 1900. Bronzovou medaili zde získal Simon Sternheimer, ale největší pozornost na sebe strhl exportní dům Gebrüder Mahla prezentující se v paláci Trocadero pávem stvořeným z 25 tisíců skleněných knoflíků rozličných typů, které firma během své čtvrtstoleté existence vyráběla. Její spolumajitel Jakob Mahla navíc zasedl ve výstavní jury.²⁷ Jablonecká uměleckoprůmyslová škola se akce zúčastnila v rámci expozice vídeňského uměleckoprůmyslového muzea, pro níž zhotovila nábytkové kování z pozlaceného litého bronzu v interiéru empírového pokoje.²⁸

Světové výstavy první poloviny 20. století

Po Francii se světové výstavy vrátily do USA, když v roce **1904** tuto velkolepou přehlídku uspořádalo město St. Louis. Českou bižuterii zde velmi úspěšně zastupovaly práce jablonecké uměleckoprůmyslové školy oceněné jak velkou cenou, tak zlatou medailí.²⁹

Studentské práce si získaly patřičný respekt též na první velké poválečné prezentační akci, které se nově vzniklé Československo oficiálně účastnilo, a to na **Mezinárodní výstavě dekorativních umění** v Paříži roku 1925. Grand Prix zde získala jak jablonecká škola, tak teprve v roce 1920 vzniklá uměleckoprůmyslová sklářská škola v Železném Brodě, věnující se vedle skla též vzorování bižuterie. Mezi pozoruhodné novinky na pomezí sklářské a bižuterní tvorby patřily figurky zhotovené frekventanty a dílenskými učiteli podle návrhů výtvarného pedagoga Jaroslava Brychty. V Paříži za ně škola od jury získala zlatou a bronzovou medaili.³⁰

raw materials to finished products.”²³ Although the exhibition did win a medal for advancement from the fair committee in appreciation of its high technological and aesthetic standard, the exhibitors' joy was tempered by the location assigned to them. “They deemed it to be unsuitable and undignified. They were upset by the fact that the committee did not fully appreciate the significance of the costume jewellery industry.”²⁴

Bohemian costume jewellery was also represented at the **first World Fair staged outside of Europe**, in Philadelphia in North America in 1876, when it was presented by the Franz Bergmann Company from Jablonec. That company was also in attendance at the **World Fair in Paris** in 1878, when it was accompanied by the Eduard Dressler and Schindler & Co. export houses, the latter winning a silver medal. When the grand event returned to Paris in 1889, the Jablonec costume jewellery companies of Jacob H. Jeiteles Sohn (gold medal), Gebrüder Feix (silver medal) and Ferdinand Kahl (bronze medal) all presented themselves with great success. Jacob H. Jeiteles Sohn went on to present similar glass goods at the World Fair in Chicago in **1893**.²⁵

“The nature of these colossal global events saw another change at the World Fair in 1889. Industrial, craft, and other products were all still on show, together with natural products, but the once commercial presentations stepped back and in their place attractions arrived whose main purpose it was to entertain and relax visitors to the fair.”²⁶

The attendance of Jablonec producers and exporters at the **World Fair in Paris** in 1900 took on a specific form. Simon Sternheimer won a bronze medal, but the main attention was drawn by the Gebrüder Mahla export house, which presented at the Trocadero a peacock made of 25,000 glass buttons of differing types that the company had made during its 25 year history. What is more, co-founder Jakob Mahla sat on the fair jury.²⁷ The applied arts school in Jablonec also took part in the event as part of the Viennese Museum of Applied Arts exhibit, for which it created furniture fittings made of gilded cast bronze in the interior of an Empire room.²⁸

World Fairs in the first half of the 20th century

After France, the world fair returned to the USA, when the opulent show was organised in the city of St. Louis in **1904**. Bohemian costume jewellery was successfully represented there by the work of the Jablonec applied arts school, which won a Grand Prix and a gold medal.²⁹

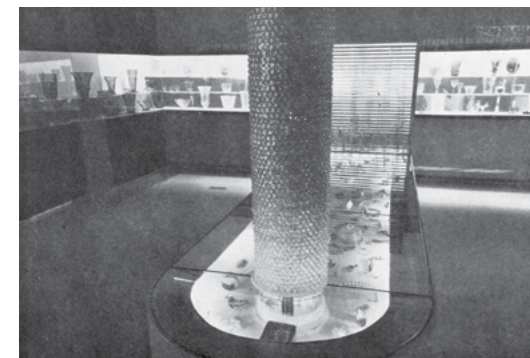
The students' work also earned the proper respect at the first major post-war exhibition event, which the newly-created Czechoslovakia did not officially

Roku **1935** se Československo poprvé zúčastnilo světové výstavy, a to v belgickém Bruselu. Expozice byla nápaditě rozčleněna transparentními modrými skleněnými tyčemi zhotovenými společností Jos. Riedel z Dolního Polubného. Z podlouhlé nízké vitríny, kde byly nainstalovány pečlivě vybrané ukázky módní bižuterie, vycházel sloup obtočený 150 metrů dlouhým řetězem z broušených křišťálových perli od firmy Bratři Teplíkové z Frýdštejna. Grand Prix si z Bruselu odvezli nejen Riedel a Teplíkové, ale též jablonecký výrobce bižuterie Eduard Krause a železnobrodský Jaroslav Brychta za skleněné figurky. Zlatou medaili obdržely jablonecké bižuterní firmy Heinrich Brditschka, Gebrüder Jäger, „Gabex“ Leder Frères a Adolf Wenzel.³¹

Na následné světové výstavě v Paříži roku **1937** získala československá prezentace dokonce kolektivní Grand Prix. Touto cenou se tedy mohli pyšnit každý zastoupený výrobce. Bižuterie tu byla přítomna ve výběru jabloneckého Grémia exportérů, znovu nechyběly Brychtovy figurky nebo v architektuře pavilonu nápaditě využitě křišťálové riedelovské tyče a nově skleněné perličky osazené v prosvětleném stropu.³²

Pohled do československého pavilonu na Mezinárodní výstavě dekorativních umění v Paříži, 1925, dobová fotografie
The Czechoslovak pavilion at the International Exhibition of Modern Decorative and Industrial Arts, 1925. Period photography

Prezentace jablonecké bižuterie na světové výstavě v Bruselu, 1935, dobová fotografie
Presentation of Jablonec jewellery at the Brussels International Exposition, 1935.
Period photography

Prezentace jablonecké bižuterie na světové výstavě v Paříži, 1937, dobová fotografie
Presentation of Jablonec jewellery at the Paris International Exposition, 1937.
Period photography

attend: the **International Exhibition of Decorative Arts** in Paris in 1925. The Jablonec school won a Grand Prix, as did the glassmaking school in Železný Brod, only founded in 1920, which devoted its attention to glass and designing costume jewellery. Among the remarkable innovations to blur the boundary of glass and costume jewellery production were figurines created by students and workshop teachers in line with the designs of art teacher Jaroslav Brychta. The jury in Paris presented the school with a gold medal and a bronze medal for them.³⁰

Czechoslovakia attended the World Fair for the first time in **1935**, this time held in Brussels. The exposition was conspicuously divided with transparent blue glass rods made by the Jos. Riedel

Company in Dolní Polubný. A column surrounded by a 150-metre long chain of cut crystal beads made by the Brothers Teplík from Frýdštejn emerged from a long, low display case, in which carefully selected examples of fashionable costume jewellery had been installed. Riedel and the Teplíks took home a Grand Prix from Brussels, as did Jablonec costume jewellery producer Eduard Kraus and Jaroslav Brychta from Železný Brod for glass

Prezentace jablonecké bižuterie na světové výstavě v Paříži, 1937,
dobová fotografie

Presentation of Jablonec jewellery at the Paris International Exposition, 1937.
Period photography

Výstavy v Jablonci nad Nisou

Respektovaným centrem obchodu s bižuterií, a to nejen v rámci monarchie, ale i ve světovém kontextu, se během druhé poloviny 19. století stal Jablonec nad Nisou, když se zde od šedesátých let začali usazovat agenti velkých zahraničních obchodních domů, kteří zdejší zavedený obchod pozvedli na novou mezinárodní úroveň. Vždyť jablonecká bižuterie nechyběla v podstatě na žádném trhu na planetě, kam se dodávala přímo nebo přes prostředníky.

Jablonec nad Nisou byl kosmopolitním městem, jehož prvním starostou se stal – nikoliv náhodou – exportér Josef Pfeiffer. Tato sociální skupina byla logicky hlavním hybatelem městských událostí, ať již se jednalo o budování infrastruktury, nebo rozvoj kulturních aktivit. A k těm patřilo i pořádání průmyslových a uměleckořemeslných prezentací, z nichž první se v Jablonci konala roku 1871 pod názvem **Výstava řemeslných výrobků** (něm. *Ausstellung gewerblicher Erzeugnisse*). Jejím pořadatelem byl místní Průmyslový vzdělávací spolek. K vidění zde byly jak bižuterní výrobky, tak další zboží a produkty vznikající v kraji, včetně uměleckých děl.³³

figurines. Jablonec costume jewellery companies Heinrich Brditschka, Gebrüder Jäger, “Gabex” Leder Frères, and Adolf Wenzel were all presented with gold medals.³¹

The Czechoslovak presentation was then awarded a collective Grand Prix at the next **World Fair**, in Paris in 1937. Each and every producer involved could therefore take pride in the award. Costume jewellery was also present in the selection of the Jablonec Body of Exporters and Brychta’s figurines were again on show, while the inventively used crystal rods from Riedel, and for the first time glass seed beads set into the illuminated ceiling, could be seen in the architecture pavilion.³²

Fairs and exhibitions in Jablonec nad Nisou

Jablonec nad Nisou became a respected hub of trade in costume jewellery within the monarchy and on a world scale in the second half of the 19th century, with the agents of major foreign trading houses settling here from the Sixties onwards, raising established local trade to a new, international level. After all, Jablonec costume jewellery could be found on essentially all markets on the planet, which it supplied directly or through intermediaries. Jablonec nad Nisou was a cosmopolitan town, its first mayor the exporter Josef Pfeiffer, and not merely by chance. This social grouping was logically the main mover of events in the town, whether building infrastructure or developing cultural activities. Among them was the organisation of industrial and art-craft presentations, the first one in Jablonec held in 1871 under the name of **Craft Product Exhibition** (German: *Ausstellung gewerblicher Erzeugnisse*). This was organised by the local Industrial Education Society. Costume jewellery products were joined by other goods and products created in the region, including works of art.³³

When the applied arts school in Jablonec was provided with its own building in 1882, exhibitions of the best student works were held on the premises themselves every June in the years to come. “To this end, glass display cases were placed in the corridors. Separate exhibition space was eventually created and, after reconstruction in 1926, the school was able to boast a functioning exhibition hall.”³⁴

The ambitious **Exhibition of Artworks and Designs for Jablonec Industry** (German: *Ausstellung künstlerischer Arbeiten und Entwürfe für die Gablonzer Industrie*), organised by the German Craft and Museum Society for Jablonec nad Nisou and the Surrounding Area, following on from the previous grouping, was then spread all over the town in 1912. It was divided into four sections: artworks, artistic designs, Jablonec goods, and Imperial-Royal Schools.

Když byla v roce 1882 dokončena a předána do užívání jablonecké umělecko-průmyslové školy vlastní budova, konaly se zde v následujících letech každým červnem výstavy nejlepších studentských prací. „Za tímto účelem byly na chodbách rozmístěny prosklené vitríny, postupně se podařilo zřídit samostatný výstavní prostor, po přestavbě v roce 1926 se mohla škola pochlubit funkčním výstavním sálem.“³⁴

Po celém centru města byla v roce 1912 rozptýlena ambiciózní **Výstava uměleckých prací a návrhů pro jablonecký průmysl** (něm. *Ausstellung künstlerischer Arbeiten und Entwürfe für die Gablonzer Industrie*), uspořádaná Německým řemeslným a muzejním spolkem pro Jablonec nad Nisou a okolí, jenž navazoval na předchozí uskupení. Byla rozčleněna do čtyř sekcí: umělecké práce, umělecké návrhy, jablonecké zboží, c. k. školy.

Mezi uměleckými pracemi byly k vidění nejen sklo a šperky, ale i výrobky z dalších materiálů od vystavujících nejen z Čech, ale také Pruského Slezska, Německa, a zejména rakouské metropole Vídně. Cizinci měli početné zastoupení v sekci uměleckých návrhů, znovu se jednalo o Vídeň, dále Drážďany, Innsbruck, Mnichov. Módní jablonecké zboží samozřejmě představily domácí firmy Gebrüder Mahla, Schindler & Co. nebo Heinrich Hoffmann, jenž se po první světové válce stal symbolem vzestupu a pádu jabloneckého podnikání v období první republiky.³⁵

Z odborných umělecko-průmyslových vzdělávacích institucí se jablonecké výstavy vedle té místní, zaměřené na bižuterii, účastnily sklářské školy v Kamenickém Šenově a Novém Boru. Jejich práce byly vystaveny ve zdejším Městském muzeu, které Řemeslný spolek otevřel v roce 1904.³⁶

Výrazně nacionálně zbarvenou akcí, která měla nově vzniklému Československu připomenout výjimečnost, důležitost a specifickou českých Němců, byl **Jizerskohorský týden pro domácí kulturu a práci** (něm. *Isergebirgswoche für heimische Kultur und Arbeit*), který v Jablonci nad Nisou proběhl roku 1922. Jeho součástí byla **Výstava umění a umělec-**

Z výstavy řemeslných výrobků v Jablonci – pavilón lesního hospodářství panství Smržovka, 1871, jediný dochovaný snímek z výstavy, sbírka MSB

From the Jablonec exhibition of craft products – Smržovka Estate Forest Management pavilion, 1871. The only surviving image from the exhibition, MSB collection

The artworks on display included glass and jewellery, as well as products made of other materials from exhibitors from Bohemia, Prussian Silesia, Germany, and above all the Austrian capital Vienna. Foreign nationals, again from Vienna and this time from Dresden, Innsbruck, and Munich too, were represented in numbers in the artistic designs section. Fashionable Jablonec goods were naturally presented by domestic companies Gebrüder Mahla, Schindler & Co., and Heinrich Hoffmann, which became a symbol of the rise and fall of business in Jablonec after the First World War, at the time of the First Republic.³⁵

As for specialised applied arts schools, the glass schools in Kamenický Šenov and in Nový Bor also attended the Jablonec exhibitions, alongside the local school, which focused on costume jewellery. Their work was displayed in the Town Museum that the Craft Society had opened in 1904.³⁶

One decidedly nationally-oriented event designed to remind the newly-founded Czechoslovakia of the exceptionality, importance, and specificity of Czech Germans was the **Jizera Mountain Week of Domestic Culture and Work** (German: *Isergebirgswoche für heimische Kultur und Arbeit*), which was staged in Jablonec nad Nisou in 1922. Part of this was the **Exhibition of Art and Artistic Craft** (*Ausstellung für Kunst und Kustgewerbe*), again organised by the German Craft and Museum Society.

As with the previous event, this was also held in several buildings around the town, including the museum. Visitors were able to admire the works of artists grouped under the Jablonec Metznerbund, the works of current and past students of the local applied art school, an exhibition devoted to the history of costume jewellery, and of course the products made by the costume jewellery and glassmaking companies of the Jizera Mountains at that time. Musical instruments, furniture, and fashionable clothing were also to be seen. Essentially everyone who meant something in the region sat on the sizeable honorary committee. Meaning that the Riedels from Polubný

kého řemesla (*Ausstellung für Kunst und Kustgewerbe*), zorganizovaná opět Německým řemeslným a muzejním spolkem.

Stejně jako předchozí akce, i tato se konala v několika budovách po městě včetně muzea. Návštěvníci mohli obdivovat díla výtvarníků sdružených v jablonecké skupině Metznerbundu, práce současných a minulých studentů místní uměleckoprůmyslové školy, expozici věnovanou historii bižuterie, a samozřejmě současné výrobky jizerskohorských bižuterních a sklářských firem. K vidění byly též hudební nástroje, nábytek nebo módní oděvy. V početném čestném výboru zasedl v podstatě každý, kdo v kraji něco znamenal. Nemohli proto chybět polubenští Riedelové nebo liberecký textilní magnát Theodor Liebieg.³⁷

Z Výstavy uměleckých prací a návrhů pro jablonecký průmysl v Městském divadle, 1912, sbírka MSB
From the Exhibition of Artwork and Design for Jablonec Industry at the Town Theatre, 1912, MSB Collection

Další uměleckoprůmyslová výstava se v Jablonci nad Nisou konala v roce 1926 při příležitosti 60. výročí založení místního Německého řemeslného a muzejního spolku. Pod názvem **Sklo a bižuterie** (něm. *Glas und Schmuck*) se zde vedle domácích firem a školy prezentovaly odborné vzdělávací ústavy z Kamenického Šenova, Karlových Varů, Nového Boru a Teplic.³⁸

Zatímco Jizerskohorský týden vznikl v době největší konjunktury jabloneckého zboží v historii, kdy poptávka výrazně převyšovala nabídku a kraj prosperoval jako nikdy předtím, výstava Sklo a bižuterie probíhala v době plné očekávání a nejistých vyhlídek. Koloritem další přehlídky nazvané **Kultura a práce v Jizerských horách** (něm. *Kultur und Arbeit im Isergebirge*) roku 1936 již byla světová ekonomická krize. Na nákladech se však – nebo právě proto, neboť výstava měla zřetelný podpůrný podtext – nešetřilo. Vznikla

and Liberec textile magnate Theodor Liebieg simply had to be involved.³⁷ Another exhibition of applied arts was staged in Jablonec nad Nisou in 1926 to mark the 60th anniversary of the foundation of the local German Craft and Museum Society. Going by the name of **Glass and Costume Jewellery** (German: *Glas und Schmuck*), local companies and schools were joined there by specialised schools from Kamenický Šenov, Karlovy Vary, Nový Bor and Teplice.³⁸

Whereas the Jizera Mountain Week originated during the greatest boom period for Jablonec goods in history, when demand significantly outstripped supply and the region prospered as never before, the Glass and Costume Jewellery exhibition was held at a time full of expectation and uncertain outlooks. Another show, this one entitled **Culture and Work in the Jizera Mountains** (German: *Kultur und Arbeit im Isergebirge*), in 1936, took place against the backdrop of the world economic crisis. There was, however, no scrimping on the costs, probably on purpose because the exhibition had a clear promotional subtext. A trailer was also filmed, and this is now stored in the National Film Archive in Prague.

Alegorický průvod v rámci Jizerskohorského týdne, Jablonec nad Nisou, 1922, sbírka MSB
Parade during Jizera Mountain Week, Jablonec nad Nisou, 1922, MSB collection

The make-up of the installations at Culture and Work was similar to previous events. Alongside fashionable glass and costume jewellery goods, room was given to creative artists (Metznerbund, etc.), applied art schools, and other crafts and areas of industry. The permanent exhibitions at the museum were also part of the programme. And just as in 1922, the honorary committee at the exhibition was filled with influential people from the region. For example, Heinrich Hoffmann, Jablonec producer and exporter of cut

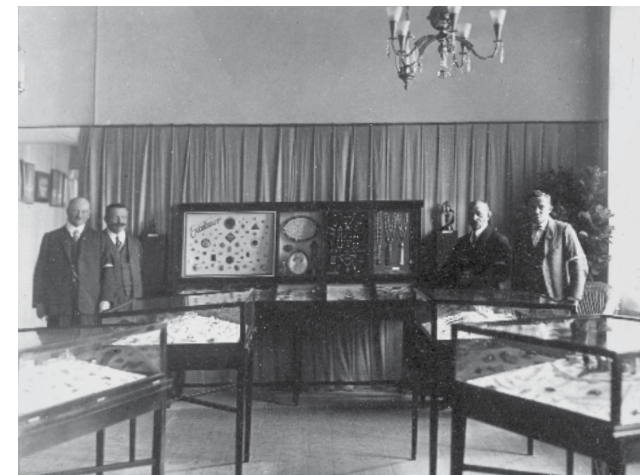
i filmová upoutávka, která je dnes uložena v Národním filmovém archivu v Praze.

Strukturou instalací se Kultura a práce podobala předcházejícím akcím. Vedle módního skleněného a bižuterního zboží dostali prostor k prezentaci též výtvarní umělci (Metznerbund aj.), uměleckoprůmyslové školy a další řemesla a průmyslové obory. Do programu patřila též stálá expozice muzea. Stejně jako v případě výstavy z roku 1922 byl čestný výbor přehlídkou vlivných osobností regionu. Třeba jablonecký výrobce a exportér strojně broušených bižuterních kamenů a umělecké krystalerie Heinrich Hoffmann se do akce zapojil skutečně aktivně, když byl i členem technického výboru.³⁹

Specifickou akcí, přímo reagující na světovou ekonomickou krizi, byla **výstava zahraničních bižuterních výrobků** připravená již v roce 1932 jabloneckou Společností pro podporu jabloneckého průmyslu. Jejím cílem bylo upozornit na nebezpečí silící konkurence.

„Velké kolekce japonského zboží (knoflíky, skleněné kameny a náhrdelníky) předvedly exportní firmy Gebrüder Mahla a W. Klaar. K vidění byly též ukázky španělské a italské bižuterie (Casalmaggiore). Jednalo se o nápodobu produkce z německého Obersteinu i typicky jablonecké výrobky. Šlo o kvalitní produkci a na některých kartách byly vepsány ceny, za něž v Jizerských horách nebylo možné zboží ani vyrobit, natož prodávat. Podle dobových ohlasů byla výstava, kterou navštívilo přes 3 tisíce lidí, výstrahou, že i po technické stránce během několika málo let mohou mladší konkurenti jablonecké výrobce předstihnout.“⁴⁰

Žádná jiná důležitá výstavní přehlídka již poté v Jablonci nad Nisou do poloviny 20. století nevznikla. Nejprve přišla druhá světová válka, poté (na základě tzv. Benešových dekretů) vyvlastňování a první vlna znárodnění, odsun českých Němců, kteří dosud městu a kraji početně dominovali, příchod nových obyvatel z vnitrozemí a v roce 1948 komunistický převrat. Na pořádání výstav nebyl správný čas. Ten přišel až na samém konci padesátých let, kdy se bižuterie dostala společně se sklem, díky zavedené pozici na devizových trzích, do hledáčku zájmu nových socialistických ekonomických elit.⁴¹

Z výstavy Sklo a bižuterie – expozice Společenstva pasířů z Jablonce nad Nisou, 1926, sbírka MSB
From the Glass and Jewellery exhibition – exposition of the Jablonec nad Nisou Association of Shepherds, 1926, MSB collection

Jablonec products. It was all about quality production, with some tags showing the price at which it would be impossible to make, never mind sell, goods in the Jizera Mountains. According to reactions from the time, the exhibition, visited by over 3,000 people, served as a warning that younger competitors would be able to overtake Jablonec producers in a few short years, even from the technical perspective.⁴⁰

No other important exhibitions were held in Jablonec nad Nisou until the middle of the 20th century. First came the Second World War, and then (based on the “Beneš Decrees”) expropriation and the first wave of nationalisation, the displacement of the German-Bohemians that had until then prevailed in number in the region, the arrival of new inhabitants from inland, and the communist revolution in 1948. It was not the right time to organise exhibitions. That time came at the very end of the Fifties, when costume jewellery and glass appeared on the radar of the new socialist, economic elites thanks to their established position on the foreign exchange markets.⁴¹

costume jewellery stones and artistic crystalware, actively involved himself in the event as a member of the technical committee.³⁹

One specific event that was a direct response to the world economic crisis was an **exhibition of foreign costume jewellery products**, organised in 1932 by the Jablonec Society for the Promotion of Jablonec Industry. The aim here was to draw attention to the danger of rising competition.

“Export companies Gebrüder Mahla and W. Klaar presented large collections of Japanese goods (buttons, glass stones, and necklaces). Examples of Spanish and Italian costume jewellery (Casalmaggiore) were also on view. These were imitations of products from Oberstein in Germany and of typical

- 1 Tato studie byla roku 2019 v rámci grantového projektu NAKI II DG18P02OVV031 publikována v časopisu *Sklář a keramik*, srov. NOVÝ, Petr. Jablonecká bižuterie na výstavách v 19. a první polovině 20. století, *Sklář a keramik*, 2019, roč. 69, č. 9–10, s. 182–187.
- 2 HALADA, Jaroslav – HLAVAČKA, Milan. 2000, s. 7n.
- 3 NOVÝ, Petr. O designu skla napřímo i oklikou, *Material Times* 2018, č. 3, s. 77.
- 4 HALADA – HLAVAČKA, cit. 2, s. 19.
- 5 NOVÝ, Petr. 2001, s. 48.
- 6 POSPÍŠILOVÁ, Marie. Výstavní činnost Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách ve 30. letech 19. století na Pražském hradě. In: *Průmysl a technika v novodobé české kultuře*, 1988, s. 59–85.
- 7 HALADA – HLAVAČKA, cit. 2, s. 7.
- 8 NOVÝ, Petr. 2008, s. 84.
- 9 BENDA, Adolf. 1877, s. 246, 290n.
- 10 POSPÍŠILOVÁ, cit. 6, s. 80–82; *Bericht der Bertheilungs-Commission über die Ausstellung der Industrie-Erzeugnisse Böhmens vom Jahre 1831*, Prag 1833.
- 11 *Bericht der Beurtheilungs-Kommission über die im Jahre 1836 Statt gefundene vierte öffentliche Ausstellung von böhmischen Gewerbsprodukte*, Prag 1837.
- 12 NOVÝ, cit. 8, s. 138.
- 13 Ibid.
- 14 NOVÁ, Jana. 2011, s. 8.
- 15 Das Jubiläumsausstellung in Prag III., *Sprechsaal*, 1891, roč. 24, č. 37, s.734.
- 16 STRNAD, Jan a kol. 2000, s. 195.
- 17 NOVÝ, Petr. Období návratů a hledání (1906–1910), *Sklář a keramik*, 2004, roč. 54, č. 9, s. 229–236.
- 18 ARNOLD, Erhard. 1906, s. 51n.
- 19 NOVÝ, Petr. 2017, s. 150.
- 20 Ke světovým výstavám obecně srov. HALADA, Jaroslav – HLAVAČKA, Milan. 2000, 279 s.
- 21 NOVÝ, Petr. Král jabloneckého bižuterního exportu. Podnikatel, občan a politik Josef Pfeiffer (1808–1869), *Sklář a keramik*, 2003, roč. 53, č. 6, s. 118–123.
- 22 HALADA – HLAVAČKA, cit. 2, s. 12.
- 23 NOVÁ, cit. 14, ibid.
- 24 NOVÁ, cit. 14, s. 9.
- 25 NOVÝ, Petr. 2005, [nestr.].
- 26 HALADA – HLAVAČKA, cit. 2, s. 13.
- 27 PAZAUREK, Gustav E. Das nordböhmisches Kunstgewerbe in Paris 1900, *Mitteilungen des Norböhmisches Gewerbemuseum in Reichenberg*, 1900, roč. 18, č. 4, s. 102–112.
- 28 STRNAD a kol., cit. 16, s. 195.
- 29 Die Weltausstellung in St. Louis 1904, *Sprechsaal*, 1905, roč. 38, č. 1, s. 2.
- 30 LANGHAMER, Antonín. 2014, s. 45.
- 31 ČTYROKÝ, Václav. Sklo na světové výstavě v Bruselu, *Sklářské rozhledy*, 1935, roč. 12, č. 6–7, s. 81–85.
- 32 ČTYROKÝ, Václav. Naše sklářství na světové výstavě v Paříži, *Sklářské rozhledy*, 1937, roč. 14, č. 4, s. 61–66.
- 33 *Katalog zur ersten vom Industriellen Bildungs-Vereine in Gablonz a. N. veranstalteten Ausstellung gewerblicher Erzeugnisse*, Gablonz a. N. 1871.
- 34 STRNAD a kol. cit. 16, s. 194.
- 35 NOVÝ, Petr. 2012, 156 s.

- 1 This study was published in *Sklář a keramik* magazine in 2019 as part of NAKI II grant project DG18P02OVV031, cf. NOVÝ, Petr. Jablonecká bižuterie na výstavách v 19. a první polovině 20. století, *Sklář a keramik* 69, 2019, No. 9–10, pp. 182–187.
- 2 HALADA, Jaroslav – HLAVAČKA, Milan. 2000, pp. 7–8.
- 3 NOVÝ, Petr. O designu skla napřímo i oklikou, *Material Times* 2018, No. 3, p. 77.
- 4 See citation 2, p. 19.
- 5 NOVÝ, Petr. 2001, p. 48.
- 6 POSPÍŠILOVÁ, Marie. 1988, pp. 59-85.
- 7 See citation 2, p. 7.
- 8 NOVÝ, Petr. 2008, p. 84.
- 9 BENDA, Adolf. 1877, p. 246, 290n.
- 10 POSPÍŠILOVÁ, Marie. 1988, pp. 80–82; *Bericht der Bertheilungs-Commission über die Ausstellung der Industrie-Erzeugnisse Böhmens vom Jahre 1831*, Prag 1833.
- 11 *Bericht der Beurtheilungs-Kommission über die im Jahre 1836 Statt gefundene vierte öffentliche Ausstellung von böhmischen Gewerbsprodukte*, Prag 1837.
- 12 NOVÝ, Petr. 2008, p. 138.
- 13 Ibid.
- 14 NOVÁ, Jana. 2011, p. 8
- 15 Das Jubiläumsausstellung in Prag III., *Sprechsaal* 1891, volume 24, No. 37, p. 734.
- 16 STRNAD, Jan et al. 2000, p. 195.
- 17 NOVÝ, Petr. Období návratů a hledání (1906–1910), *Sklář a keramik* 2004, volume. 54, No. 9, pp. 229–236.
- 18 ARNOLD, Erhard. 1906, p. 51n.
- 19 NOVÝ, Petr. 2017, p. 150.
- 20 In relation to World Fairs in general cf. HALADA, Jaroslav – HLAVAČKA, Milan. 2000, 279 p.
- 21 NOVÝ, Petr. Král jabloneckého bižuterního exportu, Podnikatel, občan a politik Josef Pfeiffer (1808–1869), *Sklář a keramik*, 53, 2003, No. 6, pp. 118–123.
- 22 HALADA, Jaroslav – HLAVAČKA, Milan. 2000, p. 12.
- 23 NOVÁ, Jana. 2011, p. 8.
- 24 NOVÁ, Jana. 2011, p. 9.
- 25 NOVÝ, Petr. 2005, [unpaged].
- 26 HALADA, Jaroslav – HLAVAČKA, Milan. 2000, p. 13.
- 27 PAZAUREK, Gustav E. Das nordböhmisches Kunstgewerbe in Paris 1900, *Mitteilungen des Norböhmisches Gewerbemuseum in Reichenberg* 18, 1900, No. 4, pp. 102–112.
- 28 STRNAD, Jan et al. 2000, p. 195.
- 29 *Die Weltausstellung in St. Louis 1904*, *Sprechsaal*, 1905, volume 38, NO. 1, p. 2.
- 30 LANGHAMER, Antonín. 2014, p. 45.
- 31 ČTYROKÝ, Václav. Sklo na světové výstavě v Bruselu, *Sklářské rozhledy* 12, 1935, No. 6–7, pp. 81–85.
- 32 ČTYROKÝ, Václav. Naše sklářství na světové výstavě v Paříži, *Sklářské rozhledy* 14, 1937, No. 4, pp. 61–66.
- 33 *Katalog zur ersten vom Industriellen Bildungs-Vereine in Gablonz a. N. veranstalteten Ausstellung gewerblicher Erzeugnisse*, Gablonz a. N. 1871.
- 34 STRNAD, Jan et al. 2000, p. 194.
- 35 NOVÝ, Petr. 2012, 156 p.

- 36 *Ausstellung künstlerischer Arbeiten und Entwürfe für die Gablonzer Industrie*, Gablonz a. N. 1912.
- 37 *Führer durch die Ausstellungen für Kunst und Kunstgewerbe mi Austeller-Verzeichnis*, Gablonz a. N. 1922.
- 38 *Jubiläums-Ausstellung d. deutschen Gewerbe u. Museumsverein Gablonz a. N.*, Gablonz a. N. 1926.
- 39 *Kultur und Arbeit im Isergebirge. Führer durch die Ausstellung*, Gablonz a. N. 1937.
- 40 NOVÝ, cit. 19, s. 148.
- 41 NOVÝ, cit. 8, s. 47.

- 36 *Ausstellung künstlerischer Arbeiten und Entwürfe für die Gablonzer Industrie*, Gablonz a. N. 1912.
- 37 *Führer durch die Ausstellungen für Kunst und Kunstgewerbe mi Austeller-Verzeichnis*, Gablonz a. N. 1922.
- 38 *Jubiläums-Ausstellung d. deutschen Gewerbe u. Museumsverein Gablonz a. N.*, Gablonz a. N. 1926.
- 39 *Kultur und Arbeit im Isergebirge. Führer durch die Ausstellung*, Gablonz a. N. 1937.
- 40 NOVÝ, Petr. 2017, p. 148.
- 41 NOVÝ, Petr. 2008, p. 47.

UMĚLECKOPRŮMYSLOVÉ ŠKOLY NA VÝSTAVÁCH

Kateřina Nora Nováková

APPLIED ARTS SCHOOLS
AT FAIRS AND EXHIBITIONS

Účast škol na výstavách od konce 19. století do roku 1945

Odborné uměleckoprůmyslové školy různého zaměření byly již od svého založení zvyklé pravidelně prezentovat pracovní výsledky a výrobky frekventantů prostřednictvím menších výstav v místě působení, a to většinou přímo ve svých budovách, zejména v letních obdobích bez školní výuky.¹ Jelikož mnohé z nich vznikly již ve druhé polovině 19. století, ještě za Rakouska-Uherska za účelem podpory specifického místního průmyslu nebo řemesla, byly tak nepřímo povinovány představit své vzdělávací úspěchy formou výstav studentských prací. Odborné uměleckořemeslné školy, hojně podporované rakouským Ministerstvem kultury a vyučování, měly být lůňmi nových výtvarných talentů – návrhářů, ale též zdatných řemeslníků, kteří měli dané řemeslo nebo průmyslové odvětví učinit konkurenceschopným a na patřičné výši i proti zahraničním konkurentům.

V souvislosti s dokladováním svých pracovních výsledků se mnohé z těchto škol účastnily větších výstav regionálního průmyslu nebo zemských průmyslových výstav a v průběhu 20. století některé z nich také výstav světových. Šperk z drahých materiálů a bižuterii z materiálů náhražkových zahrnovaly v Čechách ve svých vzdělávacích programech tyto tři odborné uměleckoprůmyslové školy: Jablonec nad Nisou (zal. 1880), Turnov (zal. 1884) a Železný Brod (zal. 1920).

Nejstarší specializovanou školou, vyučující celé spektrum řemesel spojených s výrobou bižuterie, byla C. k. odborná škola pro jablonecký ozdobnický průmysl². Druhou takovou, zabývající se šperkařskou tvorbou převážně z drahých kovů a kamenů, byla C. k. odborná škola pro zpracování drahých kamenů v Turnově. Obě školy se účastnily v roce 1889 výstavy k 25. výročí založení Uměleckoprůmyslového muzea ve Vídni, které již v té době patřilo mezi nejvýznamnější středoevropské instituce se sbírkami uměleckého řemesla. Jednou z prvních významných širokospektrálních výstav pro řemesla, průmysl a umění byla Jubilejní zemská výstava v roce 1891 v Praze, které se ve výstavní skupině XXIII. mezi mnoha dalšími středními odbornými školami samostatnou expozicí účastnila jablonecká odborná škola s bižuterií, malováním i broušeným sklem a návrhovými kresbami. Stejně výstavy se účastnila také odborná škola v Turnově, vystavovala zde šperky s broušenými drahými kameny.³ Jablonecká škola se v rámci expozice vídeňského Uměleckoprůmyslového muzea zúčastnila Světové výstavy

Prezentace jablonecké odborné školy na Jubilejní zemské výstavě v Praze, 1891, sbírka MSB

Presentation of the Jablonec Vocational School at the Provincial Jubilee Exhibition in Prague, 1891, MSB collection

School attendance at exhibitions from the end of the 19th century to 1945

From the very outset, applied arts schools specialising in different areas have been accustomed to regularly present the work done and products created by students at smaller exhibitions in their own region, most commonly on the school premises themselves and during the summer months, when there are no lessons.¹ Since many of them were founded in the second half of the 19th century, under the Austro-Hungarian Empire, with the aim of supporting local industry or trades, they were indirectly obliged to present their educational accomplishments in the form of exhibitions of students' work. Specialised craft schools, generously supported by the Austrian Ministry of Culture and Education, were to have been a production line of new artistic talents and designers, as well as the skilled artisans who were to make the craft or sector of industry competitive and of the requisite standard in comparison with foreign competitors.

In order to present the results of their work, many such schools attended larger fairs or exhibitions of regional industry or provincial industrial fairs, some even attending fairs on the world stage during the 20th century. The following three applied art schools in Bohemia provided instruction in making jewellery using expensive materials and costume jewellery using substitute materials as part of their study programmes: Jablonec nad Nisou (founded 1880), Turnov (founded 1884) and Železný Brod (founded 1920).

The oldest specialised school to teach a broad spectrum of crafts linked to the production of costume jewellery was the Imperial and Royal Vocational School for the Jablonec Ornament Industry². The second, mainly focusing on making jewellery using precious metals and stones, was the Imperial and Royal Vocational School for Processing Precious Stones in Turnov. Both schools attended an exhibition in 1889 to mark the 25th anniversary of the foundation of the Museum of Applied Arts (Museum für angewandte Kunst) in Vienna, which was at that time one of the most important institutions holding collections of arts, crafts and design in Central Europe. One of the first significant cross-discipline exhibitions for craft, industry and art was the Jubilee Provincial Exhibition in Prague in 1891, at which the vocational school in Jablonec, with its costume jewellery, painted and cut glass, and design drawings, was one of many secondary vocational schools to attend as part of the XXIII.

v Paříži v roce 1900, kam zhotovila nábytkové kování z pozlaceného litého bronzu do empírového pokoje.⁴ Obě školy v témže roce mj. participovaly na Výstavě odborných škol v Severočeském muzeu v Liberci.⁵ Studentské bižuterní výrobky z jablonecké školy byly dále představeny na významné Výstavě moderní dekorace v Turíně v roce 1902⁶ a Uměleckoprůmyslové výstavě v St. Louis v roce 1904.

Samostatnou prezentací mnoha realizovaných návrhů nových šperků z drahých i obecných kovů a dalších stolních kovových předmětů v secesním tvarosloví se jablonecká odborná škola představila v expozici odborných škol na Německočeské výstavě v Liberci v roce 1906, jež představovala to nejlepší z dobové produkce průmyslu, řemesel, umění a zemědělství oblasti tehdejších Německých Čech.⁷ Pro jabloneckou školu byla spolu s odbornými sklářskými školami z Kamenického Šenova a Nového Boru důležitá účast na velkolepě uspořádané výstavě uměleckých prací a návrhů pro jablonecký průmysl v prostorách zdejšího Městského muzea v roce 1912.⁸ V nové Československé republice bylo od roku 1920 odborné školství pro bižuterii posíleno založením Státní odborné sklářsko-obchodní školy školy v Železném Brodě jako pandánu ke škole jablonecké, kde do té doby studovali žáci především německé národnosti. Ve zdejším Divčím oddělení pro drobné umělecké práce z korálků a skleněných perel a Oddělení umělecké železnobrodské bižuterie se vytvářely zajímavé šperky a oděvní doplňky z kovu, skleněných perel nebo s využitím smaltu. Všechny tři výše jmenované odborné školy, zabývající se tvorbou šperku nebo bižuterie, se velmi úspěšně účastnily celostátní výstavy státních odborných škol v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze. Na Mezinárodní výstavě dekorativních umění v Paříži v roce 1925 získaly všechny tři školy za své vynikající práce ocenění Grand Prix.⁹ Významnou akcí pro představení bižuterní a sklářské výroby, již se spolu s dalšími vzdělávacími ústavy jablonecká škola účastnila, byla Výstava veškerého umění a uměleckořemeslné, řemeslné a průmyslové tvorby z celých Jizerských hor¹⁰ v rámci tzv. Jizerskohorského týdne místní kultury¹¹ a práce k 60. výročí jabloneckého Řemeslného spolku v budově Městského muzea¹² v roce 1926.¹³

Celostátní význam s přesahem do zahraničí měla Výstava soudobé kultury v Brně v roce 1928, odvíjející se v duchu art deco a kterou výše jmenované školy hojně obeslaly studentskými pracemi. Turnovská a železno-brodská škola

exhibition group. The vocational school in Turnov also attended the exhibition, displaying jewellery and cut precious stones.³ The Jablonec school also attended the World Fair in Paris in 1900 as part of the exhibition of the Museum of Applied Arts in Vienna, creating metal fittings for furniture using gilded cast bronze in an Empire-style room.⁴

Both schools also took part in the Vocational Schools Exhibition at the North Bohemian Museum in Liberec in the same year.⁵ Costume jewellery created by the pupils at the Jablonec school was then put on show at the prominent Modern Decoration Fair in Turin in 1902⁶ and at the Applied Arts Fair in St. Louis in 1904.

The vocational school in Jablonec also exhibited a separate presentation of many designs for jewellery made of precious and base metals in the Art Nouveau style at an exhibition of vocational schools at the German-Bohemian Fair in Liberec in 1906, which showed the very best of industry, craft, art, and agriculture of the era, in what was then the Province of German Bohemia.⁷ What was also important for the school in Jablonec was its attendance, together with vocational glassmaking schools in Kamenický Šenov and Nový Bor, at a grand exhibition of artistic works for Jablonec industry on the premises is the local Town Museum in 1912.⁸ Vocational schooling in the new Czechoslovak Republic was for the costume jewellery fortified from 1920 onward with the establishment of the State Vocational Glass and Business School school in Železný Brod as a counterpart to the Jablonec school, where pupils of predominantly German nationality had studied until that time. It was at the Girls' Department for Small Artistic Work using Beads and Glass Beads and the Department of Artistic Železný Brod Costume Jewellery that pupils created attractive jewellery and clothing accessories using metal, glass beads, or enamel. All three of the vocational schools mentioned, engaged in the creation of jewellery or costume jewellery, were also very successful at national exhibitions of state vocational schools at the Museum of Decorative Arts in Prague. And all three schools won Grand Prix for their outstanding work at the International Decorative Arts Fair in Paris in 1925.⁹ One important event for the presentation of costume jewellery and

glass production that the Jablonec school attended, together with other educational institutions, was the Exhibition of All Art and Handicraft, Craft and Industrial Creation from the Whole of the Jizera Mountains¹⁰ as part of what was known as "Jizera Mountain

zastupovaly Československo na Světové výstavě v Bruselu v roce 1935. Všechny tři školy se posléze úspěšně prezentovaly bižuterií, šperky, stolními doplňky a sklářskými výrobky na Světové výstavě v Paříži v roce 1937 a stejnou kolekcí představily v o něco širší podobě na Výstavě odborných škol v Uměleckoprůmyslovém muzeu.^{14 15 16}

V období druhé světové války došlo k útlumu školních prezentačních aktivit, protože výuka byla na jednotlivých školách částečně omezena, transformována na válečnou výrobu nebo zcela zrušena.¹⁷

Prezentace odborné školy sklářské v Železném Brodě na Výstavě soudobé kultury v Brně v roce 1928, archiv SUPŠS Železný Brod
Presentation of the Železný Brod Vocational School, The Contemporary Culture Exhibition in Brno in 1928, SUPŠS archive

Prezentace škol na výstavách v zahraničí a v Jablonci nad Nisou

Železnobrodská škola prezentovala své výrobky na výstavě k 25. výročí založení školy v roce 1945, rozsáhlejší formát zvolila v roce 1946. Významná byla pro tuto školu výstava Československé sklo, keramika a bižuterie v Praze. Těto souborné víceoborové výstavy se bohužel nemohla zúčastnit jablonecká odborná škola, protože se kvůli snahám o likvidaci jabloneckého bižuterního průmyslu počátkem padesátých let 20. století stala ve prospěch strojírenství nadbytečnou.¹⁸

Prezentace odborné školy sklářské v Železném Brodě na Výstavě soudobé kultury v Brně v roce 1928, archiv SUPŠS Železný Brod
Presentation of the Železný Brod Vocational School, The Contemporary Culture Exhibition in Brno in 1928, SUPŠS archive

Week of Local Culture"¹¹, and work to mark the 60th anniversary of the Jablonec Craft Society at the Town Museum building¹² in 1926.¹³

Nationwide important with an international overlap came at the Contemporary Culture Exhibition in Brno in 1928, played out in the spirit of art deco and featuring the work of pupils from the schools mentioned above in abundance. The schools in Turnov and Železný Brod then represented Czechoslovakia at the World Fair in Brussels in 1935. All three schools then successfully presented their costume jewellery, jewellery, tabletop accessories, and glass products at the World Fair in Paris in 1937, displaying the same collection, albeit in a slightly broader format, at the Vocational Schools Exhibition at the Museum of Decorative Arts.^{14 15 16}

There was a downturn in school presentation activity during the Second World War as a result of teaching at the individual schools being partially restricted, re-oriented on wartime production, or coming to an end entirely.¹⁷

School presentations abroad and in Jablonec nad Nisou

The school in Železný Brod also presented its products at an exhibition to mark the 25th anniversary of the foundation of the school in 1945, choosing a broader format in 1946. The Czechoslovak Glass, Ceramics, and Costume Jewellery exhibition in Prague was an important one to the school. The Jablonec school was unfortunately unable to attend this collective exhibition of a number of disciplines because it had become surplus to requirements, in favour of engineering, as a result of efforts to destroy the Jablonec costume jewellery industry at the beginning of the 1950s.¹⁸

V souvislosti s novým náhledem na bižuterii jako na výhodný exportní artikl a s úspěchy československého skla a bižuterie na světové výstavě Expo v Bruselu v roce 1958 a výstavě Československé sklo v Moskvě v roce 1959¹⁹ byla zahájena propagační činnost prostřednictvím celostátních výstav také v Jablonci nad Nisou.

Prvních výstav se ale žádná z odborných uměleckoprůmyslových škol neúčastnila. Organizátoři těchto propagačních výstav jablonecké bižuterie v letech 1959–1961 hledali co nejpříznivější uspořádání a zařazení i s komplexním zázemím pro návštěvníky z Československa a ze zahraničí. Druhá výstava v roce 1960 byla vyhodnocena jako nedostatečně propagovaná, přestože disponovala vyhovujícími výstavními prostranstvími ve městě a solidním výstavním zázemím. I když byla třetí výstava v roce 1961 již naplánována s poučeními z předchozích ročníků, tj. daleko honosněji, týkala se nejen komerčně vyráběné bižuterie, ale také několika prací z jablonecké průmyslové školy, které byly kladně hodnoceny v dobovém odborném tisku. V roce 1961 se jablonecká odborná škola podílela na výstavě v pražském paláci Dunaj.²⁰ Ve stati k soudobému stavu bižuterie a šperku v Československu hodnotí historička umění Naděžda Filaretovna Melniková-Papoušková školní práce jako velmi invenční a s politováním konstatuje fakt, že se bohužel tyto návrhy nedostanou dále do sériové výroby: „Hlavně tu jde o nové pojetí plastických hmot, kombinovaných částečně s kovem. Na těchto věcech je vidět, co vše se dá udělat, má-li návrhář dobrý vkus.“²¹ V roce 1962 byly návrhy a práce studentů regionálních odborných škol vystaveny v malé prezentaci pod názvem Mistři zítřka. Větší podíl výtvarníků, působících v tomto regionu v souvislosti s navrhováním nových bižuterních vzorů, a také spolupráce odborných škol měly být součástí následující výstavy. Ta se uskutečnila opět ve velkolepějším duchu v roce 1963 jak v budově muzea, tak v dalších objektech. Její nedílnou součástí byla kromě prezentace historické a současné československé bižuterie také expozice odborného školství, již se aktivně svými studentskými pracemi účastnily střední průmyslové školy v Jablonci nad Nisou, v Turnově a v Železném Brodě, dále Odborné učiliště n. p. Bižuterie v Lučanech nad Nisou a Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze. Pod heslem *Málokterý obor pečuje o výchovu dorostu tolik jako bižuterie*, které držela loutka Skleněnka, byly vystaveny jak skici, tak i kresby z všeobecné výtvarné výuky, návrhy bižuterie a plastiky a modely od žáků a jejich učitelů, doplněné fotografiemi mladých rozesmátých lidí.²²

V roce 1965 byla uspořádána velkolepá první Mezinárodní výstava bižuterie **Jablonec 65**, jejíž organizace i doprovodné akce pohltily nejen celé město, ale některé z nich se také rozšířily do obcí v blízkém okolí. Jednou z nich byla výstava Železný Brod českému sklu, která se konala ve dnech 20. června – 29. srpna 1965 v budově zdejší uměleckoprůmyslové školy k jejímu 45. výročí založení a kromě školních prací byly na ní představeny výrobky podniku Železnobrodské sklo. Prezентовáno však nebylo pouze sklo broušené, ryté, malované či skleněné figurky. Vedle kolekce skleněné bižuterie z podniku Železnobrodské sklo byla vystavena školní skleněná bižuterie, která vznikla pod vedením sochaře Jana Černého a která přinesla inovativní tvary náhrdelníků i skleněných kamenů.^{23 24} Jablonecká průmyslová škola hostila ve své budově ve dnech 10. července – 20. srpna 1965 mezinárodní fotografickou výstavu Interfoto 65.²⁵ V rámci samotné výstavy se tentokrát v prostorách Muzea skla a bižuterie významně představily

The new view of costume jewellery as a profitable item of export and the success of Czechoslovak glass and costume jewellery at the Expo World Fair in Brussels in 1958 and Czechoslovak Glass in Moscow in 1959¹⁹ saw the launch of publicity activity at nationwide exhibitions, Jablonec nad Nisou included.

None of the specialised schools of applied arts attended the first fairs, however. The organisers of these exhibitions, designed to publicise Jablonec costume jewellery, sought the most favourable arrangement and categorisation between 1959 and 1961, with full amenities for visitors from Czechoslovakia and abroad into the bargain. The second exhibition, in 1960, was deemed to have been insufficiently publicised in spite of the fact that it had suitable exhibition space in the town and solid exhibition amenities. Even though the third exhibition, in 1961, was planned to take the lessons of previous years into account, meaning that it was far grander, it did not show only commercially made costume jewellery, but several pieces of work from the Jablonec industrial school too. These were positively viewed in the specialised period press. The vocational school from Jablonec attended exhibitions at Palác Dunaj in Prague in 1961.²⁰ Art historian Naděžda Filaretovna Melniková-Papoušková, commenting on the status of costume jewellery and jewellery in Czechoslovakia at that time, considered the school's work to be highly inventive, but lamenting the fact that such designs unfortunately did not make it into batch production: "The main thing here is that it is a new concept of plastic materials, partly combined with metal. You can see in these pieces everything that can be done when the designer has good taste."²¹ Then, in 1962, the designs and work created by pupils from regional vocational schools were put on display at a small presentation going by the name of Maestri of Tomorrow. The next exhibition was to have involved a higher number of artists working in the region in connection with new costume jewellery designs and the participation of vocational schools. It was held, again in a grand spirit, in 1963 in the museum building and in other places. One integral part, alongside a presentation of historic and contemporary Czechoslovak costume jewellery, was an exhibition of vocational schooling in which the industrial schools in Jablonec nad Nisou, Turnov, and Železný Brod took an active part with the work of their pupils, as did the Apprentice Training Centre of the Bižuterie national enterprise in Lučany nad Nisou and the Academy of Arts, Architecture, and Design in Prague. Under the heading of *Few Specialisations Care for the Upbringing of Children as much as Costume Jewellery*, sketches and drawings from general artistic tuition were put on display, together with costume jewellery designs, sculptures and models created by pupils and their teachers, all accompanied by photographs of young people smiling.²²

The first grand International Costume Jewellery Fair, **Jablonec 65**, was organised in 1965, the organisation and accompanying events of which absorbed the whole town, with some even stretching into towns and villages in the close surroundings. One of these was the Železný Brod to Bohemian Glass exhibition, which was staged between 20th June and 29th August 1965 in the building of the town's applied arts school to mark the 45th anniversary of its foundation. Work done at the school was joined by products made at the Železnobrodské sklo enterprise. And it was not only cut, en-

i čtyři tuzemské a čtyři zahraniční vzdělávací ústavy. Žáci jablonecké školy se brigádnicky podíleli na přípravě výstavy a vybrané žákovské výrobky se zde prodávaly. Za expozici škol dostal od mezinárodní poroty ocenění architekt Václav Hejna. Studentské výtvořiny obdržely mnohá ocenění od odborné poroty. Ta byla složena z výtvarných umělců, teoretiků umění a dalších vysoce fundovaných odborníků z praxe z tuzemska i zahraničí.²⁶ Jednotlivé vzdělávací instituce velmi dobře ukázaly nejen celkový trend vývoje designu spíše jednotlivě vyráběného šperku, ale též různé osobité přístupy. Oceněné školní práce komise rozdala za inovativnost a také za vhodnost propojení tohoto typu výrobků

Souprava, stříbro, drahé kameny, odborná škola Turnov,
Exponát z výstavy Jablonec 65, expozice odborných uměleckoprůmyslových škol,
oceněno stříbrnou medailí, dobová fotografie
Jewellery set, silver, precious stones, Turnov Vocational School,
Exhibit from the Jablonec 65 exhibition, exposition of vocational schools
of applied arts, silver medal, Period photography

se sériovou výrobou. Toto téma začalo být stále aktuálnější již od počátku šedesátých let 20. století a znovu se k němu vyjádřil tehdejší ředitel jablonecké průmyslové školy Alois Hubička: „Především bych si přál, aby naše vystavené výrobky trochu více ovlivnily vkus výrobců bižuterie. Abychom vyváželi novou, moderní a krásnou bižuterii. Aby

graved, or painted glass and glass figurines that were put on display. Glass costume jewellery, made at the school under the guidance of sculptor Jan Černý and bringing innovative shapes of necklaces and glass stones, was presented alongside a collection of glass costume jewellery from the Železnobrodské sklo enterprise.^{23 24} The Jablonec industrial school then staged Interfoto 65, and international photography exhibition, in its own building from 10th July to 20th August 1965.²⁵ Four domestic and four foreign educational institutions were presented at the exhibition, this time in the magnificent surroundings of the Museum of Glass and Jewellery. Pupils at the Jablonec school

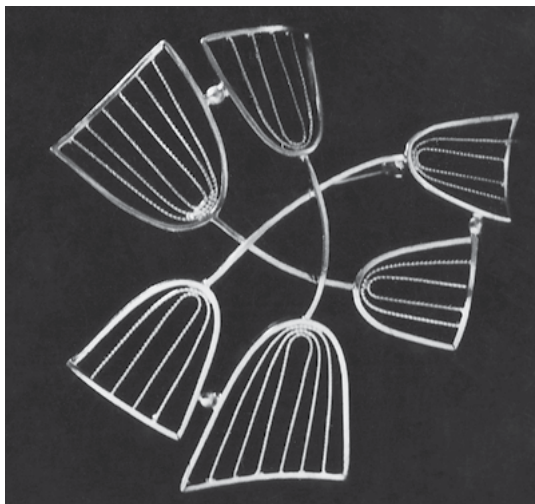
Náhrdelník, obecný kov, rocajil, odborná škola Železný Brod,
Exponát z výstavy Jablonec 65, expozice odborných uměleckoprůmyslových škol,
oceněno stříbrnou medailí, dobová fotografie
Necklace, base metal, rocaille (seed beads), Železný Brod Vocational School,
Exhibit from the Jablonec 65 exhibition, exposition of vocational schools
of applied arts, a silver medal, Period photography

worked as temporary staff in the preparation of the exhibition and selected products made by pupils were sold there. Architect Václav Hejna was presented with an award by the international panel for the exhibition of schools. The work done by the pupils also gathered many awards from the expert panel. This panel was made up of creative artists,

tento nekonvenční názor na bižuterii ovlivnil i světové trhy a naše bižuterie aby si tak udržely své postavení.²⁷

Na další mezinárodní výstavě **Jablonec 68**, která byla v období snah po demokratizaci československé společnosti ještě honosnějším podnikem, byl dán prostor individuálnímu šperku a bižuterii a s tím také souvisejícímu nevidanému rozsahu představení studentských prací. Zástupci ministerstva školství byli zváni na zasedání přípravného výboru.²⁸ Celá podoba výstavy byla řešena scénograficky pod taktovkou Jindřicha Santara s maximálním využitím nových výtvarných i výstavních prostředků a také ve spolupráci s mnoha dalšími československými výtvarnými umělci. Na výstavě se podílelo celkem patnáct českých i zahraničních odborných škol, jejichž přehlídka byla instalována v prostorách Muzea skla a bižuterie pod vedením výstavního komisaře Antonína Langhamera.²⁹ Školy byly podpořeny přípravným výborem výstavy, protože „projevují skutečnou snahu o nové směry a výtvarné projevy bižuterie.“³⁰

Tuto střízlivou a jednoduchou expozici, oproti neobyčejné a efektně řešené instalaci hlavní výstavy na výstavišti, řešil projektant Vladimír Hora a výtvarník Emil Zavadil, kteří za ni od mezinárodní poroty obdrželi zlatou medaili. Jednotlivé šperky a bižuterie byly kromě originálů představeny také na černobílých uměleckých fotografiích od Tarase Kuščinského. Porota měla k této části výstavy výhradu vůči nevhodnému slučování výtvorů studentů středních i vysokých škol do jedné kategorie, což přinášelo jistou disproporčnost a nesouměřitelnost ve zkušenostech mladých tvůrců. Kromě samotné instalace byl kolektivní zlatou medaili oceněn útlý katalog této části výstavy, který ve stručných textech komentoval historii a význam jednotlivých škol. Jako zástupce pro uměleckoprůmyslové školství byl v mezinárodní hodnotící komisi přizván český sklářský výtvarník, profesor Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze³¹ Stanislav Libenský a ředitel odborné uměleckoprůmyslové školy v německém Pforzheimu Karl Schollmayer. Zahraniční uměleckoprůmyslové školy zde získaly dvě zlaté medaile, čtyři stříbrné a dvě bronzové a tuzemské odborné školy jednu zlatou medaili, dvě stříbrné a jednu bronzovou.³² Zvláště některé materiály, využívané ve studentských špercích, byly považovány za velmi zajímavé a inovativní. Patřily mezi ně také textilní šperky z ruky československého textilního výtvarníka Antonína Kýbala a jeho studentů z VŠUP, které byly vystaveny již v roce 1967 na světové výstavě v Montrealu.³³ Jablonecká uměleckoprůmyslová škola hostila ve svých dílnách také mezinárodní sympozium Stříbrný šperk Jablonec 68, prestižní akci, jež se svou jedinečností a účastnickým obsazením zapsala do světových

Brož, obecný kov, odborná škola Jablonec n. N., pasířské oddělení pod vedením prof. Jaroslava Hradeckého, 1967, *Exponát z výstavy Jablonec 68, expozice odborných uměleckoprůmyslových škol*, dobová fotografie

Brooch, base metal, Jablonec nad Nisou Vocational School Jablonec, tinsmith department under prof. Jaroslav Hradecký, 1967, *Exhibit from the Jablonec 68 exhibition, exposition of vocational schools of applied arts*, Period photography

mocracy for Czechoslovak society, room was given to individual jewellery and costume jewellery and in relation to this an unprecedented presentation of the work of students. Representatives of the Ministry of Education were invited to sit on the preparation committee.²⁸ The format of the exhibition was designed under the baton of Jindřich Santar with the maximum use of new artistic and exhibition resources and in collaboration with many other Czechoslovak creative artists. A total of fifteen Czech and foreign vocational schools took part in the exhibition and their work was installed in the Museum of Glass and Jewellery, under the guidance of exhibition commissioner Antonín Langhamer.²⁹ The schools were supported by the exhibition preparation committee because “they are showing actual efforts to move in new directions and provide creative expressions of costume jewellery”.³⁰ This exhibition, sober and simple in comparison with the majestically and effectively handled installation of the main exhibition at the exhibition grounds, was designed by designer Vladimír Hora and artist Emil Zavadil, who were presented with a gold medal by the international committee. Individual pieces of jewellery and costume jewellery were put on display and accompanied by artistic black-and-white photographs by Taras Kuščinský. The committee had reservations about this part of the exhibition in relation to the inappropriate merging of the work of students of secondary schools and universities under a single category, bringing with it a certain level of disproportion and incomparability in the experience of the young artists. In addition to the installation itself, the slender catalogue for this part of the

art theoreticians, and other highly-learned experts from practice from home and abroad.²⁶ Individual educational institutions showed the overall trend of development in the design of individually-created jewellery, together with certain distinctive approaches. The school work presented with the awards was held up by the committee for its innovation and for the fact that this type of product was suitable to combine with batch production. This theme became more topical at the beginning of the 1960s, with then-director of the Jablonec industrial school Alois Hubička remarking on it that, “Above all I would like the products we have put on display to influence the taste of costume jewellery manufacturers a little more. So that we can export new, modern, and beautiful costume jewellery. So that this unconventional view of costume jewellery influences world markets and so that our costume jewellery maintains its position”.²⁷

At the next international exhibition, **Jablonec 68**, which was an even more impressive event, held at the time of attempts to achieve de-

Přívěsek, obecný kov, Oddělení rytectví kovů, odborná škola Jablonec n. N., *Exponát z výstavy Jablonec 68, expozice odborných uměleckoprůmyslových škol*, dobová fotografie

Pendant, base metal, Jablonec nad Nisou Vocational School Department of Metal Engraving, *Exhibit from the Jablonec 68 exhibition, exposition of vocational schools of applied arts*, Period photography

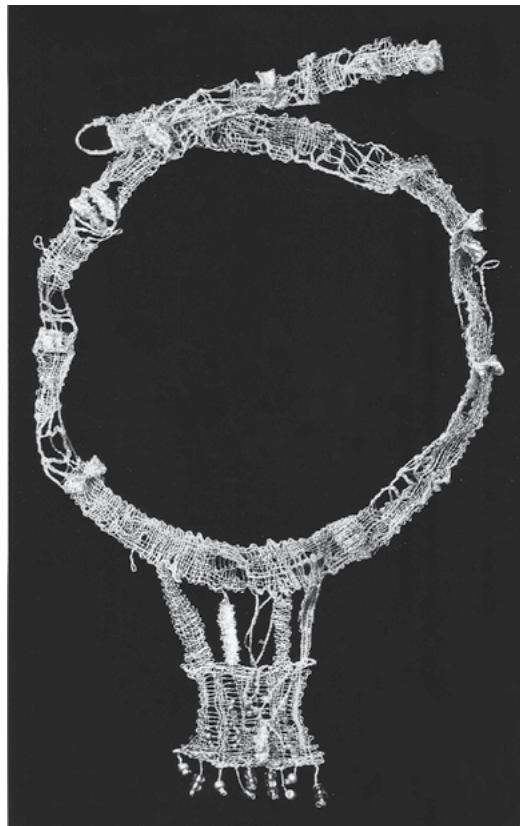

Náhrdelník a brož, sklo, obecný kov, Oddělení zušlechťování jablonecké bižuterie, odborná škola Jablonec n. N., *Exponát z výstavy Jablonec 68, expozice odborných uměleckoprůmyslových škol*, dobová fotografie

Necklace and brooch, glass, base metal, Jablonec Jewellery Department of Refining, Jablonec nad Nisou Vocational School, *Exhibit from the Jablonec 68 exhibition, exposition of vocational schools of applied arts*, Period photography

dějiny autorského šperku.³⁴ Výběr z výrobků odborných škol byl představen na reinstalaci této výstavy pod názvem Československá bižuterie, a to opět v kanadském Montrealu.

Další pokračování mezinárodní výstavy bižuterie **Jablonec 71** se konalo již po mnoha politických i ekonomických změnách v období normalizace. I přesto byla výstava naplánována se zřejmou okázalostí. Vyjma československých a zahraničních výrobních podniků a firem se jí opět účastnili jednotliví výtvarníci, ale též odborné uměleckoprůmyslové školy. Ty měly svou expozici opět v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou. Vystavovalo zde pět tuzemských škol a vysokoškolských ateliérů, které doplnilo dalších osm zahraničních škol z Itálie, NDR a NSR, Nizozemí, Švýcarska, SSSR a Velké Británie. Mezi tuzemskými školami se poprvé objevilo také Odborné učiliště podniku Bižuterie v Jablonci. Jeho studenti se zde prezentovali miniaturními svatováclavskými korunovačními klenoty, které mj. obdržela jako suvenýr sovětská kosmonautka Valentina Těrešková při své návštěvě v bižuterních podnicích.³⁵ V dílnách jablonecké průmyslové školy se opět konalo sympozium Stříbrný šperk Jablonec 71, kde byli v souvislosti s normalizací a eliminací přímých kontaktů našich šperkařů s autory z kapitalistického světa zastoupeni výhradně autoři tuzemští. V jejich osobnostech a pracích se tu propojila tradice uměleckoprůmyslového školství s individuálním autorským šperkem. Mnozí z nich totiž studovali na jablonecké, turnovské nebo železnobrodské odborné škole a v roce 1971 byli kromě dvou návrhářů jabloneckého bižuterního průmyslu³⁶ téměř všichni čerství absolventy ateliéru Kov a šperk pražské VŠUP.³⁷ Zástupce této naší jediné vysoké školy s uměleckoprůmyslovým zaměřením, profesor Jozef Soukup, tehdejší vedoucí ateliéru Kov a šperk, byl zároveň předsedou odborné mezinárodní hodnotící poroty a další dva pedagogové z téže školy, Václav Plátek a Zdeněk Kostka, byli jejími členy. Mezi další odborníky z prostředí uměleckoprůmyslového vzdělávání patřili Gillo Dorfles z milánské univerzity a Karl Schollmayer, ředitel odborné školy pro zlatnictví a stříbrnictví v německém Pforzheimu. Školní práce byly znovu představeny na reinstalaci této mezinárodní výstavy bižuterie Bratislava 71.

Náhrdelník, ručně paličkovaná krajka, Marie Součková, Ateliér textilní tvorby Antonína Kybala, VŠUP, 1966, *Exponát z výstavy Jablonec 68, expozice odborných uměleckoprůmyslových škol, dobová fotografie*

Necklace, hand-bobbin lace, Marie Součková, Antonín Kybal Textile Studio, Academy of Arts, Architecture and Design, 1966, *Exhibit from the Jablonec 68 exhibition, exposition of vocational schools of applied arts, Period photography*

exhibition, commenting in brief texts on the history and importance of individual schools, was awarded a collective gold medal. Czech glass artist and teacher at the High School of Applied Arts in Prague³¹ Stanislav Libenský and director of the specialised applied art school in Pforzheim, Germany, Karl Schollmayer were invited on to the international evaluation committee as representatives of schooling in applied arts. Foreign applied arts schools won two gold medals here, four silver, and two bronze, while domestic vocational schools took home one gold, three silver, and one bronze.³² Some materials used in the students' jewellery in particular were considered very interesting and innovative. Among them was fabric jewellery made by Czechoslovak fabric artist Antonín Kybal and his students from the Academy of Arts, Architecture, and Design that had already been presented at the World Fair in Montreal in 1967.³³ The Jablonec applied arts school hosted an international symposium entitled Silver Jewellery Jablonec 68 in its workshops, a prestigious event that wrote itself into world history in terms of original jewellery as a result of its uniqueness and the people involved.³⁴ A selection of the products made by vocational schools was also presented at a re-installation of this exhibition under the name of Czechoslovak Costume Jewellery, again in Montreal, Canada.

The next continuation of the international costume jewellery exhibition, **Jablonec 71**, was held at the time of normalisation, after many political and economic changes. In spite of this, though, the exhibition was planned with evident grandiosity. In addition to Czechoslovak and foreign manufacturing enterprises and companies, it was again attended by individual artists and specialised applied arts schools. They were again given exhibition space in the Museum of Glass and Jewellery in Jablonec nad Nisou. Five domestic schools and university studios exhibited their work there, joined by another eight foreign schools from Italy, East Germany and West Germany, The Netherlands, Switzerland, the Soviet Union, and Great Britain.³⁵ The Apprentice Training Centre at the Bižuterie enterprise in Jablonec was also among the domestic schools. Its students presented miniatures of the St. Wenceslas crown jewels, presented as a souvenir

Následující výstava **Jablonec 74** byla s tématem „Proměny“ vedena pouze architekty bez okázalého scénografického řešení minulých ročníků v duchu většího vyniknutí samotných exponátů. Odborné školy se představily opět v samostatné expozici v muzeu a v hodnotící komisi zasedl i tentokrát šperkař a glyptik prof. Jozef Soukup. Nejvíce oceňované byly práce studentů Vysoké školy uměleckoprůmyslové, které získaly zlatou medaili. V roce 1977 se odborné školy v rámci V. mezinárodní výstavy bižuterie představily v novém prostředí díky jinému členění výstavy v pavilonu A jabloneckého výstaviště spolu s individuálními tvůrci. Šest tuzemských a tři zahraniční školy reprezentovaly tvůrčí a řemeslné zázemí, z něhož měli vyrůstat pozdější kvalitní podnikoví návrháři a individuální šperkaři.³⁸

V roce 1980 byla v rámci **VI. mezinárodní výstavy** pod názvem **Mladí tvůrčí** vyčleněna expozice pro uměleckoprůmyslové školy, mezi nimi sedm vybraných škol zahraničních z Itálie, NSR, SSSR a Švýcarska v pavilonu A jabloneckého výstaviště.³⁹ Školní expozice měla působit mladistvým dojmem, a proto ji doprovázel audiovizuální program s názvem Kaleidoskop, tvořený hudební kulisou populární diskotékové hudby. Stejně rozložení vystavujících i prezentace šesti odborných škol se konalo na **VII. mezinárodní výstavě bižuterie v roce 1983**. Mimo československých uměleckoprůmyslových škol⁴⁰ se výstavy účastnily odborné školy se zaměřením na šperk z drahých i obecných kovů z Halle, Heiligendam, Švábského Gmündu, Pforzheimu, Londýna, Palmy (Malorka) a Tallinu. Poslední mezinárodní výstava bižuterie se konala v roce 1987 a odborné školy vystavovaly opět v pavilonu A spolu s individuálními výtvarníky a výrobními družstvy. Ocenění získaly na této výstavě kromě Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze zejména zahraniční odborné školy.⁴¹

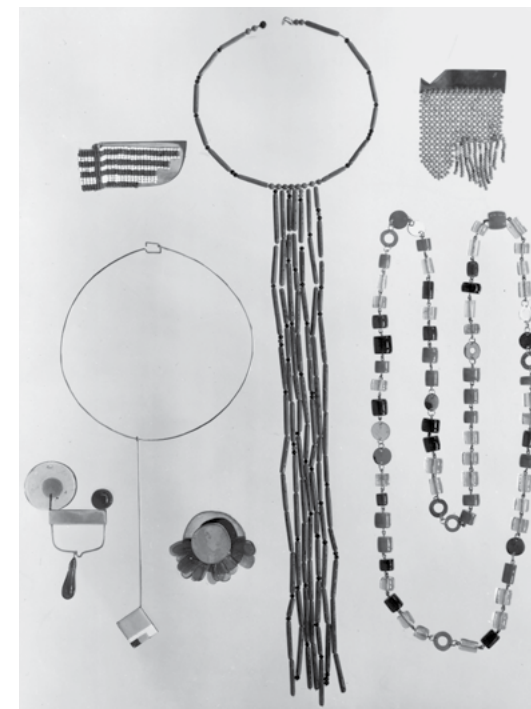
Praktické zařazení odborných škol a jejich výrobků do jabloneckých výstav bižuterie bylo v historickém kontextu celoevropsky významnou záležitostí. Více než srovnávání školních výrobků s pracemi profesionálních výtvarníků nebo podnikových návrhářů bylo zajímavé porovnání tvůrčích přístupů jednotlivých škol a jejich pedagogů. I když se ze zahraničí účastnily výstav zvláště školy vysoké a naopak z ČSSR to byly kromě pražské VŠUP výhradně školy střední, byly návrhy a výrobky

to (among other) Soviet astronaut Valentina Těrešková on her visit to costume jewellery enterprises. The Silver Jewellery Jablonec 71 symposium was staged in the workshops of the industrial school in Jablonec, although this time, in light of the period of “normalisation” and the elimination of direct contact between our jewellery-makers and those from the capitalist world, only home artists took part. The people that took part represented the tradition of applied art schooling and individual, original jewellery. Many of them had studied at the vocational schools in Jablonec, Turnov, or Železný Brod and in 1971 almost all of them had recently graduated from the Metal and Jewellery

Studio at the High School of Applied Arts in Prague³⁶, with the exception of two designers from the Jablonec costume jewellery industry.³⁷ One representative of our only university to focus on applied arts, prof. Jozef Soukup, then head of the Metal and Jewellery Studio, was also chair of the international panel of experts, while two teachers from the same school, Václav Plátek and Zdeněk Kostka, were members. Among the other experts from the world of education in applied arts was Gillo Dorfles from the university in Milan and Karl Schollmayer, director of the vocational school for goldsmithery and silversmithery in Pforzheim, Germany. The school work was presented again at a re-installation of this international exhibition of costume jewellery at Bratislava 71.

The next **exhibition, in 1974** took the theme of “Transformation” and was led only by architects, with none of the lavish set design of previous years, the idea being to let the exhibits themselves shine through. Vocational schools again presented themselves at a separate exhibition at the museum, with jewellery-maker and glyptic artist prof. Jozef Soukup again a member of the evaluation committee. Work done by students at the Academy of Arts, Architecture, and Design was most highly rated, winning a Gold Medal. After being assigned to a different exhibition category, vocational schools put their work on display in 1977, this time together with

other artists, at the 5th International Costume Jewellery Fair in the new surroundings of Pavilion A at the Jablonec exhibition grounds. Six domestic and three foreign schools presented the creative and artisan background from which quality enterprise designers

Soubor šperků, obecný kov, rokaill, skleněné perle, prezentace odborné školy Železný Brod, *Exponáty z výstavy Jablonec 71, expozice odborných uměleckoprůmyslových škol, dobová fotografie*
Jewelry set, base metal, rocaill (seed beads), glass beads, presentation of the Železný Brod Vocational School, *Exhibit from the Jablonec 71 exhibition, exposition of vocational schools of applied arts, Period photography*

jejich studentů většinou kvalitou provedení a invenčností téměř srovnatelné. Školní části jabloneckých výstav sice nikdy nesloužily jako přímá vazba na výrobní podniky, přesto ale byly studentské práce minimálně vzdáleným inspiračním zdrojem pro některé podnikové návrháře, kteří uměli vybrané detaily posunout do sériové výroby. Ačkoliv nebyli mladí šperkaři nikdy hodnoceni ve stejné kategorii, stali se zdravou konkurencí pro individuální výtvarnou tvorbu.

Náhrdelník, obecný kov, sklo, Oddělení zušlechťování jablonecké bižuterie, odborná škola Jablonec n. N., *Exponát z výstavy Jablonec 83, expozice odborných uměleckoprůmyslových škol*, dobová fotografie
Necklace, base metal, glass, Jablonec Jewellery Department of Refining, Jablonec nad Nisou Vocational School, *Exhibit from the Jablonec 83 exhibition, exposition of vocational schools of applied arts*, Period photography

and individual jewellery-makers were later to emerge.³⁸

An exhibition for applied arts schools was arranged in 1980 in Pavilion A of the Jablonec exhibition grounds as part of the 6th international fair under the name of **Young Artists**, among them seven selected foreign schools from Italy, West Germany, the Soviet Union, and Switzerland.³⁹ The school exhibition was designed to make an impression on young people, and so it was accompanied by an audio-visual programme entitled Kaleidoscope, with popular disco music playing in the background. The same layout of exhibitors was employed at the 7th International Costume Jewellery Fair in 1983, with six vocational schools presenting their work. Alongside the Czechoslovak applied arts schools⁴⁰, the fair was attended by vocational schools focusing on jewellery made of precious and base metals from Halle, Heiligendam, Schwäbisch Gmünd, Pforzheim, London, Palma (Mallorca), and Tallin. The final international costume jewellery fair was held in 1987, with vocational schools again exhibiting their work in Pavilion A together with individual artists and production cooperatives. Prizes at this fair were mainly awarded to foreign vocational schools, and to the High School of Applied Arts in Prague.⁴¹

The practical inclusion of vocational schools and their products at the costume jewellery fairs in Jablonec was, in the historical context, a significant matter at a European level. More interesting than a comparison of school products and the work of professional artists or enterprise designers was a comparison of the creative approaches of the individual schools and the teachers there. Even though it was mainly universities that attended the fairs from abroad and, with the exception of the Academy of Arts, Architecture, and Design in Prague, solely secondary schools from the Czechoslovak Socialist Republic, the designs and products created by their students were practically comparable in terms of the quality of execution and the invention. The school parts of the exhibitions in Jablonec were never used as a direct line to production enterprises. Nonetheless, student work was at least a remote source of inspiration to certain enterprise designers, who were able to transfer selected details into batch production. Although young jewellery-makers were never evaluated in the same category, they provided healthy competition in individual artistic creation.

- 1 V souvislosti se stavbou nových školních budov byly do plánů začleňovány také školní výstavní sály. Jablonecká odborná škola vystavovala do jeho zbudování při přestavbě školy v r. 1926 své výrobky v art deco vitrínách na chodbách. Turnovská škola měla sál k dispozici ve své nové budově od r. 1910, dnes je prostor vybavený zařízením ve stylu funkcionalismu, a železnobrodská škola měla svůj výstavní sál zakomponovaný do budovy z r. 1927.
- 2 V letech 1880–1882 pod názvem Gewerbliche Zeichen-, Modelier- und Ziselierschule, od r. 1882 K. k. Fachschule für Quincaillerie- Industrie in Gablonz a. N. Po r. 1887 se názvy školy dále mírně proměňovaly dle aktuálních potřeb. Více: NOVÁKOVÁ, Kateřina – STRNAD, Jan – PADRTA, Jiří. 2001, s. 170.
- 3 *Všeobecná zemská jubilejní výstava 1891* [výstavní katalog]. 1891, s. 100.
- 4 K. k. Kunstgewerbliche Fachschule für Gürtler, Graveure, Bronzenwaaren- Erzeuger u.s.w. in Gablonz a. N. Školní zprávy, školní rok 1900/1901.
- 5 Nordböhmisches Museum in Reichenberg
- 6 Škola zde vystavila šperky a nádoby z drahých kovů. Srov. K. k. Kunstgewerbliche Fachschule für Gürtler, Graveure, Bronzenwaaren- Erzeuger u.s.w. in Gablonz a. N. Školní zprávy, školní rok 1901/1902.
- 7 NOVÁKOVÁ, Kateřina Nora. 2016, s. 248–259.
- 8 Ausstellung künstlerischer Arbeiten und Entwürfe für die Gablonzer Industrie, Gablonz a. N. 1912.
- 9 Jablonecká odborná škola zde vystavovala celkem 64 různých uměleckořemeslných prací. Vedle šperků (náramek, přívěsky, brože, prsteny, kravatové jehlice) také předměty jako kovové stolní předměty (popelník, kazetu, talíř na ovoce, hodiny, zrcadla, dózy, poháry, nůž na papíry, stojan na zápalky). Srov. Kunstgewerbliche Staatsfachschule für Gürtler, Graveure und Bronzenwaren- Erzeuger etc. in Gablonz a. N. Školní zprávy, školní rok 1924/1925. Turnovská škola obeslala výstavu se šperky od Františka Valeše a Josefa Varcla. Srov. HORNEKOVÁ, Jana. 2002, s. 19. Železnobrodská odborná škola získala ocenění za skleněné figurky Jaroslava Brychty a broušené a ryté sklo Ladislava Přenosila a Jaroslava Pipka. Srov. LANGHAMER, Antonín – HLAVEŠ, Milan. 2010, s. 28–32.
- 10 Ausstellung des gesamten Kunst und kunstgewerblichen, gewerblichen und industriellen Schaffens aus ganze Isergebirge
- 11 Isergebirgswoche für heimische Kultur und Arbeit
- 12 Jubiläums-Ausstellung d. deutschen Gewerbe u. Museumsverein Gablonz a. N., Gablonz a. N.
- 13 Vystavovaly také odborné školy z Kamenického Šenova, Karlových Varů, Nového Boru a Teplic. *Jubiläums-Ausstellung d. deutschen Gewerbe u. Museumsverein Gablonz a. N., Gablonz a. N.* [výstavní katalog]. 1926, [nestr.].
- 14 Jablonecká odb. škola viz K. k. Kunstgewerbliche Fachschule für Gürtler, Graveure, Bronzenwaaren- Erzeuger u.s.w. in Gablonz a. N. Školní zprávy, školní rok 1901/1902. S. 198.
- 15 Turnovská odb. škola viz K. k. Kunstgewerbliche Fachschule für Gürtler, Graveure, Bronzenwaaren- Erzeuger u.s.w. in Gablonz a. N. Školní zprávy, školní rok 1901/1902. S. 12.
- 16 LANGHAMER, Antonín – HLAVEŠ, Milan. 2010, s. 59.
- 17 Železnobrodská odborná škola pořádala od začátku okupace až do r. 1942 ve spolupráci s Pojizerským ústavem a Spolkem absolventů prázdninové výstavy. Srov. LANGHAMER, Antonín – HLAVEŠ, Milan. 2010, s. 61.
- 18 Škola byla zrušena od 18. 9. 1953, výuka byla znovu obnovena v r. 1954 jako součást strojnické průmyslové školy. Srov. NOVÁKOVÁ, Kateřina – STRNAD, Jan – PADRTA, Jiří. 2000, s. 90–92.
- 19 Obou výstav se účastnila železnobrodská odborná škola sklářskými výrobky, za něž na Expo 58 získala mnohá ocenění. Srov. LANGHAMER, Antonín – HLAVEŠ, Milan. 2010, s. 89.

- 1 School exhibition halls were even included in the plans when new school buildings were being constructed. The vocational school in Jablonec displayed its products in art deco display cases in the corridors until such a hall was built during school reconstruction in 1926. The school in Turnov, meanwhile, had a hall at its disposal in its new building from 1910 onward, the space now furnished in the Functionalist style, and the school in Železný Brod had an exhibition hall in the school building as of 1927.
- 2 Between 1880 and 1882, under the name of Gewerbliche Zeichen-, Modelier- und Ziselierschule, from 1882 K. k. Fachschule für Quincaillerie- Industrie in Gablonz a. N. The names of the school then changed slightly after 1887 in line with the needs of the time. For more see: NOVÁKOVÁ, Kateřina – STRNAD, Jan – PADRTA, Jiří. 2001, p. 170.
- 3 *Všeobecná zemská jubilejní výstava 1891* [fair catalogue]. 1891, p. 100.
- 4 K. k. Kunstgewerbliche Fachschule für Gürtler, Graveure, Bronzenwaaren- Erzeuger u.s.w. in Gablonz a. N., School reports, academic year 1900/1901.
- 5 Nordböhmisches Museum in Reichenberg
- 6 The school exhibited jewellery and vessels made of precious metals. Cf. K. k. Kunstgewerbliche Fachschule für Gürtler, Graveure, Bronzenwaaren- Erzeuger u.s.w. in Gablonz a. N., School reports, academic year 1901/1902.
- 7 NOVÁKOVÁ, Kateřina Nora. 2016, pp. 248–259.
- 8 Ausstellung künstlerischer Arbeiten und Entwürfe für die Gablonzer Industrie, Gablonz a. N. 1912.
- 9 The vocational school in Jablonec exhibited a total of 64 different works of handicraft. In addition to jewellery (bracelets, pendants, brooches, rings, tie pins), there were items such as metal tabletop objects (ashtray, cases, fruit bowls, clocks, mirrors, boxes, cups, paper knife, match stand). School reports, academic year 1924/1925. The school in Turnov served up jewellery from František Valeš and Josef Varcl at the fair. Cf. HORNEKOVÁ, Jana. 2002, p. 19. The vocational school in Železný Brod won a prize for the glass figurines created by Jaroslav Brychta and the cut and engraved glass of Ladislav Přenosil and Jaroslav Pipek. Cf. LANGHAMER, Antonín – HLAVEŠ, Milan. 2010, pp. 28–32.
- 10 Ausstellung des gesamten Kunst und kunstgewerblichen, gewerblichen und industriellen Schaffens aus ganze Isergebirge.
- 11 Isergebirgswoche für heimische Kultur und Arbeit
- 12 Jubiläums-Ausstellung d. deutschen Gewerbe u. Museumsverein Gablonz a. N., Gablonz a. N.
- 13 Vocational schools from Kamenický Šenov, Karlovy Vary, Nový Bor, and Teplice also attended. *Jubiläums-Ausstellung d. deutschen Gewerbe u. Museumsverein Gablonz a. N., Gablonz a. N.* (1926). [exhibition catalog]. 1926
- 14 See citation 1, Lit.: Jablonec vocational school, see note 1, p. 198.
- 15 Turnov vocational school, see note 5, p. 12.
- 16 LANGHAMER, Antonín – HLAVEŠ, Milan. 2010, p. 59.
- 17 The vocational school in Železný Brod organised holiday exhibitions from the beginning of the occupation until 1942 in collaboration with the River Jizera Area Institution and the Society of Alumni. Cf. LANGHAMER, Antonín – HLAVEŠ, Milan. 2010, p. 61.
- 18 The school was closed on 18.9.1953, with teaching beginning again in 1954 as part of the engineering school. Cf. NOVÁKOVÁ, Kateřina – STRNAD, Jan – PADRTA, Jiří. s. 2000, pp. 90–92.
- 19 Both fairs were attended by the vocational school in Železný Brod, with glass products which won a host of prizes at Expo 58. Cf. LANGHAMER, Antonín – HLAVEŠ, Milan. 2010, p. 89.
- 20 The commercially-focused fair, with the accent on fashion trends, was a more modest reprisal of the 3rd National Costume Jewellery Fair, reduced to products for the domestic market.

- 20 Komerčně zaměřená výstava s akcentem na módní trendy byla skrovnější reprízou III. celostátní výstavy bižuterie redukované na výrobky pro tuzemský trh.
- 21 MELNIKOVÁ-PAPOUŠKOVÁ, Naděžda Filaretovna. 1961, roč. 12, č. 10, s. 302.
- 22 Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, Materiál k mezinárodním výstavám bižuterie, 1965–1991, fond Výstavy 1961–1965 Výstavní komise NV 1961, Libreto IV. Celostátní výstavy jablonecké bižuterie „Bižuterie pro celý svět“, 15. 1. 1962, Václav Jasanský.
- 23 LANGHAMMER, Antonín. 1965, s. 309n.
- 24 LANGHAMMER, Antonín. 1968, s. 165n.
- 25 Výstavu pořádal Osvětový dům v Jablonci n. N. a členila se do tří částí: 1. Sklo a bižuterie v denním životě, 2. Volná tematika, 3. Jablonecko ve fotografii. Celková koncepce odpovídala soutěži a byla hodnocena specializovanou mezinárodní komisí.
- 26 Členové mezinárodní poroty byli doporučeni Českým fondem výtvarných umělců. V porotě zasedli výtvarníci a teoretici z Finska, Francie, Holandska, Itálie, Jugoslávie, Polska, Velké Británie a ČSSR. Porota udělila sedm zlatých medailí studentům z VŠUP v Praze a z jablonecké a železnobrodské odborné školy. Srov. MSB, Archivní sbírka, fond Výstavy 1961–1965, Výstavní komise NV 1965, Hodnocení výstavy bižuterie s mezinárodní účastí „Jablonec 65“.
- 27 Roste nový dorost. *Informační bulletin* [strojopis výstavního katalogu], 1965, č. 2, s. 6.
- 28 Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, fond Výstavní výbor MSP Jablonec 1968, Záznamy z jednání přípravného výboru.
- 29 Ze zprávy přípravného výboru výstavy a zástupců muzea vyplývá, že se tato sekce setkala zpočátku s velkými organizačními problémy, protože se nejdříve přihlásily pouze dvě školy z NDR a jedna z NSR. Proto urychleně byla zahájena jednání s dalšími zahraničními školami z kapitalistických zemí. Kromě jablonecké, turnovské a železnobrodské školy a VŠUP v Praze se výstavy nakonec zúčastnily tyto prestižní zahraniční školy: Hochschule für industrielle Formgestaltung Halle, Fachschule für Angewandte Kunst Heiligendamm, Staatliche Kunst und Werkschule Pforzheim, Gerrit Rietveld Academie Amsterdam, Akademie voor Beeldende Kunsten Arnhem, Staatsacademie voor Toegepaste Kunsten Maastricht, Statens Handwerk og Kunstindustriskole Oslo, Gosudarstvennyj chudožestvennyj institut Estonskoj SSR Tallin, Royal College of Art London a Edinburgh College of Art Edinburgh.
- 30 Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, Výstavní činnost, fond Výstavní komise NV 1968, Hodnocení mezinárodní výstavy bižuterie Jablonec '68, s. 4. Závěrečná zpráva o výsledcích zasedání a konečném rozhodnutí poroty Mezinárodní výstavy bižuterie Jablonec '68.
- 31 Dále jen VŠUP.
- 32 Viz cit. 21, s. 167–174.
- 33 LANGHAMER, Antonín. 1969, s. 36–40. Vybrány byly i některé práce od studentů z ateliéru Kov a šperk Jana Nušla, výstava studentských šperků byla prodejní.
- 34 NOVÁKOVÁ, Kateřina Nora. 2018, pp. 72-82.
- 35 Tradičně se účastnila pražská VŠUP a odborné školy z Jablonce n. N., Turnova a Železného Brodu. Poprvé se zde prezentovalo i Odborné učiliště podniku Bižuterie v Jablonci, které vystavilo zmenšeniny svatováclavských korunovačních klenotů.
- 36 Návrháři podniků jablonecké bižuterie byli Dušan Novotný a Luděk Roubíček.
- 37 VOKÁČOVÁ, Věra. *Stříbrný šperk Jablonec'71. II. symposium Jablonec n. N.* Katalog výstavy. Noviny Jablonecka ze dne 14. 7. 1971.
- 38 Z tuzemských odborných škol se účastnily již výše jmenované odborné školy z Jablonce n. N., Turnova a Železného Brodu, jablonecké učiliště n. p. Bižuterie, SUPŠ v Kremnici a VŠUP v Praze. Ze zahraničí to byly uměleckoprůmyslové školy z Itálie, NDR, SSSR. Školní kolekce čítala dohromady 750 exponátů.

- 21 MELNIKOVOVÁ-PAPOUŠKOVÁ, Naděžda Filaretovna. 1961, p. 302.
- 22 Museum of Glass and Jewellery in Jablonec nad Nisou, Archive collection, Material relating to international costume jewellery fairs, 1965 – 1991 (hereafter MSB, Archive collection), Exhibitions 1961–1965, National Committee Exhibition Committee 1961, Libreto IV. Nationwide exhibition of Jablonec costume jewellery: "Bižuterie pro celý svět" (Costume jewellery for the whole world), 15.1.1962, Václav Jasanský.
- 23 LANGHAMMER, Antonín. 1965, p. 309n.
- 24 LANGHAMMER, Antonín. 1968, p. 165n.
- 25 The exhibition was organised by the House of Enlightenment in Jablonec nad Nisou and was divided into three parts: 1. Glass and costume jewellery in everyday life, 2. Open theme, 3. The Jablonec area in photographs. The overall concept fitted the competition and was assessed by a specialised international committee.
- 26 Members of the international panel were recommended by the Czech Fund of Creative Artists. The panel was made up of artists and theoreticians from Finland, France, The Netherlands, Italy, Yugoslavia, Poland, Great Britain, and the Czechoslovak Socialist Republic. Together they awarded seven gold medals to students from the Academy of Arts, Architecture, and Design in Prague and from the vocational schools in Jablonec and Železný Brod. Cf. MSB, Archive collection, Exhibitions 1961–1965, National Committee Exhibition Committee 1965, Evaluation of the "Jablonec 65" costume jewellery exhibition with international participation.
- 27 *Roste nový dorost (The new young generation is growing)*. Information bulletin no. 2, Jablonec 1965, p. 6. Made in Publicity, Opletalova 5, Praha 1.
- 28 MSB, Archive collection, Exhibition Committee MSP Jablonec 1968, Records of meetings of the preparation committee.
- 29 It ensues from the report of the exhibition preparation committee and museum representatives that, to begin with, this section came up against major organisational problems because initially only two schools from East Germany and one from West Germany signed up. For this reason discussions with other foreign schools from capitalist countries quickly got underway. The following prestigious foreign schools eventually took part in the exhibition, alongside the schools from Jablonec, Turnov and Železný Brod and the Academy of Arts, Architecture, and Design in Prague: Hochschule für industrielle Formgestaltung, Halle, Fachschule für Angewandte Kunst Heiligendamm, Staatliche Kunst und Werkschule Pforzheim, Gerrit Rietveld Academie Amsterdam, Akademie voor Beeldende Kunsten Maastricht, Statens Handwerk og Kunstindustriskole Oslo, Gosudarstvennyj chudožestvennyj institut Estonskoj SSR Tallin, Royal College of Art London, and Edinburgh College of Art.
- 30 MSB, Archive collection and Exhibition Activity, National Committee Exhibition Committee 1968, Evaluation of Jablonec '68 international costume jewellery exhibition, p. 4. Final report on the results of the meeting and final decision of the panel of the Jablonec '68 International Costume Jewellery exhibition.
- 31 Hereafter the High School of Applied Arts.
- 32 See citation 21, pp. 167-174.
- 33 LANGHAMER, Antonín. 1969, pp. 36-40. Some work from pupils at Jan Nušl's Metal and Jewellery Studio was also selected. The students' jewellery on display was also for sale.
- 34 NOVÁKOVÁ, Kateřina Nora. 2018, pp. 72-82.
- 35 As was the tradition, the High School of Applied Arts in Prague and the vocational schools in Jablonec nad Nisou, Turnov, and Železný Brod all attended. The Apprentice Training Centre of the Bižuterie

- 39 Noviny Jablonecka, 9. 7. 1980, s.1.
- 40 Např. VŠUP Praha, odborné školy z Jablonce n. N., Turnova, Železného Brodu a Kremnice, navíc též i SOU koncernu Jablonecká bižuterie.
- 41 Kromě pražské VŠUP a středních odborných škol z Jablonce n. N., Turnova a Železného Brodu se účastnily tyto zahraniční školy: Hochschule für Industrielle Formgestaltung Halle, Dunconour Workshops Taos (USA), Tallin, Fachhochschule für Gestaltung Pforzheim, Fachhochschule für Angewandte Kunst Heiligendamm, Sir John Cass Faculty of Arts London. In: MSB, Archivní sbírka Soupis vystavujících, VII. Mezinárodní výstava bižuterie.

- enterprise in Jablonec also took part for the first time, displaying its miniature St. Wenceslas crown jewels.
- 36 VOKÁČOVÁ, Věra. *Stříbrný šperk Jablonec'71. II. symposium Jablonec n. N.* Exhibition catalogue. Noviny Jablonecka (Jablonec area news) from 14. 7. 1971.
- 37 Dušan Novotný and Luděk Roubíček were the designers for the Jablonec costume jewellery enterprises.
- 38 The domestic vocational schools taking part were those in Jablonec n. N., Turnov, and Železný Brod, the Bižuterie national enterprise Apprentice Training Centre in Jablonec, the Secondary Applied Arts School in Kremnica, and the High School of Applied Arts in Prague. Applied arts schools from Italy, East Germany, and the Soviet Union attended from abroad. The school collection numbered 750 exhibits altogether.
- 39 Noviny Jablonecka (Jablonec area news) from 9. 7. 1980, p.1.
- 40 For example, High School of Applied Arts, the vocational schools from Jablonec nad Nisou, Turnov, Železný Brod, and Kremnica, and the Apprentice Training Centre at the Jablonecká bižuterie concern.
- 41 The following foreign schools attended alongside the High School of Applied Arts in Prague and the secondary vocational schools in Jablonec n. N., Turnov and Železný Brod: Hochschule für Industrielle Formgestaltung Halle, Dunconour Workshops Taos (USA), Tallin, Fachhochschule für Gestaltung Pforzheim, Fachhochschule für Angewandte Kunst Heiligendamm, Sir John Cass Faculty of Arts London. In: MSB, Archive collection, List of exhibitors, VII. International Costume Jewellery Fair.

JABLONECKÁ BIŽUTERIE NA VÝSTAVÁCH A VELETRŽÍCH

Kateřina Hrušková, Kateřina Nora Nováková

JABLONEC COSTUME JEWELLERY AT EXHIBITIONS AND FAIRS

Účast na bižuterních výstavách a veletrzích byla nedílnou součástí propagačních aktivit všech podniků, které byly postupně sdruženy do Průmyslu jablonecké bižuterie (PJB), od roku 1978 pak v rámci koncernu Jablonecká bižuterie. Vývoj organizační struktury prošel mezi lety 1948–1989 mnoha změnami. První podniky se zrodily slučováním příbuzných provozů, některé podniky vznikly, zanikly nebo prošly zásadní přeměnou, některé závody byly převáděny mezi podniky, případně se výrobní programy podniků rozšiřovaly o nebižuterní provozy. Součástí Sdružení Průmyslu Jablonecké bižuterie (SPJB) byly podniky Preciosa (pův. Brusírny kamenů), Bižuterie (pův. Bižuterie) a Železnobrodské sklo a Centroflor. Opakovaně vznikal a zanikal podnik Skleněná bižuterie, existující v letech 1948–1958 a 1962–1978, a Jablonecké sklárny, pod které byl v roce 1978 převeden výrobní závod v Zásadě. Zahraniční obchod od roku 1952 zajišťoval Jablonex, jehož součástí se staly majetkové podstaty likvidovaných exportních domů.¹

Bižuterní podniky se pravidelně účastnily celé škály výstav a veletrhů v tuzemsku i zahraničí. V rámci tehdejšího Československa to byly především Liberecké výstavní trhy (LVT), Mezinárodní veletrh spotřebního zboží (MVSZ) v Brně a další veletrhy zaměřené na módu a spotřební zboží. V zahraničí byly podniky skrze Jablonex prezentovány na významných veletrzích v Evropě a dalších kontinentech. Vedle veletrhů v Lipsku, Plovdivu nebo Vidni to byla i Bijorhca v Paříži a CHIBI v Miláně. Kromě toho Jablonex organizoval různé kontraktační a prezentační výstavy a módní přehlídky. Bižuterie byla především státní reprezentace a rovněž se stala součástí expozic světových výstav Expo. Bižuterní podniky a pracovníci jejich vzorkoven tak museli pravidelně připravovat nové originální vzory, které by pomohly udržet vysoké renomé české bižuterie u domácích i zahraničních zákazníků. Mnohé vzorky zvítězily v oborových soutěžích a následně sbíraly ocenění celou výstavní sezónu.

Dochované materiály k účasti podniků na veletrzích a výstavách v podobě archiválií, článků v periodících a sbornících nebo výpovědí pamětníků jsou významným zdrojem informací ke studiu československé bižuterie v letech 1948–1989. Přinášejí řadu doplňujících poznatků k zachovaným sbírkovým fondům. Fotografie pak vhodně doplňují sbírky trojrozměrných předmětů, čímž vytvářejí celistvější pohled na bižuterní produkci za socialismu. Zároveň mnohdy odhalují jména autorů – vzorkařek a vzorkařů – bižuterie a umělých květin, kteří byli skryti pod jménem podniku, a to přesto, že svými originálními nápady pomáhali získávat nejen prestižní ocenění a zájem návštěvníků, ale především zákazníky, kterým bylo nutné pravidelně nabízet nové atraktivní kolekce. Stejně jako jiní návrháři měli všichni podnikoví vzorkaři svůj specifický rukopis, vlastní uchopení materiálu a techniky. Některé výstavy a veletrhy pak umožňovaly soutěže individuálních tvůrců, kde se práce podnikových vzorkařů střetávaly s renomovanými i méně známými autory.

Attending costume jewellery exhibitions and fairs was an integral part of the promotion strategy employed at all enterprises that were gradually taken under the wing of Průmysl jablonecké bižuterie (PJB), and from 1978 the Jablonecká bižuterie concern. Development of the organisational structure underwent many changes between 1948 and 1989. The first enterprises were born with the amalgamation of related operations, some were created, some closed or underwent radical transformation, some plants were split among enterprises, and in some cases the production programme was expanded to take in non-costume jewellery operations. Sdružení Průmyslu jablonecké bižuterie (Association of the Jablonec Costume Jewellery Industry – SPJB), for example, was an umbrella organisation for Preciosa (originally Brusírny kamenů), Bižuterie (originally bižuterie), Železnobrodské sklo, and Centroflor. The Skleněná bižuterie enterprise was established and closed down more than once, existing between 1948 and 1958 and 1962 and 1978, as was Jablonecké sklárny, to which the production plant in Zásada was transferred in 1978. Foreign trade from 1952 was handled by Jablonex, which took over the assets of the dissolved export houses.¹

Costume jewellery enterprises regularly attended a whole range of exhibitions and fairs at home and abroad. The main ones in what was then Czechoslovakia were the Liberec Exhibition Markets (LVT), the International Consumer Goods Fair in Brno, and other fairs focusing on fashion and consumer goods. Abroad, enterprises were presented, through Jablonex, at important fairs in Europe and on other continents: at the fairs in Leipzig, Plovdiv, and Vienna, Bijorhca in Paris, and CHIBA in Milan, for example. In addition, Jablonex organised a variety of contract-building and presentation exhibitions and fashion shows. Costume jewellery was able to represent the state and was used at Expo World Fairs. Costume jewellery enterprises and the workers at their design centres therefore had to regularly come up with new, original designs to help maintain the great renown of Czech costume jewellery among domestic and foreign customers. Many designs won awards in sector-specific competitions, going on to scoop up more throughout the fair season.

The materials that we have on enterprises attending exhibitions and fairs, in the form of archive materials, articles in periodicals and proceedings, and indeed the testimony of those that remember are important sources of information in the study of Czechoslovak costume jewellery between 1948 and 1989. They bring plenty of additional information to accompany the collection funds that we have. Photographs suitably complement three-dimensional objects, providing an all-round view of costume jewellery production under socialism. At the same time, they often reveal the names of the designers of costume jewellery and artificial flowers that were “concealed” by the name of the enterprises, this in spite of the fact that their original ideas help win prestigious awards and capture the interest of visitors, and above all customers that needed to see new, attractive collections on a regular basis. Just

Výstavy jablonecké bižuterie v Československu 1948–1989

Výstavy a veletrhy spotřebních výrobků měly důležitou roli pro výrobní podniky, odborníky a veřejnost. Přinášely pravidelnou zprávu o vývoji nových technologií, materiálů i o nových vzorech a proměnách designu. Pro bižuterní podniky byly hlavním odbytištěm zahraniční trhy, přesto byla tuzemská prezentace na veletrzích a výstavách důležitou součástí podnikové prezentace, která byla navíc programově politicky žádána. Pro tuzemské zákazníky, především zákaznice, byly příležitostí k atraktivní podívané i nákupu v doplňkovém prodeji. Z pohledu rozsahu expozic jsou logicky nejvýznamnější ty výstavy bižuterie, které byly od roku 1959 pořádány v Jablonci nad Nisou pouze s tuzemskou účastí a v letech 1965–1987 na mezinárodní úrovni. Zmíněné výstavy se od ostatních uvedených prezentačních akcí lišily velkým rozsahem a zejména výstavním charakterem, v němž mnohdy převládalo výtvarné pojetí instalace nad prezentací samotných exponátů. Bižuterie byla pravidelně předváděna na významných tuzemských veletrzích spotřebního zboží a módy. Jednalo se zvláště o Liberecké výstavní trhy, Veletrh spotřebního zboží v Brně, který byl od roku 1970 mezinárodní, dále pak veletrh Ostrava, který byl se dvěma předchozími programově spojen. Pravidelně byla bižuterie prezentována také na Levickém jarmoku a veletrhu Trenčín – mesto módy. Z výše jmenovaných byl nejvýznamnější právě brněnský veletrh, na němž byla bižuterie ukazována pravidelně od jeho vzniku v roce 1966, a která zde byla téměř pokaždé oceňována medailí. Bižuterie byla také pravidelně prezentována v síti obchodů Drobné zboží, v obchodních domech, podnikových a dalších specializovaných prodejnách, a to jak na základě spolupráce s Podniky Jablonecké bižuterie jako celku, tak v rámci spolupráce s jednotlivými podniky. V Brně také pravidelně probíhaly tzv. Prodejní výstavy Brno, do nichž byly zapojovány partnerské prodejny nebo podniková prodejna Železnobrodské sklo (ŽBS).

Pro expozice tuzemských veletrhů byly vybírány výrobky, které měly přinášet nový design a styl a souběžně s tím musely odpovídat požadavkům estetické i ideologické vhodnosti vzhledem k tuzemskému prostředí. Úkolem „výstav“ bylo kultivovat spotřebitele, v tomto případě spotřebitelky, a přitom podpořit a prezentovat jednotlivá výrobní odvětví ryze pozitivním přístupem. V případě LVT nebo jabloneckých výstav se vyznačovaly mj. formou nákladné, ideologicky schválené výpravy. V neposlední řadě je nutné zmínit, že tyto akce byly pravidelně součástí politicky zdůrazňovaných výročí a s nimi spojených oslav.

Mezinárodní výstavy v Jablonci nad Nisou

Jablonecké výstavy bižuterie neměly přímé komerční cíle, i když v některých případech byly během jejich konání uzavírány obchodní smlouvy. Výstavy

as with all other designers, all enterprise designers had their own specific signature, a way of grasping the material and techniques. Some exhibitions and fairs allowed individual designers to compete against each other, with the work done by enterprise designers battling the work of renowned and lesser-known artists.

Exhibitions of Jablonec costume jewellery in Czechoslovakia 1948–1989

Exhibitions and fairs of consumer goods had an important role for production enterprises, experts, and the public alike. They provided regular news about the development of new technologies, materials, new designs, and transformations in design itself. Although foreign markets were the most important to costume jewellery enterprises, presentations at exhibitions and fairs at home were an important part of the enterprise's own presentation, and as it happens politically required. For domestic customers, in particular female customers, they were an opportunity to have a look at something attractive, and make a few purchases too. In terms of the size of the exhibitions, the most significant were logically the costume jewellery shows organised in Jablonec nad Nisou from 1959, with domestic attendance only, and at an international level between 1965 and 1987. These exhibitions differed from others – they were larger and truly were exhibitions in nature, with the artistic concept of the installation often prevailing over the presentation of the exhibits themselves. Costume jewellery was also regularly presented at important domestic fairs of consumer goods and fashion. The main ones were the Liberec Exhibition Markets, the Consumer Goods fair in Brno, an international affair after 1970, and the Ostrava Fair, the programme of which was connected to the first two. Costume jewellery was also regularly represented at Levický jarmok and the Trenčín – City of Fashion fair in Slovakia. The most important of these fairs was the one in Brno, at which costume jewellery was regularly exhibited from the very outset, in 1966, and was awarded a medal almost every time. Costume jewellery was also regularly sold in the Drobné zboží chain of shops, in department stores, in enterprise and other specialised shops, in line with collaboration with Podniky Jablonecké bižuterie (Jablonec Costume Jewellery Enterprises) as a whole or in cooperation with individual enterprises. The Brno Sales Fairs were also regularly held in that city, with partner sales outlets or the enterprise shop of Železnobrodské sklo (ŽBS) involved.

Products were chosen as exhibits at domestic fairs that showcased new design and style, but which, given the home environment, also met the requirements placed on aesthetic and ideological appropriateness. The task of “exhibitions” was to cultivate consumers, in this case female consumers, and at the same time promote and present individual sectors of production using a purely positive approach. The LVT or Jablonec exhibitions were also

byly děleny do tří, resp. čtyř sekcí: uměleckoprůmyslové školy, individuální tvůrci a výrobci, přičemž poslední jmenovaná sekce byla ještě členěna na československou a zahraniční. Výstavy měly zdůraznit významné postavení jablonecké bižuterie ve světě. První ročníky výstav obsahovaly mj. historickou část, kterou připravovalo Muzeum skla a bižuterie (MSB) v Jablonci nad Nisou, v jehož prostorách byly v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století umístěny prezentace škol nebo speciální výstavy. Od roku 1965 se návštěva stálé expozice muzea stejně jako prodej výrobků z muzejního ateliéru staly pravidelnou součástí výstav.

Potřebu institucí, které budou inspirativní a zároveň nastaví zrcadlo ustrnulé produkci padesátých let, formuloval Karel Hetteš v časopise Domov v roce 1963: „Instituce, které mají zajistit stálý výtvarný pokrok výroby, jako výtvarné rady, vývojová výtvarná střediska na závodech a podobně, zůstávají prakticky neúčinné. /.../ A právě v této situaci mají muzea hmotné kultury, jako ústavy nezávislé na výrobě, zvláště důležitý úkol. Dobře promyšlenými výstavami, které zdůrazňují nejpokrokovější tendence naší tradice, a soustavným zveřejňováním nejlepších současných výrobků nebo jejich prototypů mohou nejen spolehlivě informovat veřejnost, ale mohou naléhavostí svých poukazů nakonec výrobu ovlivnit.“² Jablonecké muzeum se takovou institucí bezpochyby stalo.

Do sbírky jabloneckého muzea se postupně dostávaly vybrané kolekce exponátů včetně oceněných prací, zejména z šedesátých a sedmdesátých let 20. století, v muzejním archivu je uložena řada písemných i obrazových materiálů. Jedná o různé zápisy z jednání, libreta a scénáře, provozní dokumenty a obsáhlé soubory fotografií a diapozitivů.

Celostátní výstavy bižuterie 1959–1963

V roce 1959 byla pořádána I. celostátní výstava bižuterie s podtitulem Bižuterie pro celý svět, kterou doprovázelo heslo *Zdobíme ženy celého světa*. To se stalo mottem těchto akcí i v dalších letech. Výstava trvala od 30. června do 26. září 1959. Zahájení se zúčastnila Božena Macháčová-Dostálová, tehdejší ministryně spotřebního průmyslu, která zahájila řadu následujících ročníků. Návštěvnost přesáhla číslo 100 tisíc. Mezi významnými návštěvníky se objevil prezident republiky a první tajemník ÚV KSČ Antonín Novotný. Ze zahraničních hostů se zúčastnil ředitel pařížského módního domu Dior Christian Legrez.

Výstava se konala na dvou místech. Historická expozice prezentovala jak dobu prvního osídlení a nejstarší dochované výrobky, tak bižuterní průmysl v jednotlivých módních liniích poválečných let. Nejnovější vzory byly prezentovány v budově hotelu Praha. Expozice jabloneckých podniků zahrnovala hlavně bižuterii ze světové výstavy Expo 58 v Bruselu. Mezi exponáty se nacházel

marked by a costly and ideologically-approved quest. Last, but not least, it should be noted that such events were regularly part of politically-stressed anniversaries, and the festivities associated with them.

International exhibitions in Jablonec nad Nisou

The Jablonec costume jewellery exhibitions did not have a direct commercial objective, although trade contracts were signed during them on more than one occasion. The exhibitions were divided into three or four sections: applied art schools, individual artists, and producers, in that the latter was subdivided into Czechoslovak and foreign. These shows were designed to emphasise the prominent position of Jablonec costume jewellery in the world. The first few years of the exhibitions involved, for example, a historic part, prepared by the Museum of Glass and Jewellery (MSB) in Jablonec nad Nisou, where the work of schools and special exhibitions were housed in the 1960s and 1970s. A visit to the permanent exhibits and the sale of products from the museum studio became regular parts of the exhibitions from 1965.

The need for institutions that would be inspiring and at the same time reflect on the stagnant production of the 1950s was articulated by Karel Hetteš in Domov magazine in 1963: “Institutions that should ensure the continual creative advancement of production, such as creative hints, developmental creative centres at factories and the like, remain practically ineffective. /.../ And it is precisely in this situation that museums of tangible culture, as institutions that are independent of production, have a particularly important task. Well thought-out exhibitions that emphasise the most advanced trends of our tradition and systematic presentation in public of the best products of the day, and their prototypes, can reliably inform the public, and eventually influence production with the urgency of their allusions.”² The museum in Jablonec undoubtedly became such an institution.

Selected collections of exhibits, prize-winning works included, mainly from the 1960s and 1970s, gradually found their way into the collections of the Jablonec museum, while a range of written and visual materials is also stored in the museum archive. These include minutes from meetings, libretto and set designs, documents from operations, and extensive collections of photographs and slides.

Nationwide costume jewellery exhibitions 1959–1963

The 1st nationwide exhibition of costume jewellery was held in 1959, with the subtitle of *Costume Jewellery for the Whole World*, accompanied by the motto *We adorn women all over the world*. This became the motto of such

náhrdelník z polyethylenu se zušlechťenými kameny, butonové náušnice z plastické hmoty a tzv. pompejské perle ze sintrované skloviny.³ Bižuterie byla členěna podle příležitosti k nošení.

I. celostátní výstava bižuterie v Jablonci nad Nisou, expozice v Hotelu Praha v Jablonci nad Nisou, 1959, sbírka MSB
1st Federal Exhibition of Fashion Jewellery in Jablonec nad Nisou, exhibition at the Hotel Prague, 1959, MSB collection

Následující ročník výstavy proběhl v Brně v roce 1960 a zpět do Jablonce se znovu vrátila v roce 1961 jako v pořadí III. celostátní výstava bižuterie. Konala se od poloviny července do 20. srpna 1961, a to v jabloneckém muzeu, které se stalo důležitým partnerem a organizátorem těchto výstav, v jehož

events in years to come too. The exhibition ran from 30 June to 26 September 1959 and the opening was attended by Božena Macháčová-Dostálová, then Minister of the Consumer Industry, who went on to open a number

I. celostátní výstava bižuterie v Jablonci nad Nisou, expozice v Hotelu Praha v Jablonci nad Nisou, 1959, sbírka MSB
1st Federal Exhibition of Fashion Jewellery in Jablonec nad Nisou, exhibition at the Hotel Prague, 1959, MSB collection

of subsequent years. More than 100,000 visitors came. Among the most important visitors was President of the Republic and First Secretary of the Central Committee of the Communist Party of Czechoslovakia Antonín Novotný. Of the guests from abroad, director of the Parisian fashion house of Dior, Christian Legrez, was particularly worthy of note.

The exhibition was staged in two places. The historical exposition presented the time of the first settlement and the oldest surviving products, and the costume jewellery industry in individual fashion lines in the post-war years. The latest designs were presented in Hotel Praha. The exhibits shown by the Jablonec enterprises mainly took in costume jewellery from the World Fair in Brussels, Expo 58. Among the exhibits were a necklace made of polythene with refined stones, stud earrings made of plastic, and "Pompeii" beads made of sintered glass.³ The costume jewellery was arranged according to the opportunities to wear it.

The following year of the exhibition was held in Brno in 1960, before returning to Jablonec in 1961 as the 3rd nationwide costume jewellery exhibition. It ran from the middle of July to 20 August 1961, at the Jablonec museum, which had become an important partner to and organiser of these exhibitions,

prostorách se expozice bižuterie nacházela v historii módy. V protější budově Osvětové besedy si návštěvníci mohli prohlédnout současnou produkci v expozicích Škola vkusu a Síň světových novinek. Scénář k podnikové části vytvořil Václav Jasanský, projekt řešení navrhl architekt Karel Pelant, grafickými pracemi byli pověřeni Jan Moravec a Dobroslav Vondrouš. Součástí výstavy se staly módní přehlídky a doplňkový prodej, obě pravidelné a vždy návštěvníky vyhledávané součásti doprovodného programu. Jablonecké výstavy bižuterie tehdy začaly být koordinovány s Libereckými výstavními trhy⁴.

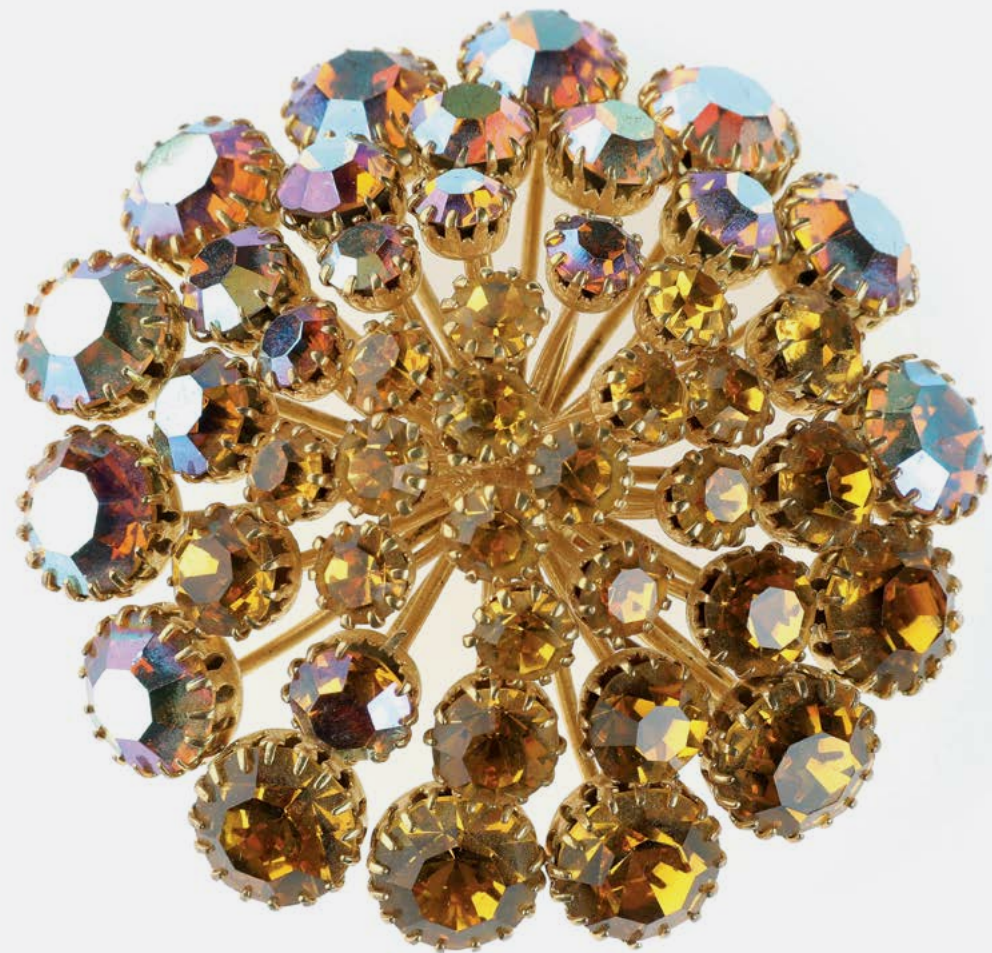

III. celostátní výstava bižuterie v Jablonci nad Nisou, 1961, expozice v budově Osvětové besedy v Jablonci nad Nisou
3rd Federal Exhibition of Fashion Jewellery in Jablonec nad Nisou, Exhibition at the premises of Osvětová beseda (cultural centre), 1961, MSB collection

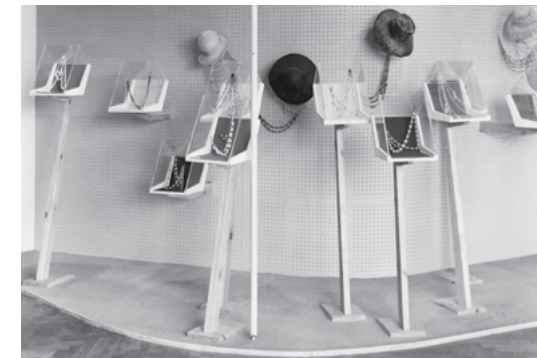
III. celostátní výstava bižuterie v Jablonci nad Nisou, módní přehlídka, 1961, sbírka MSB
3rd Federal Exhibition of Fashion Jewellery in Jablonec nad Nisou, fashion show, 1961, MSB collection

and in which an exhibition of costume jewellery in the history of fashion was staged. In the Osvětová beseda building across the road, visitors were able to view contemporary production in expositions called School of Taste and Hall of World Innovations. Václav Jasanský designed the set of the enterprise-focused part, architect Karel Pelant the layout, and graphic work was entrusted to Jan Moravec and Dobroslav Vondrouš. Fashion shows and sales were included in the exhibition, both becoming regular parts of the accompanying programme, and popular with visitors. It was at that time that the Jablonec costume jewellery exhibitions were first coordinated with the Liberec Exhibition Markets⁴.

Brož, Longin Štrýncl, broušené skleněné kameny, zlacený tombak, zhotoveno technologií pájení do bombé, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1961, sbírka NM v Praze, ev. č. H8-26.129, foto NM
Brooch, Longin Štrýncl, cut glass stones, gold-plated tombac, made by bombe soldering technology, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, NM Collection, Prague, inv. No. H8-26.129, photo NM

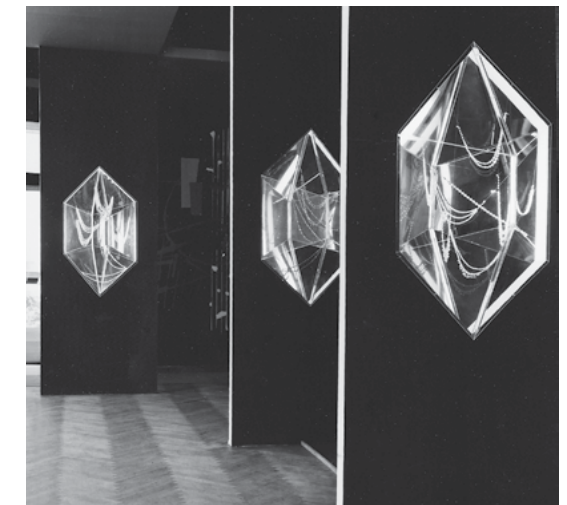
I další dva ročníky proběhly v muzeu a budově Osvětové besedy. V roce 1963 výstava prezentovala sklářské výrobky podniků Železnobrodské sklo a Jablonecké sklárny. Expozice věnovaná současné tvorbě představila i technologické novinky, nejčastěji nové materiály, povrchové úpravy nebo netradiční kombinace materiálů. Bižuterie byla vystavována v souvislosti s módou. Expozice Móda 1963 prezentovala téma Československé směry v odívání 1963 a bižuterie.⁵ Návštěvníci se zde mohli seznámit se zásadami pro výběr vhodné bižuterie dle posledních módních trendů, a to i prostřednictvím zvukového záznamu. Součástí výstavních kolekcí se staly práce výrazných vzorkařů a výtvarníků, kteří v další kapitole jabloneckých výstav získávali pravidelně ocenění a jejichž bižuterie měla inovativní design a zároveň specifický autorský rukopis. Takovým příkladem byli Helmut John, Miloš Koška nebo Miloslav Kubík – přední vzorkaři podniku Bižuterie.

IV. celostátní výstava bižuterie v Jablonci nad Nisou,
expoziční Letní den, 1962, sbírka MSB
4th Federal Exhibition of Fashion Jewellery in Jablonec nad Nisou,
"Summer Day" exposition, 1962, MSB collection

Již od počátku šedesátých let 20. století byla teoretiky, ale zejména samotnými výtvarníky – šperkaři a vzdělávacími ústavy řešena otázka uplatnění nových vzorů šperků a bižuterie ve výrobě. Intenzivně se k této otázce vyjadřovala historička umění Naděžda Filaretovna Melniková-Papoušková v roce 1961. Ve své stati popisovala historii šperku a zmiňovala se podrobně o individuálním šperku, který je vyráběn jednotlivými autory v malých sériích a je nositelkami velmi žádaný. Řešila otázku uplatnění invenčních šperků z jablonecké odborné školy pro výrobu. Autorka volala po menších sériích, které by měly pomoci rozšířit uměleckou bižuterii, ale hlavní překážkou viděla v zastaralém názoru na užité umění jako na podřadný obor. Kritizovala jak postoj oborového svazu Českého fondu výtvarného umění (ČFVU) při schvalování produkce individuálních šperků, tak

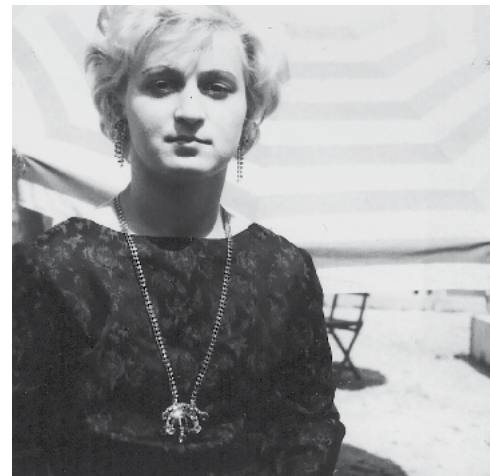
The next two years were again staged in the museum and in the Osvětová beseda building. Then, in 1963, the exhibition presented the glass products created by the Železnobrodské sklo and Jablonecké sklárny enterprises. The exposition devoted to contemporary production also introduced tech-

IV. celostátní výstava bižuterie v Jablonci nad Nisou,
expoziční Bižuterie v ulicích velkoměsta, 1962, sbírka MSB
4th Federal Exhibition of Fashion Jewellery in Jablonec nad Nisou,
"Fashion Jewellery in the Streets of the Big City" exposition, 1962, MSB collection

nological innovations, most commonly new materials, surface treatments, or unconventional combinations of materials. Costume jewellery was displayed in connection with fashion. The Fashion 1963 exposition presented "Czechoslovak directions in clothing 1963 and costume jewellery".⁵ Visitors were able to learn the principles of choosing the right costume jewellery in line with the latest trends from an audio recording. The exhibition collections also included the work of prominent designers that went on to regularly win awards in the next chapter of the Jablonec exhibitions and whose costume jewellery had an innovative design and the artist's own signature. For example, Helmut John, Miloš Koška, and Miloslav Kubík – leading designers for the Bižuterie enterprise.

The question of asserting new designs of jewellery and costume jewellery in production was considered from the beginning of the 1960s by theoreticians, and in particular the artists themselves – jewellery-makers – and education institutions. Art historian Naděžda Filaretovna Melniková-Papoušková spoke

IV. celostátní výstava bižuterie v Jablonci nad Nisou,
modelky prezentující bižuterii, 1962, sbírka MSB

4th Federal Exhibition of Fashion Jewellery, 1962 in Jablonec nad Nisou,
models displaying fashion jewellery, MSB collection

i podniky, které podle ní nemají zájem o externí výtvarníky, a kdy zařazení nového vzoru do výroby trvá přespříliš dlouho.⁶ Spolupráce jednotlivých podniků PJB s výtvarníky, která měla přinést hlavně vyšší estetickou kvalitu výrobků, obdivovanou často právě na výstavách, byla v praxi bohužel jen velmi těžko realizovatelná vzhledem k omezením, která přinášela sériová výroba a také požadavky trhu.

Přívěsek, Milan Kubik, vinuté skleněné kameny, zlacený tombak, Jablonec nad Nisou,
1962, sbírka MG v Brně, ev. č. U18613, foto MG

Exponát ze IV. celostátní výstavy bižuterie v Jablonci nad Nisou

Pendant, Milan Kubik, wound glass beads, gold-plated tombac, Jablonec nad Nisou,
1962, MG Collection, Brno, inv. No. U18613, photo MG

Exhibit from the 4th Federal Exhibition of Fashion Jewellery in Jablonec nad Nisou

Mezinárodní výstavy bižuterie 1965–1987

I. mezinárodní výstava bižuterie **Jablonec 65** se konala 11. července – 29. srpna 1965. Návrh koncepce i zpracování scénáře bylo svěřeno Jindřichu Santarovi, scénáristovi československého pavilonu v Bruselu v roce 1958 i výstavy Československé sklo v Moskvě v roce 1959. Výstava se odehrála v prostorách nově zbudovaného výstaviště, kde vznikly dva výstavní pavilony, a upraveného muzea. Projektantem výstavy byl architekt Aleš Beneda.

intensively of this in 1961. She described the history of jewellery and talked in detail about individual jewellery that is made by individual designers in small batches and that is very popular among the wearers. She dealt with the issue of asserting inventive jewellery from the vocational school in Jablonec in production. The author called for smaller batches, which would help broaden artistic costume jewellery, although she saw the main obstacle as being the outdated view of applied art as a lesser discipline. She criticised the stance of the Czech Creative Art Fund (ČFVU) union in approving the production of individual jewellery, as well as the enterprises that in her view were uninterested in outside artists and took way too long to involve a new design in production.⁶ Cooperation between the individual enterprises of PJB and artists, which was to bring (in particular) a higher aesthetic quality of products, often admired at exhibitions, was unfortunately very difficult in practice owing to the limitations that batch production brought, and the demands of the market.

V. celostátní výstava bižuterie v Jablonci nad Nisou,
pohled do expozice, 1962, sbírka MSB

5th Federal Exhibition of Fashion Jewellery in Jablonec nad Nisou,
view of the exhibition, 1962, MSB collection

International costume jewellery exhibitions 1965–1987

The first international costume jewellery exhibition, **Jablonec 65**, was held between 11 July and 29 August 1965. The draft concept and the set design were entrusted to Jindřich Santar, the man responsible for the set of the Czechoslovak pavilion in Brussels in 1958 and the Czechoslovak Glass exhibition in Moscow in 1959. The exhibition was staged in the newly-built exhibition grounds, where two exhibition pavilions had been built, and the

Hlavním architektem výstavby výstaviště se stal Karel Pelant. K muzeu bylo přistavěno nové boční schodiště a prodejna ateliéru. Zároveň byly dokončeny nové expozice prezentující vývoj bižuterie a sklářství.

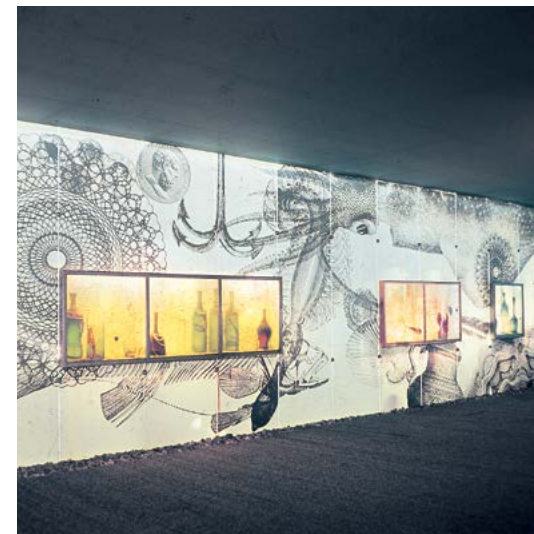
Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 65, pohled do expozice, Jablonec nad Nisou, 1965, sbírka MSB
International Fashion Jewellery Exhibition Jablonec 65, view of the exhibition, Jablonec nad Nisou, 1965, MSB collection

Sdružení Průmyslu jablonecké bižuterie (SPJB) vyhlásilo ve svých podnicích uměleckou soutěž zaměřenou na kvalitní finální výrobky, ale také na nové materiály, povrchové úpravy a vnitřní zušlechťení, nové zpracovatelské metody, barvy surovin, barevná ladění materiálů a polotovary. Požadavek byl směřován na novinky využitelné v několika příštích sezónách. Vedle bižuterie se soutěž zaměřila na umělecké sklo k dekoraci výstavních pavilonů a na suvenýry, které si bylo možné zakoupit během výstavy, stejně jako dámskou bižuterii ve speciálních etujích, skleněné přívěsky na krk, klíčenky nebo pánské manžetové knoflíčky.⁷ Samostatnou kategorií byly umělé květiny, využitelné pro doplňkový prodej i jako dekorace expozic. V rámci soutěže byla vyhlášena kategorie na nové logo výstavy, při níž došlo k oslovení vybrané skupiny výtvarníků. Zvítězil návrh v podobě nepravidelné pěticípé hvězdy a květiny, jehož autorem byl Josef Týfa. Ten navrhl pro Jablonec 65 i speciální poštovní známku v hodnotě 60 h⁸, která vedle zmíněného loga obsahovala symboliku základních oborů bižuterního průmyslu, skleněné kameny, navlečené perličky a umělou květinu.⁹ Do oběhu byla známka dána 10. července 1965.¹⁰

modified museum. Architect Aleš Beneda was the designer of the exhibition. Karel Pelant, meanwhile, was the senior architect in the construction of the exhibition grounds. A new side staircase and a sales studio were added to the museum. At the same time, a new exposition that presented the development of costume jewellery and glassmaking was completed.

Sdružení průmyslu jablonecké bižuterie (SPJB) announced an art competition at its enterprises focusing on quality final products, new materials, surface treatments, and interior refinement, new processing methods, colours of raw materials, the colour harmonisation of materials, and semi-finished products. The aim was to find innovations that could be used for several seasons to come. In addition to costume jewellery, the competition focused on artistic glass with which to decorate the exhibition pavilions and to be sold as souvenirs during the exhibition, as well as ladies' costume jewellery in special etui, glass pendants around the neck, key chains, or men's cufflinks.⁷ Artificial flowers were included in a separate category, to be sold and to decorate the expositions. A category was included in the competition to design a new logo for the exhibition, with a select group of artists addressed. The winning design, in the shape of an irregular five-pointed star and flowers, was created by Josef Týfa. He also designed a special 60-heller postage stamp for Jablonec 95.⁸ This showed the logo mentioned above and symbols of the basic disciplines of the costume jewellery industry, glass stones, threaded seed beads, and an artificial flower.⁹ It was put into circulation on 10 July 1965.¹⁰

The competition was open to the public and anonymous, intended both for industrial artists at enterprises and for external designers, who were made aware of the expectations of the competition at a special seminar. Designs were given a password and a serial number, which was the only data that the evaluation committee had. The competition was opened on 1 May 1964. The closing dates of the competition came in stages, from June to December 1964. Designs were then judged by the SPJB Artistic Council and by representatives of Jablonex. The aim was to decide how likely it would be to put the designs into batch production and how suitable they were for export. In the second round, products were evaluated by an artistic committee comprising representatives of the exhibition preparatory committee, including glass artists Jaroslava Brychtová and Stanislav Libenský, costume designer Věra Drmková-Zářecká, jewellery-makers Jan Nušl, Václav Plátek, and Jozef Soukup.¹¹ A similar competition under similar conditions was announced before each subsequent exhibition. For enterprise designers and artists, it was an opportunity to apply their own creativity without being limiting by the demands of the market and of customers. In addition to the inclusion of the design in the exhibition collection, the authors also received a financial reward. The copyright and any awards at the exhibition were retained by the enterprise in question.

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 65, pohled do expozice, Jablonec nad Nisou, 1965, sbírka MSB
International Fashion Jewellery Exhibition Jablonec 65, view of the exhibition, Jablonec nad Nisou, 1965, MSB collection

Soutěž byla veřejná a anonymní, určená jak pro průmyslové výtvarníky v podnicích, tak i pro externí návrháře, kteří byli s očekáváním soutěže seznámeni na zvláštním semináři. Návrhy byly opatřeny heslem a pořadovým číslem, což byly jediné údaje, které hodnotící komise znala. Soutěž byla vyhlášena k 1. květnu 1964. Uzávěrky soutěže probíhaly postupně od června do prosince roku 1964. Návrhy posuzovala Výtvarná rada SPJB a zástupci Jablonexu. Cílem bylo zhodnotit možnosti začlenění do sériové výroby a vhodnost pro export. Ve druhém kole výrobky hodnotila umělecká komise složená ze zástupců přípravného výboru výstavy, mezi jejímiž členy se objevili sklářští výtvarníci Jaroslava Brychtová a Stanislav Libenský, kostýmní výtvarnice Věra Drmková-Zářecká, šperkaři Jan Nušl, Václav Plátek, Jozef Soukup.¹¹ Obdobná soutěž za podobných podmínek byla vyhlášována před každou následující výstavou. Pro vzorkáře a výtvarníky podniků byla možností pro uplatnění vlastní kreativity bez omezení požadavky trhu a zákazníků.

Poštovní známka vydaná k příležitosti konání výstavy Jablonec 65, hodnota 60 h, Josef Týfa, archiv Josefa Fronce, foto Josef Fronc
Postage stamp issued on the occasion of the Jablonec 65 exhibition, value 60 halers, Josef Týfa, Josef Fronc Archive, photo Josef Fronc

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 65, pohledy do expozic, Jablonec nad Nisou, 1965, sbírka MSB
International Fashion Jewellery Exhibition Jablonec 65, views of the exhibition, Jablonec nad Nisou, 1965, MSB collection

The exhibition had three sections. The manufacturers' expositions were housed in newly-built pavilions over an exhibition area of 4,466 sqm.¹² Pavilion A was earmarked for the exhibits of 30 foreign producers from 16 countries of the world, with PZO Jablonex responsible for the realisation of foreign participation. Pavilion B contained a more visually attractive exposition for the enterprises of SPJB. The theme of the exhibition was the contrast between the work of human hands and the creations of nature.¹³ The Museum of Glass and Jewellery hosted the schools exhibition and an exhibition documenting the previous 20 years of Czechoslovak costume jewellery production in the post-war period. Here the enterprises presented their post-war fashion lines. Exhibits supplied by the enterprises of Brusírny kamenů (Preciosa), Železnobrodské sklo, and Skleněná bižuterie are now part of the collections of the museum in Jablonec.

The international twelve-member panel of judges was chaired by Miroslav Mičko,

Vedle zařazení vzorku do výstavní kolekce získali ocenění autoři také finanční odměnu. Autorská práva a případná ocenění v rámci výstavy připadla konkrétnímu podniku.

Výstava měla tři sekce. Expozice výrobců byly v nově zbudovaných pavilonech s výstavní plochou 4 466 m².¹² Pavilon A byl určen pro expozici 30 zahraničních výrobců ze 16 zemí světa. Za realizaci zahraniční účasti byl zodpovědný PZO Jablonex. Pavilon B obsahoval scénograficky atraktivnější expozici podniků SPJB. Tématem výstavy byl kontrast práce lidských rukou a výtvarů přírody.¹³ Muzeum skla a bižuterie hostilo expozici škol a výstavu dokumentující uplynulých dvacet let československé bižuterní výroby v poválečném období.

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonex 65, Součástí československé expozice byla akvária s živými rybami využita pro instalaci exponátů, sbírka MSB
International Fashion Jewellery Exhibition Jablonex 65, Aquaria with live fish were included in the Czechoslovak Exhibition for the installation of exhibits, MSB collection

Zde podniky prezentovaly poválečné módní linie svých výrobků. Exponáty dodané podniky Brusirny kamenů (Preciosa), Železnobrodské sklo a Skleněná bižuterie jsou dnes součástí sbírek jabloneckého muzea.

Mezinárodní dvanáctičlenné porotě předsedal Miroslav Mičko, historik umění a výtvarný kritik. Členy byli mezi jinými sklářský výtvarník Stanislav Libenský a výtvarník, spisovatel a loutkář Jiří Trnka, finský designér a sochař Tapio Wirkkala, francouzský teoretik umění Jean-Clarence Lambert, historička umění

an art historian and art critic. Members included glass artist Stanislav Libenský and artist, writer and puppeteer Jiří Trnka, Finnish designer and sculptor Tapio Wirkkala, French art theorist Jean-Clarence Lambert, Dutch art historian Renilde Hammacher-van den Brande, and Italian art critic Gillo Dorfles. The committee very much appreciated the architectural and artistic design of the exhibition, awarding eight gold and one silver medal. It recommended concentrating on more individual creation in future years, something which the organisers of the next exhibition took to heart. Despite the fact that the organisers of the intra-disciplinary competition anticipated a battle with fierce foreign competitors, it was ultimately the products of some foreign exhibitors that the committee found to be lacking in this type of exhibition.

Propagační fotografie k výstavě Jablonex 65, 1965, sbírka MSB
Promotional photos for the Jablonex 65 exhibition, 1965, MSB collection

z Nizozemí Renilde Hammacher-van den Brande a italský kritik umění Gillo Dorfles. Komise velice kladně ocenila architektonické i výtvarné řešení výstavy, a to osmi zlatými a jednou stříbrnou medailí. Pro další ročníky doporučovala věnovat se více individuální tvorbě, což si organizátoři příští výstavy vzali k srdci. I přesto, že vyhlášovatelé vnitrooborové soutěže předpokládali boj s tvrdou zahraniční konkurencí, byly to nakonec výrobky některých zahraničních vystavovatelů, které komise shledala pro tento typ výstavy nedostatečnými. V pořadí II. mezinárodní výstava bižuterie **Jablonex 68** proběhla 19. července – 11. srpna 1968 jako hlavní událost Jabloneckého kulturního léta 68. Autorem scénáře vytvořeného na téma pohádky byl opět Jindřich Santar a hlavním projektantem architekt Aleš Beneda. Výstavě předcházela intenzivní tisková kampaň po celém Československu, řada tiskových konferencí byla též v Praze¹⁴, to vše mělo zvýšit povědomí o akci. V rámci podnikové přípravy byla tehdy vypsána oborová výtvarná soutěž určená pro vyzvané externí výtvarníky, kteří mohli své návrhy předkládat v kategoriích jako suvenýry a umělé květiny, s uzávěrkou do 31. ledna 1968, nebo hotová bižuterie, s uzávěrkou 28. února 1968. Zvláštní soutěžní výzva, vypsána 1. července 1967, byla připravena pro mladé vzorkaře, jejichž hodnocení proběhlo na konci března roku 1968. O tom, která bižuterie bude nakonec do expozic zařazena, rozhodla výběrová komise, již členem byl i Jindřich Santar. Ze všech podniků na hodnocení dorazilo 6 tisíc výrobků.¹⁵ Rok 1968 byl pro podniky i vzorkaře náročný. Bylo potřeba připravit se i na další významné veletržní akce, např. na Československý veletrh spotřebního zboží v Brně nebo LVT.

Jablonex 68 ukázal, v čem se tyto výstavy lišily od veletrhů. Svým pojetím se primárně nesoustředily na obchodní propagaci bižuterie, ale na poetickou výstavní prezentaci.

Motivem tohoto ročníku bylo jedenáct pohádkových příběhů z celého světa, a jelikož pohádkové téma vyžadovalo pohádkové rekvizity, pracovali někteří vzorkaři nejen na soutěžních a reprezentačních exponátech, ale také na součástech jednotlivých expozic. Vzorkaři podniku Bižuterie Miloslav Kubík, Eleonora Reytharová a Ladislav Šubrt připravovali dekorace, např. královskou korunu¹⁶ nebo dekoraci v podobě ptáka o velikosti 35 cm. Pro realizaci jednotlivých scén se často používaly i nezušlechtěné bižuterní komponenty. Scénu k pohádce *O létajících princeznách* zdobily siluety zámku nebo slunce zhotovená z voskovaných perlí.

Pavilon A byl určen pro expozici zahraničních výrobců a individuálních výtvarníků. Pavilon B obsahoval expozici československých vystavovatelů, podniků SPJB a individuálních výtvarníků. Umělecké školy byly prezentovány již tradičně v budově muzea.

Ve vstupní hale výstavy byla vytvořena působivá instalace ze třiceti moderních ikon¹⁷ od Jaroslava Vožniaka. Jednotlivé dámské portréty zdobily tzv. exkluzivity,

The second International Costume Jewellery Exhibition, **Jablonex 68**, ran from 19 July – 11 August 1968 as the main event of Jablonex Cultural Summer 68. The set, with its theme of fairy tales, was again created by Jindřich Santar and the chief designer was architect Aleš Beneda. The exhibition was preceded by an intensive press campaign throughout Czechoslovakia and a number of press conferences were held in Prague¹⁴, all intended to raise awareness of the event. As part of the preparations made by enterprises, a sectoral creative competition was announced for invited external artists, who were able to present their designs in categories such as souvenirs and artificial flowers, with a closing date of 31 January 1968, or ready costume jewellery, with a closing date of 28 February 1968. A special competition challenge was announced on 1 July 1967 for young designers, who were evaluated at the end of March 1968. The selection committee, of which Jindřich Santar was also a member, decided which costume jewellery would eventually be included in the expositions. Some 6,000 products arrived for evaluation from all enterprises.¹⁵ The year 1968 was a challenging one for enterprises and designers alike. They also had to prepare for other major exhibition events, such as the Czechoslovak Consumer Goods Fair in Brno and LVT.

Jablonex 68 showed how these exhibitions differed from trade fairs. The concept did not primarily focus on the commercial promotion of costume jewellery, but instead on a more “poetic” exhibition. The theme of the year was eleven fairy-tale stories from around the world, and since the fairy-tale theme required fairy-tale props, some designers worked on competition and presentation exhibits and on the parts that made up the individual expositions themselves. Designers from the Bižuterie enterprise Miloslav Kubík, Eleonora Reytharová, and Ladislav Šubrt prepared decorations such as a royal crown¹⁶ or a decoration in the shape of a bird of 35 cm in size. Unrefined costume jewellery components were also frequently used to create individual sets. The set for the “Flying Princesses” fairy-tale, for example, was decorated with the silhouette of a chateau or a sun made of waxed beads. Pavilion A was set aside for the exhibits provided by foreign producers and by individual artists. Pavilion B housed the exhibition of Czechoslovak exhibitors, SPJB enterprises, and individual artists. Art schools were presented in the museum building, as had become the tradition.

An impressive installation was created in the lobby of the exhibition using thirty modern icons¹⁷ by Jaroslav Vožniak. Individual women's portraits were adorned with what were known as “exclusive pieces”, luxury pieces of costume jewellery made in limited batches. One of the icons depicted the actor Claudia Cardinale. The icon was decorated with a *Claudia* necklace, one of which was gifted to the actor herself at the Karlovy Vary Film Festival. Based on the recommendations made by the international panel of judges in 1965, the focus was indeed on individual creation, with a separate exhibition category and exposition. The collection of individual costume jewellery

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 68, pohled do expozice, Jablonec nad Nisou, 1968, sbírka MSB
International Fashion Jewellery Exhibition Jablonec 68, view of the exhibition, Jablonec nad Nisou, 1968, MSB collection

malosériové luxusní bižuterní výrobky. Jedna z ikon ztvárňovala herečku Claudii Cardinale. Ikonu zdobil náhrdelník *Claudia*, jehož jeden exemplář byl herečce darován na filmovém festivalu v Karlových Varech. Na základě doporučení mezinárodní jury z roku 1965 byla skutečně pozornost zaměřena na individuální tvorbu, a to zřízením samostatné výstavní kategorie i expozice. Kolekce

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 68, pohled do československé expozice, instalace podle pohádky „Abdulah z moře“, Jablonec nad Nisou, 1968, sbírka MSB
The Jablonec 68 International Fashion Jewellery Exhibition, view of the Czechoslovak exposition, installation inspired by the "Abdullah from the Sea" fairy tale, Jablonec nad Nisou, 1968, MSB collection

individuální bižuterie od československých výtvarníků je dnes dochována ve sbírce MSB a dokazuje, že je možné s tradičními bižuterními polotovary a technikami pracovat velmi nekonvenčně. To byl případ náhrdelníků zhotovených z vinutých i broušených komponentů od Heleny Schmausové. Souprava Kamila Cermana nesla inspiraci tradiční klenotnickou prací, Věra Böhmová využila lampové irisované komponenty pro originální náhrdelník a kabelku. Milan Kubík, Karel Paul a Eleonora Reytharová dokázali vhodně využít běžné bižuterní komponenty a techniky pro neobvyklý, ale reprodukovatelný design. Další díla již hraničila s autorským šperkem.

created by Czechoslovak artists is now kept at MSB and proves that it is possible to work with traditional semi-finished costume jewellery products and techniques in a highly unconventional way. This was the case for the necklaces created by Helena Schmausová, made using lamp-worked and cut components. Kamil Cerman's set was inspired by the traditional work of the jeweller, while Věra Böhmová used iridescent lamp components for an original necklace and handbag. Milan Kubík, Karel Paul and Eleonora Reytharová were able to make good use of common costume jewellery components and techniques for an unusual, but reproducible design. Other works practically akin to original designer jewellery.

Dekorace zhotovené v podniku Bižuterie pro výstavu Jablonec 68, Jablonec nad Nisou, 1968, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1968, roč. 4., č. 26
Decoration made by Bižuterie for exhibition Jablonec 68, Jablonec nad Nisou, 1968, period photography, Sklo a bižuterie, 1968, vol. 4., no. 26

Exhibits from events that had already taken place were also included in the expositions of costume jewellery enterprises. The Bižuterie enterprise featured in its presentation a collection of silver costume jewellery, sets and cuff links decorated with enamel, agates, and glass components by a team of designers consisting of Petr Fischer, Milan Hurdálek and Dušan Novotný¹⁸ from Plant 2.¹⁹ However, the line collection of silver and gold jewellery was not displayed at the exhibition. By contrast, the sales collection of the Klenoty enterprise was included in the exhibition at the parallel Liberec Exhibition Markets (LVT). Exclusive new products with agates that represented Jablonec costume jewellery at Expo in Montreal also featured.²⁰ This too shows that, in Jablonec, it was more about an impressive presentation of exceptional items in a highly aesthetic environment than an introduction to the current fashion range. Plastic was a much-presented material, the Skleněná bižuterie enterprise focusing on making this into pret-a-porter costume jewellery. It also included an innovation from its factory in Smržovka

Do expozice bižuterních podniků byly také zařazeny exponáty z již proběhlých akcí. Podnik Bižuterie do své prezentace zahrnul kolekci stříbrné bižuterie, soupravy a manžetové knoflíčky zdobené smaltem, acháty a skleněnými komponenty autorského týmu vzorkařů Petr Fischer, Milan Hurdálek a Dušan Novotný¹⁸ ze závodu 2.¹⁹ Liniová kolekce stříbrných a zlatých šperků na výstavě prezentována nicméně nebyla. Naopak byla zařazena do expozice i prodejní kolekce podniku Klenoty na paralelně pořádaných Libereckých výstavních trzích. Součástí byly exkluzivní novinky s acháty, které reprezentovaly jabloneckou bižuterii již na Expo v Montrealu.²⁰ I to ukazuje, že v Jablonci šlo spíše o působivou prezentaci výjimečných kusů ve vysoce estetickém prostředí než o představení aktuálního trendového sortimentu. Hojně prezentovaným materiálem byla plastická hmota, na jejíž zpracování do hotové bižuterie se zaměřoval podnik Skleněná bižuterie. Ten do své expozice zařadil i novinku ze svého závodu ve Smržovce, soupravu brože, náramku a náušnic s názvem *Karo* z mačkaného skla. Novinkou byly krajky se šatony. Celkem tento podnik pro expozici vyrobil cca 950 kusů výrobků.²¹ V podniku Preciosa bylo již počátkem roku připraveno 100 exkluziv z broušených perli. Železnobrodské sklo připravilo přibližně 700 výrobků. Kolekce obsahovala jak aktuální liniové výrobky, tak exkluzivní vyrobené přímo pro tuto výstavu.²²

Souprava – náhrdelník a náušnice, textilní a skleněné komponenty, Centroflor, Dolní Poustevna, 1968, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1968, roč. 4, č. 18

Soutěžní exponát z výstavy Jablonec 68

Set – Necklace and Earrings, textile and glass components, Centroflor, Dolní Poustevna, 1968, competition exhibit. Period photography, Sklo a bižuterie, 1968, vol. 4, no. 18

Competition exhibit from the Jablonec 68 exhibition

Individuální tvorbě byla věnována samostatná expozice a vlastní soutěžní kategorie. Součástí výstavního dění bylo také **I. mezinárodní sympozium Stříbrný šperk**. Řada zde vytvořených děl byla zařazena do sbírky jabloneckého muzea, podobně jako exponáty z individuální soutěže. Sympozium bylo první akcí tohoto typu v Československu. Na jeho vzniku se podepsala příznivá situace v souvislosti s výtvarnou kvalitou českého

in the exposition: a set including a brooch, a bracelet, and earrings entitled *Karo*, made of pressed glass. Lace with chatons was also new. In total, the enterprise produced around 950 products for its exposition.²¹ At Preciosa, meanwhile, 100 exclusive pieces made of cut beads were prepared at the beginning of the year. Železnobrodské sklo prepared around 700 products. The collection included current line products and exclusive pieces made specifically for this exhibition.²²

A separate exposition, and its own competition category, was dedicated to individual creation. Another part of the exhibition was the **1st International Silver Jewellery symposium**. Many of the works created there were included in the collections of the Jablonec museum, as were the exhibits from the individual competition. The symposium was the first event of this kind in Czechoslovakia. It emerged in part as a result of the quality of Czech jewellery created by individual artists since the very foundation of an independent Czechoslovakia, as well as the concentrated pressure having been applied by the professional public and artists/jewellery-makers themselves for a presentation of this type of individual creation in connection with Jablonec exhibitions since the beginning of the 1960s. Art historian Antonín Langhamer was also involved in an in-depth analysis of the situation and the categorisation of different types of jewellery and costume jewellery. Costume jewellery is separated into authentic, inauthentic, and standard. It is distinguished from jewellery by the material used – from precious metals and stones, through base metals, glass stones and beads to plastics, and in particular from the perspective of batch production in larger numbers. One special category is so-called individual or studio costume jewellery, which is created with higher artistic quality and as unique, as with jewellery, but which

šperku od individuálních tvůrců již od vzniku samostatného Československa, ale také soustředěný tlak odborné veřejnosti i samotných výtvarníků – šperkařů na prezentaci tohoto typu individuální tvorby v souvislosti s jabloneckými výstavami od počátku šedesátých let 20. století. Velmi podrobným rozbořením situace a kategorizací jednotlivých typů šperků a bižuterie se zabýval historik umění Antonín Langhamer. Bižuterii rozdělil na pravou, nepravou a standardní. Zásadně ji proti šperku vymezil kritériem využitého materiálu – od drahých kovů a kamenů přes kovy obecné, skleněné kameny a perle až k plastickým hmotám – a zejména hlediskem sériové výroby ve větších počtech. Zvláštní kategorií je pro něj tzv. individuální neboli ateliérová bižuterie, která je vytvářena s vyšší výtvarnou kvalitou i unikátností jako šperk, ale využívá levnější materiály, kterými je blízká sériové bižuterii. Naopak šperk vidí tak, že je to „...unikátní a neopakovatelná ozdoba s vysokou uměleckou úrovní.“²³

Jedním z hlavních motivů pro uspořádání I. mezinárodního sympozia Stříbrný šperk bylo „změření sil našich výtvarníků s kolegy z jiných států, a to za stejných podmínek, a vzájemné poznání pracovních i tvůrčích problémů a možností.“²⁴ Na vzniku a zdárném průběhu sympozia participovalo hned několik významných subjektů, Český fond výtvarných umělců, ředitelství PJB a Krajský národní výbor, ti převzali úlohu hostitelů a financování materiálu pro práci. Samotné sympozium se odehrálo v dílnách jablonecké průmyslové školy. K účasti byli kurátorkou Uměleckoprůmyslového musea v Praze Věrou Vokáčovou vyzváni renomovaní zahraniční šperkaři z Itálie, NSR, Polska, Rakouska, Rumunska a Švýcarska. Za Československo se účastnili jak autoři, kteří se tvorbou individuálního výtvarného šperku zabývali již delší dobu, tak i čerství absolventi Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze. Samotné sympozium a jeho výsledky měly ale větší váhu pro jeho účastníky než pro zástupce jabloneckých průmyslových podniků, kteří jej vnímali jako odtazitou uměleckou akci, která s produkcí komerční bižuterie a šperku nemá nic společného.²⁵

Druhého ročníku výstavy se zúčastnilo 33 zahraničních vystavovatelů, místo původně plánovaných 40, 20 zahraničních firem a 8 zahraničních škol.²⁶ Mezinárodní jury, již opět předsedal Miroslav Mičko, udělila 72 medaili. V kategorii individuální bižuterie byly uděleny čtyři zlaté, dvě československým umělcům, jedna medaile putovala do Itálie a jedna do Nizozemí. Českoslovenští tvůrci dále získali pět stříbrných a sedm bronzových medaili. Další medaile si odvezli autoři z Itálie, NSR, Nizozemí, Polska a Velké Británie. V expozici škol bylo uděleno medaili dvanáct. Tři, konkrétně jednu zlatou a dvě stříbrné si odvezla škola ze západoněmeckého Pforzheimu. Od každého kovu po jedné medaili získaly i práce studentů pražské VŠUP. Dále byla oceněna Umělecká akademie v Arnheimu v Nizozemí nebo školy z norského Osla či nizozemského Heiligendam. Mezi firemními vystavovateli byla udělena pouze jedna zlatá medaile, a to podniku Železnobrodské sklo, které získalo jednu stříbrnou a jednu bronzovou medaili. Dále byli českoslovenští výrobci oceněni šesti stříbrnými a sedmi bronzovými medailemi. Brazilští výrobci získali pět bron-

uses cheaper materials, making it more akin to batch production. Jewellery, on the other hand, he sees as: „...unique and one-off decoration of a high artistic standard.“²³

One of the main motives for organising the 1st international Silver Jewellery symposium was: „...measuring the strengths of our artists against colleagues from other countries under the same conditions, and recognising each other's working and creative problems and possibilities.“²⁴ Several important players participated in the creation and successful running of the symposium, such as the Czech Fund of Creative Artists, the PJB directorate, and the Regional National Committee, taking on the role of hosts and funding the material for work. The symposium itself took place in the workshops of the Jablonec industrial school. Renowned foreign jewellery makers from Italy, West Germany, Poland, Austria, Romania, and Switzerland were invited to attend by curator of the Museum of Decorative Arts in Prague, Věra Vokáčová. Czechoslovakia was represented by artists having been involved in the production of individual pieces of artistic jewellery for many years, as well as recent graduates of the Academy of Arts, Architecture, and Design in Prague. However, the symposium itself and its results were more important to its participants than to representatives of the Jablonec industrial enterprises, who saw it as being an abstract artistic event that had nothing to do with the production of commercial costume jewellery and jewellery.²⁵

The second year of the exhibition was attended by 33 foreign exhibitors, instead of the originally planned 40, 20 foreign companies, and 8 foreign schools.²⁶ The international panel of judges, again chaired by Miroslav Mičko, awarded 72 medals. Four gold were awarded in the category of individual costume jewellery, two to Czechoslovak artists, one going to Italy and one to the Netherlands. Czechoslovak artists also won 5 silver and 7 bronze medals. The other medals were taken by artists from Italy, West Germany, the Netherlands, Poland, and Great Britain. Twelve medals were awarded at the schools exposition. Three, namely 1 gold and 2 silver, were taken home by the school from Pforzheim in West Germany. Students at the Academy of Arts, Architecture, and Design in Prague also won one of each type of medal. The Academy of Arts in Arnheim in the Netherlands and the schools from Oslo, Norway or Heiligendam, the Netherlands, also won prizes. Only one gold medal was awarded to an enterprise exhibitor, to Železnobrodské sklo, which also won one silver and one bronze medal. Czechoslovak producers were also awarded six silver medals and seven bronze. Brazilian producers took home 5 bronze medals and one silver and one bronze medal travelled to Egypt. Companies from East Germany, Italy, Great Britain, and Austria were also presented with awards.

There were, however, some negative remarks in addition to the great words of praise. In terms of the preparation of the exhibition, criticism was made of

zových medailí. Do Egypta byla odvezena jedna stříbrná a jedna bronzová medaile. Oceněny byly i firmy z Itálie, NDR, Rakouska a Velké Británie.

Vedle velkých slov chvály se však objevily i negativní připomínky. Z pohledu přípravy výstavy byly kritizovány jisté organizační zmatky a nekoncepční změny v expozicích těsně před zahájením nebo liknavý přístup některých výtvarníků včetně Jaroslava Vožniaka²⁷, autora ikon ve vstupní hale, které nakonec úspěch u mezinárodní poroty neskldily, údajně kvůli kombinaci zrcadel v prostoru, které instalaci příliš tříštily.²⁸ Kritiky se ale výstava dočkala i v závěrečné zprávě mezinárodní komise, kde bylo zdůrazněno, že „...romantizační tendence v některých případech byly na škodu výrazného umístění exponátů.“²⁹ Pavel Krbálek, individuální sochař a šperkař, který zastával funkci předsedy sekce pro kov a šperk, vyjádřil nesouhlas s prezentací autorské tvorby pro její chaotičnost. Československá expozice měla být dle očekávání nejlepší, přesto nebo právě na ni se posléze sneslo nejvíce kritiky. Autor konceptu Jindřich Santar již ve scénáři uvedl, že hlavním hercem na jevišti by měl být exponát. Výtvarníkům některých scén se to však místy vymklo kontrole.

Organizační a kladně přijatou novinkou se stalo otevření další prodejny s doplňkovým zbožím. Celkem se podařilo utržit 1,25 milionu korun. Módní přehlídky v amfiteátru výstaviště rovněž prezentovaly bižuterii. Působivá byla přehlídka modelek v černých overalech, které ukazovaly luxusní bižuterní práce. Tento koncept se využíval také na zahraničních prezentacích.

Jablonec 71

Každá z jabloneckých výstav bižuterie se snažila o nalezení nového pojetí prezentace bižuterie. Zvláště první tři mezinárodní ročníky ukázaly, že tato snaha je někdy až nežádoucí, protože instalace potlačovala exponáty nebo jim dávala nesrozumitelný výraz. Tento trend vyvrcholil v rámci výstavy **Jablonec 71**.

III. mezinárodní výstava bižuterie proběhla 9. července – 1. srpna 1971 v prostorách již dokončeného a plně vyhovujícího výstaviště. Zahájení výstavy v amfiteátru jabloneckého výstaviště se zúčastnil předseda Městského národního výboru Oldřich Jonáš, přední politici na federální i národní úrovni, včetně místopředsedů vlády ČSSR Jána Gregora a Stanislava Rázla nebo ministra zahraničního obchodu ČSSR Andreje Barčíka, zúčastnil se též Jurij Solovjev, vicepresident Mezinárodní organizace průmyslového výtvarnictví ICSID³⁰, která nad třetím ročníkem výstavy převzala patronát. Výstava měla dobře promyšlenou propagaci. Už koncem měsíce května se konala tisková konference v Moskvě, na které vystoupili za jablonecké podniky Josef Kopal a Miloš Kriegl. Součástí propagace byla i malá výstava, která probíhala v polských Sopotech po dobu konání mezinárodního pěveckého festivalu.

certain organisational confusion and non-conceptual changes to expositions right before the opening, or the uncooperative approach of certain artists, including the designer of the icons in the lobby Jaroslav Vožniak²⁷, which were as it turned out unsuccessful with the international panel of judges, apparently as a result of the combination of mirrors in the space, which fragmented the installation too much.²⁸ However, the exhibition was also criticised in the final report written by the international committee, which stressed that “... the tendency to romanticise was in some cases detrimental to the significant location of the exhibits.”²⁹ Pavel Krbálek, an individual sculptor and jewellery maker who served as chair of the Metal and Jewellery Section, opposed the presentation of original creation for its chaotic nature. The Czechoslovak exposition was expected to have been the best, but ended up being the one receiving the most criticism, perhaps for that very reason. Designer of the concept Jindřich Santar had already stated in his scenario that the exhibit would be the main actor on the stage. In some places, the designers of certain sets went out of control.

One organisational innovation, one which was positively received, was the opening of another shop with accessories. A total of one and a quarter million koruna was taken in. Fashion shows at the exhibition grounds also presented costume jewellery and a show of models in black overalls that showed luxurious costume jewellery was particularly impressive. This concept was also used at foreign presentations.

Jablonec 71

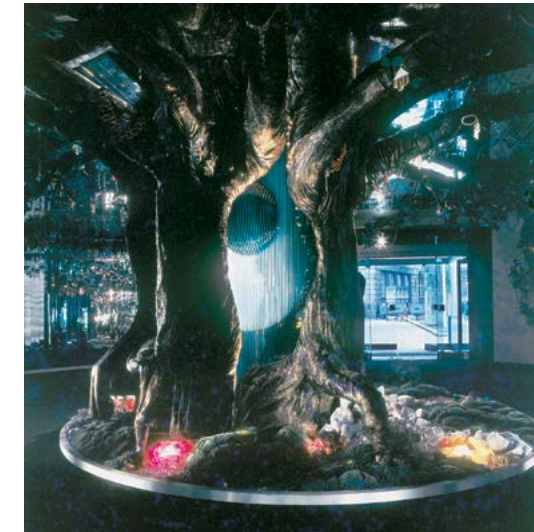
Each of the exhibitions of costume jewellery in Jablonec tried to find a new concept with which to present costume jewellery. The first three international events in particular showed that this effort was sometimes not ideal because the installation either suppressed the exhibits or gave them an incomprehensible face. This trend culminated in the **Jablonec 71** exhibition.

The 3rd international exhibition of costume jewellery ran from 9 July – 1 August 1971 at the exhibition grounds, by that time completed and absolutely ideal for the show. The opening of the exhibition at the amphitheatre of the Jablonec exhibition grounds was attended by the head of the Municipal National Committee Oldřich Jonáš, leading politicians at both a federal and a national level, including the Deputy Prime Ministers of the Czechoslovak government Ján Gregor and Stanislav Rázl, and Czechoslovak Minister of Foreign Trade Andrej Barčík, as well as Jurij Solovjev, Vice-President of the International Council of Societies of Industrial Design (ICSID)³⁰, who took patronage of the third year of the exhibition. Publicity of the exhibition was well thought through. A press conference attended by Jablonec entrepreneurs Josef Kopal and Miloš Kriegl was held in Moscow at the end of May.

Organizoval ji PZO Jablonex a probíhala v pavilonu PHD Jubiler. Expozice zahrnovala i výstavní exkluzivitu.³¹

Tématem výstavy byla Rajska zahrada.³² Scénář, opět připravený Jindřichem Santarem, umožnil i tentokrát vytvořit rozsáhlou fantazijní expozici. Na výstavě spolupracovali architekti Aleš Beneda a Vladimír Hora. Výtvarná realizace byla svěřena Evě Švankmajerové a Věře Drnkové-Zárecké. Na kvalitu výstavy byl kladem veliký tlak s ohledem na úspěch a vysokou úroveň té předchozí. Hlavní myšlenka expozice se postupně profilovala a Jindřich Santar ji nakonec vyjádřil takto: „Je to motiv přírodního prostředí, jakési fiktivní rajska zahrady, ve které úlohu nejkrásnějšího ovoce sehraje bižuterie“. ³³ Expozici zdobily živé a umělé květiny a stromy. Ve vstupní hale byl umístěn skleněný objekt finského sklářského výtvarníka Tapia Wirkkaly, vytvořený pro expozici z roku 1965. Artefaktem prorůstala velká jablona, symbol města Jablonce, která byla zároveň prezentací technologických možností podniků PJB. Kmen, větve a jablka z polystyrenu byla vyrobena v děčínském Centrofloru, kmen byl zdoben kameny ze skloviny z kompoziční hutí VÚSAB³⁴ a Jabloneckých sklárů. Vše doplňovalo celkem 180 exponátů z podniků Železnobrodské sklo, Preciosa, Bižuterie a Skleněná bižuterie.

V PJB začaly přípravy na výstavu již na podzim roku 1970, a to vyhlášením anonymní výtvarné soutěže. Přihlásilo se téměř sto soutěžících výtvarníků.³⁵ Vyhodnocení prvního kola bylo zveřejněno 10. února 1971. Vybrané návrhy čekalo zařazení do připravované expozice, ale také do sériové výroby a v podobě exkluzivit i do prodeje. Ve druhé polovině dubna proběhlo na jabloneckém výstavišti vyhodnocení druhého kola soutěže. Porota vybírala z dvanácti set vzorů, což bylo v případě výtvarné soutěže čtyřikrát více než v roce 1968. Do tzv. průmyslové expozice se dostaly jen ti nejlepší. Vztah vzorkařů k oborovým soutěžím a výstavám popisuje např. článek *Přípravy na Jablonec 71 začínají s ročním předstihem*³⁶: „Přitažlivým magnetem pro účast výtvarníků, vzorkařů a dalších bižuteristů na této soutěži je nejen možnost měření sil mezi domácími a zahraničními výrobci, ale i finanční odměny za nejlepší návrhy, které ve svém souhrnu reprezentují hodnotu

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 71, jablona vytvořená z výrobků podniků PJB, jejíž střed tvoří skleněná plastika Tapia Wirkkaly, PJB, Jablonec nad Nisou, 1971, sbírka MSB
The Jablonec 71 International Fashion Jewellery Exhibition, apple tree created from PJB company products, centrepiece: glass sculpture by Tapio Wirkkala, Jablonec nad Nisou, 1971, MSB collection

Publicity also included a small exhibition, which took place in Sopot, Poland, during an international festival of song. It was organised by PZO Jablonex and held at the PHD Jubiler Pavilion. The exposition included a display of exclusive pieces.³¹

The theme of the exhibition was the Garden of Eden.³² The set, once again prepared by Jindřich Santar, again made it possible to create an expansive fantasy exhibition. Architects Aleš Beneda and Vladimír Hora cooperated on the exhibition. Artistic execution was entrusted to Eva Švankmajerová and Věra Drnková-Zárecká. There was considerable pressure placed on the quality of the exhibition, given the success and high standard of the previous one. The main idea of the exposition gradually emerged, with Jindřich Santar eventually expressing it as follows: “It’s the motif of the natural environment, a kind of fictional Garden of Eden, in which costume jewellery plays the role of the most beautiful fruit”.³³ The exposition was decorated with live and artificial flowers and trees. The entrance hall housed a glass object created by Finnish glass artist Tapio Wirkkala for the 1965 exhibition. A large apple tree, the symbol of the town of Jablonec, grew threw the piece and also served to present the technological possibilities of the enterprises of PJB. The trunk, branches, and apples were made of polystyrene at Centroflor in Děčín, while the trunk was decorated with glass stones from the VÚSAB paste works³⁴ and Jablonecké sklárny. All of this was accompanied by 180 exhibits created at Železnobrodské sklo, Preciosa, Bižuterie, and Skleněná bižuterie.

Preparations for the exhibition began at PJB in the autumn of 1970 with the announcement of an anonymous creative competition. Almost a hundred competing artists signed up.³⁵ Evaluation of the first round was published on 10 February 1971 and the selected designs were to be included in the upcoming exhibition, put into batch production, and put on sale as exclusive pieces. The second round of the competition was judged at the exhibition grounds in Jablonec in the second half of April. The panel of judges chose from twelve

200 tisíc korun“. Za úspěch výrobku v soutěžích, na výstavě nebo veletrhu dostávaly vzorkařky finanční odměny a písemná poděkování. Ocenění v podobě medailí nebo čestných uznání získával v případech podnikových expozic konkrétní výrobní podnik. Záleželo na vůli vedení, jestli se mohl předávání ceny zúčastnit nebo ne. Individuální kategorie existovala již od roku 1968, nicméně vzorkaři bižuterních podniků se jí mohli poprvé zúčastnit až roku 1977.

Výstava byla v roce 1971 umístěna ve třech pavilonech výstaviště. Československá účast zahrnovala 21 národních podniků a organizací a 132 individuálních výtvarníků.³⁷ Průmysl jablonecké bižuterie zastupovalo 16 výrobních závodů a 96 individuálních výtvarníků. Celkem zde bylo vystaveno 7 tisíc exponátů.³⁸ Naposledy se brána výstaviště otevřela 1. srpna a za celou dobu konání jí shlédlo 150 tisíc návštěvníků. Velký tlak byl vyvíjen na splnění požadavku růstu počtu zahraničních vystavovatelů. To se nakonec podařilo. Mezinárodní účast zajistili výrobci z Evropy, Afriky, SSSR, ale také američtí, japonští nebo kanadští, celkem bylo mezi zahraničními vystavovateli 21 výrobců a 119 individuálních tvůrců z 23 států. Zahraniční pavilon, rozložený do pěti podlaží, dostala na starost výtvarnice Eva Drnková-Zářecká. kSovětské bižuterní firmy se zúčastnily poprvé, minulých ročníků se ze SSSR účastnily pouze školy.³⁹ Československý pavilon, jehož autorkou byla Eva Švankmajerová, zdobily živé i umělé květy. Namísto klasických módních přehlídek se zde modelky pražského ÚBOKu procházely přímo mezi návštěvníky. Výstava byla obecně hodnocena velmi pozitivně a podle novinářů splnila očekávání v tom, že instalace z pohledu návštěvníků předčila výstavu v roce 1968. Přesto se dochovalo i jedno ne zcela pozitivní srovnání. Pro oborový čtrnáctideník *Sklo a bižuterie* uvedl Jaromír Luke, zástupce jednoho ze zahraničních vystavovatelů, k zahraniční expozici: „...byla ze všech tří výstav nejzdařilejší. Výtvarnici Drnkové-Zářecké se podařilo velmi dobře nechat působit exponát,

Náhrdelník, litý, galvanicky pokovený a mořený obecný kov, sintrované perle, Bižuterie Jablonec nad Nisou, 1971, sbírka MSB, ev. č. B05607, foto MSB, Aleš Kosina
Náhrdelník je na fotografii na str. 61 v levé části uprostřed
 Necklace, galvanized and stained cast and wrought base metal, sintered beads, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1971, MSB collection, inv. No. B05607, photo MSB, Aleš Kosina
Necklace is in the upper centre left of the picture on the page 61

hundred designs, four times more than were involved in the creative competition in 1968. Only the very best reached the so-called industrial exposition. The relationship of the designers to sector-specific competitions and exhibitions is described, for example, in an article entitled *Přípravy na Jablonec 71 začínají s ročním předstihem (Preparations for Jablonec 71 begin a year in advance)*:³⁶ “The attractive magnet for the involvement of artists, designers and other costume jewellery makers in this competition was not only the chance for domestic and foreign producers to test themselves against each other, but also the financial rewards for the best designs, totalling some 200 thousand koruna”. Designers were rewarded for a product’s success in competitions, at exhibitions, or at trade fairs with financial rewards and a written acknowledgement. In terms of enterprise expositions, however, any awards coming in the form of medals or honourable mentions went to the production enterprise itself. It was up to management whether the designer was able to attend the award ceremony or not. An individual category had existed since 1968, but designers from costume jewellery enterprises were only able to enter for the first time in 1977.

The exhibition was located in three pavilions of the exhibition grounds in 1971. Czechoslovak participation involved 21 national enterprises and organisations and 132 individual artists.³⁷ The Jablonec costume jewellery industry was represented by 16 production plants and 96 individual artists. A total of 7,000 exhibits were put on show.³⁸ The gates to the exhibition grounds opened for the exhibition for the last time on 1 August, 150 thousand visitors having passed through by the end. There was great pressure to meet the requirement of increasing the number of exhibitors from abroad. This was eventually achieved. International participation was provided by producers from Europe, Africa, the USSR, America, Japan, and Canada, with a total of 21 producers and 119 individual artists from 23 countries among

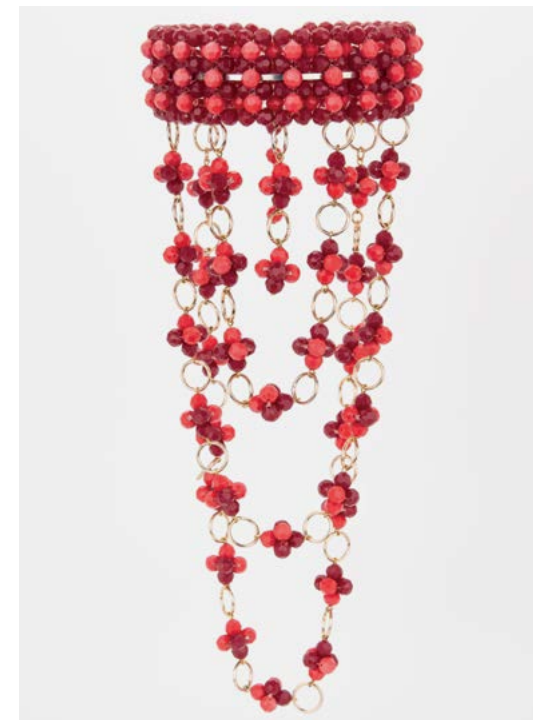

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 71, expozice Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1971, sbírka MSB
 The Jablonec 71 International Fashion Jewellery Exhibition, Bižuterie exposition, Jablonec nad Nisou, 1971, MSB collection

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 71, expozice Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1971, sbírka MSB
The Jablonec 71 International Fashion Jewellery Exhibition, Skleněná bižuterie exposition, Jablonec nad Nisou, 1971, MSB collection

což se ke škodě nepodařilo v československé expozici“.⁴⁰ K hodnocení dodal: „Budu-li posuzovat exponáty, pak lze říci, že takové množství výtvarných žánrů ještě na jabloneckých výstavách vidět nebylo. Letošní výstava byla přehlídkou bižuterních novinek, nových technologických směrů, i když šlo více o přehlídku šperků, než v našem pojetí pravé bižuterie“.⁴¹

Náhrdelník, perle z plastické hmoty krasten, eloxovaný hliník, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1971, sbírka MSB, ev. č. B06028, foto MSB, Aleš Kosina
Náhrdelník je na fotografii na str. 62, uprostřed
Necklace, beads made of krasten plastic, anodized aluminium, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1971, MSB collection, inv. No. B06028, photo MSB, Aleš Kosina
Necklace is in the upper centre left of the picture on page 62

Pro školy byla plánovaná expozice v Muzeu skla a bižuterie, kde byly vystaveny práce studentů pěti tuzemských a osmi zahraničních uměleckých škol⁴² z Itálie, NDR i NSR, Nizozemí, Švýcarska, SSSR a Velké Británie. Mezi tuzemskými školami se poprvé zúčastnilo také Odborné učiliště podniku Bižuterie v Jablonci.

Náhrdelník, perle z plastických hmot krasten a polypropylen, skleněné broušené perle, nylonový vlasec, Skleněná bižuterie Jablonec nad Nisou, 1971, sbírka MSB, ev. č. B05763, foto MSB, Aleš Kosina
Náhrdelník je na fotografii na str. 62
Necklace, beads made of plastics krasten and polypropylene, cut glass beads, nylon thread, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1971, MSB collection, inv. No. B05763, photo MSB, Aleš Kosina
The necklace is shown in the picture on page 62 in the middle below

the foreign exhibitors. The foreign pavilion with five floors was entrusted to artist Eva Drnková-Zářecká. Soviet costume jewellery companies attended for the first time – previously only schools from the USSR had taken part.³⁹ The Czechoslovak pavilion, meanwhile, was designed by Eva Švankmajerová and was decorated with living and artificial flowers. Instead of classic fashion shows, models from ÚBOK in Prague wandered among the visitors. The exhibition was rated very positively in general and, according to journalists, met expectations in that the installation went beyond the exhibition of 1968. There was, however, one not entirely positive comparison. Jaromír Luke, a representative of one of the foreign exhibitors, said of the international exposition in the fortnightly *Sklo a bižuterie (Glass and Costume Jewellery)*: “...it was the best of the three. Artist Drnková-Zářecká succeeded very well in letting the exhibit impress, something that cannot unfortunately be said of the Czechoslovak exposition”.⁴⁰ He added: “If I look at the exhibits, then it can be said that the Jablonec exhibitions have never seen such a high number of artistic genres. This year’s exhibition was a show of costume jewellery innovations, new technological directions, although it was more a showcase of jewellery than what we view to be authentic costume jewellery.”⁴¹

Součástí programu byl II. ročník **symposia Stříbrný šperk Jablonec 1971**. Po politických událostech v srpnu 1968 byli k účasti na tuto akci přivzáni pouze čeští šperkaři. V dílnách jablonecké průmyslové školy spolu zasedli vysokoškolsky vzdělaní šperkaři Jiří Drlík, Vojtěch Kobylka, Marie Mlynářová, Alena Nováková, Karla Nováková, Imrich Svitana, Eva Šťastná a Daniela Vinopalová-Vodáková a s nimi i vzorkaři PJB Dušan Novotný a Luděk Roubíček. Dvě autorky – vzorkařky podniků jablonecké bižuterie a později absolventky VŠUP v Praze Libuše Hlubučková a Eleonora Reytharová se účastnily také symposia v roce 1968.⁴³

Stejně jako v předchozích ročnících, i tentokrát výrobky hodnotila mezinárodní porota, která udělovala 100 zlatých, 120 stříbrných a 150 bronzových medailí⁴⁴. Členy poroty byli prof. J. A. Iljin, teoretik výtvarného umění ze SSSR, dr. Gillo Dorfles z univerzity v italském Milánu, Zofia Szydlowska, místopředsedkyně Úřadu pro kvalitu a měření z Polska, Josine des Cressonnières, generální tajemnice IC CID z Belgie, a prof. Karl Schollmayer ze státní umělecké školy v německém Pforzheimu. Výrobce zastupovala Rosa Steinfeldová ze švýcarské firmy Guttman A. G., Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze zastupovali doc. Zdeněk Kostka, doc. Václav Plátek a doc. Jozef Soukup. Porota hodnotila na neveřejném zasedání zhruba tisíc exponátů. Československým vystavovatelům bylo uděleno šest zlatých, devět stříbrných a 19 bronzových medailí. Žádný ze zahraničních vystavovatelů si v tomto ročníku zlatou medaili neodvezl. Uděleno jim bylo jen osm stříbrných a sedm bronzových medailí. Mimo soutěž porota zahraničním vystavovatelům udělila pět zvláštních čestných a osm čestných diplomů. Např. výrobci ze SSSR, kteří se prezentovali především výrobky s jantarem, mj. žadaným vystavním zbožím, získali dvě stříbrné medaile a jednu bronzovou a čtyři čestné diplomy. Oceněny byly také práce studentů, a to šesti zlatými, osmi stříbrnými a třemi bronzovými medailemi. Komise ocenila autory expozice.⁴⁵

Výrobky také hodnotila Rada výtvarníků a vybrala 50 kusů výrobků, které byly následně označeny *Vybráno pro CID*. To znamenalo, že výrobky byly zařazeny do soutěže o Vynikající výrobek. Zkratka CID vycházela z anglického *Czech Industrial Design*.⁴⁶ Soutěž organizovalo Středisko výtvarné kultury výroby,

An exhibition for schools was planned at the Museum of Glass and Jewellery, where the work of pupils from five domestic and eight foreign art schools, from Italy, East Germany and West Germany, the Netherlands, Switzerland, the USSR, and Great Britain, was put on show.⁴² For the first time, the Bižuterie vocational training school in Jablonec featured among the domestic schools.

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 71, expozice Preciosy, Jablonec nad Nisou, 1971, sbírka MSB

The Jablonec 71 International Fashion Jewellery Exhibition, Preciosa exposition, Jablonec nad Nisou, 1971, MSB collection

The programme included the second year of the **Jablonec 1971 Silver Jewellery symposium**. After political events of August 1968, only Czech jewellery-makers were invited to take part in the event. University-educated jewellery-makers Jiří Drlík, Vojtěch Kobylka, Marie Mlynářová, Alena Nováková, Karla Nováková, Imrich Svitana, Eva Šťastná, and Daniela Vinopalová-Vodáková gathered in the workshops of the Jablonec industrial school, and with them designers Dušan Novotný and Luděk Roubíček from PJB. Two artists – designers from the enterprises of Jablonecké bižuterie and later graduates of the Academy of

Arts, Architecture, and Design in Prague Libuše Hlubučková and Eleonora Reytharová, had also taken part in the symposium in 1968.⁴³

As in previous years, products were assessed by an international panel of judges that awarded 100 gold, 120 silver, and 150 bronze medals⁴⁴. The panel members were prof. J. A. Iljin, an art theorist from the USSR, Dr. Gillo Dorfles from the University of Milan in Italy, Zofia Szydlowska, Vice-President of the Office for Quality and Measurement in Poland, Josine des Cressonnières, Secretary General of IC CID from Belgium, and prof. Karl Schollmayer from the State School of Art in Pforzheim, Germany. Producers were represented by Rosa Steinfeld from the Swiss company Guttman A. G., the Academy of Arts, Architecture, and Design in Prague by doc. Zdeněk Kostka, doc. Václav Plátek, and doc. Jozef Soukup. The panel of judges assessed around a thousand exhibits at a private sitting. Czechoslovak exhibitors were presented with 6 gold, 9 silver, and 19 bronze medals. None of the foreign exhibitors took a gold medal home with them. They were awarded only 8 silver and 7 bronze medals. Outwith the competition, the panel awarded 5 special honourable certificates and 8 honourable certificates to foreign exhibitors. For example, producers from the USSR, which mainly presented products using amber, including the desirable exhibition goods, won 2 silver medals

which were by a highly effective organ of the Council of Artistic Culture (founded in 1966). Czechoslovak production was selected for CID by the committee from 1967.⁴⁷

After the exhibition had finished, it was packed up and prepared to move on to Bratislava, where it was presented to the public in the newly built INCHEBA Palace on 18 October. The exhibition was organized by PJB under the auspices of the Ministry of Industry and Trade of the Slovak Socialist Republic. The Bratislava re-installation consisted of the exposition from the Jablonec exhibition grounds and the work done by pupils and students from art schools. It ran until 7 November of the same year. Interestingly, the exhibition costume jewellery shop was built in line with the model of the costume jewellery shop in Leningrad during the "fairy-tale" exhibition. Jablonec 71 enjoyed considerable public interest in Bratislava too, with 11 thousand people visiting during the first week alone. The average daily receipts at the exhibition shop amounted to 10,000 koruna.⁴⁸

Reinstalace výstavy Jablonec 71, Bratislavě, 1971, sbírka MSB

Reinstallation of the Jablonec 71 exhibition, Bratislava, 1971, MSB collection

IV. mezinárodní výstava bižuterie **Jablonec 74** byla zahájena 17. července 1974. Výtvarné téma Proměny doplňovala společensko-politická témata 25. výročí znárodnění průmyslu a 30. výročí Slovenského národního povstání, připomenuté v prostoru před vstupní halou a v ní. Autory ideové koncepce byli architekti Aleš Beneda a Vladimír Hora, jejich záměrem bylo vytvořit jen libivou expozici, ale dodat výstavě jistý vzdělávací a výchovný charakter. Namísto bohaté scény byla pozornost zaměřena na exponát samotný. Cílem bylo sledovat vztah bižuterie a módy a zároveň ukázat, že jablonecké podniky patří mezi nejvýznamnější producenty bižuterie na světě a PZO Jablonex k největším exportérům tohoto zboží ve světovém měřítku. Výstavu shlédlo 150 tisíc návštěvníků.⁴⁹

Pro všechny přijaté exponáty platilo pravidlo, že nesměly být starší tři let. Podniky PJB samozřejmě prezentovaly především čerstvé novinky a exkluzivity, v mnoha případech pocházející z oborové anonymní soutěže. Součástí byla

and 1 bronze and 4 honourable certificates. The work done by pupils and students was also recognised, with 6 gold, 8 silver, and 3 bronze medals. The committee also praised the designers of the exhibition.⁴⁵

The products were also assessed by the Council of Artists and 50 products were selected and subsequently marked *Selected for CID*. This meant that the products were included in the Outstanding Product competition. The acronym *CID stands for Czech Industrial Design*⁴⁶. The competition was organised by the Centre for Artistic Culture of Production, the executive body of the Council for Artistic Culture (established in 1966). Czechoslovak products were selected for CID from 1967 onwards.⁴⁷

After the exhibition had finished, it was packed up and prepared to move on to Bratislava, where it was presented to the public in the newly built INCHEBA Palace on 18 October. The exhibition was organized by PJB under the auspices of the Ministry of Industry and Trade of the Slovak Socialist Republic. The Bratislava re-installation consisted of the exposition from the Jablonec exhibition grounds and the work done by pupils and students from art schools. It ran until 7 November of the same year. Interestingly, the exhibition costume jewellery shop was built in line with the model of the costume jewellery shop in Leningrad during the "fairy-tale" exhibition. Jablonec 71 enjoyed considerable public interest in Bratislava too, with 11 thousand people visiting during the first week alone. The average daily receipts at the exhibition shop amounted to 10,000 koruna.⁴⁸

The 4th international exhibition of costume jewellery, **Jablonec 74**, opened on 17 July 1974. The artistic theme of Transformation was complemented by the socio-political themes of the 25th anniversary of the nationalisation of industry and the 30th anniversary of the Slovak National Uprising, commemorated in the space in front of and inside the lobby. The concept was created by architects Aleš Beneda and Vladimír Hora, whose intention was not to create just an endearing exposition, but to give the exhibition a certain educational and instructive character. Meaning that instead of a rich set, the focus was on the exhibits themselves. The aim was to follow the relationship between costume jewellery and fashion, while showing that Jablonec enterprises were among the world's most important producers of costume jewellery and PZO Jablonex among the world's largest exporters of these goods. The exhibition was visited by 150 thousand people.⁴⁹

The rule for all exhibits accepted was that they could not be more than three years old. It goes without saying that the enterprises of PJB companies mainly presented fresh innovations and exclusive pieces, in many cases coming from the anonymous sector-specific competition. One category was that of souvenirs, the results of which were announced in March. The panel of judges, led by the principal of the Jablonec vocational school Alois Hubič-

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 74, expozice Skleněné bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1974, sbírka MSB
The Jablonec 74 International Fashion Jewellery Exhibition, Skleněná bižuterie exposition, Jablonec nad Nisou, 1974, MSB collection

kategorie upomínkové předměty, jejich výsledky byly vyhlášeny v březnu. Jako hlavní suvenýr vybrala porota, vedená ředitelem jablonecké odborné školy Aloisem Hubičkou, návrh sklářského výtvarníka Václava Hanuše v podobě částí šikmo seříznutých sklářských tyčí s emblémem jabloneckých výstav.⁵⁰

Výstava byla členěna na domácí a zahraniční sekci, přičemž každá měla firemní a autorskou část. Expozice uměleckoprůmyslových škol se již tradičně konala v muzeu. Součástí československé expozice byly čtyři audiovizuální kóje ukazující proměnu ženy podle ročních období. Žena se proměňovala z neupravené na upravenou, zdobenou samozřejmě vhodnou bižuterií. Nově byla součástí výstavy samostatná expozice Jablonexu, která připomněla 25. výročí jeho existence a bižuterii představila z teritoriálního hlediska. Další novinkou byla prezentace dřevěné bižuterie národního podniku Tofa Albrechtice, která pracovala s kovovými, často hliníkovými komponenty z podniku Bižuterie.

Pro tento ročník se podařilo dosáhnout početní rovnováhy mezi tuzemskými a zahraničními exponáty, i když ty československé zůstaly v mírné převaze v poměru 3 600 : 3 400.⁵¹ Mezi 122 zahraničními vystavovateli z 22 zemí⁵² byly výrobci z Indie i Velké Británie, francouzské firmy zastupovaly např. známá firma Fried Frères a firma Wunsch (obchodní značka Orena), z Brazílie firma Florents. Jednu z největších zahraničních expozic měly výrobci ze SSSR. Exportní podnik Alvazjuvelierexport uvedl kolekci ze stříbra a jantaru. Jantarové výrobky si získaly oblibu již na minulých bižuterních výstavách. Exportní společnost Novoexport prezentovala výrobky z Litvy, Estonska a Kyrgyzstánu. Individuální tvorbu ze SSSR v podobě 54 exponátů představil tamní Svaz výtvarných umělců.

Odborná třináctičlenná mezinárodní porota zasedala 22. června, tedy před zahájením výstavy. Již na jaře byla stanovena nová pravidla pro hodnocení exponátů podle následujících kritérií: původnost, pojetí, stupeň technické dokonalosti, kvalita provedení, výtvarná hodnota exponátu a kulturní přínos.⁵³ Zřetelně byla stanovena hranice mezi šperkem a bižuterií, na šperky muselo být použito minimálně stříbro a polodrahokamy.⁵⁴ Kromě medailí měla komise možnost udělovat čestná uznání. Předsedou byl profesor Uměleckoprůmyslové

ka, selected as the main souvenir a design created by glass artist Václav Hanuš in the form of part of slantwise-cut glass rods with the emblems of the Jablonec exhibitions.⁵⁰

The exhibition was divided into a domestic and a foreign section, each with a section devoted to companies and one to artists. As had become the tradition, the exposition of applied art schools was held in the museum. The Czechoslovak exhibition included four audio-visual booths detailing the transformation of a woman according to the season of the year. The woman was transformed from ruffled to spruced up, adorned of course with the right costume jewellery. One new part of the exhibition was a stand-alone Jablonex exposition, there to mark the 25th anniversary of its existence and present costume jewellery from a regional perspective. Another innovation was the presentation of wooden costume jewellery made by the Tofa national enterprise in Albrechtice v Jizerských horách, which worked with metal, often aluminium, components from the Bižuterie enterprise.

Náhrdelník, Zdena Hájková, perle ze skla a plastické hmoty krasten, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1974, sbírka MSB, inv. č. B05649, foto MSB, Aleš Kosina
Z kolekce oceněné stříbrnou medailí, fotografie na str. 66
Necklace, Zdena Hájková, glass and krasen plastic beads, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1974, MSB collection, inv. No. B05649, photo MSB, Aleš Kosina
From the silver medal collection, photo on page 66

Balance was found during this year of the event in terms of the number of domestic and foreign exhibits, although the Czechoslovak ones still prevailed slightly with a ratio of 3,600 : 3,400.⁵¹

Among the 122 foreign exhibitors from 22 countries⁵² were producers from India and Great Britain, French companies represented by, for example, the well-known Fried Frères Company and Wunsch (brand name Orena), as well as Florents from Brazil. One of the largest expositions from abroad was from the Soviet Union. At this, export enterprise Alvazjuvelierexport presented a collection made of silver and amber, amber products having already found favour at the last costume jewellery exhibition. Export company Novoexport, meanwhile, presented products from Lithuania, Estonia, and Kyrgyzstan. Individual work from the Soviet Union, numbering 54 exhibits, was shown by the Soviet Union of Creative Artists.

The international panel of 13 expert judges sat on 22 June, before the exhibition opened. New rules for evaluating exhibits had been set out in the spring, now in line with the following criteria: originality, concept, level of technical perfection, quality of execution, artistic value of the exhibit, and

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 74, expozice večerních kabelek a souprav, které doplňují umělé květy z Centrofloru, Centroflor, Dolní Poustevna, 1974. Tři bloky zprava obsahují kolekci Atlas Jarmily Hlavové, která byla na výstavě oceněna zlatou medailí, ŽBS závod Zásada, detašované pracoviště Praha, 1974, sbírka MSB. Kolekce byla oceněna zlatou medailí na výstavě Jablonec 74. Více kapitola 5 – Jarmila Hlavová

The Jablonec 74 International Fashion Jewellery Exhibition, presentation of evening handbags and sets, complemented by artificial flowers from Centroflor, Dolní Poustevna, 1974. The three blocks to the right contain the Atlas collection by Jarmila Hlavová, Železnobrodské sklo, Zásada branch, Prague office, 1974, MSB collection. The collection was awarded a gold medal at the exhibition. For further information see chapter 5 – Jarmila Hlavová.

školy v Praze Jozef Soukup. Porotci si nejprve prohlíželi exponáty individuálně, společně zasedání bylo zahájeno v šest hodin večer hodnocením zahraniční expozice. Hodnocení trvalo až do středy, kdy proběhlo závěrečné jednání. Celkem bylo uděleno 10 zlatých, 37 stříbrných a 27 bronzových medailí a 53 čestných uznání. Z toho českoslovenští vystavovatelé získali 6 zlatých, 27 stříbrných a 17 bronzových medailí a 25 čestných uznání. Zlatými medailemi byly z jabloneckých podniků oceněny Preciosa, Železnobrodské sklo a Skleněná bižuterie, která byla se ziskem jedné zlaté, sedmi stříbrných, jedné bronzové medaile a šesti čestnými uznáními nejúspěšnější v rámci PJB. Nejúspěšnější vzorkačkou byla Marie Lubasová, která v té době pracovala v podniku jedenáct let. Zabývala se hlavně vzorováním ze sintrovaných perli a komponentů z plastické hmoty.⁵⁵ Její prezentované vzorky získaly celkem pět stříbrných medailí. Jednalo se o náhrdelníky z velkých kulatých perli z plas-

cultural benefit.⁵³ The boundary between jewellery and costume jewellery was clearly set, in that at least silver and semi-precious stones had to be used in jewellery.⁵⁴ The committee was able to award medals and honourable mentions. It was chaired by teacher at the Academy of Arts, Architecture, and Design in Prague Jozef Soukup. The panel members first viewed the exhibits individually, before a meeting got underway at six in the evening with an evaluation of the foreign expositions. Assessment continued until Wednesday, when a final meeting was held. A total of 10 gold, 37 silver, and 27 bronze medals and 53 honourable mentions were awarded. Of these, Czechoslovak exhibitors took home 6 gold, 27 silver, and 17 bronze medals, and 25 honourable mentions. Of the enterprises from the Jablonec area, Preciosa, Železnobrodské sklo, and Skleněná bižuterie were awarded gold medals, the latter the most successful enterprise from PJB with its 1 gold, 7 silver and 1 bronze medal and 6 honourable mentions. Marie Lubasová, who had been working at the enterprise for 11 years by then, was the most successful designer. She mainly concentrated on designing pieces using sintered beads and plastic components⁵⁵ and the designs that she presented won a total of 5 silver medals. These were necklaces made

Reinstalace výstavy Jablonec 74, Bratislava, 1974, sbírka MSB. Reinstallation of the Jablonec 74 exhibition, Bratislava, 1974, MSB collection

of large, round, plastic beads in deep colours. Products created by Alena Königová, Vendula Pražmová, and Zdena Hájková were part of a collection of plastic beads that celebrated considerable success. They were also popular with visitors and became sought-after goods. The collection was

tické hmoty sytých barev. Součástí velké kolekce z plastových perli, která slavila úspěch i u návštěvníků a byla žádaným zbožím, byly i výrobky Aleny Königové, Venduly Pražmové a Zdeny Hájkové. Ta byla oceněna zlatou medailí za náhrdelník z tzv. yards perli.⁵⁶ Na druhém místě bylo Železnobrodské sklo, které získalo jednu zlatou, čtyři stříbrné a jednu bronzovou medaili a čtyři čestná uznání. Nejúspěšnější vzorkačkou ŽBS byla v tomto roce Jarmila Hlavová, jejíž vzorky byly oceněny zlatou a stříbrnou medailí a čestným uznáním. Mezi oceněnými individuálními tvůrci byly Svatopluk Kasalý a Jaroslav Kodejš. Ocenění získaly také jednotlivé expozice, za zmínku stojí především stříbrná medaile pro expozici umělých květin. Centroflor také obdržel za celou kolekci umělých květin bronzovou medaili.⁵⁷ Po hodnocení mezinárodní komise proběhl v pátek 26. června výběr odborné komise při Institutu průmyslového designu⁵⁸ pro CID. Označením *Vybráno pro CID* se pyšnilo celkem 25 výrobků, mezi nimi i „zlatá“ souprava *Atlas* Jarmily Hlavové, která nakonec vyhrála v celostátním kole.

I když první tři výstavy neměly žádné komerční cíle, tato byla využita jako příležitost k uzavírání obchodních kontraktů se sovětskou stranou zastoupenou Novoexportem, s nímž byl uzavřen kontrakt na rok 1975 v hodnotě 100 milionů korun. Uzavření smlouvy předcházela květnová kontrakční výstava v Moskvě zahrnující 3 tisíce vzorů pro nadcházející sezónu.

Velkému zájmu se po celou dobu konání těšily opět prodejny bižuterie a suvenýrového zboží, z nichž jedna byla v ateliéru jabloneckého muzea. Celkový zisk v prodejnách činil 1,5 milionu korun.⁵⁹ Velký zájem byl o výrobky z plastické hmoty, především kulatých perli větších průměrů, tzv. koulí.⁶⁰ Z tohoto materiálu byla vyrobena i výše uvedená oceněná kolekce ŽBS.

presented with a gold medal for a necklace made of what were known as yards beads.⁵⁶ In second place was Železnobrodské sklo, which won 1

Náhrdelník *Paví oko*, Jarmila Hlavová, tamburovaná výšivka s perličkami, organtýn, satén, Praha, 1974, sbírka MSB v Jablonci nad Nisou, ev. č. B05614, foto MSB, Aleš Kosina. Exponát v kategorii individuální tvorby.

Náhrdelník je na fotografii na str. 68 v levé části uprostřed. Peacock Eye Necklace, Jarmila Hlavová, tambour embroidery with beads, organdy, satin, Prague, 1974, MSB Collection, Jablonec nad Nisou, inv. No. B05614, photo MSB, Aleš Kosina. Exhibit in individual category. Necklace is in the upper centre left of the picture on page 68

at the shops, in fact, was 1.5 million koruna.⁵⁹ Considerable interest was shown in products made of plastic, principally larger round beads known as baubles.⁶⁰ It was from this material that the prize-winning collection from ŽBS was also made.

Even though the first three exhibitions has no commercial objectives, they were used as an opportunity to sign trade contracts with the Soviets, represented by Novoexport, with which a contract was signed for the year 1975 worth 100 million koruna. This was preceded by a contracting exhibition in Moscow in May, at which 3,000 designs were put on display for the forthcoming season.

Costume jewellery and souvenir shops, one of which was housed in the studio of the Jablonec museum, were very popular throughout the event. The total profit

Stejně jako předchozí, byla i výstava Jablonec 74 poté přesunuta do Bratislavy. Zahájena byla 15. listopadu. Již během prvního víkendu výstavu navštívilo několik desítek tisíc návštěvníků.

Hlavním motivem V. ročníku Mezinárodní výstavy bižuterie **Jablonec 77** se stala perlička „jako základní prvek a poetický symbol jablonecké výroby“.⁶¹ Proběhla v termínu 22. července – 7. srpna 1977 a nově byla uspořádána podle jednotlivých oborů bižuterie a v rámci těchto sekcí byly paralelně prezentovány tuzemské a zahraniční exponáty.⁶²

V roce 1977 bylo poprvé umožněno vzorkařům z podniků PJB zúčastnit se individuální kategorie společně se svobodnými výtvarníky. Zúčastnit se mohli ti vzorkaři, jejichž práce byly oceněny během anonymní vnitrooborové soutěže. Již v dubnu roku 1977 bylo ze zahraničí přihlášeno 100 individuálních tvůrců, 26 firem a tři školy, celkem ze 23 zemí. Mezi československými účastníky bylo přihlášeno 68 individuálních tvůrců, šest škol, pět družstev, závod TOFA a podniky z PJB⁶³ – Preciosa, ŽBS, Bižuterie, Skleněná bižuterie a Centroflor.

Reinstalace výstavy Jablonec 74, Bratislava, 1974, sbírka MSB
Reinstallation of the Jablonec 74 exhibition, Bratislava, 1974, MSB collection

Pavilon věnovaný firemní tvorbě obsahoval expozice československých i zahraničních výrobců. Byl dělen na čtyři úseky, které vycházely z teritoriálního dělení exportu v rámci Jablonexu, tzv. země socialistického tábora, Evropa, Asie a Afrika a posledním byl celek Amerika, Austrálie, Nový Zéland a Japonsko. Expozice byla doplněna audiovizuálními programy. V tomto ročníku byl celkový počet kusů bižuterie od podniků PJB stanoven na 2 tisíce, to bylo výrazně méně než v minulých ročnících. Výrobky byly vystaveny v rámci teritoriálních celků, a to v poměru i skladbě jako v reálném vývozu. Novinkou v individuální kategorii byla účast vzorkařů a výtvarníků PJB, podniky tak byly na výstavě i v katalogu zastoupeny dvakrát. Nutno podotknout, že se jednalo o plnohodnotnou konkurenci šperkařů a výtvarníků mimo podniky.

V budově muzea byla vytvořena expozice věnovaná podnikům VHJ PJB⁶⁴, tedy organizační struktura výše zmíněných podniků PZO Jablonex. První sál se věnoval výrobním programům podniků, byly zde vystaveny i oceněné výrobky z minulých výstav. Druhý sál patřil Jablonexu a jeho exportním aktivitám.

As had been the case beforehand, the Jablonec 74 exhibition then moved to Bratislava, opening there on 15 November. Several tens of thousands of visitors came to see the exhibition on the very first weekend.

The principal motif of the 5th International Costume Jewellery Exhibition, **Jablonec 77**, was the seed bead “as a basic element and a poetic symbol of Jablonec production”.⁶¹ It ran from 22 July to 7 August 1977, this time arranged according to individual disciplines of costume jewellery, with domestic and foreign exhibits on display in those sections at the same time.⁶²

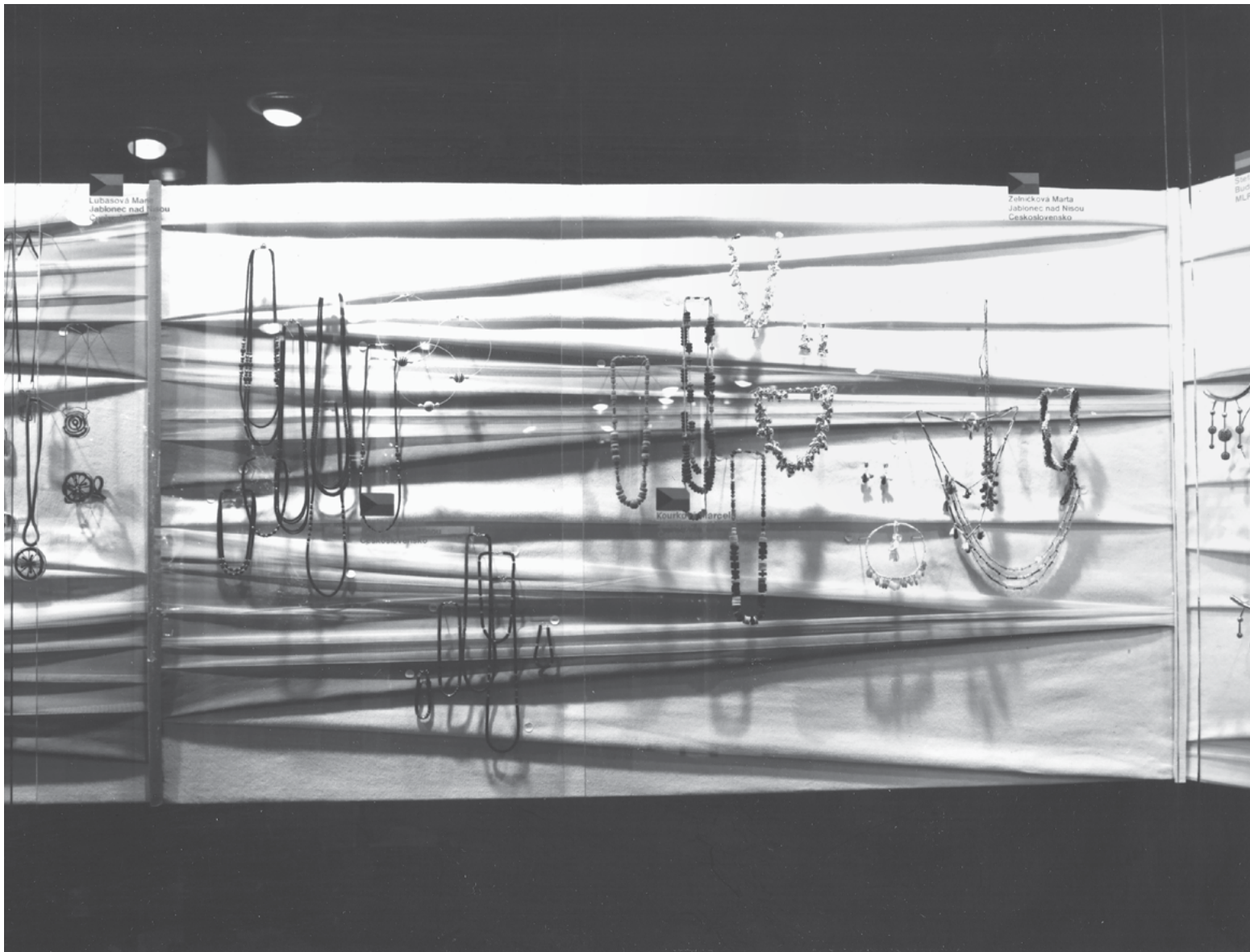
It was also in 1977 that designers from the enterprises of PJB were allowed to take part in the individual category alongside freelance artists for the first time. Those designers whose work had been rewarded in an anonymous intra-disciplinary competition were able to enter themselves. 100 individual artists, 26 companies, and 3 schools from a total of 23 countries had signed up from abroad by April 1977. As for the Czechoslovak participants, 68 individual artists, 6 schools, 5 cooperatives, the TOFA plant, and enterprises from PJB⁶³ – Preciosa, ŽBS, Bižuterie, Skleněná bižuterie, and Centroflor – all registered.

The pavilion dedicated to company work housed the expositions of Czechoslovak and foreign producers. It was divided into four sections that drew on the territorial segmentation of exports at Jablonex, meaning the countries of the socialist camp, Europe, Asia and Africa, and finally America, Australia, New Zealand, and Japan. The exposition was accompanied by audio-visual programmes. The total number of pieces of costume jewellery from the enterprises of PJB was set for that year at 2,000, considerably less than in previous years. Products were displayed as part of territorial wholes, in a ratio and make-up that matched real exports. One innovation in the individual category was the participation of designers and artists from PJB, meaning that the enterprises were represented twice at the exhibition and in the catalogue. It should be noted that they were genuine competitors of the jewellery-makers and artists from outside the enterprises.

An exposition devoted to the enterprises of VHJ PJB⁶⁴, meaning the organisational structure of the enterprises of PZO Jablonex mentioned above, was created in the museum building. The first hall was dedicated to the

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 77, kolekce v kategorii individuální tvorby, kolekce vzorkařek Centrofloru – Dagmar Dvořáková, Alžběta Chmelová (bronzová medaile a čestné uznání), Zdeňka Moravcová, Jablonec nad Nisou, 1977, sbírka MSB
The Jablonec 77 International Fashion Jewellery Exhibition, individual creations category, Centroflor designers collection – Dagmar Dvořáková, Alžběta Chmelová (bronze medal and Honourable Mention), Zdeňka Moravcová, Jablonec nad Nisou, 1977, MSB collection

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 77, kolekce v kategorii individuální tvorby, kolekce vzorkařek
 Skleněné bižuterie – Marie Lubasová, Marcela Kourková, Marta Zelníčková, Jablonec nad Nisou, 1977, sbírka MSB
 The Jablonec 77 International Fashion Jewellery Exhibition, individual creations category, Skleněná bižuterie
 designers collection – Marie Lubasová, Marcela Kourková, Marta Zelníčková, Jablonec nad Nisou, 1977, MSB collection

Mezinárodní desetičlennou komisi, jmenovanou generálním ředitelem PJB Adolfem Hollasem, vedl stejně jako v minulém ročníku Jozef Soukup. Porota opět hodnotila originalitu návrhu, kvalitu technického provedení, výtvarnou hodnotu a kulturní přínos. Zasedala v termínu 25. – 27. července 1977. Českoslovenští vystavovatelé získali dvě třetiny udělených ocenění, sedm zlatých, 17 stříbrných, 23 bronzových a téměř polovinu ze 73 udělených čestných uznání. Zahraniční vystavovatelé získali dvě zlaté, 12 stříbrných a 16 bronzových medailí.⁶⁵

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 77, módní přehlídka v amfiteátru výstaviště,
 model předvádí Hana Hubená, Jablonec nad Nisou, 1977, archiv Hany Hubené
 The Jablonec 77 International Fashion Jewellery Exhibition, exhibition centre amphitheatre fashion
 show, model presented by Hana Hubená, Jablonec nad Nisou, 1977, Hana Hubená Archive

enterprises' production programmes, with award-winning products from past exhibitions also displayed there. The second hall was given over to Jablonex and its export activities.

An international committee of ten members was appointed by Director General of PJB Adolf Hollas and chaired by Josef Soukup, as had been the case before. The panel of judges again rated the originality of the design, the quality of the technical execution, the artistic value, and the cultural benefit. It sat from 25 to 27 July 1977. Czechoslovak exhibitors took home two-thirds of the awards handed out – 7 gold, 17 silver, and 23 bronze medals – and almost half of the 73 honourable mentions awarded. Foreign exhibitors won 2 gold, 12 silver, and 16 bronze medals.⁶⁵

Reinstalace výstavy Jablonec 77, Bratislava, 1977, sbírka MSB
 Reinstallation of the Jablonec 77 exhibition, Bratislava, 1977, MSB collection

Po dobu trvání výstavy byly pro návštěvníky k dispozici dvě prodejny, v Komenského ulici a jedna v areálu výstaviště, kterou zřídil podnik Drobné zboží Praha. Denně zde bylo obslouženo téměř tisíc zákazníků.⁶⁶

V pořadí VI. mezinárodní výstava bižuterie **Jablonec 80** proběhla 18. července – 3. srpna 1980. Samotná výstava byla upořádána podle scénáře Ladislava Pekaře, který byl rovněž ředitelem výstavy. Na přípravě výstavy se opět podílela dvojice architektů Vladimír Hora a Aleš Beneda a dále architekt Josef Václaviček, o výtvarné řešení se starali Vladimír Nývlt, výtvarnice Eva Vlasáková a grafik Rostislav Vaněk. Nově zřízená organizace Mezinárodní výstavy Jablonec nad Nisou řešila samotnou realizaci výstavy. Byla součástí

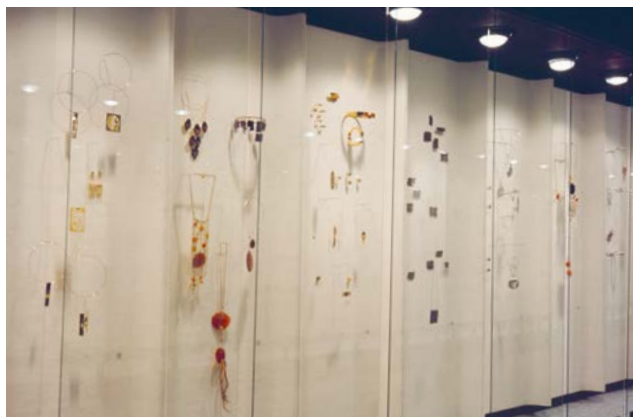
Klíčové přívěsky, M. Koubková, vinuté sklo, obecný kov, kůže, ŽBS, Železný Brod, 1980, sbírka MSB, inv. č. B05821, dobová fotografie, Archivní sbírka MSB
Kolekce oceněná stříbrnou medailí na výstavě Jablonec 80
Key pendants, M. Koubková, wound glass, base metal, leather, ŽBS, Železný Brod, 1980, MSB collection, inv. No. B 05821, period photography, MSB Archive collection
Collection awarded by silver medal, exhibition Jablonec 80

organizace Severočeské výstavy Liberec, čímž došlo k užšímu propojení s LVT.⁶⁷ Potvrzuje to i stejný termín pro zahájení Mezinárodní bižuterní výstavy a Libereckých výstavních trhů. Výstavu navštívilo pouze 80 tisíc návštěvníků, to byl propad o 50 procent.

Vnitrokoncernová soutěž byla zaměřena výhradně na vzorování bižuterie, umělých květin a ovoce. Druhá část soutěže se věnovala novým tvarům, barvám a zušlechtnění komponentů k výrobě umělých květin. Podmínkou pro úspěšnost vzorků byla průmyslová výrobitelnost a kooperativní výběr.⁶⁸ Uzávěrka první části byla 15. května a druhé 30. června 1980. Porota posuzující soutěžní

Two shops were open to visitors throughout the exhibition, one in Komenského Street and the other within the exhibition grounds, set up by the Drobné zboží Praha enterprise. Together they served almost a thousand customers a day.⁶⁶

The 6th international costume jewellery exhibition, **Jablonec 80**, ran from 18 July to 3 August 1980. The exhibition itself was arranged in line with the designs of Ladislav Pekař, who was also exhibition director. Architects Vladimír Hora and Aleš Beneda again took part in the preparation of the exhibition, this time joined by architect Josef Václaviček, while Vladimír Nývlt, artist Eva Vlasáková, and graphic artist Rostislav Vaněk took care of the artistic side of things. A newly-established organisation, Mezinárodní výstavy Jablonec nad Nisou (International Exhibitions Jablonec nad Nisou), was in charge of the actual execution of the exhibition. This was part of the Severočeské výstavy

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 80, pohled do expozice, Jablonec nad Nisou, 1980, sbírka MSB
The Jablonec 80 International Fashion Jewellery Exhibition, view of the exhibition, Jablonec nad Nisou, 1980, MSB collection

Liberec (North Bohemian Exhibitions Liberec) organisation, resulting in closer ties to LVT⁶⁷, something confirmed by the same date for the opening of the International Costume Jewellery Exhibition and the Liberec Exhibition Markets. Only 80 thousand people visited the exhibition, a drop of 50 %.

An in-house competition focused entirely on designing costume jewellery, artificial flowers and fruit. The second part of the competition was devoted to new shapes, colours, and the refinement of components for the production of artificial flowers. The success of a design was conditional on its industrial manufacturability and cooperative selection.⁶⁸ The closing date for the first

vzorky byla složena ze zástupce ÚBOKu, zástupců generálního ředitelství PJB a koncernových podniků.

Koncepce expozice navazovala na řešení předchozí výstavy, tedy na přímou konfrontaci domácí a zahraniční tvorby v rámci expozic škol, podniků a individuálních tvůrců. Jako v předchozím ročníku i tentokrát byla v muzeu označeném jako pavilon C výstava prezentující koncern Jablonecké bižuterie⁶⁹ a exportní aktivity Jablonexu.⁷⁰ Novinkou v doprovodném programu se stalo zařazení modelů zahraničních návrhářů do módních přehlídek a divácky vděčné předvádění výrobních technologií.

Zahraniční vystavovatelé, 60 výrobců a 130 individuálních tvůrců, pocházeli ze 32 zemí. Zahraniční účast měla stále vzestupnou tendenci. Mezinárodní porotou bylo ze zhruba 7 tisíc exponátů oceněno 163. Porota udělila 9 zlatých, 32 stříbrných a 46 bronzových medailí a v porovnání s minulými ročníky pouze 76 čestných uznání. Československým vystavovatelům bylo uděleno 98 ocenění. Z jabloneckých podniků byla nejméně úspěšnější Bižuterie, její vzorky získaly dvě zlaté, osm stříbrných a devět bronzových. Železnobrodské sklo získalo jednu zlatou, osm stříbrných a devět bronzových. Bronzovou medaili získalo také výrobní družstvo Maják. Oceněno bylo třináct československých výtvarníků.

VII. mezinárodní výstava bižuterie **Jablonec 83** proběhla opět v letním termínu 15. července – 7. srpna 1983. Výstavu spatřilo téměř 100 tisíc návštěvníků⁷¹.

Koncepce prezentující jednotlivé typy bižuterních produkcí a konfrontace tuzemské a zahraniční bižuterie byla zopakována, pouze rozmístění jednotlivých skupin vystavovatelů bylo jiné. První pavilon A obsahoval expozice odborných škol, kde tuzemské školy doplňovalo sedm škol zahraničních, individuální výtvarníky a výrobní družstva zhotovující malosériovou až individuální bižuterii, konkrétně Drutěva, výrobní družstvo invalidů Brno, Dita, výrobní družstvo invalidů Tábor, Granát, družstvo umělecké výroby Turnov, Maják, výrobní družstvo

part was 15 May, 30 June 1980 for the second. The panel of judges that assessed the competing designs was made up of a representative of ÚBOK, representatives of the general directorate of PJB and of concern enterprises. The concept of the exposition followed on from that of the previous exhibition, meaning direct juxtaposition of domestic and foreign work in exhibitions of schools, enterprises, and individual artists. As in the previous year, an exhibition was housed in the museum, as Pavilion C, presenting Koncern jablonecké bižuterie⁶⁹ and the export activities carried out by Jablonex.⁷⁰ One innovation in the accompanying programme was the inclusion of models created by

foreign designers in fashion shows and demonstrations of production technology, which was popular with visitors.

Foreign exhibitors – 60 producers and 130 individual artists – this time arrived from 32 countries. Foreign involvement was seeing a rising tendency. Of the 7,000 or so exhibits, the international panel of judges presented awards to 163. The panel of judges awarded 9 gold, 32 silver, and 46 bronze medals, but in comparison with the previous exhibition only 76 honourable mentions. Czechoslovak exhibitors were presented with 98 awards. Bižuterie was the most successful of the Jablonec enterprises, its designs winning 2 gold, 8 silver, and 9 bronze medals. Železnobrodské took home 1 gold, 8 silver, and 9 bronze. The Maják production cooperative also won a bronze medal. 13 Czechoslovak artists won prizes.

The 7th international costume jewellery exhibition, **Jablonec 83**, was again held in the summer, from 15 July to 7 August 1983, and was visited by almost 100,000 people.⁷¹

The concept of presenting individual types of costume jewellery production and placing domestic and foreign costume jewellery together remained the same. Only the place assigned to individual groups changed. The first pavilion, A, was home to the exposition of vocational schools, at which domestic schools were accompanied by seven from abroad, individual artists, and

Souprava, Alois Mlejnek, skleněné šatony, obecný kov, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1980, sbírka MSB, inv. č. B03028, dobová fotografie, Archivní sbírka MSB
Kolekce oceněná zlatou medailí na výstavě Jablonec 80
Set, Alois Mlejnek, glass chatons, base metal, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1980, MSB collection, inv. No. B03028, period photography, MSB Archive collection
Collection awarded by gold medal, exhibition Jablonec 80

and placing domestic and foreign costume jewellery together remained the same. Only the place assigned to individual groups changed. The first pavilion, A, was home to the exposition of vocational schools, at which domestic schools were accompanied by seven from abroad, individual artists, and

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 80, kolekce Železnobrodského skla, Jablonec nad Nisou, 1980, sbírka MSB
The Jablonec 80 International Fashion Jewellery Exhibition, Železnobrodské sklo collection, Jablonec nad Nisou, 1980, MSB collection

Jablonec nad Nisou, Moděva, výrobní družstvo Praha, Slezanka, výrobní družstvo invalidů Ostrava, Valaška, družstvo umělecké lidové tvořivosti Valašské Klobúky, Vamberecká krajka, Výtvarná řemesla, družstvo umělecké výroby v Praze a Znak, výrobní družstvo Hradec Králové. Expozice škol zahrnovala prezentaci VŠUP v Praze, vedle středních uměleckoprůmyslových škol z Jablonce, Turnova či Kremnice se zde prezentovalo i Střední odborné učiliště koncernu Jablonecká bižuterie. Expozice individuálních tvůrců představila 104 autorů z tuzemska, zahraniční autoři reprezentovali většinou umělecké svazy, tedy v případě zemí východního bloku. Z tzv. kapitalistických zemí vystavovali individuální umělci, z Velké Británie se účastnili členové skupiny Design. Stejně jako v minulém ročníku i tentokrát mohli v individuální kategorii soutěžit i vzorkaři koncernových podniků a poměřit tak síly se zahraniční autorskou konkurencí.

K výstavě byl vydán rozsáhlý katalog s podrobnými medailony jednotlivých šperkařů, firem i odborných škol.⁷² V tomto ročníku bylo již opravdu znatelné postupné uvolňování situace, kdy se výstavy účastnilo velké množství

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 83, prodejna v ateliéru jabloneckého muzea, Jablonec nad Nisou, 1983, sbírka MSB

The Jablonec 83 International Fashion Jewellery Exhibition,
Jablonec Museum studio shop, Jablonec nad Nisou, 1983, MSB collection

českých šperkařů, a to i těch, kteří by na veřejnou prezentaci svých prací ještě v sedmdesátých letech nemohli vzhledem ke svému nevyhovujícímu kádrovému profilu ani pomyslet. Katalog obsahuje kromě fotografie autora stručný profesní životopis s výčtem účasti na významných výstavách šperku a u některých také snímek jejich tvorby.

production cooperatives making small batches of products and individual pieces of costume jewellery, specifically Drutěva, production cooperation for the disabled Brno, Dita, production cooperation for the disabled Tábor, Granát, artistic production cooperative Turnov, Maják, production cooperative Jablonec nad Nisou, Moděva, production cooperative Prague, Slezanka, production cooperation for the disabled Ostrava, Valaška, artistic folk creativity cooperative Valašské Klobúky, Vamberecká krajka, Výtvarná řemesla, artistic production cooperative in Prague, and Znak, production cooperative Hradec Králové. The schools exposition presented, among other, the work of the Academy of Arts, Architecture, and Design in Prague, the secondary applied art schools in Jablonec, Turnov, and Kremnica, and the Jablonecká bižuterie secondary vocational training centre. The exposition of individual artists presented the work of 104 artists from Czechoslovakia, while foreign artists were mainly represented by artistic unions, as far as the Eastern bloc was concerned. Individual artists from "capitalist" countries presented their work, with members of the Design group from Great Britain also attending. As in the previous year, designers from concern enterprises were again able to compete in the individual category, and in doing so test themselves against foreign competitors.

A sizeable catalogue was published for the exhibition, with short profiles of individual jewellery-makers, companies, and vocational schools.⁷² The

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 83, pohled do expozice, Jablonec nad Nisou, 1983, sbírka MSB

The Jablonec 83 International Fashion Jewellery Exhibition,
view of the exhibition, Jablonec nad Nisou, 1983, MSB collection

Pavilon B obsahoval firemní expozici, opět dělenou podle výrobních oborů. Zastoupeny byly koncernové podniky Bižuterie, Centroflor, Jablonecké sklárny, Preciosa a Železnobrodské sklo, které doplnila Tofa Albrechtice. Zahraniční výrobci, kterých bylo 47, pocházeli z 27 zemí od Austrálie přes

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 83, módní přehlídka, Jablonec nad Nisou, 1983, sbírka MSB
The Jablonec 83 International Fashion Jewellery Exhibition, fashion show, Jablonec nad Nisou, 1983, MSB collection

Jižní i Severní Ameriku po Afriku a přední východ.⁷³ Celkem bylo vystaveno 8 tisíc exponátů. Prostory Muzea skla a bižuterie nebyly tentokrát využity ke zvláštní výstavní prezentaci. Návštěvníci výstavy se zde mohli seznámit pouze se stálými expozicemi.

Mezinárodní hodnotící komise, jejímž předsedou byl opět prof. Jozef Soukup, se skládala ze zástupců podniků a uměleckých organizací z Bulharska, Československa, Finska, Maďarska, NDR, Polska a SSSR.⁷⁴ Poprvé se udělovaly pouze zlaté medaile, které komise rozdělila již před zahájením výstavy.

progressive relaxation of the situation was clear to see at this year's exhibition, with a large number of jewellery-makers in attendance, including those whose background meant they could not have dreamed of presenting their work in public even during the seventies. The catalogue contained a photograph of the designer, a professional CV, and a list of attendance at significant jewellery exhibitions. In some cases there was a photograph of their work. Pavilion B was home to the company exhibition, again divided according to area of production. The concern enterprises of Bižuterie, Centroflor, Jablonecké sklárny, Preciosa, and Železnobrodské sklo were all represented, accompanied by Tofa Albrechtice v Jizerských horách. Foreign producers,

Náhrdelník, perle ze sintrovaného skla – pompeje, textilní šňůra, Preciosa, Jablonec nad Nisou, 1983, sbírka MSB, ev. č. B06022, foto MSB, Aleš Kosina
Exponát z výstavy Jablonec 83 exhibition

Necklace, sintered glass beads – Pompeii type beads, textile thread, Preciosa, Jablonec nad Nisou, 1983, MSB Collection, inv. No. B06022, photo MSB, Aleš Kosina
Exhibit from the Jablonec 83 exhibition

of which there were 47, arrived from 27 countries, from Australia to South and North America, Africa to the Near East.⁷³ A total of 8,000 exhibits were displayed. The Museum of Glass and Jewellery was not this time used for a special exhibition. Visitors were only able to see its permanent exhibitions.

The international evaluation committee, again chaired by prof. Jozef Soukup, consisted of representatives of enterprises and artistic organisations from Bulgaria, Czechoslovakia, Finland, Hungary, East Germany, Poland, and the USSR.⁷⁴ For the first time, only gold medals were awarded, these having been presented by the committee before the exhibition. A total of

Náhrdelník, Miloslav Kubík, obecný kov, rozkydal, voskovaná perle, Jablonec nad Nisou, 1983, dobová fotografie, Archivní sbírka MSB
Z kolekce oceněné čestným uznáním na výstavě Jablonec 83
Necklace, Miloslav Kubík, base metal, plastic, waxed bead, Jablonec nad Nisou, 1983, period photography, MSB Archive collection
From collection awarded by Honorable Mention, exhibition Jablonec 83

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 87, pohled do expozice koncernu Jablonecká bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1987, sbírka MSB
The Jablonec 87 International Fashion Jewellery Exhibition, view of Jablonecká bižuterie exposition, Jablonec nad Nisou, 1987, MSB collection

Celkem bylo uděleno 43 medailí a 97 čestných uznání. Oceněné výrobky byly nově prezentovány v rámci samostatného pavilonu. Podniky koncernu Jablonecká bižuterie získaly celkem 14 medailí. Nejúspěšnější byl podnik Bižuterie, který jich obdržel sedm. Železnobrodské sklo získalo pouze jednu zlatou medaili za jednoduché náhrdelníky s lampovými perlemi z ŽBS.⁷⁵ Po jedné medaili získaly i další podniky koncernu. V individuální kategorii pak byla oceněna i dvacítká vzorkařů podniků PJB, konkrétně z ŽBS, Bižuterie, Skleněné bižuterie a Centrofloru. Medaili za soupravu náramku a náhrdelníku

Tablo s kolekcí bižuterie z perliček, Jablonecké sklárny, Jablonec nad Nisou, 1987, sbírka MSB, ev. č. B10170, foto MSB, Aleš Kosina
Oceněno zlatou medailí na výstavě Jablonec 87
Tableau with a collection of seed bead jewellery, Jablonecké sklárny, Jablonec nad Nisou, 1987, MSB collection, inv. No. B10170, photo MSB, Aleš Kosina
Awarded the gold medal, exhibition Jablonec 87

získala také albrechtická Tofa. Podniky obdržely ještě řadu čestných uznání.⁷⁶ Poslední mezinárodní výstava bižuterie **Jablonec 87** se konala až po čtyřech letech a proběhla v termínu 10. – 26. července 1987. Hlavním motivem výstavy byl vesmír a vesmírný prostor. Svým strohým a na exponát orientovaným pojetím se expozice začala blížit kontraktačním výstavám. Autorem libreta a zároveň ředitelem výstavy byl stejně jako v minulém ročníku Ladislav Pekař. Expozice výtvarníků a expozice škol byla v pavilonu A, firemní expozice byly v pavilonu B a představily 6 tisíc exponátů. Celkově se výstavy zúčastnilo 43 vystavovatelů z Československa i zahraničí. Podnik Bižuterie měl za garanta výstavní kolekce Ladislava Šubrta. Hlavní pozornost expozice tohoto podniku byla věnována náušnicím, v té době nejžádanějšímu výrobku obecně. Zvlášť byla připravena soutěžní expozice a zvlášť expozice průřezová. Součástí byla ukázka individuální tvorby. Podnik Železnobrodské sklo vystavil 1 327 exponátů z celé širší podnikového sortimentu. Celkově byl koncern Jablonecké bižuterie zastoupen přibližně 2 500 exponáty. Mezinárodní porota, opět v čele

43 medals and 97 honourable mentions were awarded. The award-winning products were then presented in a separate pavilion. The enterprises of the Jablonecká bižuterie concern won 14 medals, the most successful being Bižuterie, which received 7. Železnobrodské sklo only won 1 gold medal, for simple necklaces with lamp beads from ŽBS.⁷⁵ Other enterprises from the concern won one medal apiece. In the individual category, prizes went to twenty designers from the enterprises of PJB, namely ŽBS, Bižuterie, Skleněná bižuterie, and Centroflor. Tofa from Albrechtice also won a medal for its bracelet and necklace set. The enterprises were also presented with a number of honourable mentions.⁷⁶

The final international exhibition of costume jewellery, **Jablonec 87**, took place after four years, running from 10 to 26 July 1987. The main theme of

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 87, módní přehlídka v expozici, Jablonec nad Nisou, 1987, sbírka MSB
The Jablonec 87 International Fashion Jewellery Exhibition, exhibition fashion show, Jablonec nad Nisou, 1987, MSB collection

the exhibition was space and the universe. With its austere concept, focusing on the exhibits rather than anything else, the exhibition was more akin to a contracting exhibition. Ladislav Pekař was responsible for the design and was at the same time the director of the exhibition, as he had been for the previous event.

The exposition of artists and the schools exposition were in Pavilion A, the company exposition in Pavilion B, with some 6 thousand exhibits on

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 87, pohled do expozice, Jablonec nad Nisou, 1987, sbírka MSB
 The Jablonec 87 International Fashion Jewellery Exhibition, view of the exhibition, Jablonec nad Nisou, 1987, MSB collection

s prof. Jozefem Soukupem, udělovala pouze zlaté medaile s diplomem.⁷⁷ Zasedala již tradičně před zahájením soutěže a oceněné exponáty, kterých bylo 110,⁷⁸ byly vystaveny samostatně v pavilonu B. Celkem bylo uděleno 44 medailí, z nichž 18 získali tuzemští výrobci a sedm zahraniční výrobci, deset medailí bylo uděleno individuálním tvůrcům, z toho osm putovalo do zahraničí. Z tuzemských individuálních autorů byly oceněny akademická malířka Mária Danielová se šperkem z paličkované krajky a Jarmila Hlavová, v té době výtvarnice Jabloneckých skláren, s kabelkou-psaníčkem z pravého semiše, dekorovaného tamburovanou výšivkou z perliček v úpravě bronz, která je dochovaná ve sbírce MSB. Za soupravu z barevných yards perli

Propagační fotografie, souprava, Vlasta Koldovská, perle z plastické hmoty, Železný Brod, 1987, dobová fotografie, Archivní sbírka MSB
 Oceněno v kategorii individuální tvorby zlatou medailí na výstavě Jablonec 87
 Promotional photo, set, Vlasta Koldovská, plastic beads, Železný Brod, 1987, period photography, MSB Archive collection
 Awarded a gold medal in the individual category, exhibition Jablonec 87

Mezinárodní výstava bižuterie Jablonec 87, ukázka výroby náhrdelníků ze skleněných perli, Jablonec nad Nisou, 1987, sbírka MSB
 The Jablonec 87 International Fashion Jewellery Exhibition, demonstration of glass bead necklace production, Jablonec nad Nisou, 1987, MSB collection

display. In total, 43 exhibitors from Czechoslovakia and abroad attended the exhibition. Bižuterie had Ladislav Šubrt as the guarantor of its exhibition collection. The main focus of the enterprise's exposition was its earrings, at that time the most sought-after product in general. A competition exposition and a cross-sectional exposition were each prepared separately. Including a demonstration of individual creation. Železnobrodské sklo exhibited 1,327 exhibits, covering the full spectrum of the enterprise's range. In total, the Jablonecká bižuterie concern was represented by around 2,500 exhibits. Centroflor did not attend.

The international panel of judges, again headed by prof. Jozef Soukup, awarded only gold medals with a certificate⁷⁷. As was the tradition, it sat before the start of the competition and the award-winning exhibits, of which there were 110⁷⁸, were exhibited separately in Pavilion B. 44 medals were awarded in total, 18 of which went to domestic producers and 7 to foreign producers, and 10 to individual artists, 8 of which went abroad. Of the individual Czechoslovak artists on show, academic painter Mária Danielová won a prize for her jewellery made of bobbin lace, as did Jarmila Hlavová, at the time a designer for Jablonecké sklárny, for a handbag-pouchette made of genuine suede, decorated with a spiro chenille embroidery of bronze-style seed beads, which is now part of the MSB collection. Vlasta Koldovská, a designer of exclusive pieces at ŽBS, won two medals, one for a set made of coloured yards beads and the other for a set with stitched spheres at the

Psaníčko, Jarmila Hlavová, semiš, skleněné perličky v bronzové povrchové úpravě, satén, Praha, 1987, sbírka MSB, ev. č. B07183, foto MSB, Aleš Kosina
Oceněno v kategorii individuální tvorby zlatou medailí na výstavě Jablonec 87
Clutch bag, suede, glass beads with bronze finish, satin, Jarmila Hlavová, Prague, 1987, MSB Collection inv. No. B07183, photo MSB, Aleš Kosina
Awarded a gold medal in the individual category, exhibition Jablonec 87

a soupravu s obšívanými koulemi v rámci prezentace podniků získala dvě medaile také Vlasta Koldovská, vzorkařka exkluzivit ŽBS. Studentské práce byly oceněny šesti medailemi, pouze jediná byla udělena československé škole, a to VŠUP v Praze. Vedle medailí bylo uděleno 71 čestných uznání. Koncernové podniky jich získaly 21. Tři čestná uznání získala i výrobní družstva.⁷⁹

Původně bylo plánováno upořádat další ročník v roce 1990. Z **Jablonec 90** se nakonec uskutečnila pouze předčasná výroba medailí, jejíž jeden exemplář je dnes součástí sbírky jabloneckého muzea. Na tradici výstav bižuterie ideově navázal projekt Oděv a jeho doplněk, organizovaný Muzeem skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou. V roce 2008 získala akce statut mezinárodního trienále podporovaného Ministerstvem kultury ČR. Od roku 2014 probíhá pod názvem **Mezinárodní trienále skla a bižuterie Jablonec** a pravidelně přináší to nejlepší ze sklářské a bižuterní výroby a tvorby autorského šperku vždy za uplynulá tři léta.

Bižuterie na tuzemských veletrzích

Prezentace bižuterie na tuzemských veletrzích byla důležitou součástí propagace tohoto oboru. Bižuterní výrobky se těšily velké oblibě jako exponáty,

presentation of enterprises. Student work was presented with 6 medals, although only one went to a Czechoslovak school – the Academy of Arts, Architecture, and Design in Prague. 71 honourable mentions were presented in addition to the medals. Enterprises from the concern were awarded 21. Production cooperatives also received 3 honourable mentions.⁷⁹

The original plan was to organise another event in 1990. All that ever came of **Jablonec 90**, however, was the premature production of medals, one example of which is now part of the collection at the Jablonec museum. The **Clothing and its Accessories** project, organised by the Museum of Glass and Jewellery in Jablonec nad Nisou, ideologically followed in the footsteps of the tradition of costume jewellery exhibitions. Then, in 2008, the event

Medaile pro nerealizovanou výstavu Jablonec 90, 1990, návrh: Vladimír Janoušek, 1964, soukromá sbírka, foto MSB, Aleš Kosina
Medal designed for the cancelled Jablonec 90 exhibition, design: Vladimír Janoušek, 1964, private collection, photo MSB, Aleš Kosina

became an international triennial supported by the Ministry of Culture of the Czech Republic. It has been staged since 2014 under the name of the **International Triennial of Glass and Jewellery in Jablonec** and regularly shows the best of glass and costume jewellery production and original jewellery from the past three years.

Costume jewellery at domestic trade fairs

The presentation of costume jewellery at domestic fairs was an important part of promoting the sector. Costume jewellery products were very popular as

doplňky oděvních expozic nebo přehlídek a samozřejmě jako předmět doplňkového prodeje. Na veletrzích se prezentovaly obvykle menší kolekce sestavené z výrobků, které předtím vzešly z vnitrooborové soutěže. V rámci jedné veletržní sezóny se pak tyto úspěšné výrobky prezentovaly na řadě veletrhů, a to i mimo Československo. Stávalo se, že jeden výrobek získal postupně několik ocenění jak v Československu, tak v zahraničí. Veletržní akce byly také logicky místem k prezentaci nových vzorů, materiálů a zušlechťení. Od poloviny šedesátých let byl československému publiku nabízen cyklus veletržních a výstavních akcí, jemuž dominoval Československý, od roku 1972 **Mezinárodní veletrh spotřebního zboží v Brně**. Měl roli prodejní výstavy, kde se zároveň prezentovaly tzv. generální kolekce jednotlivých regionů. Veletrh Ostrava byl tematicky zaměřen na životní prostředí a LVT se specializovaly na tematickou prezentaci novinek a vybraného zboží zejména v sortimentu oděvního a textilního průmyslu a bytové kultury. V osmdesátých letech přibývaly další akce. Od roku 1980 se Železnobrodské sklo začalo zúčastňovat Levického jarmoku ve slovenských Levicích. To přímo souviselo se zbudováním výrobního závodu ve 30 kilometrech vzdálených Želiezovcích. O rok později se Jarmoku zúčastnila také Preciosa, která měla v levickém okrese svůj výrobní závod. Výrobky ostatních koncernových podniků byly součástí přehlídek. V roce 1983 se tu prezentovaly i Jablonecké sklárny. Na Slovensku se koncern Jablonecké bižuterie účastnil od osmdesátých let veletrhu Trenčín – mesto módy.

Liberecké výstavní trhy

Liberecké výstavní trhy⁸⁰ byly organizovány od roku 1956. Hlásily se k meziválečné tradici a jejich hlavním posláním bylo propagovat kulturu odívání. Vedle textilní a oděvní tvorby zde bylo prezentováno sklo a bižuterie, později bytová kultura nebo turistické vybavení. Míra využití bižuterie se postupně měnila od samostatně prezentovaného průmyslového výrobku k doplňku, dekoraci, jako součást expozic jiných vystavovatelů nebo k propagačnímu daru. Z podniků Jablonecké bižuterie si vlastní expozici dlouhodobě udržel pouze podnik Centroflor, jehož výrobky byly používány k velkolepým prostorovým aranžím.

LVT měly za úkol rozvíjet vztah výrobce–spotřebitel, prezentovat tzv. dokonalé výrobky a zároveň umožnit jejich nákup, a to především z regionálního sortimentu textilu a oděvnictví, skla a bižuterie, s upřednostněním novinek, do té doby nevystavovaných výrobků nebo prototypů. Pouze v rámci doplnění expozic směli vystavovatelé použít maximálně 30 procent výrobků, které tyto parametry nesplňovaly. Jedním z úkolů výstavy bylo zlepšení propojení mezi výrobou a obchodem, zde navázané obchodní vztahy měly přímo ovlivnit výrobní plány podniků. Proto LVT kladly důraz na prodej zboží, a to jak na přímý prodej, tak na přijímání objednávek. Prodej byl realizován v navazujících školních budovách základní devítileté školy, střední průmyslové i ekonomické

exhibits, accessories to clothing expositions or fashion shows and, of course, as items to be sold. Smaller collections consisting of products that had emerged mainly from intra-disciplinary competitions were usually presented at trade fairs. The successful products were then presented at a number of trade fairs during the fair season, inside and outside Czechoslovakia. It happened that one product would progressively pick up several awards in Czechoslovakia and abroad. Trade fairs were also logically the place to introduce new designs, materials, and refining techniques.

The Czechoslovak public was offered a cycle of trade fairs and exhibitions from the middle of the 1960s, dominated by the Czechoslovak (and from 1972 International) **Consumer Goods Fair in Brno**. This had the role of a sales exhibition at which “general collections” from individual regions were also put on show. The Ostrava trade fair was thematically oriented on the environment, while LVT specialised in the thematic presentation of innovations and selected goods, primarily clothing and fabrics and household culture. Other events were added in the 1980s. Železnobrodské sklo began attending the Levický jarmok event in the Slovak town of Levice in 1980. This was directly linked to the construction of the production plant in Želiezovce only 30 km away. Preciosa, which had its own production plant in the Levice district, also attended the Jarmok one year later. Products made by other enterprises from the concern were included in the shows and Jablonecké sklárny presented itself at the fair in 1983. Again in Slovakia, the Jablonecká bižuterie concern attended the Trenčín – mesto módy (City of Fashion) trade fair from the 1980s onwards.

Liberec Exhibition Markets

The **Liberec Exhibition Markets**⁸⁰ were organised from 1956 onwards. They followed the interwar tradition and their principal mission was to promote the culture of clothing. Glass and costume jewellery was presented alongside textile and clothing production, and later household culture and hiking equipment. The degree to which costume jewellery was used gradually changed from separately-presented industrial product to accessory or decorations, as part of the expositions of other exhibitors or as promotional gifts. Centroflor, whose products were used for grand spatial arrangements, was the only one of the enterprises of Jablonecká bižuterie to keep its own exposition over the long-term.

The aim of LVT was to develop the relationship between the producer and the consumer, to present “perfect products” and at the same time to make these available for purchase. Such products were predominantly regional products – fabrics and clothing, glass and costume jewellery – in that innovations, products that had never been displayed before, or prototypes were

školy. Postupně vznikla síť externích obchodů a prodejních míst zaměřených na konkrétní sortiment, často v rámci doprovodných turistických aktivit nebo se zaměřením na zahraniční návštěvníky, jako v případě prodejny ateliéru Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou. S LVT bylo spojeno několik soutěží, předně od roku 1963 soutěž o Medaile LVT, jejichž udělení bylo spojeno s finančním ohodnocením pro vzhovkaře, návrháře a výtvarníky.⁸¹ Součástí se stala soutěž **Zenit** pro mladé tvůrce do třiceti let, ve které byly úspěšní i mladí vzhovkaři PJB a čerství absolventi bižuterně zaměřených škol. Po celém Československu probíhala soutěž o nejlepší výlohy propagující LVT, zároveň se zde prezentované instalační prvky a nápady objevovaly následnou sezónu i ve výkladové tvorbě.

Hlavním pořadatelem byl ONV Liberec, spoluřadatelé bývala ministerstva spotřebního průmyslu, vnitřního obchodu, financí, školství a kultury, dále Správa pro rozvoj místního hospodářství, Ústřední svaz výrobních družstev, Severočeský KNV v Ústí nad Labem a MNV v Liberci. Realizátorem výstav byly Severočeské výstavy Liberec a podnik Výstavnictví.

Libreto pro rok 1957 připravil Ladislav Beneda.⁸² V rámci velkorysejší expozice byly prezentovány všechny druhy bižuterie podle materiálu od výrobců z celé republiky, celkem 20 vystavovatelů, z toho 11 národních podniků, 6 výrobních družstev a 3 podniky místního hospodářství. V rámci prvních ročníků LVT měla bižuterie velmi dobré postavení a byla řazena do hlavního výstavního sortimentu s ostatními produkty na stejnou úroveň v rozsahu prezentace.

LVT 57, expozice Bižuterie, Liberec, 1957, SOA Liberec, fond LVT
LVT 57, Bižuterie exposition, Liberec, 1957, SOA Liberec, fonds LVT

favoured. Only when supplementing expositions were exhibitors allowed to use a maximum of 30 percent of products that did not meet these parameters. One of the tasks of the exhibition was to improve the link between production and trade, in that the trade relations established here were to have a direct impact on the enterprises' production plans. LVT therefore placed the emphasis on the sale of goods, both direct sales and the receipt of orders. Sales were made in the connected school buildings of the primary school, the secondary industrial school, and the economic school. A network of shops and sales outlets opened away from the exhibition itself, focusing on a specific range, often as part of accompanying tourist activities or aimed at foreign visitors, as in the case of the shop in the studio of the Museum of Glass and Jewellery in Jablonec nad Nisou. Several competitions were connected to LVT, primarily the LVT Medal competition from 1963 onward, the award of which was accompanied by financial rewards for designers,

LVT 57, expozice Centrofloru, Liberec, 1957, SOA Liberec, fond LVT
LVT 57, Centroflor exposition, Liberec, 1957, SOA Liberec, fonds LVT

and artists.⁸¹ The **Zenit** Competition for young artists under thirty followed, with young designers from PJB and fresh graduates from schools that focused on costume jewellery also successful. There was a competition held throughout Czechoslovakia for the best display cases to promote LVT, the installation elements and ideas presented here also appearing in the season that followed and in exposition production.

Navíc s ohledem na regionální vazbu byla mezi základními prezentovanými obory. V rámci plánu třetí pětiletky se začíná stávat doplňkem pro tzv. hlavní textilní a sklářskou výrobu. Mezi tzv. ostatní výrobky se dostala také obuv a módní doplňky.⁸³

Následující ročník LVT 1958 byl připraven podle scénáře dr. Jiřího Včeláka. Podloubí pavilonů A, B a C bylo vyplněno panely s fotografiemi a informacemi ke spotřebnímu průmyslu. Panel č. 11 byl věnován právě bižuterii a obsahoval fotografii z výroby doplněnou textem *Pro moderní ženu je vkusná bižuterie nezbytným doplňkem*.⁸⁴ V pavilonu A u stěny D byla expozice Centrofloru,

LVT 60, expozice veletržní soutěže, Liberec, 1960, SOA Liberec, fond LVT
LVT Liberec, 1960, exposition of trade fair competition, Liberec, 1960, SOA Liberec, fonds LVT

instalovaná v podobě květinového chodníčku, který přecházel do pódia a prezentoval květiny podle ročních období. V pavilonu C2 bylo prezentováno sklo, porcelán a právě bižuterie, která byla umístěna především ve stolových a trojúhelníkových vitrínách. Zastoupeny byly výrobky podniku Brusírny

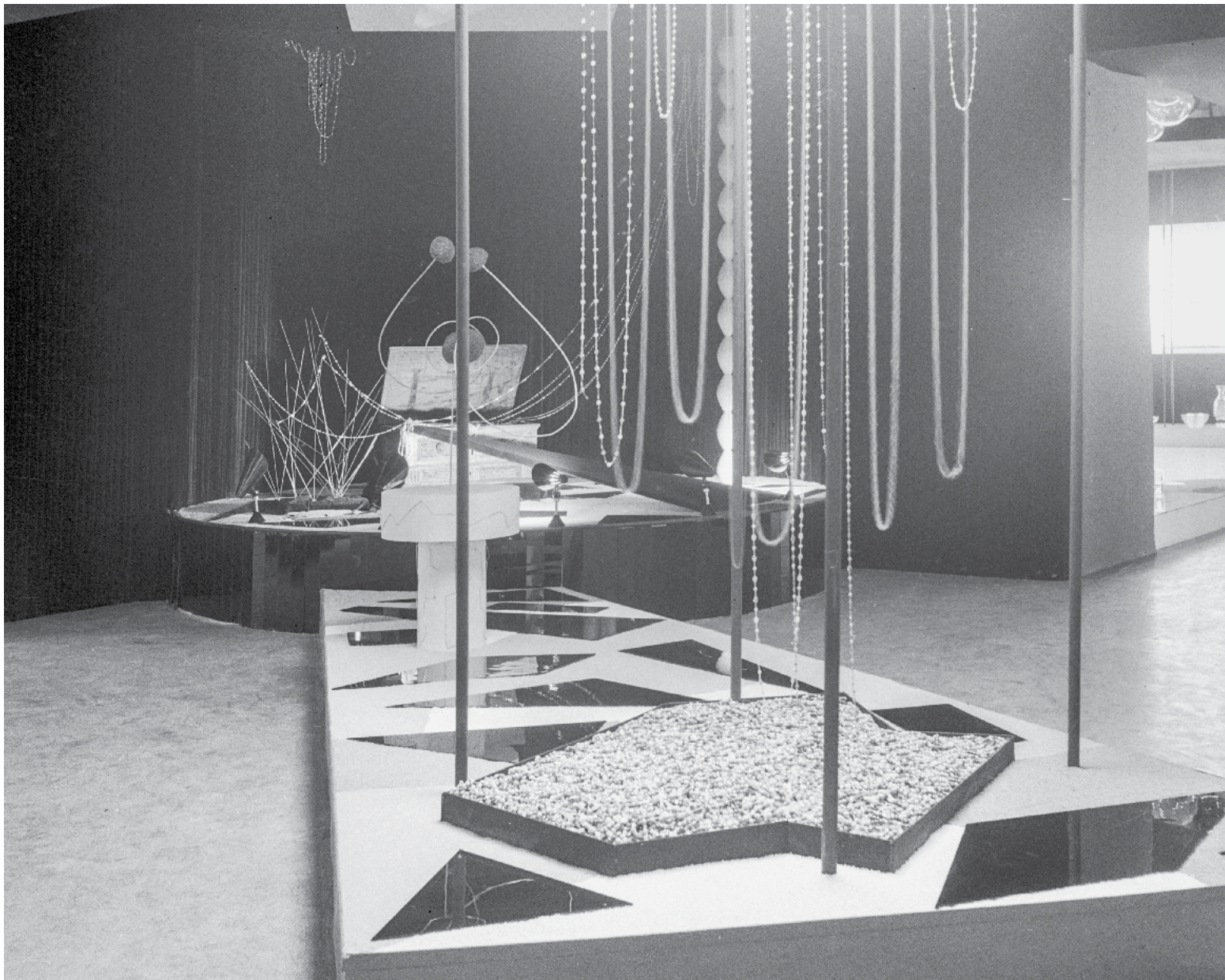
The main organiser was ONV Liberec, the joint organisers the Ministry of the Consumer Industry, Internal Trade, Finance, Education and Culture, Administration for the Development of the Local Economy, Central Union of Production Cooperatives, North Bohemian Regional National Committee in Ústí nad Labem and the Municipal National Committee in Liberec. The exhibitions were installed by North Bohemian Exhibitions Liberec and the Výstavnictví enterprise.

Ladislav Beneda prepared the set for 1957.⁸² As part of a more generous exhibition, all types of costume jewellery were presented, according to material, from producers throughout the Republic; a total of 20 exhibitors,

LVT 60, reinstalace výstavy Československé sklo v Moskvě, Liberec, 1960, archiv SM Liberec
LVT 60, Reinstallation of the Moscow Czechoslovak Glass exhibition, Liberec, 1960, SM Liberec archive

including 11 national enterprises, 6 production cooperatives, and 3 local economy enterprises. Costume jewellery was very well placed in the first years of LVT and was included in the main exhibition range with other products at the same level within the presentation. Moreover, it was, in view of the regional ties, one of the fundamental sectors presented. Under the third five-year plan, it began to complement the so-called main fabric and glass production. Footwear and fashion accessories were also classed as "other products".⁸³

LVT 60, reinstalace výstavy Československé sklo v Moskvě, Liberec, 1960, archiv SM Liberec
LVT 60, Reinstallation of the Moscow Czechoslovak Glass exhibition, Liberec, 1960, SM Liberec archive

kamenů⁸⁵, Jablonecká bižuterie a Železnobrodské sklo. Bižuterii zde prezentovalo též družstvo Maják.

LVT 61, expozice Sdružení podniků Průmyslu Jablonecká bižuterie, Liberec, 1961, SOA Liberec, fond LVT

LVT 61, Průmysl Jablonecká bižuterie cooperative exposition, Liberec, 1961, SOA Liberec, fonds LVT

V roce 1960 se LVT konaly 31. července – 21. srpna v areálu výstaviště, v Severočeském muzeu a přilehlých školních budovách. Heslo znělo *Za nejvyšší úroveň bydlení a odívání*. Bižuterie byla instalována v pavilonu E se sklem, porcelánem a keramikou na ploše 2 000 m².⁸⁶ Bižuterie byla součástí reinstalace výstavy Československé sklo, která se konala v Moskvě roku 1959. Reinstalace byla v prostorách Severočeského muzea v Liberci. Obsahovala přibližně 80 procent moskevských exponátů.⁸⁷ Je nutné ještě doplnit, že v pavilonu E bylo sklo doplněno částí expozice z milánského Trienále. Bižuterie byla rovnocenným výrobkem společně s textilem, odíváním, módními doplňky, obuví, sklem, porcelánem a keramikou. Od začátku se

The next year of LVT, 1958, was prepared in line with the scenario created by Dr. Jiří Včelák. The arches of Pavilion A, B, and C were filled with panels showing photos and information about the consumer industry. Panel 1 was devoted to costume jewellery and contained a photograph of production, accompanied by the text *Tasteful costume jewellery is an essential accessory for the modern woman*.⁸⁴ The Centroflor exposition, meanwhile, was installed

LVT 61, módní přehlídka v rámci dne OP Prostějov, Liberec, 1961, SOA Liberec, fond LVT

LVT 61, fashion show at OP Prostějov presentation day, Liberec, 1961, SOA Liberec, fonds LVT

by wall D in Pavilion A in the form of a pathway of flowers, moving on to a stage and presenting flowers according to the seasons. Glass, porcelain, and costume jewellery were presented in Pavilion C 2, mainly in table display cases and triangular displays. Products made by Brusírny kamenů⁸⁵, Jablonecká bižuterie, and Železnobrodské sklo were shown there. The Maják cooperative also presented its costume jewellery.

vedly diskuse, zdali se koncepce LVT bude ubírat cestou výstavy nebo trhů, z vítězilo druhé pojetí. To byl také základní rozdíl mezi LVT a jabloneckými výstavami bižuterie, kde byl prodej jen minimální. Bižuterii byly v roce 1960 vyhrazeny dva pavilony, v nichž byla umístěna bižuterie kovová a skleněná. Instalaci ozvláštnilo využití ztemnělého prostoru a světelných efektů, doplnění fotografiemi, diapázy a grafikami. Bižuterie byla uvedena jako módní doplněk, ale také jako dekorace prostoru v podobě návrhů perli, skleněné mozaiky a dlaždic s úlomky skla.⁸⁸

Následující rok LVT proběhly v termínu 30. července – 20. srpna 1961. Autorem libreta byli Karel Hubáček a Josef Horák.⁸⁹ S umístěním do pavilonu E se počítalo v případě bižuterie i pro rok 1961, který odrážel téma Vyvážíme do celého světa / 300 let vývozu sklářských výrobků, expozice měla být členěna do pěti kontinentů. U vstupu byly tři sloupy charakterizující sklo, bižuterii a keramiku. Sklo a bižuterie byly vystavovány společně, podniky SPJB byly prezentovány jako celek a akce byla souběžně s tím využita jako možnost propagace III. celostátní výstavy bižuterie v Jablonci nad Nisou. Bohužel i přes snahu o zajímavé pojetí se expozice jako taková u návštěvníků nesetkala s velkým ohlasem.

V roce 1962 se libreto a scénáře výstavy chopil Jindřich Santar, který byl spojen i s prvními ročníky Mezinárodních výstav bižuterie v Jablonci. Obliba akce stoupala, návštěvnost dosáhla 460 tisíc návštěvníků, nicméně nové Santarovo pojetí expozice nebylo přijato úplně kladně. Vadil menší počet vystavených výrobků, což bylo způsobeno především náročnou, výtvarně pojatou aranží, a chybělo více informací o nich. Bižuterie byla vystavena v pavilonu E, kde byla umístěna pouze v rámci Soutěžní expozice o nejlepší výrobek LVT 62 jako jedna ze 17 oceněných skupin, celkem šlo pouze o tři oceněné bižuterní výrobky.⁹⁰ S výstavou paralelně probíhala IV. celostátní výstava Bižuterie pro celý svět. Ale nebyla to výstava prodejní, takže zájemci o bižuterii byli zklamáni. I proto bylo v následujícím roce v plánu objem vystavené bižuterie opět zvýšit, i z důvodu

In 1960, LVT ran from 31 July to 21 August at the exhibition grounds, in the North Bohemian Museum, and in the adjacent school buildings. The slogan

LVT 61, miliontý návštěvník přebírá dary, mezi nimiž je i bižuterie z podniku Skleněná bižuterie, Liberec, 1961, SOA Liberec, fond LVT
LVT 61, the millionth visitor receives gifts, including jewellery from Skleněná bižuterie, Liberec, 1961, SOA Liberec, fonds LVT

this time was *To reach the highest standards of living and clothing. Costume jewellery was installed in Pavilion E, with glass, porcelain and ceramics, all over an area of 2,000 sqm.*⁸⁶ Costume jewellery was part of the reinstallation of the Czechoslovak Glass exhibition, held in Moscow in 1959. The reinstallation was housed in the North Bohemian Museum in Liberec and contained about 80 percent of the exhibits from Moscow⁸⁷. It should be added that the glass in Pavilion E was accompanied by part of the exposition from the Milan Triennial. Costume jewellery was a product on an equal standing with textiles, clothing, fashion accessories, footwear, glass, porcelain, and ceramics. From the very beginning, discussions were ongoing on whether the concept of LVT would follow the path of exhibition or markets, the latter coming out on top. This was also the fundamental difference between LVT and the Jablonec costume jewellery exhibitions, where sales were minimal. Two pavilions were set aside for costume jewellery, specifically metal and glass costume jewellery, in 1960. The installation was enhanced by the use of dark space and light effects, complemented by photographs, slides, and graphics. Costume jewellery was presented as a

fashion accessory and as a decoration – strings of beads, glass mosaics, and tiles with fragments of glass.⁸⁸

The following year, LVT ran from 30 July to 20 August 1961. The set was designed by Karel Hubáček and Josef Horák.⁸⁹ Costume jewellery was to have been housed in Pavilion E in 1961, the theme being *We export to the whole world / 300 years of the export of glass products*, and the exposition was to be divided into five continents. There were three columns at the entrance, characterising glass, costume jewellery, and ceramics. Glass and costume jewellery were displayed together, the enterprises of SPJB were presented as a whole, and the event was used in parallel as an opportunity

nekonání výstavy bižuterie v Jablonci, ovšem nový záměr počítal s využitím bižuterie jako oděvního doplňku.⁹¹

Od roku 1963 byly exponáty vybírány komisí pro výběr exponátů, která se řídila závaznými kritérii.⁹² Exponáty a expozice měly prezentovat život člověka v každém věku v různých denních dobách a životních situacích, doma, v práci, ve společnosti. Bižuterie byla zařazena do pavilonu C s názvem Žena. Sortiment LVT se postupně rozšiřoval o bytové vybavení. V roce 1964 se součástí nabídky stalo omezené množství gramodesek, obrazů nebo folklorních předmětů, kosmetiky, autodoplňků, předmětů pro turistiku a chataření nebo domácí elektrospotřebiče. Ve stejném roce začaly být LVT používány pro realizaci kontraktačních jednání podniků zahraničního obchodu včetně Jablonexu. O efektivitě prodeje svědčí zejména to, že v roce 1964 byly realizovány obchody za 76 797 800 korun! Součástí byla také široká nabídka doprovodných akcí, vedle zábavných pořadů, soutěží nebo módních přehlídek, které byly primárně určeny pro širokou veřejnost, se během výstavy konaly tzv. oborové dny, určené pro profesionály z oboru obchodování nebo aranžování, pořádány byly také vědecko-technické konference.

V roce 1963 byl přípravou scénáře pověřen Jindřich Santar, projektantem byl jmenován prof. Antonín Kybal, který měl na starosti uměleckou instalaci předmětů a osobně byl zodpovědný za správnou instruktáž aranžérů.⁹³ Akce se konala v termínu 14. července – 4. srpna 1963. Obsahová náplň se měla lišit od akce Ostrava 1963. Santar se rozhodl pro jinak koncipované expozice, které nepředstavovaly jednotlivé výrobní obory, ale jednotlivá témata lidského společenství, která byla realizována skrze předměty ze všech výrobních oborů. Akce prezentovala dvě základní skupiny výrobků – textil a sklo. Důležitou součástí byla přehlídka skla, která využila exponáty i mobiliář z výstavy Československé sklo v Moskvě. Exponáty Moskvy doplňovaly předměty z archivů podniků i ze sbírky Uměleckoprůmyslového musea v Praze. Tato velkolepá prezentace měla zvýšit zájem veřejnosti o sklářství, který paralelně podněcovaly i výstavy v Jablonci nad Nisou. Hlavní témata pavilonů byla Děti a mládež, Rodina, Žena a Muž. Ve všech pavilonech byl umístěn jednotný poutač zvaný gleglák, určený pro prezentaci sklářských výrobků a v pavilonu Žena výrobků bižuterních. V dolní části nástupní pergoly byly umístěny texty tzv. *Encyklopedie LVT 63*. Zahrnuto bylo též heslo *BIŽUTERIE*, v úvodu se o něm psalo: „...jsou to menší módní ozdobné předměty z různého materiálu, zejména skla, kovu, z některých kamenů a umělých hmot. Bižuterie nemá napodobovat drahé šperky, ale jít vlastní cestou, působit svými specifickými materiály a přiměřenými tvary.“⁹⁴ Dalším heslem byl přirozeně *JABLONECKÝ PRŮMYSL*.

Pavilon Žena, kde byla předváděna bižuterie, měl za úkol ukazovat ženu ve společnosti, v domácím i pracovních prostředích a při sportu. Jednotný poutač prezentoval současnou bižuterní výrobu i historické exponáty. Návštěvníci se

to promote the 3rd nationwide exhibition of costume jewellery in Jablonec nad Nisou. Unfortunately, despite the efforts made to come up with an interesting concept, the exposition did not prove particularly popular with visitors.

In 1962, Jindřich Santar took charge of the design and set of the exhibition, which was also linked to the first years of the international exhibitions of costume jewellery in Jablonec. The popularity of the event rose, the number of visitors reaching 460,000, but Santar's new concept for the exhibition was not received entirely positively. The reduced number of products displayed, mainly as a result of the demanding, artistically-conceived arrangement, and less information about the products were both criticised. Costume jewellery was exhibited in Pavilion E, where it was only placed as part of the Competition Exposition for the Best Product at LVT 62 as one of the 17 award-winning groups, with a total of only three award-winning costume jewellery products.⁹⁰ The exhibition ran parallel to the 4th nationwide Costume jewellery for the whole world exhibition. It was not a sales show, however, meaning that those interested in costume jewellery were left disappointed. That is one reason that the plan was to increase the volume of costume jewellery on display again the following year, also on account of the fact that there was no exhibition of costume jewellery in Jablonec. The new plan, however, was to use costume jewellery as an accessory to clothing.⁹¹

In 1963, the exhibits were chosen by a committee for the selection of exhibits, which followed binding criteria.⁹² Exhibits and expositions were intended to present the life of a person of every age at different times of the day and in different life situations, at home, at work, in society. Costume jewellery was housed in Pavilion C, the exposition entitled *Women*. The assortment at LVT gradually expanded to include household equipment and in 1964 a limited number of gramophone records, paintings, and folklore items, cosmetics, car accessories, items for hiking and spending time at cottages, as well as electric home appliances. It was in the same year that LVT was first used to hold contract negotiations for foreign trade enterprises, including Jablonex. The effectiveness of the sales is evidenced, for example, by the fact that deals worth 76,797,800 koruna were made in 1964! A wide range of accompanying events were also held, including entertainment programmes, competitions, and fashion shows, which were primarily intended for the general public, as well as what were known as industry days, intended for professionals in the fields of trade or arrangement sectors, and scientific and technical conferences.

In 1963, Jindřich Santar was charged with preparing the set and prof. Antonín Kybal was appointed the designer, the latter responsible for the artistic installation of the items and personally responsible for getting proper instructions to the arrangers.⁹³ The event ran from 14 July to 4 August 1963. The content was to have differed from Ostrava 1963. Santar opted for

zde mohli dočíst, že v roce 1962 byla v Československu vyrobena bižuterie v hodnotě 457 145 100 korun. Pavilon Žena obsahoval expozici skla, kožichů, módy a textilií. Prezentace vznikla ve spolupráci s ÚBOKem. I když byla bižuterie součástí úvodního poutače, bylo její zastoupení velmi sporé, což přineslo negativní ohlas. Vládní komise pro výstavnictví vznesla na svém jednání 19. listopadu 1963 požadavek, aby součástí příštích LVT byla „důstojná expozice skla a bižuterie v rozsahu, který bude přitažlivý také pro zahraniční turisty a obchodní zájemce“.⁹⁵

Výrobky Centrofloru byly pravidelně prezentovány jako exponáty a zároveň využívány jako aranžérské prvky. Ne tak v roce 1963. Scénář se snažil o pro-sazení názoru, že umělé květiny do moderního interiéru nepatří. „Vyhýbáme se používání umělých květů a nahrazujeme je větévkami s okrasnými plody, chvojím a jinými přírodninami...“⁹⁶, vybízel návštěvníky doprovodný text.

V roce 1964 se na LVT prezentovalo 500 vystavovatelů s téměř 10 tisíci exponáty. Autorem scénáře byl opět Jindřich Santar, projekční práce zajišťoval podnik Výstavnictví pod vedením Aleše Benedy. V termínu od 18. července – 9. srpna 1964 výstavu navštívilo 582 tisíc návštěvníků z Československa a ze zahraničí, především z Polska a NDR.⁹⁷ Expozice se nacházely v pěti pavilonech a na venkovních plochách. Rezonovala témata jako práce, domov, společnost a kulturní zájmy, přičemž právě tomuto poslednímu byl věnován pavilon D. Zde vedle textilních a oděvních exponátů, skla, keramiky, kosmetiky, uměleckých děl, audiovizuální techniky nebo uměleckých děl byla prezentována i bižuterie, konkrétně podniky Železnobrodské sklo, Jablonecké sklárny a Centroflor. Jejich výrobky pro společenské události se staly součástí sektoru místního hospodářství. V pavilonu F se nacházela kolekce 50 kusů denní bižuterie. Další 30 kusů doplňovalo oděvní modely. Prezentována byla tehdy moderní hliníková eloxovaná bižuterie a bižuterie ze skleněných perli. Bižuterie byla zastoupena také v expozici výrobních družstev, v podobě kovové a krajkové bižuterie a galanterie.

V roce 1965 se poprvé paralelně konaly LVT a Mezinárodní výstava bižuterie v Jablonci nad Nisou. Mnoho návštěvníků navštívilo obě akce v rámci jednoho

expositions that were conceived in a different way and that represented not individual sectors, but individual themes of human society, achieved using items from all industries. The event presented two basic product groups – textiles and glass. An important part of this was the glass show, which used exhibits and furnishings from the Czechoslovak Glass exhibition in Moscow. The exhibits from Moscow were accompanied by items from the archives of enterprises and from the collection of the Museum of Decorative Arts in Prague. The intention of this grand presentation was to increase the public's interest in glassmaking, something that also fuelled the exhibitions in Jablonec nad Nisou. The main themes of the pavilions were Children and Young People, Family, Woman, and Man. All pavilions were provided with the same placard, called a “gleglák”, designed for the presentation of glass products, and costume jewellery products were found in the Women Pavilion. The texts of what was known as the *LVT Encyclopaedia 63* were placed at the bottom of the entrance pergola. The heading “*BIŽUTERIE*” (costume jewellery) was included as well, and the following written about it in the introduction: “...these are smaller decorative fashion items made of various materials, particularly glass, metal, certain stones, artificial materials. Costume jewellery is not intended to imitate expensive jewellery, but to go its own way, to work with its own specific materials and adequate shapes.”⁹⁴ Another heading was naturally “*JABLONECKÝ PRŮMYSL*” (the *Jablonec industry*).

The Woman pavilion, where costume jewellery was presented, had the task of showing women in society, in the home, at work, and in sport. A single placard presented contemporary costume jewellery production and historical exhibits. Visitors were able to read there that costume jewellery worth 457,145,100 koruna had been produced in Czechoslovakia in 1962. The Woman pavilion housed expositions of glass, furs, fashion, and textiles, the presentation created in cooperation with ÚBOK. Although costume jewellery was included in the introductory placard, it was few and far between, which was not received well. At its meeting on 19 November 1963, the Government Committee for Exhibitions called for the next LVT to be “a dignified exhibition of glass and costume jewellery to an extent that would also appeal to foreign tourists and business clients.”⁹⁵

LVT 64, kolekce skleněné bižuterie Železnobrodského skla, Liberec, 1964, SOA Liberec, fond LVT

LVT 64, Železnobrodské sklo glass beads fashion jewellery collection, Liberec, 1964, SOA Liberec, fonds LVT

výletu. Autorem scénáře byl v obou případech Jindřich Santar. Zcela logicky byla na libereckém výstavišti věnována bižuterii menší pozornost, využita byla ale i jako doplněk oděvních modelů a módních přehlídek. Hlavním výtvarným motivem se stala velká ulice ve městě, kterou dotvářela plastická projekce kombinovaná s umístěním světelných prvků podniků a obchodů. Bižuterie v rámci vlastních expozic byla prezentována v pavilonu I společně se sklem, porcelánem, keramikou, hudebními nástroji nebo hračkami. Ostatní pavilony prezentovaly velké textilní a oděvní celky. Na ploše 63 tisíc m² představovalo 520 vystavovatelů 10 tisíc exponátů.

Do soutěže o Medaili LVT byly z podniku Bižuterie vybrány tři soupravy, *Syrius* od vzorkařské dvojice Paul–Weil, dále souprava náhrdelníku a náušnic *Orion* a souprava *Modrý oxid* složená z náhrdelníku, náramku a náušnic od výtvarníka Krobota.⁹⁸ Mezi exponáty pro LVT 1965 proběhl poprvé výběr do nové soutěže O nejlepší výrobek oboru. A poprvé se součástí programu stal zábavný televizní pořad *Pekelně se soustřed*, pravidelně pořádaný až do roku 1972. Vznikl na motivy Jaroslava Dietla a moderátorem byl velmi populární Karel Štědý. Hostesky vystupující v pořadu nosily výraznou bižuterii a tím účinně zajistily bižuterním podnikům propagaci. I díky tomu se stal známým límcový náhrdelník z tamburované výšivky podle návrhu Jarmily Hlavové.^{99 100} V roce 1966 bylo do veletržní soutěže přihlášeno celkem osmnáct výrobků. Pět z Bižuterie, čtyři ze Skleněné bižuterie a devět ze ŽBS.¹⁰¹ Jedním ze soutěžních exponátů byl náhrdelník ze sintrovaných perli vzorkaře Ladislava Šipa ze Skleněné bižuterie, zpracovaný Evou Wagenknechtovou.¹⁰² V konkurenci téměř tisíce přihlášených exponátů z různých výrobních oborů bižuterie neuspěla. Tématem LVT se stala čtyři roční období. Bižuterie byla prezentována v pavilonu G, který představoval Zimu, zde byla expozice PJB na ploše 14 m². Expozice G-19 byla určena pro Brusírný kamenů (Preciosa). Kolekce obsahovala 50 kusů náhrdelníků, náramků, broží, náušnic a souprav. Expozice G-20 prezentovala souhrnně SPJB podnik Jablonecká bižuterie, prezentace obsahovala štrasovou bižuterii, brože, náhrdelníky ze skleněných komponentů, náhrdelníky z plastických hmot, ale také užitkové zboží z plastických hmot a vánoční ozdoby, kterých bylo v kolekci nejvíce, 100 kusů. Expozice G21 prezentovala podnik Bižuterie, jejíž kolekce měla být poměrně skromná a monotematická, pouze 20 kusů bižuterie se skleněnými kameny. V pavilonu I, jehož tématem bylo Jaro, byl prezentován podnik Jablonecké sklárny a Železnobrodské sklo včetně bižuterie. Výraznou expozici zde měl podnik Centroflor. V pavilonu se nacházela také prezentace exponátů pro Montreal 67. Generální ředitelství PJB nebylo spokojeno s expozicemi bižuterních výrobků v rámci konceptu LVT. Za dobrou byla označena pouze expozice Centrofloru, který ukazoval umělé květiny, atrapy ovoce a deštníky. V rámci propagace bižuterie byly bižuterní výrobky využity jako ceny v soutěžích ve veletržním tisku *Poledník* a také jako součást modelů hostesek v televizní soutěži *Pekelně se soustřed*.¹⁰³ Jednou z prezentovaných novinek byly náhrdelníky z keramických perli či náhrdelník z vinutých perli, který

Centroflor products were regularly presented as exhibits and, at the same time, used in arrangements. But not so in 1963. The concept attempted to push through the opinion that artificial flowers had no place in the modern home. “We are avoiding the use of artificial flowers and replacing them with branches and decorative fruits, evergreens, and other products of nature ...”,⁹⁶ the accompanying text told visitors.

500 exhibitors presented almost 10,000 exhibits at LVT in 1964. The set was again created by Jindřich Santar, while design work was handled by the Výstavnictví enterprise, headed by Aleš Beneda. Some 582 thousand visitors from Czechoslovakia and abroad, mostly from Poland and East Germany, attended the exhibition between 18 July and 9 August 1964.⁹⁷ The expositions were housed in five pavilions and outdoors. The themes on this occasion were Work, Home, Society, and Cultural Interests, the latter concentrated in Pavilion D, where costume jewellery was presented by Železnobrodské sklo, Jablonecké sklárny, and Centroflor alongside textiles and clothing exhibits, glass, ceramics, cosmetics, artworks, and audio-visual technology. Those enterprises' products for social events were part of the local economy section, while a collection of 50 pieces of everyday costume jewellery was placed in Pavilion F. Another 30 pieces were on hand to accompany clothing models. Anodised aluminium costume jewellery and costume jewellery made of glass beads were put on display, while costume jewellery was also found in the production cooperatives' exposition in the form of metal and lace costume jewellery and haberdashery.

LVT and the International Costume Jewellery Exhibition in Jablonec were first held at the same time in 1965. Many visitors went to both events as part of the same day out. Jindřich Santar was in charge of the set for each of the exhibitions. It was perfectly logical for costume jewellery to be given less attention at the exhibition grounds in Liberec, although it was also used there as an accessory to clothing models and in fashion shows. The main artistic motif was a large street in the city, the finishing touches applied by a projection combined with the lighting elements of enterprises and shops. Costume jewellery was presented in its own right together with glass, porcelain, ceramics, musical instruments, and toys in Pavilion I. Other pavilions exhibited large textiles and clothing sets. Some 520 exhibitors presented 10,000 exhibits over an area of 63 thousands sqm.

Three sets, known as *Syrius*, created by the Paul–Weil designer duo, a set of necklace and earrings known as *Orion*, and the *Blue Oxide* set, consisting of a necklace, a bracelet, and earrings by the artist Krobot, were all chosen for the LVT Medal competition from the exhibits displayed by Bižuterie⁹⁸. The exhibits at LVT 65 were for the first time involved in a new competition to find the Best Product in the Field. And for the first time an entertaining television serial was part of the programme: *Pekelně se soustřed* (Concentration),

zároveň získal ocenění Vynikající výrobek roku 1966 a v expozici se tak honosil i zlatou visačkou CID.

LVT 67 se konaly 14. července – 6. srpna 1967 a uskutečnily se na dvou výstavních místech. Zapojeno bylo i jablonecké výstaviště, kde byly umístěny expozice bižuterních podniků včetně umělých květin, skla, dále stavebního skla nebo vánočních ozdob, keramiky, porcelánu. Jednalo se celkem o osm podniků, které dohromady představily 4 500 výrobků. Celý název nově pojatého ročníku byl **Liberecké výstavní trhy – Liberec 67, Jablonec 67**. Tato nová koncepce, se kterou se výhledově počítalo pro další ročníky, bezesporu přinesla výrazně větší výstavní plochu – přesáhla 80 000 m² – a z pohledu prezentace bižuterních podniků tvořila jejich dosud největší expozici. Nicméně počet vystavujících i exponátů setrval na objemu minulých výstav, tedy 500 vystavovatelů a 10 tisíc exponátů. Realizací scénáře byl opět pověřen Jindřich Santar, který důsledně prosazoval, aby v rámci liberecké části LVT byly prezentovány pouze výrobky z oblasti kultury odívání a v Jablonci nad Nisou z oboru skla, bižuterie, porcelánu a keramiky.¹⁰⁴ Organizační změna se nesetkala s kladným ohlasem u vystavujících. Jediným od začátku souhlasícím vystavovatelem bylo Generální ředitelství PJB.¹⁰⁵ Ani veřejnost tyto změny příliš neoceníla, návštěvníkům chyběla např. venkovní expozice stanů a chat¹⁰⁶, která se hned v následujícím ročníku vrátila. A nebyli spokojeni ani s tím, že v rámci jabloneckého výstaviště nebyly organizovány módní přehlídky a obecně nebyla bižuterie na přehlídkách výrazněji prezentována.¹⁰⁷ Tématem pro tento ročník byly umělecké styly posledních sta let. Pavilony na jabloneckém výstavišti byly stylizovány do funkcionalismu a futurismu. Realizací na jabloneckém výstavišti dostali na starost architekti Karel Pelant a Aleš Beneda.¹⁰⁸ Jablonecká výstava byla rozdělena do sedmi částí a výstavní plocha přesahovala 1 300 m². Součástí Jablonce 67 byly také výstavní prostory v Muzeu skla a bižuterie, kde si mohli návštěvníci jednak prohlédnout stálou expozici historického vývoje šperku a sklářství, jednak ve výstavní síni muzea výstavu prací výtvarníků ÚBOKu z materiálů skla a keramiky. Bižuterie, která zde byla vystavena, byla pracemi studentů jablonecké Střední průmyslové školy.

Bižuterie z podniků Průmyslu jablonecké bižuterie byla prezentována v pavilonu 1, v jeho třetí části. Kolekce předmětů pro Expo in Montreal, která byla pro všechny podniky společná, obsahovala 80 výrobků. Z bižuterie to byla např. soupřava *Acháť* navržená Helmutem Johnem.¹⁰⁹ Následovaly samostatné expozice podniků Skleněná bižuterie v rozsahu 200 předmětů, Preciosa se stejným rozsahem, expozice podniku Bižuterie byla nejrozsáhlejší se 450 předměty, ŽBS a Centroflor měly rozsah 250 předmětů. Vše pak doplňovala bižuterie od individuálních výtvarníků v rozsahu 50 kusů. V pavilonu 2 byly vystaveny stříbrné a zlaté šperky ze závodu 2 podniku Bižuterie, a to včetně na MVSZ v Brně úspěšné soupřavy Milana Hurdálka. Úplnou novinkou byly šperky zhotovované technikou odstředivého lití. V rámci bižuterní expozice byla prezentována celá řada exkluzivit, tedy luxusních malosériově vyráběných

which continued regularly until 1972. This was created in line with the ideas of Jaroslav Dietl and was hosted by the popular Karel Štědrý. The hostesses that appeared in the programme wore distinctive costume jewellery, providing the costume jewellery enterprises with effective publicity. This is one reason why the spiro chenille embroidery bib necklace created by Jarmila Hlavová became so well known.^{99 100}

A total of 18 products were registered for the trade fair competition in 1966: five from Bižuterie, four from Skleněná bižuterie, and nine from ŽBS.¹⁰¹ One of the competing exhibits was a necklace made of sintered beads, designed by Ladislav Šíp from Skleněná bižuterie and processed by Eva Wagenknechtová.¹⁰² Costume jewellery was, however, unsuccessful, coming up against almost a thousand exhibits from various branches of production. The theme of LVT on this occasion was the four seasons and costume jewellery was presented in Pavilion G, representing Winter, with the PJB exhibition covering 14 sqm. Exposition G-19 was set aside for Brusírný kamenů (Preciosa). The collection took in 50 necklaces, bracelets, brooches, earrings, and sets. Exposition G-20, meanwhile, presented the products of Jablonecká bižuterie, exhibiting strass costume jewellery, brooches, necklaces made of glass components, plastic necklaces, plastic utility goods, and Christmas ornaments, which accounted for most of the exhibits in the exposition (100 pieces). Exposition G21 presented Bižuterie, whose collection was relatively modest and monothematic, featuring only 20 items of costume jewellery with glass stones. Jablonecké sklárny a Železnobrodské sklo, and their costume jewellery, were presented in Pavilion I, Spring. Centroflor also had a rather distinctive exposition there. The pavilion also exhibited pieces for Montreal 67. The General Directorate of PJB was not happy with the expositions of costume jewellery products within the concept of LVT. Only the Centroflor exposition was seen in a positive light, exhibiting artificial flowers, imitation fruit, and umbrellas. In an attempt to publicise costume jewellery, costume jewellery products were used as prizes in competitions in *Poledník*, the fair magazine, and worn by hostesses on the television competition *Pekelně se soustřed*.¹⁰³ New items included necklaces made of ceramic beads and a necklace made of lamp beads, which also won the *Outstanding Product 1966* award and was able to boast a gold CID tag at the exposition.

LVT 67 ran from 14 July to 6 August 1967 and took place in two exhibition areas. The Jablonec exhibition grounds were also involved, home to the expositions of costume jewellery enterprises and those making artificial flowers, glass, including construction glass, Christmas ornaments, ceramics, and porcelain; a total of 8 enterprises, presenting a total of 4,500 products. The full name given to this new concept was **Liberec Exhibition Markets – Liberec 67, Jablonec 67**. The new concept was expected to continue into future years and undoubtedly provided more exhibition space – more than 80,000 sqm – the largest exposition to date as far as costume jewellery enterprises

bižuterních kusů. Obdivovaným a žádaným artiklem se stala šitá bižuterie z broušených perli z podniku Preciosa, často v trojrozměrném masivním provedení. Mezi Jabloneckými podniky byla oceněna kolekce fantazijních umělých květin z podniku Centroflor od vzorkačky Vlasty Edelmanové.¹¹⁰ Soutěžilo se také o nejlepší podnikovou expozici. Z bižuterních podniků byla oceněna Bižuterie.

V roce 1968 byla pro bižuterní podniky samozřejmě stěžejní výstava Jablonec 68. I pro LVT bylo připraveno několik zajímavých prezentací, ať už stříbrná a zlatá bižuterie z produkce podniku Bižuterie závod 2, tak prezentace

Soupřava *Andromeda* – náhrdelník a náramek, galvanizovaný obecný kov, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1970, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1970, r. 6, č. 28
Oceněno zlatou veletržní medailí na LVT 70

Andromeda Set – Necklace and bracelet, galvanized base metal, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1970, period photography, Sklo a bižuterie, 1970, vol. 6, no. 28
Awarded the LVT 70 Exhibition gold medal

were concerned. Nonetheless, the number of exhibitors and exhibits remained at the same level as in previous years, meaning 500 exhibitors and 10,000 exhibits. The set was again created by Jindřich Santar, who was determined in his assertions that only clothing culture products would be exhibited in Liberec and only those from the world of glass, costume jewellery, porcelain, and ceramics in Jablonec nad Nisou.¹⁰⁴ The organisational change was not well received by exhibitors. The only exhibitor to actually agree from the very outset was the General Directorate of PJB.¹⁰⁵ Neither was the public all that keen on the changes, visitors missing the outdoor exposition of tents and cabins¹⁰⁶, which returned right away the very next year. There was also unhappiness that fashion shows were not organised at the Jablonec exhibition grounds and that costume jewellery was not presented more distinctly at the shows in general.¹⁰⁷ The theme this year was the artistic styles of the past 100 years and the pavilions at the Jablonec exhibition grounds were stylised to take on a functionalist and futuristic appearance. Architects Karel Pelant and Aleš Beneda were charged with the task of implementation at the Jablonec exhibition grounds.¹⁰⁸ The Jablonec exhibition was divided into seven parts over exhibition space of more than 1,300 sqm. Jablonec 67 also included exhibition areas in the Museum of Glass and Jewellery, where visitors were able to see a permanent exhibition of the historical development of jewellery and glassmaking and, in the museum exhibition hall, an exhibition of the work of artists from ÚBOK made of glass and ceramics. The costume jewellery exhibited here was the work of pupils at the Jablonec Secondary Industrial School.

Costume jewellery made by the enterprises of Průmysl jablonecké bižuterie was presented in the third section of Pavilion 1. A collection of items for Expo in Montreal, common for all enterprises, contained 80 products. The costume jewellery included, for example, the *Agate* set designed by Helmut John.¹⁰⁹ There were separate expositions for the enterprises of Skleněná bižuterie, numbering some 200 pieces, and Preciosa (the same size), while the Bižuterie exposition was the largest with 450 pieces. ŽBS and Centroflor each had 250 pieces. All of this was supplemented by 50 pieces of costume jewellery from individual artists. Silver and gold jewellery from Bižuterie plant 2 was exhibited in Pavilion 2, including sets created by Milan Hurdálek that had enjoyed success at MVSZ in Brno. One absolute novelty was jewellery made using the technique of centrifugal casting. A whole range of exclusive pieces – luxury items of costume jewellery made in limited numbers – was presented in the costume jewellery expositions. One item that earned great admiration and popularity was stitched costume jewellery made of cut beads at Preciosa, often in a solid, three-dimensional design. A collection of fantastic artificial flowers from Centroflor, designed by Vlasta Edelmanová, was a prize-winner among the enterprises of Jablonec.¹¹⁰ There was also a competition to find the best enterprise exposition, with Bižuterie the only costume jewellery enterprise to win a prize.

večerních a společenských kabelek a módních doplňků z tamburované výšivky z podniku Železnobrodské sklo, z nich většina byla navržena Jarmilou Hlavovou. Jak fungovalo propojení LVT a výroby ukazuje právě příklad bižuterie. V roce 1970 byla mezi oceněnými produkty bižuterní souprava *Andromeda*, která byla již na podzim téhož roku zařazena do výrobního programu, a to v osmi různých variantách. Do prodeje byla určena již na poslední čtvrtletí téhož roku.¹¹¹

Od roku 1971¹¹², kdy znovu proběhly paralelně výstavy v Liberci a Jablonci, byl z PJB jmenovitě prezentován pouze Centroflor, tehdy v pavilonu F s názvem Pražské zahrady, ale pouze v roli doplňků a dekorací.¹¹³ Expozice měla stejně jako výstava bižuterie mezinárodní charakter. Účastnili se jí vystavovatelé z Maďarska, NDR, Polska a SSSR. Obě výstavy se vzájemně doplňovaly. V Liberci bylo možné shlédnout módu, v Jablonci bižuterní doplňky. V době paralelního konání bižuterní výstavy a LVT těžily obě akce z velkého počtu návštěvníků. Program zájezdů návštěvníků z celé republiky obsahoval návštěvu obou akcí. V dalších dvou letech, kdy se na jabloneckém výstavišti konaly jiné výstavy spotřebního zboží, se bižuterní podniky snažily využít přítomnosti zástupců oděvních podniků a pořádali pro ně pro veřejnost uzavřené kontrakční výstavy. V roce 1972 se taková odehrála v klubovně závodu Bižuterie a prezentovala bižuterní doplňky pro textilní, oděvní, pletářský, kožedělný a obuvnický průmysl. Výstava ukazovala vybranou kolekci několika

LVT 73, bižuterie v roli dekorace v rámci expozice kožešin, Liberec, 1973, SOA Liberec, fond LVT

LVT 73, fashion jewellery used as decoration in for exhibition, Liberec, 1973, SOA Liberec, fonds LVT

The Jablonec 68 exhibition was naturally the key exhibition for costume jewellery enterprises in 1968, although several interesting presentations were also prepared for LVT, whether the silver and gold costume jewellery made at Bižuterie plant 2 or a presentation of evening and social handbags and fashion accessories made of spiro chenille embroidery from Železnobrodské sklo, most of which were designed by Jarmila Hlavová. Costume jewellery was an example of how the connection of LVT and production actually worked. The prize-winning products in 1970 included the *Andromeda* set, eight different versions of which were included in the production programme in the autumn of the same year. These were made available for sale in the final quarter of that year.¹¹¹

From 1971¹¹², when the exhibitions in Liberec and Jablonec were held in parallel, only Centroflor was presented from PJB, this time in Pavilion F under the name of Prague Gardens, albeit only in the role of accessories and decorations.¹¹³ The exposition and the exhibition of costume jewellery were both international and were attended by exhibitors from Hungary, East Germany, Poland and the USSR. The two exhibitions complemented each other: fashion was on show in Liberec, costume jewellery accessories in Jablonec. Both events benefited from a large number of visitors when the costume jewellery exhibition and LVT were held at the same time. A tour programme for visitors from all over the Republic included a visit to both events. In the next two years, when other exhibitions of consumer goods were held at the Jablonec exhibition grounds, costume jewellery enterprises tried to exploit the presence of representatives of the clothing industry and organised contracting exhibitions for them that were not open to the public. In 1972, the event took place in the Bižuterie club room and presented costume jewellery accessories for the textile, clothing, knitting, leather, and footwear industries. The exhibition showed a select collection of several thousand products, mainly haberdashery, more than 5,000 designs in fact¹¹⁴, as well as a collection of silver jewellery, souvenirs, badges, and a collection of metal buttons, of which there were 2,500, filigree with glass stones, rondells, or buttons in the shape of letters and children's motifs, which were very fashionable at that time. Tours of the exhibition, which were of interest to 50 delegations, were organised in the form of working meetings. There was interest in pendants with fasteners and decorative badges for shoes. The event was repeated in the coming years and, moreover, became a model for the same event targeted at the footwear industry in Moscow.

Even in 1973¹¹⁵, Centroflor was the only PJB enterprise to have a separate exposition. Dolní Poustevna was presented in Pavilion B with the theme of Individuality, at the very end of the pavilion in the form of display cases in the corridor, a significantly smaller exposition than those of the other enterprises presented. The exposition was supposed to “document appropriate choice, sensitivity, and taste in fashion accessories”.¹¹⁶ The situation was similar in

tisíc především galanterních výrobků, přes 5 tisíc vzorů¹¹⁴, mezi nimi kolekce stříbrných šperků, upomínkové předměty a odznaky nebo kolekce kovových knoflíků, kterých bylo 2 500, zastoupeny zde byly filigránové, se skleněnými kameny, rondelkami nebo v té době velmi módní knoflíky ve tvaru písmen a dětských motivů. Prohlídky výstavy, o které projevoval zájem 50 delegací, byly organizovány formou pracovních porad. Zájem byl o přívěsky ke zdrhovadlům nebo ozdobné splinty na boty. Akce byla v dalších letech opakována, a navíc se stala předlohou pro stejnou akci zacílenou na obuvní průmysl v Moskvě.

I v roce 1973¹¹⁵ byl z PJB zařazen mezi samostatné expozice pouze podnik Centroflor, Dolní Poustevna byla prezentovaná v pavilonu B s tématem Osobitost..., a to v závěru pavilonu formou vitrinové instalace v pasáži, která byla výrazně menší než ostatní prezentované podniky. Expozice měla „dokumentovat vhodnou volbu, citlivost a vkus módních dekoračních doplňků“. ¹¹⁶ V dalších ročnících byla situace podobná. S bižuterií se bylo možné setkat

LVT 73, růže z Centrofloru jako dekorace ve vstupním prostoru,

Liberec, 1973, SOA Liberec, fond LVT

LVT 73, Centroflor textile roses decorate the foyer,

Liberec, 1973, SOA Liberec, fonds LVT

spíše jako s doplňkem, třeba na módních přehlídkách. V roce 1974 jich během LVT proběhlo 25 denně a prezentované modely doplňovala právě jablonecká bižuterie. Za celou dobu trvání bylo přehlídek více než 400, k největším patřila přehlídka n. p. Tepna Náchod, kterou opatřily doplňky n. p. Skleněná bižuterie. Bižuterie stejného podniku pak doplňovala přehlídku generálního ředitelství OBUV Gottwaldov. Zajímavostí je, že možnost využití jablonecké bižuterie

the years that followed and costume jewellery could be seen more as an accessory, for example at fashion shows. There were 25 of these at LVT a day in 1974, the models complemented by Jablonec costume jewellery. Over 400 shows were staged during the event, the largest being the show organised by Tepna Náchod, national enterprise, which was provided with

Bižuterní náhrdelníky zhotovené podle návrhů Vjačeslava Zajceva v podniku Bižuterie a využité jako doplněk oděvních modelů na LVT v roce 1974, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1974, r. 10, č. 16–17

Fashion jewellery necklaces designed by Vjačeslav Zajcev, made by Bižuterie, worn by models at the LVT 1974, period photography, Sklo a bižuterie, 1974, vol. 10, no. 16–17

accessories from Skleněná bižuterie, national enterprise. Costume jewellery made by the same enterprise was also used in the show staged by the General Directorate of OBUV Gottwaldov. Interestingly, the models themselves had asked about the possibility of using Jablonec costume jewellery back in January. Costume jewellery was also part of the shows organised by foreign clothing producers.¹¹⁷

Náhrdelník, Vjačeslav Zajcev, galvanicky zlacený a malovaný tombak, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, po roce 1970, sbírka MSB, ev. č. B09009, foto MSB, Aleš Kosina
Necklace, Vjačeslav Zajcev, gold-plated and painted tombac, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, after 1970, MSB collection, inv. No. B09009, photo MSB, Aleš Kosina

Náhrdelník, N. Kalousková, drhaná vlna, stříbro, Průmysl Jablonecké bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1977, sbírka MSB, ev. č. B05679, foto MSB, Aleš Kosina
Necklace, N. Kalousková, macramé, silver, Průmysl Jablonecké bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1977, MSB collection, inv. No. B05679, photo MSB, Aleš Kosina

LVT 77, propagační fotografie, 1977, SOA Liberec, fond LVT
LVT Liberec 77, promotional photo, 1977, SOA Liberec, fonds LVT

k modelům si vyžádaly samotné modelky již v lednu. Bižuterie byla součástí přehlídek zahraničních oděvních producentů.¹¹⁷

Od roku 1975 se v rámci LVT konala soutěž na vzorování denní a večerní bižuterie zařazená do celostátní soutěže Zenit pro mladé tvůrce. První ročník se nesetkal s očekávanou účastí ze strany vzorkařů. Výrazněji zasáhly pouze vzorkačky 6. vzorovacího závodu ŽBS. Z 32 zaslanych návrhů bylo oceněno 12.

Malá expozice bižuterie byla na LVT v roce 1982. Prezentován byl i náhrdelník z ŽBS, oceněný na 13. MVSZ v Brně zlatou medailí. V roce 1986 již měla bižuterie na LVT opět své plnohodnotné místo, a to malou expozici v pavilonu B, kde bižuterie doplňovala expozici OP Prostějov, ale byla také prezentována v osmi samostatných vitrínách¹¹⁸. Postupné opětovné zařazování bižuterie do expozice LVT bylo reakcí na neustále se zvyšující zájem návštěvnické veřejnosti o tento sortiment. V roce 1988 byl tématem LVT kaleidoskop módy. Státní podnik Jablonecká bižuterie měl vlastní expozici v pavilonu B, kde se stejně jako v minulém ročníku dělil o výstavní plochu s OP Prostějov. Expozice prezentovala luxusní bižuterii, bižuterii pro volnočasovou módu a bižuterii k sezónnímu oblečení a plážové módě¹¹⁹.

From 1975 onwards, daytime and evening costume jewellery was included in the nationwide Zenith for Young Artists competition as part of the design competition organised at LVT. The first year did not have the expected level of participation among designers. Only designers from the 6th design plant at ŽBS took a more active part. Of the 32 designs submitted, 12 were awarded with prizes.

There was a small exposition of costume jewellery at LVT in 1982. A necklace made at ZBS, awarded a gold medal at the 13th MVSZ in Brno, was also exhibited. Costume jewellery was again given a more important position at LVT in 1986 with a small exposition in Pavilion B, where costume jewellery complemented the exposition of OP Prostějov clothing company, but was also presented in eight separate display cases.¹¹⁸ The gradual re-introduction of costume jewellery at LVT was a response to ever-increasing public

LVT 75, Soutěž o nejlepší výlohu, 1975, SOA Liberec, fond LVT
LVT Liberec 75, The best shop window competition, SOA Liberec, fonds LVT

interest in the range. The theme at LVT in 1988 was the Kaleidoscope of Fashion. The Jablonecká bižuterie state enterprise had its own exposition in Pavilion B, where, as in the previous year, it shared exhibition space with OP Prostějov. The exposition presented luxury costume jewellery, costume jewellery for leisure-time fashion, and costume jewellery for seasonal clothing and beach fashion.¹¹⁹

Mezinárodní veletrh spotřebního zboží v Brně

Od poloviny šedesátých let 20. století byl v Brně pořádán Československý veletrh spotřebního zboží. Veřejnost si poprvé novinky ze světa spotřebního zboží prohlédla roku 1965. Podniky SPJB se ho poprvé účastnily v roce 1968. Roku 1970 se akce změnila na Mezinárodní veletrh spotřebního zboží v Brně a dlouhodobě patřila mezi nejvýznamnější veletržní události v Československu. MVSZ se stal ucelenou přehlídkou spotřebního zboží a prostorem pro prezentaci designových i technologických inovací. Tuzemským vystavovatelům a návštěvníkům umožnil konfrontaci naší a zahraniční produkce. Prezentaci podniků SPJB zajišťoval PZO Jablonex a reklamní agentura Rapid, prodej byl realizován ve spolupráci s podnikem Drobné zboží. Uzavírání obchodních kontraktů zajišťoval pro bižuterii Jablonex v součinnosti s Ministerstvem zahraničního obchodu.

Československý veletrh spotřebního zboží

V roce 1968 čekalo podniky SPJB několik významných prezentačních akcí. V létě se účastnily Libereckých výstavních trhů, hlavně druhého ročníku mezinárodní výstavy bižuterie Jablonex 68. Již v květnu byla bižuterie prezentována na Československém veletrhu spotřebního zboží v Brně. Veletrh hostil 128 vystavovatelů na celkové ploše 8 617 m² a proběhl v termínu 3.–14. května pro veřejnost, následně 15.–19. května 1968 probíhala neveřejná kontrakční část tzv. generálních kolekcí.¹²⁰ 27. května – 4. června probíhaly neveřejné kontrakční dny podniků zahraničního obchodu. Hlavním heslem tohoto prvního mezinárodní ročníku bylo *SVĚTOVOU KVALITU, SVĚTOVÝ VÝBĚR / DNES NA VELETRHU, ZÍTRA V OBCHODĚ*. Ročník byl organizačně přizpůsoben zahraničním mezinárodním veletrhům, a to jak délkou, tak s ohledem na pořádání kulturních akcí pouze v době víkendu.¹²¹

Na veletrhu byly zastoupeny všechny podniky SPJB. Expozice byly v pavilonech A, M a L. V pavilonu A, v tzv. rotundě, byly vystaveny generální kolekce místního hospodářství. Bižuterie ze SPJB byla zařazena do expozice Severočeského kraje KNV Ústí nad Labem. ŽBS bylo prezentováno samostatně¹²². Svě místo zde měly i kolekce výrobních družstev, kde byla bižuterie také zastoupena. Den Severočeského kraje byl naplánován na 6. května. Expozice krajů a měst Praha a Bratislava měla tři části, venkovní lapidárium, společnou expozici v rotundě pavilonu A a samostatné krajské expozice. Krajské expozice obsahovaly výběr exponátů, podle scénáře krajských expozic zde mělo být 5–10 kusů bižuterie z podniku ŽBS.¹²³ Vedle bižuterie byly v severočeské expozici sklářské výrobky, figurky, vázy, mísy a popelníky, dále luxusní textilie, výrobky chemického průmyslu i zemědělské výroby nebo značka LIAZ. Zastoupeny byly i práce ze Střední uměleckoprůmyslové školy sklářské

The International Consumer Goods Fair in Brno (MVSZ)

The Czechoslovak Consumer Goods Fair was organised in Brno for the first time in the middle of the 1960s, with the public having its first chance to view innovations from the world of consumer goods in 1965. The enterprises of SPJB first participated in 1968. In 1970, the event became the International Consumer Goods Fair (MVSZ) in Brno and was for many years one of the most important trade fairs in Czechoslovakia. MVSZ became a complete showcase for consumer goods, a place to present design and technological innovations. It allowed domestic exhibitors and visitors to compare home and foreign production. SPJB's presentation was handled by PZO Jablonex and the Rapid advertising agency, while sales were carried out in cooperation with the Drobné zboží enterprise. Jablonex ensured the signing of business contracts for costume jewellery in coordination with the Ministry of Foreign Trade.

The Czechoslovak Consumer Goods Fair

The enterprises of SPJB could look forward to several major presentation events in 1968. In the summer they attended the Liberec Exhibition Markets, and more importantly the second year of the International Costume Jewellery Exhibition, Jablonex 68. Costume jewellery was also presented in May at the Czechoslovak Consumer Goods Fair in Brno. The exhibition hosted 128 exhibitors over a total area of 8,617 sqm¹²⁰ and ran from May 3 to 14 for the public, the contracting part of the "general collections" then taking place from May 15 to 19. Non-public contracting days for foreign trade enterprises were held on May 27 – June 4. The main motto of this first international year was *GLOBAL QUALITY, GLOBAL CHOICE / TODAY AT THE FAIR, TOMORROW IN THE SHOPS*. The event was organised in such a way as to fit in with foreign international trade fairs, both in terms of the length and with regard to the organisation of cultural events at the weekend only.¹²¹

All the enterprises in SPJB were represented at the fair, the exhibitions presented in Pavilion A, M and L. A general collection from the local economy was shown in Pavilion A, in the so-called rotunda. SPJB costume jewellery was also included in the exposition of the North Bohemian Region Regional National Committee Ústí nad Labem. ZBS exhibited separately.¹²² There was also a collection created by production cooperatives that included costume jewellery. The North Bohemia Region Day was scheduled for 6 May. The exposition of regions and the cities of Prague and Bratislava had three parts, an outdoor lapidarium, a joint exhibition in the rotunda of Pavilion A, and separate regional expositions. The regional expositions included a selection of exhibits, the regional exposition concept including 5 to 10 pieces of costume jewellery from ŽBS.¹²³ In addition to costume jewellery,

v Železném Brodě. Součástí krajských expozic byly velkoplošné fotografie. Celek Severočeský kraj v zahraničí obsahoval fotografii s módní přehlídkou Jablonexu. Fotografie byly také v dokumentární fotografické části, kde byl umístěn snímek z výroby bižuterie. Textová část pak zmiňovala světovou výstavu Expo v Montrealu a Liberecké výstavní trhy. Bižuterie byla zastoupena i v expozici Jihočeského kraje, a to bižuterními výrobky z Žirovnice.

Expozice v pavilonu M byla připravována v součinnosti s podnikem Drobné zboží Jihlava, které zajišťovalo prodej. Proto byly obě expozice v blízkosti. O bižuterii byl velký zájem, jen v době veletrhu se prodalo v maloprodeji zboží za 300 tisíc korun. ŽBS dokonce přijímalo objednávky na zaslání zboží na dobírku.¹²⁴ V předpremiéře zde byly vystaveny některé z exponátů pro výstavu Jablonex 68. Bižuterie byla součástí přehlídek, které se přímo v pavilonu M konaly dvakrát denně. Účast na veletrhu byla využita pro provedení spotřebitelského průzkumu.

Podniky se na účast intenzivně připravovaly. Podnik Bižuterie představil jarní a podzimní kolekci, žádané eloxované hliníkové řetězy, kamenovou bižuterii, mincové brože *Kleopatra* a *Nefrete* nebo bižuterii s motoristickou tematikou, manžetové knoflíčky nebo klíčové přívěsky s dopravními značkami určené pro pány a stejně zdobené dívčí náramky. V expozici Severočeského kraje byl podnik Bižuterie prezentován deseti soupravami. Zastoupen byl také v pavilonu L, kde se šperky a luxusní bižuterie ze závodu 2 staly součástí expozice podniku Klenoty Brno. Vedle čerstvých novinek se jednalo o šperky s acháty, které sklízely úspěch již na Expo v Montrealu.

Následující rok 1969 byla jablonecká bižuterie pouze v pavilonu H, a to v rámci expozice podniků SPJB, konkrétně podniky Bižuterie, Skleněná bižuterie a Železnobrodské sklo.

Mezinárodní veletrh spotřebního zboží

V roce 1970 dostal veletrh skutečně mezinárodní rozměr. Koncepce veletrhu velmi striktně dodržovala členění expozic, případně celých pavilonů podle jednotlivých oborů. Pro představu se např. třetí ročník MVSZ v roce 1972 dělil do následujících celků: 1. potraviny, 2. zařízení pro byty a chaty, stavebniny, 3. textil a módní doplňky, 4. rozhlasová a televizní technika, 5. hudební nástroje, gramofonové desky, 6. kůže a obuv, 7. kožesiny, 8. sklo, keramika, porcelán, 9. drobné průmyslové spotřební zboží, nářadí, 10. hračky, jízdní kola, 11. spotřební chemické výrobky, parfumerie, drogerie, 12. expozice zahraničních podniků družstev, UNICOOP a INTERCOOP. Výjimkou byly tzv. státní expozice ČSSR, obvykle umístěné v rotundě, a zmiňované expozice družstevních podniků zahraničního obchodu UNICOOP a INTERCOOP, které byly koncipovány jako výběrové, ale zároveň všesortimentní.¹²⁵ Veletržní

the North Bohemian exposition showed glass products, figurines, vases, bowls and ashtrays, luxury fabrics, chemical and agricultural products, and the LIAZ make of vehicles. Work from the Secondary Applied Art School of Glassmaking in Železný Brod was also on view. Large photographs were also included in the regional expositions. The North Bohemia Region Abroad section, meanwhile, featured photographs and a fashion show by Jablonex. There were more photographs in the documentary photograph section, where a photo of costume jewellery production was included. The information in writing then referred to the Expo World Fair in Montreal and the Liberec Exhibition Markets. Costume jewellery was also represented in the exposition of the South Bohemia region by costume jewellery products from Žirovnice.

The exposition in Pavilion M was prepared in collaboration with the Drobné zboží enterprise in Jihlava, which took care of sales. For this reason both expositions were nearby. Great interest was shown in costume jewellery, with retail sales during the trade fair alone reaching 300 thousand koruna. ŽBS even received orders to ship goods cash-on-delivery.¹²⁴ Some of the exhibits destined for the Jablonex 68 exhibition were shown here at the first preview. Costume jewellery was a feature of the shows that took place in Pavilion M twice a day. Attendance at the fair was also used to conduct a consumer survey.

Enterprises worked intensively on their preparations. Bižuterie presented its spring and autumn collection, the sought-after anodised aluminium chains, stone costume jewellery, the coin brooches known as *Kleopatra* and *Nefrete*, and costume jewellery with a motoring theme, cuff-links or key chains with traffic signs designed for men, and girls' bracelets featuring the same symbols. Bižuterie presented ten sets at the North Bohemia Region exposition. It was also represented in Pavilion L, where jewellery and luxury costume jewellery from plant 2 was part of the exposition arranged by the Klenoty Brno enterprise. Jewellery with agates that had been successful at Expo in Montreal was presented alongside the latest innovations.

The following year, 1969, Jablonex costume jewellery was only found in Pavilion H, as part of the exposition of the enterprises from SPJB, namely Bižuterie, Skleněná bižuterie, and Železnobrodské sklo.

The International Consumer Goods Fair

The fair took on a truly international dimension in 1970. The concept of the fair was very strict in terms of separating expositions, or indeed entire pavilions, according to sector. To give you an idea, the third year of MVSZ, in 1972, was divided into the following sections: 1. food, 2. equipment for apartments and cottages, building materials, 3. textiles and fashion acces-

prostor byl často architektonicky upravován tak, aby pro jednotlivé veletrhy šlo v případě potřeby měnit pouze exponáty a grafiku, ale určité části nemusely být obměňovány vůbec.

Podniky SPJB se účastnily pravidelně. Presentaci zajišťoval Jablonex v rámci jednotného stánku, většinou pod značkou Bijoux de Bohême. Obvykle zde byly prezentovány všechny podniky PJB, které se zároveň společně s Generálním ředitelstvím PJB podílely na realizaci expozice. Během měsíce března byly zpravidla finalizovány veletržní kolekce. Původně byl stánek členěn na sekce dle jednotlivých podniků. Od roku 1976 se provedla změna v instalaci, kdy výrobky byly instalovány dohromady v originálních aranžmá. Bižuterie byla součástí expozice Institutu průmyslového designu, a to v případě, že výrobky získaly nominaci *Výbráno pro CID*. V roce 1977 obsahovala expozice Jablonexu zastupující všechny výrobní podniky tisíc exponátů.

Centroflor měl prezentaci poněkud komplikovanější, květiny a módní doplňky byly obchodovány Jablonexem, sortiment deštníků byl obchodován Pragoexportem a plastické hmoty podnikem Merkuria. Proto byly jeho produkty zařazeny hned v několika výstavních stáncích. Centroflor byl výrobcem řady výstavních dekorací, s jeho výrobky se tudíž bylo možné setkat takřka v praxi. Další samostatné prezentace nebo zařazování sortimentu bižuterních podniků do jiných expozic nebylo nijak mimořádné. Vlastní stánek, předvádějící dohromady bižuterii, sklo a svítidla, mělo v roce 1970 ŽBS.

Bižuterní podniky zároveň využívaly možnost tzv. odoplnkovat paralelně probíhající přehlídky textilního a oděvního průmyslu INTERMÓDA, která byla od roku 1970 součástí veletrhu a kde bižuterie doplňovala modely na módních přehlídkách i v expozicích. V roce 1987 byly PZO Jablonex a Skloexport poprvé zařazeny do pavilonu D s podnikem Centrotex, do společné expozice s názvem Móda s vůní květů. Spojení textilních a oděvních, bižuterních a sklářských výrobků mělo v kontextu vývoje socialistické společnosti ukázat „kultury odívání, prostředí a společenského slohu“¹²⁶ socialistického vývoje. Expozice Jablonexu a Skloexportu měly místo na zvýšeném ochozu. V roce 1988 byla ve stejném složení připravena expozice s názvem Textil pro člověka a jeho svět, opět v pavilonu D¹²⁷.

Velkou změnou byl od roku 1970 zákaz přímého prodeje, v prvních dvou ročních zcela. Při přípravě třetího ročníku se začalo uvažovat o zmírnění zákazu. Prodej měl být možný i v případě prodeje drobného a dárkového zboží. Alternativním místem nákupu byla podniková prodejna ŽBS Krystal na třídě Vítězství v Brně, která paralelně s expozicí na výstavišti prezentovala prodejní výstavu. Ta se rovněž těšila velkému zájmu. Např. během konání veletrhu v roce 1982 do ní bylo navíc dodáno zboží za 1,5 milionu korun¹²⁸. V roce 1972 byla bižuterie společně s textilem, textilními doplňky, sklem a keramikou v pavilonu A. V rotundě tohoto pavilonu byly umístěny i oficiální

sories, 4. radio and television equipment, 5. musical instruments, records, 6. leather and footwear, 7. fur, 8. glass, ceramics, porcelain, 9. small industrial consumer goods, tools, 10. toys, bicycles, 11. consumer chemical products, perfumes, drugstore products, 12. exposition of foreign cooperative enterprises UNICOOP and INTERCOOP. Exceptions were made for so-called Czechoslovak Socialist Republic State Expositions, usually placed in the rotunda, and the expositions of the foreign trade cooperatives UNICOOP and INTERCOOP mentioned above, which were conceived as selective, but at the same time all-encompassing¹²⁵. The exhibition space was often architecturally adapted so that only exhibits and graphics needed to be changed for individual fairs, but certain parts did not.

The enterprises of SPJB attended on a regular basis, the presentation handled by Jablonex at a uniform stand, mostly under the *Bijoux de Bohême* brand. All the enterprises in PJB were usually presented here, participating in the execution of the exposition together with PJB General Directorate, and fair collections were usually finalised in March. The stand was originally divided into sections, according to individual enterprises. A change to the installation was made in 1976, with products installed together in original arrangements. Costume jewellery products that had received a nomination for *Selected for CID* were part of the Industrial Design Institute exposition. The Jablonex exposition in 1977 represented all production enterprises and showed one thousand exhibits.

Centroflor had a somewhat more complicated presentation: flowers and fashion accessories were traded by Jablonex, while its range of umbrellas was traded by Pragoexport and plastics by Merkuria. For this reason its products featured at several exhibition stands. Centroflor created a series of exhibition decorations, meaning that its products could therefore be seen in practice, so to speak. Other separate presentation or assignment of the ranges made by costume jewellery enterprises in other expositions was not uncommon. ŽBS had its own stand in 1970, showcasing costume jewellery, glass and light fittings altogether.

At the same time, costume jewellery enterprises took advantage of the opportunity to accessorise the INTERMÓDA show, organised by the textile and clothing industry and running parallel. This became part of the fair in 1970, with costume jewellery providing the accessories for models at fashion shows and in expositions. In 1987, PZO Jablonex and Skloexport were assigned to Pavilion D for the first time, together with the Centrotex enterprise, as part of a joint exposition called Fashion with the Scent of Flowers. Within the context of the development of socialist society, the combination of textiles and clothing, costume jewellery and glass products aimed to show the “culture of clothing, the environment and the social style”¹²⁶ of socialist development. Jablonex and Skloexport expositions were placed on a raised

státní expozice ČSSR¹²⁹, určené pro prezentaci československých podniků zahraničního podniku, tedy i Jablonexu. Expozice se skládaly z kolekcí výrobků pro export a import, ze socialistického bloku, vždy sestavené daným podnikem zahraničního obchodu, vše bylo doplněné fotografiemi a dalšími dekoracemi. Podle scénáře měly zvláště expozice textilu, doplňků, skla, keramiky, porcelánu, bižuterie, potravin, hraček a domácích potřeb a spotřebičů vytvářet obraz hojnosti zboží, bohatosti sortimentu, vysoké technické úrovně a estetiky výrobků a obalů. Exponáty z Jablonexu byly použity pro dekoraci prostoru jeviště, kde mj. probíhaly módní přehlídky. Část kolekce připravená pro brněnský veletrh pokračovala dále na veletrh Ostrava 72.

Veletrh se postupně rozrůstal a získával oblibu i u zahraničních vystavovatelů. Ročník 1973 byl umístěn ve všech pavilonech a zabíral plochu 75 000 m², účastnilo se ho 1 200 vystavovatelů ze 36 států, mezi novými účastníky byl Vietnam. Československo zastupovalo 30 podniků a organizací zahraničního obchodu, které prezentovaly více než 500 československých podniků. Samostatnou expozici měla soutěž mladých tvůrců Zenit¹³⁰, do které se zapojovali i vzorkaři PJB. V roce 1973 byla bižuterie společně se sklem, keramikou a porcelánem zařazena do prvního nomenklaturního bloku. PZO Jablonex prezentoval pět podniků, které vyráběly tzv. výtvarnou bižuterii, dále zde byly výrobky z produkce podniku Centroflor a vánoční ozdoby z DUV¹³¹

Československý prezident Ludvík Svoboda v expozici VJH PJB, Mezinárodní veletrh spotřebního zboží, Brno, 1971, MZA v Brně, fond K 243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, oddíl 114 BVV PZO 3, kart. č. 136, ev. č. 245, fotografie č. 45 – II. Mezinárodní veletrh spotřebního zboží 1971.

Czechoslovak President Ludvík Svoboda at VJH PJB exposition, International Consumer Goods Fair, Brno, 1971, MZA Brno, fonds K 243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, section 114 BVV PZO 3, box No. 136, inv. No. 245, photo No. 45 – II. Mezinárodní veletrh spotřebního zboží 1971.

gallery. In 1988, an exposition called Textiles for Humans and Their World was prepared with the same set-up, again in Pavilion D.¹²⁷

The big change on 1970 was the ban on direct sales, which in the first two years was absolute. A relaxation of the ban was considered when preparing the third year of the event. Sales of small goods and gift goods were also permitted. An alternative place to buy was the enterprise's ZBS Krystal store on Vítězství Avenue in Brno, which presented a sales exhibition to accompany the exposition within the exhibition grounds. This was also very popular and extra goods worth 1.5 million koruna were supplied to it during the show in 1982, for example.¹²⁸

In 1972, costume jewellery was shown together with textiles, textile accessories, glass, and ceramics in Pavilion A. The official Czechoslovak Socialist

Kolekce se staroegyptskými vzorky, eloxovaný a malovaný hliník, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, vyráběno od r. 1971, sbírka MSB, ev. č. B05279, foto MSB, Aleš Kosina Ancient Egypt Collection, anodized and painted aluminium, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, in production since 1971, MSB collection, inv. No. B05279, photo MSB, Aleš Kosina

Dvůr Králové nad Labem. Bižuterní kolekce obsahovala v té době velmi módní bižuterii z voskovaných perli, bižuterii z broušených perli různých barev, štrasovou bižuterii a také tzv. granátovou bižuterii, která designem a barvou použité skloviny připomínala granátový šperk. Další novinkou byla bižuterie s čínskými a staroegyptskými vzory, zastoupeny byly náhrdelníky v podobě řetězů a inspirované módou třicátých let. V roce konání mezinárodní výstavy bižuterie byla v rámci veletrhu realizována propagace této akce.

V roce 1988 slavil 40. výročí podnik Centrotex, a proto byl na veletrhu, který se konal v termínu 16. – 21. dubna 1988, kladen důraz na textil. Nosné téma veletrhu bylo „textil, konfekce, doplňky“¹³², o to více zde bylo příležitostí pro prezentaci bižuterie.¹³³ I v tomto roce byly v jednom pavilonu D spojeny expozice Centrotexu, československých textilních podniků, Jablonexu a Skloexportu. Jejich expozice zahrnovaly třetinu pavilonu. Textil, konfekce a doplňky byly instalovány i v pavilonu A1 a A2 v expozicích zahraničních vystavovatelů. Ve vstupním prostoru byla umístěna audiovizuální technika, soustava obrazovek k promítání audiovizuálních pořadů, mezi kterými byl též pořad Jablonexu.

Bižuterie byla zastoupena také v expozici Institutu průmyslového designu¹³⁴ v bloku B, který byl věnován tématu Dopoledne – oblečení do práce u stolu a stroje. Zde byl prezentován náhrdelník *Paleta* z podniku ŽBS a navržený Vlastou Koldovskou. Bižuterie byla zastoupena i v bloku F, který nesl pojmenování Večer – pro slavnostní chvíle, zde byl prezentován štrasový náhrdelník a náramek z podniku Bižuterie od vzorkařky Zemanové.¹³⁵

V roce 1972, v pořadí na třetím mezinárodním veletrhu, byly poprvé udělovány zlaté medaile. Soutěž byla oficiálně vyhlášena souběžně se zahájením náboru vystavovatelů.¹³⁶

Do veletržní soutěže se přihlašovaly podniky SPJB pravidelně, přičemž každý bižuterní podnik se účastnil sám. Přihlášené vzorky vždy předtím musely uspět ve vnitrooborových, po roce 1978 vnitrokoncernových soutěžích. Brněnský veletrh býval místem, kde měly veřejnou premiéru. Poprvé putovala zlatá medaile do Jablonce v roce 1974. V osmdesátých letech již získával medaile poměrně pravidelně. V roce 1974 bylo do veletržní soutěže přihlášeno 20 exponátů, každý z pěti podniků PJB vybral čtyři. V témže roce byl oceněn náhrdelník Vlasty Roučové ze vzorkovny ŽBS v rámci Jablonexu (Obr. na str. 169). Vyhlášení se uskutečnilo v Janáčkově divadle v Brně. Úspěch slavila bižuterie i v roce 1979, kdy zlatou medaili získal řetízkový náhrdelník z broušenými perlami z granátové skloviny s názvem *Děšť* vzorkařky Dagmar Kaufmanové.¹³⁷ V roce 1982 byl zlatou medailí oceněn jednoduchý náhrdelník z vinutých perli na bavlněné šňůře a navržený vzorkařkou vzorovacího oddělení ŽBS závod 6 Evou Novákovou. Slavnostní vyhlášení vítězů se odehrálo 26. dubna 1982 v brněnském hotelu Voroněž.¹³⁸ Po úspěchu náhrdelníku Evy Novákové v Brně následovaly další. Na veletrhu Trenčín – mesto módy získal

Republic State Exposition was also located in the rotunda of that pavilion,¹²⁹ intended for the presentation of Czechoslovak enterprises, including Jablonex. The exposition featured a collection of products for export and import, from the socialist bloc, always assembled by the relevant foreign trade enterprise and all complemented by photographs and other decorations. According to the set, the exposition of textiles, accessories, glass, ceramics, porcelain, costume jewellery, food, toys and household goods and appliances was to create the image of an abundance of goods, the richness of the range, high technical standards, and the aesthetics of the products and packaging. Exhibits from Jablonex were also used to decorate the stage area, where fashion shows were also held. Part of the collection prepared for the Brno fair then continued on to the Ostrava 72 fair.

The fair progressively expanded and gained in popularity among foreign exhibitors. The 1973 fair was housed in all pavilions, covered 75,000 sqm, and was attended by 1,200 exhibitors from 36 countries, including for the first time Vietnam, among others. Czechoslovakia was represented by 30 enterprises and foreign trade organisations, presenting more than 500 Czechoslovak enterprises. The Zenith competition for young artists¹³⁰, which featured designers from PJB, had its own exposition. In 1973, costume jewellery was assigned to the first block together with glass, ceramics and porcelain. PZO Jablonex exhibited 5 enterprises that produced what was known as artistic costume jewellery, and there were also products made by Centroflor and Christmas ornaments from DUV¹³¹ Dvůr Králové nad Labem. The collection of costume jewellery included the then highly fashionable costume jewellery made of waxed beads, costume jewellery made of cut beads of different colours, strass costume jewellery and “garnet costume jewellery”, whose design and the colour of the glass used was reminiscent of garnet jewellery. Another novelty was costume jewellery with Chinese and ancient Egyptian designs, as well as necklaces in the shape of chains, inspired by the fashion of the 1930s. It was also the year of the international costume jewellery exhibition, meaning that this event was publicised at the fair.

The Centrotex enterprise celebrated its 40th anniversary in 1988, and therefore emphasis was placed on textiles at the fair, which ran from 16 to 21 April 1988. The fair’s central theme was textiles, pret-a-porter clothing, and accessories¹³², providing all the more scope to present costume jewellery¹³³. It was again the case that Centrotex, Czechoslovak textile companies, Jablonex, and Skloexport all exhibited in Pavilion D, their expositions taking up a third of the pavilion. Textiles, pret-a-porter clothing, and accessories were also installed in Pavilion A1 and A2 in the expositions of foreign exhibitors. Audio-visual technology was installed in the lobby, in this case a set of screens for the projection of “audio-visual programmes”, including one about Jablonex.

zlatou Fátimu a následně na VII. mezinárodní výstavě bižuterie v Jablonci nad Nisou byl oceněn zlatou medailí.¹³⁹ Jednoduché náhrdelníky s masivní vinutou perlou byly zákaznický i výstavně úspěšné celou sezónu. V roce 1984 získaly zlatou medaili Jablonecké sklárny za kolekci stáčených náhrdelníků, náušník

Náhrdelník, Eva Nováková, vinuté perle, textilní šňůra, Železnobrodské sklo, vzorkovna na PZO Jablonex, Jablonec nad Nisou, 1982, dobová fotografie, Archivní sbírka MSB
Oceněno zlatou medailí na MVSZ Brno, 1982
Necklace, Eva Nováková, wound beads, textile thread, Železnobrodské sklo, Jablonex sampling department, Jablonec nad Nisou MVSZ Brno, 1982, period photography, MSB Archive collection
Awarded the MVSZ Brno Exhibition gold medal, 1982

a broží z rokařlu. Autorkou oceněné soupravy byla Eliška Kubátová. V tomto XV. ročníku soupeřily jablonecké bižuterní podniky s dalšími 730 vystavovateli z 38 zemí celého světa.¹⁴⁰

Costume jewellery was also represented in the exposition of the Industrial Design Institute¹³⁴ in Block B, which was devoted to “Morning” – clothes for working at a desk and at a machine. The Paleta necklace, made at ŽBS and designed by Vlasta Koldovská, was shown here. Costume jewellery was also on display in block F – “Evening – for moments of celebration”, with a strass necklace and bracelet made by Bižuterie and created by a designer called Zemanová.¹³⁵

Gold medals were awarded for the first time in 1972, at the third international trade fair. The competition was officially announced at the same time as work began on attracting exhibitors.¹³⁶

Souprava DIANE, Anna Treuchelová, skleněné kameny, obecný kov, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1983, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1983, r. 19, č. 10
Oceněno zlatou medailí na MVSZ Brno 1983
DIANE Set, Anna Treuchelová, glass chatons, base metal, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, MVSZ Brno, 1983, period photography, Sklo a bižuterie, 1983, vol. 19, no. 10
Awarded the MVSZ Brno Exhibition gold medal, 1983

The enterprises of SPJB entered the fair competition on a regular basis, with each costume jewellery enterprise taking part on its own. The designs submitted first had to succeed in sector-specific competitions, then after 1978 competitions within the concern. The Brno fair was generally the

Tablo s kolekcí bižuterie z perliček, Jablonecké sklárny, Jablonec nad Nisou, 1984, sbírka MSB, ev. č. B10169, foto MSB, Aleš Kosina

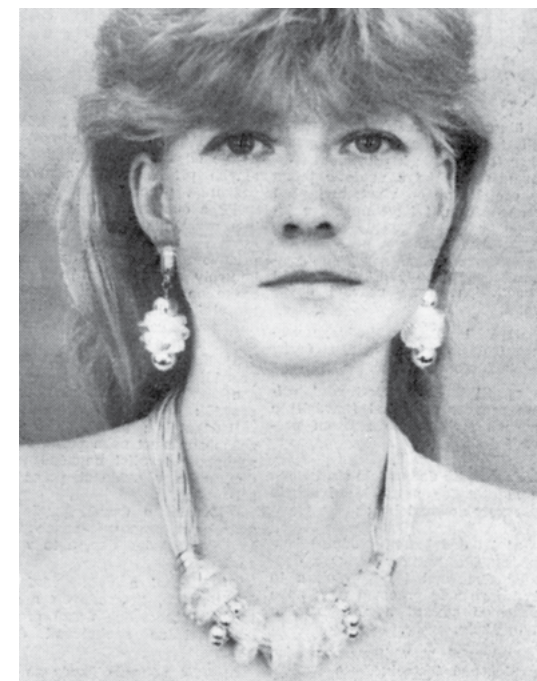
Oceněno zlatou medailí na MVSZ Brno 1989

Tableau with a collection of seed bead jewellery, Jablonecké sklárny, Jablonec nad Nisou, 1984, MSB collection, inv. No. B10169, photo MSB, Aleš Kosina

Awarded the MVSZ Brno Exhibition gold medal, 1989

V roce 1985 se podnik Železnobrodské sklo prezentoval poněkud netradičně, a to v rámci expozice papírenského provozu, konkrétně Severočeských papíren, v jehož papírových etujích si bylo možné prohlédnout i bižuterii. Bižuterní expozice přinesla jabloneckým podnikům zlatou medaili.

V roce 1986 byla udělena zlatá medaile náhrdelníkům z fialových vinutých perlí z podniku Železnobrodské sklo¹⁴¹, autorkou perlí byla Markéta Burianová, autorkou náhrdelníku byla Eliška Picková. Zlatou medaili získal také náhrdelník vzorkačky Ivy Spurové z voskovanych perlí přírodní barvy a s uzlem do tzv. bruslařské smyčky. Oba výrobky byly primárně určeny pro export, ale vzhledem k jejich úspěchu bylo rozhodnuto o zařazení do tuzemského prodeje.¹⁴² V roce 1987 byla zlatou medailí oceněna souprava z podniku Bižuterie z broušeného a leštěného tombaku a skleněných kamenů s názvem *Monako*

Souprava AMAROUNY, Vlasta Koldovská, autor perlí Leo Horáček, Železnobrodské sklo, Železný Brod, 1989, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1989, roč. 25, č. 10
Oceněno zlatou medailí na MVSZ Brno 1989

AMAROUNY Set, Vlasta Koldovská, beads by Leo Horáček, Železnobrodské sklo, Železný Brod, 1989, period photograph, Sklo a bižuterie, 1989, vol. 25, no. 10
Awarded the MVSZ Brno Exhibition gold medal

place at which they were given their public premiere. A gold medal went to Jablonec for the first time in 1974. In the 1980s, however, it won medals fairly regularly. 20 exhibits were entered in the fair competition in 1974, each of the five enterprises in PJB selecting four. In that same year, a necklace made by Vlasta Roučová from the ŽBS design centre at Jablonec won an award (Pic. p. 169). The announcement was made in the Janáček Theatre in Brno. Costume jewellery was also successful in 1979, when a gold medal was awarded to a chain necklace made of cut beads of garnet

Expozice koncernu Jablonecká bižuterie na MVSZ Brno, 1989, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1989, roč. 25, č. 8
Jablonecká bižuterie exposition at MVSZ Brno, 1989, period photograph, Sklo a bižuterie, 1989, vol. 25, no. 8

glass called *Rain*, created by designer Dagmar Kaufmanová.¹³⁷ In 1982, a gold medal was awarded to a single necklace made of lamp beads on a cotton string, designed by designer at ŽBS plant 6 Eva Nováková. The ceremonial announcement of the winners was staged on 26 April 1982 at Voroněž Hotel in Brno.¹³⁸ There were more successes to follow that of Eva Nováková's necklace in Brno. It won a Golden Fatima at the Trenčín – City

Náhrdelník, eloxovaný hliník, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1989, sbírka MSB, ev. č. BK07291, foto MSB, Aleš Kosina

Náhrdelník je na předchozí fotografii diagonálně

Necklace, anodized aluminium, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1989, MSB, inv. No. BK07291, photo MSB, Aleš Kosina

In the previous photograph, the necklace is pictured diagonally

vzorkačky Ludmily Radkovičové. Souprava byla do nabídky podniku Bižuterie zařazena v posledním čtvrtletí roku 1987.

Na výročním XX. mezinárodním veletrhu spotřebního zboží v Brně v roce 1989 získala zlatou medaili souprava se speciálními perlemi z plastické hmoty, tzv. *Amarouny*. Autorem perlí byl Leo Horáček a autorkou soupravy Vlasta Koldovská.¹⁴³ Veletrhu se zúčastnilo 760 vystavovatelů z 38 zemí. Expozice Jablonexu se nacházela v pavilonu D. Prezentovaná kolekce již obsahovala vzory na rok 1990.

Výstavy v prodejních, obchodních domech a kontraktační výstavy v tuzemsku

Zatímco veletrhy byly mimořádnou událostí, která se konala jednou ročně, ve specializovaných prodejních a obchodních domech se mohla veřejnost seznamovat s novinkami pravidelně několikrát v roce a samozřejmě směla nakupovat oblíbené klasické i módní vzory. Pořádaly se zde výstavy aktuálních kolekcí, jež měly podpořit tuzemský prodej. Po celém Československu byla bižuterie zařazována do sortimentu prodejen podniku Drobné zboží, které také propagovaly značku *Bijoux de Bohême*. V součinnosti s tímto podnikem byl zajišťován prodej na Mezinárodním veletrhu spotřebního zboží v Brně.

Patronátní prodejna Bižuterie v ulici Na Příkopě, v blízkosti pasáže Černá růže, výzdoba k příležitosti XVII. sjezdu KSČ, 1986, archiv Hany Hubené

Bižuterie Company shop, Na Příkopě (Prague), near Černá Růže

(Black Rose) passage, decorations on the occasion of the

17th Congress of the Communist Party, 1986, Hana Hubená archive

of Fashion fair, and then a gold medal at the 7th international costume jewellery exhibition in Jablonec nad Nisou.¹³⁹ Simple necklaces made of a solid lamp bead were successful with customers and at exhibitions all season. In 1984, Jablonecké sklárny won a gold medal for a collection of twisted necklaces, earrings, and brooches made of rocaille, Eliška Kubátová the designer of the award-winning set. The costume jewellery enterprises of Jablonec competed with another 730 exhibitors from 38 countries of the world in this, the 15th year of the event.¹⁴⁰

In 1985, the Železnobrodské sklo enterprise presented its work, somewhat unconventionally, as part of the stationery exposition, namely that of Severočeské papírny (North Bohemian Paper Mills), in the paper etui of which costume jewellery could also be seen. The costume jewellery exposition won a gold medal for the enterprises of Jablonec.

In 1986, meanwhile, gold medals were awarded to necklaces made of purple lamp beads from Železnobrodské sklo¹⁴¹, the beads designed by Markéta Burianová, the necklace by Eliška Picková. A gold medal also went to a necklace created by designer Iva Spurová made using waxed beads of a natural colour, knotted into the shape of a skating loop. Both products were primarily destined for export, but given their success went on sale domestically too.¹⁴² A gold medal was awarded in 1987 to a set from Bižuterie made of cut and polished tombac and glass stones entitled *Monaco*, created by designer Ludmila Radkovičová. The set was included in the Bižuterie range in the final quarter of 1987.

A set with special plastic beads – “*Amarouny*” – won a gold medal at the 20th International Consumer Goods Fair in Brno in 1989. The beads were designed by Leo Horáček and the set by Vlasta Koldovská.¹⁴³ 760 exhibitors from 38 countries attended the fair. The Jablonex exposition was housed in Pavilion D and the collection presented already included designs for 1990.

Exhibitions in shops, department stores, and contracting exhibitions in Czechoslovakia

While trade fairs were an extraordinary event that took place once a year, the public was able to see new products in specialised shops and department stores on a regular basis, several times a year, and could of course buy the popular classics and fashionable designs. Exhibitions of the latest collections were held there to encourage domestic sales. Costume jewellery was included in the range sold by the Drobné zboží enterprise throughout Czechoslovakia, that enterprise also promoting the *Bijoux de Bohême* brand. Sales at the International Consumer Goods Fair in Brno were also arranged in collaboration with that enterprise.

V Praze byly dvě známé prodejny. Na Staroměstském náměstí se nacházela patronátní prodejna značky Bijoux de Bohême, oblíbená jak u tuzemských, tak u zahraničních zákazníků. Byly v ní pořádány tzv. dny bižuterie, během kterých se postupně prezentovaly všechny podniky PJB.¹⁴⁴ Druhá prodejna, zřízená v roce 1965, byla na Václavském náměstí. Roku 1966 byla otevřena prodejna bižuterie v obchodním domě Bílá labuť. Dalším tradičním prodejním a prezentačním místem pro bižuterii se stal obchodní dům Kotva, kde se pravidelně konaly prodejní výstavy aktuálních bižuterních kolekcí jednotlivých podniků nebo společných kolekcí PJB. Po dobu trvání byly pravidelně pořádány módní přehlídky a návštěvníci si mohli zakoupit prezentovanou bižuterii.¹⁴⁵ Bižuterie zde byla vystavována od jeho otevření. Na přelomu let 1967 a 1968 uspořádalo oborové ředitelství PJB, podnik Drobné zboží a prodejna Bijoux de Bohême výstavu v pražském Park Interhotelu, a to pod názvem Kaleidoskop jablonecké bižuterie. Výstavu tradičně doplnily módní přehlídky, které byly neobvyklé zapojením baletek z divadla Semafor do rolí některých modelek. Prezentovanou bižuterii bylo možné zakoupit v prodejně recepce. Akce, která měla za úkol propagovat i výstavu Jablonec 68, neušla pozornosti médií, a to včetně Československé televize. V roce 1977 přibyla v Praze prodejna Krystal na pražském Václavském náměstí, která byla patronátní prodejnou ŽBS. Vedle dekorativního a užitkového skla a svítidel byly součástí nabídky luxusní bižuterie a kabelky s perličkovými aplikacemi.

Přehlídka OD Diamant, manekýny n. p. Bižuterie, přehlídku uvádí Marie Srbová, která skupinu manekýn založila a vedla, modelka Hana Hubená, 1976, archiv Hany Hubené

Diamant department store fashion show, models by Bižuterie.
The show featured Marie Srbová, who founded and led the model group,
Hana Hubená – model, Hana Hubená archive

Vedle širokého sortimentu klasické i trendové bižuterie nabízely prodejny bezplatnou poradenskou službu a prezentační akce, zejména u zákaznic velmi oblíbené módní přehlídky. V roce 1971 podepsalo Železnobrodské sklo s podnikem Drobné zboží Středočeský kraj smlouvu o pravidelném konání prodejních akcí v době hornického svátku sv. Barbory, tedy v období kolem 4. prosince. V roce 1970 probíhal v prodejních seriálů prodejních výstav, v rámci kterého byly za sebou postupně prezentovány sezónní kolekce jabloneckých podniků. Např. kolekce Skleněné bižuterie zahrnovala vedle 100 aktuálních vzorů také 70 vzorků náhrdelníků vytvořených speciálně pro tuto akci.¹⁴⁶ Postupně se konání prodejních výstav s doprovodným programem ustálilo ve dvou termínech, k MDŽ a k zahájení plesové sezóny. Postupně byly též pořádány prodejní

There were two well-known shops in Prague. The company shop of the *Bijoux de Bohême* brand, popular among domestic and foreign customers alike, was found on Old Town Square. The shop organised “costume jewellery days”, during which all the enterprises in PJB were presented in succession¹⁴⁴. The second outlet, which opened in 1965, was on Wenceslas Square. A costume jewellery shop then opened in the Bílá labuť department store in 1966. Another traditional point of sale and presentation for costume jewellery was the Kotva department store, where sales shows were regularly held to present the latest collections of costume jewellery from individual enterprises or the joint collections of PJB. Fashion shows were regularly held throughout the event and visitors were able to buy the costume jewellery on show.¹⁴⁵ Costume jewellery was exhibited here from the very outset. The Branch Directorate of PJB, the Drobné zboží enterprise, and the Bijoux de Bohême outlet organised an exhibition in the Park Interhotel in Prague at the turn of 1967 and 1968, entitled The Kaleidoscope of Jablonec Costume Jewellery. As had become the tradition, the exhibition was accompanied by fashion shows, this time with the unusual addition of ballet dancers from the Semafor Theatre as some of the models. The costume jewellery on show was available to buy at the reception shop. The event, which also had the task of publicising the Jablonec 68 exhibition, did not escape the media’s attention, even that of Czechoslovak Television. The Krystal shop arrived on Wenceslas Square in Prague in 1977, as a company shop for ŽBS. Luxury costume jewellery and handbags with the application of seed beads could be found alongside decorative and utility glass and light fittings.

In addition to a wide range of classic and trendy costume jewellery, shops also offered free advice and organised presentation events, in particular the fashion shows that were so popular among customers. In 1971, Železnobrodské sklo signed a contract with the Drobné zboží Central Bohemia enterprise on the regular holding of sales events during the period of the mining festival of St. Barbara, meaning around 4 December. A series of sales exhibitions took place in shops in 1970, during which the seasonal collections of Jablonec enterprises were presented one after the other. For example, the Skleněné bižuterie collection included 70 necklace designs created specifically for the

výstavy zaměřené na další témata jako bižuterie pro mladé nebo sezónní novinky či předvánoční prodej. Výstavy se konaly obvykle čtvrtletně. Prezentovány byly jak všechny podniky PJB najednou, tak samostatně. Na jaře probíhaly tzv. jarní prodejní výstavy, které se těšily velké oblibě. Po celém Československu byla pozvolně budována síť výběrových prodejen, kromě Prahy to byla Bratislava, České Budějovice, Jablonec nad Nisou, Karlovy Vary nebo Olomouc.¹⁴⁷

Průběžně podniky spolupracovaly s obchodními domy Prior, Diamant a Perla. I díky tomu se pořádaly výstavy po celém Československu. Na konci roku 1970 byla např. realizována výstava výrobků ŽBS v Opavě¹⁴⁸ v obchodním domě Diamant, kde se prezentační výstavy jabloneckých podniků konaly pravidelně. Jednou z oblíbených forem prezentace v obchodních domech byla výlohová tvorba.

Módní přehlídka v k. p. Centroflor, Dolní Poustevna, k příležitosti MDŽ, 1979, archiv Hany Hubené
Fashion show at Centroflor, Dolní Poustevna,
International Women’s Day, 1979, Hana Hubená archive

Modifikaci prodejních výstav v prodejních bylo přesunutí těchto aktivit do velkých podniků, tedy co nejbližší spotřebitelkám. V roce 1974 se prodejní výstava i módní přehlídky konaly v podniku Praga a záštitu nad akcí převzal závodní odbor Českého svazu žen Pragovky. Další prodejní specialitou byly tzv. patronátní výstavy, realizované při významných politických výročích a osvětových akcích. Např. v jarní sezóně roku 1976 připravil podnik

event, in addition to 100 current designs.¹⁴⁶ Over time, sales exhibitions with accompanying programmes centred on two dates: International Women’s Day and the start of the ball season. Sales exhibitions focusing on other themes, such as costume jewellery for young people, seasonal innovations, and pre-Christmas sales, were also organised. Exhibitions were generally held on a quarterly basis. All the enterprises of PJB were presented at the same time, and separately. The “spring sales exhibitions” were staged in spring and were very popular. A network of what were known as selective shops sprang up all over Czechoslovakia: in Prague, Bratislava, České Budějovice, Jablonec nad Nisou, Karlovy Vary and Olomouc.¹⁴⁷

Enterprises regularly collaborated with the Prior, Diamant, and Perla department stores, meaning that exhibitions could be held throughout Czechoslovakia. At the end of 1970, for example, an exhibition of ŽBS products was held at the Diamant department store in Opava¹⁴⁸, where presentation exhibitions of Jablonec enterprises were staged regularly. One of the most popular forms of presentation in department stores was in shop-windows. One modification of sales exhibitions in shops was to move these activities to large enterprises, as close as possible to the consumers. In 1974, a sales exhibition and fashion shows were held at the Praga enterprise, patronage of the event taken by the plant union of the Pragovky Czech Union of Women. Other sales specials were “exhibitions held under the patronage of an enterprise” held on major political anniversaries and at awareness-raising events. In the spring season of 1976, for example, Bižuterie prepared an exhibition to mark International Women’s Day in March, while Skleněná

Přehlídka v rámci Mezinárodní květinářské a zahradnické výstavy Flora Olomouc, manekýny n. p. Bižuterie, 1976, archiv Hany Hubené
Fashion show at the Flora International Horticultural Exhibition and Fair,
Olomouc, models by Bižuterie, 1976, Hana Hubená archive

Bižuterie v březnu výstavu k příležitosti MDŽ, v dubnu podnik Skleněná bižuterie připravil výstavu k příležitosti konání XV. sjezdu KSČ. Druhá výstava byla pořádána společně s Domem módy a časopisem Vlasta.¹⁴⁹ Na podzim téhož roku se konala v termínu 12.–30. října výstava s názvem Bižuterie pro slavnostní chvíle, která byla zároveň kontraktační akcí s obchodním domem Perla.

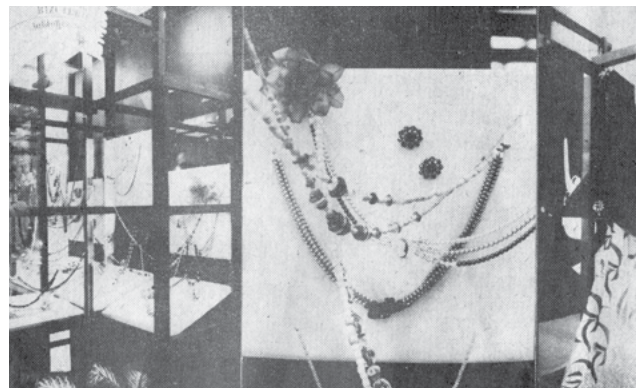
Manekýny k. p. Bižuterie, Jablonec nad Nisou, prezentující kolekci pro rok 1988, 1988, archiv Hany Hubené

Bižuterie models presenting 1988 collection, 1988, Hana Hubená archive

Bižuterie má jedinečný výstavní potenciál. Nemusí být vystavována pouze samostatně, ale je možné ji využít právě pro účel, pro který byla vyrobena, tedy jako doplněk. Proto byla hojně využívána při různých výstavách a veletrzích textilního a oděvního průmyslu. Uplatnila se na výstavách Centrotexu, v oděvních expozicích LVT i jako součást módních přehlídek oděvních

bižuterie organised an exhibition to mark the occasion of the 15th Communist Party of Czechoslovakia convention in April. The second exhibition was organised together with Dům módy (Fashion House) and Vlasta magazine.¹⁴⁹ In the autumn of the same year, an exhibition entitled “Costume jewellery for moments of celebration” was held from 12 to 30 October, in that this was also a contracting event with the Perla department store.

Costume jewellery has unique exhibition potential. It need not only be displayed on its own, but can be used for the purpose for which it is made: as an accessory. This is why it was widely used at various exhibitions and trade fairs for the textile and clothing industry. It found a place at the exhibitions of Centrotex, at LVT clothing exhibitions, and in fashion shows organised by clothing enterprises or ÚBOK. One example is its use at an exhibition to celebrate 200 years of textile production in Varnsdorf in the summer of 1977.¹⁵⁰ In September 1981, an exhibition of Jablonecké sklárny and the Kolora textile enterprise was staged in Jablonec nad Jizerou.¹⁵¹ One example of original publicity was cooperation between ŽBS and the International Hairstyle Show in Prague in 1967, held the following year in Bratislava under the name of BRATISLAVA-VIENNA. The ŽBS Technical Design Centre created a new collection of hair decorations for the occasion. Costume jewellery was installed at the Flora Olomouc fair in 1976 on a wooden base right among the flowers.

Expozice Jablonecké bižuterie na veletrhu Trenčín – mesto módy, 1989, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1989, roč. 25, č. 16

Jablonecké bižuterie exposition at Trenčín City Fashion trade fair, 1989, period photography, Sklo a bižuterie, 1989, vol. 25, no. 16

Another place for organising publicity exhibitions was the Prague exhibition hall of the Union of Czechoslovak-Soviet Friendship. An exhibition entitled

podniků nebo ÚBOKu. Příkladem je použití na výstavě k oslavě 200 let textilní výroby ve Varnsdorfu v létě 1977.¹⁵⁰ V září roku 1981 byla v Jablonci nad Jizerou uspořádána výstava Jabloneckých skláren a textilního podniku Kolora¹⁵¹. Ukázkou originální propagace byla spolupráce ŽBS a Mezinárodní přehlídky účesů, která se konala v roce 1967 v Praze a následující rok s názvem BRATISLAVA-VÍDEŇ v Bratislavě. Technické vzorovací středisko ŽBS zhotovilo pro tuto příležitost novou kolekci vlasových ozdob. Na veletrhu Flora Olomouc v roce 1976 byla bižuterie instalována na dřevěném podkladu přímo mezi květinami.

Dalším místem pro pořádání propagačních výstav byla pražská výstavní síň Svazu československo-sovětského přátelství. V roce 1975 se zde konala výstava Československá bižuterie pro ženy našich sovětských přátel a ženy celého světa. Představila průřez výrobků vyvážených do SSSR, kde nacházela odbyt jedna třetina exportované bižuterie. Prezentovaná kolekce zahrnovala bižuterii navrženou Vjačeslavem Zajcevem v roce 1971 nebo poslední kolekci pro kontraktační jednání. Zmíněna byla i pravidelná spolupráce se sovětskými obchodními domy modelů v čele s moskevským Všesvazovým domem a domy ve svazových republikách. Z pražské výstavy vznikla menší putovní verze, která byla v době oslav Měsíce československo-sovětského přátelství představena zaměstnancům PJB.¹⁵²

V roce 1984 byla na třech místech v Praze a v pavilonu A jabloneckého výstaviště uspořádána výstava Československé sklo 1984. Expozice koncernu Jablonecká bižuterie byla umístěna v jablonecké části společně s podniky Crystalex, Sklo Union a Tatrasklo. Součástí výstavní trasy byla návštěva Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou.¹⁵³

“Czechoslovak costume jewellery for the women of our Soviet friends and women from all over the world” was staged there in 1975. It presented a cross-section of the products exported to the USSR, where one third of the costume jewellery exported was sold. The collection on show included costume jewellery designed by Vjačeslav Zajcev in 1971 and the final collection for contracting negotiations. Regular cooperation with Soviet department stores, led by Moscow’s All-Union Store, and department stores in Soviet republics was also noted. A smaller travelling version of the Prague exhibition was created and presented to the employees of PJB when celebrating the Month of Czechoslovak-Soviet Friendship.¹⁵²

The **Czechoslovak Glass 1984** exhibition was organised in three places in Prague and in Pavilion A of the Jablonec Exhibition Grounds in 1984. The Jablonecká bižuterie exposition was located in the Jablonec part together with the Crystalex, Sklo Union, and Tatrasklo enterprises. The exhibition route included a visit to the Museum of Glass and Jewellery in Jablonec nad Nisou.¹⁵³

- 1 Více např. NOVÝ, Petr. *Jablonecká bižuterie*, 2008.
- 2 HETTESŠ, Karel. Svěží vzduch v jabloneckém muzeu skla a bižuterie, *Domov: Kultura bydlení, architektura, umění, design, styl*, 1963, roč. 4, č. 3, s. 16–20.
- 3 k, Nejubílejší ohlednutí, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 29, s. 4.
- 4 NOVÁ, Jana. 2011, s. 22.
- 5 Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, Výstavy 1961–1965, kart. 1. Výstavní komise NV 1962, usp. Václav Jasanský, Libreto IV. celostátní výstavy jablonecké bižuterie „Bižuterie pro celý svět“, 15. 1. 1962.
- 6 MELNIKOVA-PAPOUŠKOVÁ, Naděžda Filaretovna. Šperk a bižuterie, *Tvar: Časopis Ústřední lidové a umělecké výroby*, 1961, roč. 14, č. 10, s. 296–311.
- 7 NOVÁ, cit. 4, s. 63.
- 8 zř, Nečekané uznání, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 4., s. 1., v článku je nesprávně uvedeno jméno autora Karel.
- 9 Graficky na známce spolupracoval Jan Mráček, který byl již uznávaným typografem. Toto byl Týfův první návrh poštovní známky, za který byl oceněn porotou složenou z členů Svazu výtvarných umělců, Svazu československých novinářů, Ústřední správy spojů a Svazu československých filatelistů. Znáмка Pofis č. 1464 pocházela z emise Kulturní výročí a události v roce 1965. Byla vytištěna tmavofialovým ocelotiskem kombinovaným se zlatým hlubotiskem.
- 10 FRONC, Josef. Zapomenutí umělci – díl 1. *Zpravodaj* [online], 15. 6. 2004, [cit. 2020-03-25]. Dostupný z: <https://www.infofila.cz/zpravodaj-4-2003-zapomenuti-umelci-dil-1-r-11-c-1061-tisk>.
- 11 Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, Výstavy 1961–1964, Návrh na uspořádání Mezinárodní výstavy bižuterie v r. 1965 v Jablonci n. Nisou, ze dne 9. 12. 1963.
- 12 Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, Výstavy 1961–1964, Návrh na uspořádání Mezinárodní výstavy bižuterie v r. 1965 v Jablonci n. Nisou, ze dne 9. 12. 1963.
- 13 NOVÁ, cit. 4, s. 64.
- 14 il, Jablonec 68 na tiskovkách, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 18–19, s. 1.
- 15 Výstavní předpremiéra, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 17, s. 1.
- 16 KRIEGL, František. Čas zahájení..., *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 26, s. 1.
- 17 Pozvání do pohádky, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 40, s. 1.
- 18 Podnik Bižuterie – závod 2 vznikl ze znárodněné firmy Heinrich Brditschka, která se specializovala na bižuterii z drahých kovů, tedy sériovou výrobu šperků. Závod přejal tento program a vyráběl stříbrnou a zlatou bižuterii. Po r. 1989 byl závod zprivatizován a dodnes existuje jako zlatnická a klenotnická firma Soliter, a. s.
- 19 hj, Stříbrná expozice, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 27, s. 1.
- 20 Klenoty pro LVT, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 16, s. 1.
- 21 kiš, Skleněná bižuterie na Jablonec 68, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 5, s. 3.
- 22 il, Exponáty jsou připraveny, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 16, s. 1.
- 23 LANGHAMER, Antonín. Poznámky o tvorbě a výrobě bižuterie, *Tvar: Časopis Ústřední lidové a umělecké výroby XVIII.*, 1967, roč. 3, č. 7, s. 196.
- 24 VOKÁČOVÁ, Věra. Symposium o stříbrném šperku, *Tvar: Časopis Ústřední lidové a umělecké výroby*, 1969, roč. 22, č. 9–10, s. 208.
- 25 Více: NOVÁKOVÁ, Kateřina Nora. 1. Internationales Silberschmuck-Symposium. In: NOLLERT, Angelika (ed.). *Jablonec' 68: Erstes Gipfelterffen der Schmuckkünstler aus Ost und West*. 2018, s. 72–82.
- 26 il, Přehlídka krásy začíná, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 28, s. 1.

- 1 For more information see: NOVÝ, Petr. *Jablonecká bižuterie*, 2008.
- 2 HETTESŠ, Karel. Svěží vzduch v jabloneckém muzeu skla a bižuterie, *Domov*, 1963, No. 3, pp. 16–20.
- 3 Nejubílejší ohlednutí, *Sklo a bižuterie*, 1968, No. 29, p. 4.
- 4 NOVÁ, Jana. 2011, p. 22..
- 5 Museum of Glass and Jewellery in Jablonec nad Nisou, Archive collection, Exhibitions 1961–1965, box 1. National Committee Exhibition Committee 1962, Václav JASANSKÝ, Libreto IV. Celostátní výstavy jablonecké bižuterie „Bižuterie pro celý svět“, 15. 1. 1962
- 6 MELNIKOVA-PAPOUŠKOVÁ, Naděžda Filaretovna. Šperk a bižuterie, *Tvar: časopis Ústřední lidové a umělecké výroby VII.*, 1961, No. 10, p. 296–311.
- 7 NOVÁ, Jana. 2011, p. 63.
- 8 Nečekané uznání, *Sklo a bižuterie*, 1966, No. 4, p. 1., the name of the author is incorrectly stated in the article as Karel.
- 9 Jan Mráček, already a renowned typographer, worked on the graphics of the stamp. This was Týfa's first stamp design and it was praised by a panel consisting of members of the Association of Creative Artists, the Union of Czechoslovak Journalists, the Central Administration of Postage and Telecommunication Services, and the Society of Czechoslovak Philatelists. Stamp Pofis No. 1464 came from the issue entitled Cultural Anniversaries and Events in 1965. It was printed using deep purple die-stamping combined with gold rotogravure.
- 10 FRONC, Josef. Zapomenutí umělci – díl 1. *Zpravodaj* [online], 15. 6. 2004, [cit. 2020-03-25]. <https://www.infofila.cz/zpravodaj-4-2003-zapomenuti-umelci-dil-1-r-11-c-1061-tisk>, 25. 3. 2020.
- 11 Museum of Glass and Jewellery, Archive collection, Exhibition fund 1961–1964, Návrh na uspořádání Mezinárodní výstavy bižuterie v r. 1965 v Jablonci n. Nisou, dated 9. 12. 1963
- 12 Museum of Glass and Jewellery, Archive collection, Exhibition fund 1961–1964, Návrh na uspořádání Mezinárodní výstavy bižuterie v r. 1965 v Jablonci n. Nisou, dated 9. 12. 1963
- 13 NOVÁ, cit. 4, p. 64.
- 14 Jablonec 68 na tiskovkách, *Sklo a bižuterie*, 1968, No. 18–19, p. 1.
- 15 Výstavní předpremiéra, *Sklo a bižuterie*, 1968, No. 17, p. 1.
- 16 KRIEGL, František. Čas zahájení..., *Sklo a bižuterie*, 1968, No. 26, p. 1.
- 17 Pozvání do pohádky, *Sklo a bižuterie*, 1966, No. 40, p. 1.
- 18 Bižuterie – Plant 2 emerged from the nationalised Heinrich Brditschka Company, which specialised in costume jewellery made of precious metals, meaning the batch production of jewellery. The plant took up the programme to produce silver and gold costume jewellery. It was then privatised after 1989, and exists to this day as the Soliter, a. s., gold and jewellery company.
- 19 Stříbrná expozice, *Sklo a bižuterie*, 1968, No. 27, p. 1.
- 20 Klenoty pro LVT, *Sklo a bižuterie*, 1968, No. 16, p. 1.
- 21 Skleněná bižuterie na Jablonec 68, *Sklo a bižuterie*, 1968, No. 5, p. 3.
- 22 Exponáty jsou připraveny, *Sklo a bižuterie*, 1968, No. 16, p. 1.
- 23 LANGHAMER, Antonín. Poznámky o tvorbě a výrobě bižuterie, *Tvar: časopis Ústřední lidové a umělecké výroby XVIII.*, 1967, No. 7, p. 196.
- 24 VOKÁČOVÁ, Věra. Symposium o stříbrném šperku, *Tvar: časopis Ústřední lidové a umělecké výroby XX.*, 1969, No. 9–10, p. 208.
- 25 For more information see: NOVÁKOVÁ, Kateřina Nora. 1. Internationales Silberschmuck – Symposium, pp. 72–82. In: Erstes Gipfelterffen der Schmuckkünstler aus Ost und West Jablonec 1968, Jablonec'68, Arnoldsche, Die Neue Sammlung, München, 2018. ISBN 978-3-89790-519-1
- 26 il, Přehlídka krásy začíná, *Sklo a bižuterie*, 1968, No. 28, p. 1.

- 27 Byl to jen klid před bouří, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 33, s. 2.
- 28 Každé proč má své proto, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 33, s. 4.
- 29 Stíny naší expozice, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 33, s. 2.
- 30 The International Council of Societies of Industrial Design
- 31 Malý Jablonec 71 v Sopotech, *Sklo a Bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 13, s. 1.
- 32 Pracovní název tématu byl původně Příroda – živá i umělá, příroda a bižuterie.
- 33 Předvýstavní finiš vrcholí, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 14, s. 1.
- 34 Výzkumný ústav skla a bižuterie
- 35 KAMIŠ, M. První část výtvarné soutěže uzavřena, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 3, s. 1.
- 36 Il, Přípravy na Jablonec 71 začínají s ročním předstihem, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 28, s. 1.
- 37 Takový byl Jablonec 71, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 16, s. 3.
- 38 KRIEGL, František. *Listování v pamětní knize*, 1971, roč. 7, č. 16, s. 3.
- 39 up, Jablonec 71 kráčí přírodou, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 15, s. 3.
- 40 Každý si přišel na své, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 16, s. 3.
- 41 Každý si přišel na své, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 16, s. 3.
- 42 up, Brány přehlídky krásy otevřeny, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 15, s. 1.
- 43 VOKÁČOVÁ, Věra. *Stříbrný šperk Jablonec 1971* [výstavní katalog], 1971.
- 44 up, Brány přehlídky krásy otevřeny, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 15, s. 1.
- 45 Porota šetřila zlatem, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 16, s. 3.
- 46 Časopis vydávaný Střediskem výtvarné kultury, s podtitulem Sbornik pro otázky průmyslového návrhu. Výrobky označené CID zde byly vždy zveřejněny.
- 47 SLÁMA, Josef. Vynikající výrobky roku, *Sklo a bižuterie*, 1975, roč. 11, č. 8, s. 1.
- 48 FK, Z bratislavského výstaviště, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 22, s. 2.
- 49 Krása pro každý den, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 16–17, s. 1.
- 50 Spokojená porota, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 5, s. 2.
- 51 NOVÁ, cit. 4, s. 101.
- 52 Ibid.
- 53 il, Zajímavosti ze IV. Mezinárodní výstavy bižuterie JABLONEC '74, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 3, s. 2.
- 54 I, Zajímavosti ze IV. Mezinárodní výstavy bižuterie JABLONEC '74, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 4, s. 3.
- 55 ŠTEFL, Viktor. Rozhovor se stříbrem, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. X, s. 1.
- 56 Yards perle jsou ploché kulaté disky z plastu podobné pajetkám – flitřům.
- 57 Porota to neměla lehké, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 16–17, s. 2.
- 58 Do roku 1972 Rada výtvarné kultury.
- 59 Hledaný suvenýr, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 16–17, s. 3.
- 60 V. Š., Skleněnka výstavně, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 18, s. 1.
- 61 VAŠÍČEK, Karel – PEKAŘ, Ladislav. V. mezinárodní výstava bižuterie 'Jablonec 77', *Sklo a bižuterie*, 1977, roč. 13, č. 8, s. 3.
- 62 NOVÁ, cit. 4, s. 102.
- 63 VAŠÍČEK – PEKAŘ, cit. 61.
- 64 Výrobné hospodářská jednotka Průmysl jablonecké bižuterie
- 65 js, Medaile rozdělány, *Sklo a bižuterie*, 1977, roč. 13, č. 15, s. 3.
- 66 SLÁMA, Josef. Zájem o prodej bižuterie, *Sklo a bižuterie*, 1977, roč. 13, č. 15, s. 4.
- 67 NOVÁ, cit. 4, s. 105.

- 27 Byl to jen klid před bouří, *Sklo a bižuterie*, 1968, No. 33, p. 2.
- 28 Každé proč má své proto, *Sklo a bižuterie*, 1968, No. 33, p. 4.
- 29 Stíny naší expozice, *Sklo a bižuterie*, No. 1968, 33, p. 2.
- 30 The International Council of Societies of Industrial Design
- 31 Malý Jablonec 71 v Sopotech, *Sklo a Bižuterie*, 1971, No. 13, p. 1.
- 32 The working title of the theme was originally "Nature – live and artificial, nature and costume jewellery".
- 33 Předvýstavní finiš vrcholí, *Sklo a bižuterie*, 1971, No. 14, p. 1
- 34 Výzkumný ústav skla a bižuterie (Research Institute for Glass and Costume Jewellery)
- 35 KAMIŠ, M. První část výtvarné soutěže uzavřena, *Sklo a bižuterie*, 1971, No. 3, p. 1.
- 36 Přípravy na Jablonec 71 začínají s ročním předstihem, *Sklo a bižuterie*, 1970, No. 28, p. 1.
- 37 Takový byl Jablonec 71, *Sklo a bižuterie*, 1971, No. 16, p. 3.
- 38 KRIEGL, František. *Listování v pamětní knize*, 1971, No. 16, p. 3.
- 39 Jablonec 71 kráčí přírodou, *Sklo a bižuterie*, No 15, p. 3.
- 40 Každý si přišel na své, *Sklo a bižuterie*, 1971, No 16, p. 3.
- 41 Každý si přišel na své, *Sklo a bižuterie*, 1971, No 16, p. 3.
- 42 Brány přehlídky krásy otevřeny, *Sklo a bižuterie*, 1971, No. 15, p. 1.
- 43 VOKÁČOVÁ, Věra. Katalog výstavy Stříbrný šperk II. Symposium Jablonec n. N., 1971.
- 44 Brány přehlídky krásy otevřeny, *Sklo a bižuterie*, 1971, No. 15, p. 1.
- 45 Porota šetřila zlatem, *Sklo a bižuterie*, 1971, No. 16, p. 3.
- 46 Magazine published by the Centre for Artistic Culture, subtitled Sbornik pro otázky průmyslového návrhu (Compendium for Industrial Design Issues). Products labelled CID were always published here.
- 47 SLÁMA, Josef. Vynikající výrobky roku, *Sklo a bižuterie*, 1975, No. 8, p. 1.
- 48 Z bratislavského výstaviště, *Sklo a bižuterie*, 1917, No. 22, p. 2.
- 49 Krása pro každý den, *Sklo a bižuterie*, 1974, No. 16–17, p. 1.
- 50 Spokojená porota, *Sklo a bižuterie*, 1974, No. 5, p. 2.
- 51 NOVÁ, cit. 4, p. 101.
- 52 NOVÁ, cit. 4, p. 101.
- 53 Zajímavosti ze IV. Mezinárodní výstavy bižuterie JABLONEC '74, *Sklo a bižuterie*, 1974, No. 3, p. 2.
- 54 Zajímavosti ze IV. Mezinárodní výstavy bižuterie JABLONEC '74, *Sklo a bižuterie*, 1974, No. 4, p. 3.
- 55 ŠTEFL, Viktor. Rozhovor se stříbrem, *Sklo a bižuterie*, 1974, p. 1.
- 56 Yards beads are round, flat discs made of plastic, similar to sequins – spangles.
- 57 Porota to neměla lehké, *Sklo a bižuterie*, 1974, No. 16–17, p. 2.
- 58 Rada výtvarné kultury (Council of Artistic Culture) until 1972.
- 59 Hledaný suvenýr, *Sklo a bižuterie*, 1974, No. 16-17, p. 3.
- 60 Skleněnka výstavně, *Sklo a bižuterie*, 1974, No. 18, p. 1.
- 61 VAŠÍČEK, Karel – PEKAŘ, Ladislav. V. mezinárodní výstava bižuterie 'Jablonec 77', *Sklo a bižuterie*, 1977, No. 8, p. 3.
- 62 NOVÁ, cit. 4, p. 102..
- 63 VAŠÍČEK – PEKAŘ, cit. p. 61.
- 64 Výrobné hospodářská jednotka Průmysl jablonecké bižuterie (Jablonec Costume Jewellery Industry Production and Economic Unit)
- 65 Medaile rozdělány, *Sklo a bižuterie*, 1977, No. 15, p. 3.
- 66 SLÁMA, Josef. Zájem o prodej bižuterie, *Sklo a bižuterie*, 1977, No. 15, p. 4.
- 67 NOVÁ, cit. 4, p. 105.
- 68 Cooperative selection means that the components of other PJB enterprises were also used in the design.

- 68 Kooperativní výběr znamená, že pro vzorek byly využity i komponenty z dalších podniků PJB.
- 69 K organizační přeměně z Výrobně hospodářské jednotky Průmyslu Jablonecké bižuterie na koncern Jablonecká bižuterie došlo 1. ledna 1978. V rámci změny došlo k zániku podniku Skleněná bižuterie a rozdělení jeho závodů mezi podniky Preciosa a ŽBS.
- 70 NOVÁ, cit. 4, s. 105.
- 71 Ibid., s. 107.
- 72 *Mezinárodní výstava Jablonec '83* [výstavní katalog]. Usp. koncern Jablonecká bižuterie, PZO Jablonex a Severočeské výstavy. 1983, [nestr.].
- 73 Austrálie, Bulharsko, Brazílie, Egypt, El Salvador, Francie, Indie, Itálie, Japonsko, Kanada, Keňa, Maďarsko, Maroko, Mexiko, NDR, NSR, Pákistán, Polsko, Rakousko, Rumunsko, SSSR, Španělsko, Švýcarsko, Turecko USA, Velká Británie, Zimbabwe. Srov. Kdo vystavoval? *Sklo a bižuterie*, 1983, roč. 19, č. 15, s. 1.
- 74 vs. Čtrnáct medailí pro koncern, *Sklo a bižuterie*, 1983, roč. 19, č. 15, s. 1.
- 75 Mezinárodní konfrontace bižuterní produkce, *Sklo a bižuterie*, 1983, roč. 19, č. 13, s. 2.
- 76 Bižuterie jedenáct, Preciosa pět, ŽBS pět, Jablonecké sklárny dvě; Československá bižuterie na výstavě, *Sklo a bižuterie*, 1987, č. 10, s. 4.
- 77 PEKAŘ, Ladislav. Jaká je ta letošní, *Sklo a bižuterie*, 1987, roč. 23, č. 13, s. 3.
- 78 daš, Československá bižuterie mezinárodně, *Sklo a bižuterie*, 1988, roč. 24, č. 8, s. 1.
- 79 VIII. mezinárodní výstava bižuterie Jablonec '87, *Poledník LVT*, 1987, roč. 23, č. 1, s. 1.
- 80 Od roku 1982 pod názvem Liberecké prodejní trhy.
- 81 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1965, Hodnocení Libereckých výstavních trhů 1965, materiál projednaný na 84. schůzi sekretariátu severočeského KV KSČ, 29. 11. 1965, s. 4.
- 82 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1957, Ladislav Beneda – Libreto pro Liberecké výstavní trhy textilní a sklářské tvorby, 1957.
- 83 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1961, Koncepte Libereckých výstavních trhů ve třetí pětiletce, dokument ze dne 16. 2. 1961, s. 4.
- 84 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1958, J. Včelák, Scénář XXI. Libereckých výstavních trhů, verze z 28. května 1958, s. 6.
- 85 Později Preciosa.
- 86 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1960, Investiční záměr pro výhledovou výstavbu Libereckých výstavních trhů, Liberec 29. listopadu 1960, s. 4.
- 87 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1960, Materiál pro byro Okresního výboru KSČ v Liberci, Věc: Ideová náplň a rozsah 23. libereckých výstavních trhů v roce 1960, s. 7.
- 88 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1960, Materiál pro byro Okresního výboru KSČ v Liberci, Věc: Ideová náplň a rozsah 23. libereckých výstavních trhů v roce 1960, SOA Liberec, s. 6.
- 89 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1962, Karel Hubáček, Josef Horák, Libreto 25. Libereckých výstavních trhů.
- 90 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1965, Jindřich Santar, Scénář Libereckých výstavních trhů, s. 74n.
- 91 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1964, Hodnocení Libereckých výstavních trhů 1962 a záměr na rok 1963, ze dne 29. října 1962, s. 11.
- 92 Hlediska komise pro výběr exponátů: 1. kvalita zpracování, 2. kvalita materiálu nebo novost materiálu, 3. estetika vzhledu, 4. funkčnost a praktičnost, 5. originalita, 6. ekonomické hledisko, 7. poměrné

- 69 An organisational change, from Výrobně hospodářské jednotky Průmyslu Jablonecké bižuterie to Koncern jablonecká bižuterie, took place on 1. 1. 1978. This change resulted in the closure of the Skleněná bižuterie enterprise and its plants being divided between Preciosa and ŽBS.
- 70 NOVÁ, cit. 4, p. 105.
- 71 NOVÁ, cit. 4, p. 107.
- 72 *Mezinárodní výstava Jablonec' 83*, published by Koncern Jablonecká bižuterie, PZO Jablonex, and Severočeské výstavy, výstavní zařízení Mezinárodní výstavy, Jablonec nad Nisou. 1983
- 73 Australia, Bulgaria, Brazil, Egypt, El Salvador, France, India, Italy, Japan, Canada, Kenya, Hungary, Morocco, Mexico, East Germany, West Germany, Pakistan, Poland, Austria, Romania, USSR, Spain, Switzerland, Turkey, USA, Great Britain, Zimbabwe. See: Kdo vystavoval? *Sklo a bižuterie*, 1983, No. 15, p. 1.
- 74 Čtrnáct medailí pro koncern, *Sklo a bižuterie*, 1983, No. 15, p. 1.
- 75 Mezinárodní konfrontace bižuterní produkce, *Sklo a bižuterie*, 1983, No. 13, p. 2.
- 76 Bižuterie 11, Preciosa 5, ŽBS 5, Jablonecké sklárny 2; Československá bižuterie na výstavě, *Sklo a bižuterie*, 1987, No. 10, p. 4.
- 77 PEKAŘ, Ladislav. Jaká je ta letošní, *Sklo a bižuterie*, 1987, No. 13, p. 3.
- 78 Československá bižuterie mezinárodně, *Sklo a bižuterie*, 1988, No. 8, p. 1.
- 79 VIII. mezinárodní výstava bižuterie Jablonec '87, *Poledník LVT*, 1987, No. 1, p. 1.
- 80 Held under the name of Liberecké prodejní trhy (Liberec Sales Markets) from 1982.
- 81 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1965, Hodnocení Libereckých výstavních trhů 1965, material discussed at the 84th meeting of the Secretariat of the Regional Committee of the Communist Party of Czechoslovakia, 29. 11. 1965, p. 4.
- 82 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1957, Ladislav BENEDA – Libreto pro Liberecké výstavní trhy textilní a sklářské tvorby, 1957.
- 83 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1961, Koncepte Libereckých výstavních trhů ve třetí pětiletce, document dated 16. 2. 1961, p. 4.
- 84 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1958, J. VČELÁK, Scénář XXI. Libereckých výstavních trhů, version from 28 May 1958, p. 6.
- 85 Later Preciosa.
- 86 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1960, Investiční záměr pro výhledovou výstavbu Libereckých výstavních trhů, Liberec, 29 November 1960, p. 4.
- 87 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1960, Materiál pro byro Okresního výboru KSČ v Liberci, Věc: Ideová náplň a rozsah 23. libereckých výstavních trhů v roce 1960, p. 7.
- 88 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1960, Materiál pro byro Okresního výboru KSČ v Liberci, Věc: Ideová náplň a rozsah 23. libereckých výstavních trhů v roce 1960, SOA Liberec, p. 6.
- 89 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1962, Karel Hubáček, Josef Horák, Libreto 25. Libereckých výstavních trhů.
- 90 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1965, Jindřich Santar, Scénář Libereckých výstavních trhů, p. 74
- 91 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1964, Hodnocení Libereckých výstavních trhů 1962 a záměr na rok 1963, dated 29 October 1962, p. 11.
- 92 Aspects considered by the committee for the selection of exhibits: (1) quality of processing, (2) quality of material or novelty of material, (3) aesthetic appearance, (4) functionality and practicality, (5) originality, (6) economic aspect, (7) relative representation of different price groups

- zastoupení různých cenových skupin výrobků, 8. v oblasti odívání byla sledována začlenitelnost do módních sezón podzim/zima, jaro/léto.
- 93 Výstava byla realizována na ploše 10 000 m² a s rozpočtem 4 800 000 korun.
- 94 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1963, Jindřich Santar, Scénář Libereckých výstavních trhů 1963, duben 1963, SOA Liberec, fond LVT, s. 44.
- 95 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1963, Závěry z jednání Vládní komise pro výstavnictví o výhledu LVT 64 dne 19. listopadu 1963.
- 96 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1963, Jindřich Santar, Scénář Libereckých výstavních trhů 1963, duben 1963, s. 10.
- 97 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1965, Hodnocení Libereckých výstavních trhů 1964, s. 1.
- 98 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1965, Informační bulletin LVT 1965, vydání ze dne 16. 7. 1965, s. 4.
- 99 Pekelně se soustřed: Soutěžní pořad uváděný v rámci Libereckých výstavních trhů, 2. ročník [televizní vysílání]. Praha: Československá televize, 15. 7. 1968, 29 min. Digitalizovaný dobový záznam dostupný také z: <https://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1064001443-pekelně-se-soustred>.
- 100 Jeden z nejlépejších návrhů, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 38, s. 1.
- 101 Kandidáti na medaile LVT, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 23, s. 1.
- 102 Titulní foto, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 28–29, s. 1.
- 103 ke, Výstavní poohlédnutí, *Sklo a bižuterie*, roč. 2, 1966, č. 31, s. 2.
- 104 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1966, Jindřich Santar, Ideová koncepce Libereckých výstavních trhů v roce 1967, červen 1966, s. 3.
- 105 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1966, Záznam z pracovního jednání ze dne 27. 9. 1966 – příloha dopisu Náměstkovi předsedy ONV v Jablonci nad Nisou ze dne 8. 10. 1966, s. 2.
- 106 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1965, Hodnocení Libereckých výstavních trhů 1976, podklad pro jednání finanční komise ONV Liberec, dne 26. 10. 1967, s. 4.
- 107 jmp, Velké PROČ nad Jabloncem zůstává, *17. Pondělní poledník LVT Liberec Jablonec*, 31. 7. 1967, s. 1.
- 108 il, Opět o kousek dál, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 6, s. 3.
- 109 il, Srdečně Vás vítáme, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 28–29, s. 2.
- 110 Jediná, ale zasloužená, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 30–31, s. 1.
- 111 Andromeda na export, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 28, s. 1.
- 112 Téma LVT vycházelo z putování po městech Československa, autorem scénáře byli Otakar Binar a Karel Hubáček, LVT se návštěvníkům otevřely 16. července.
- 113 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1970, Otakar Binar, Karel Hubáček, Libreto Liberec – LVT 1971, verze z listopadu 1970.
- 114 Úspěšná výstava bižuterních doplňků v podniku Bižuterie, *Sklo a bižuterie*, 1972, roč. 8, č. 17, s. 2.
- 115 Autorem scénáře pro rok 1973 s tématem Festival mládeže – festival mládí byl Karel Hájek. Téma bylo zvoleno s ohledem na následující jubilejní X. ročník Světového festivalu mládeže a studenstva za mír a přátelství v Berlíně.
- 116 Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1973, Dr. Hájek, Úvodní scénář XVIII. Libereckých výstavních trhů 1973, verze z listopadu 1973, s. 18.
- 117 JS, Bižuterie neměla prázdniny, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 15, s. 1.
- 118 Letošní Liberecké výstavní trhy..., *Sklo a bižuterie*, 1986, roč. 22, č. 16, s. 1.
- 119 Jablonecká bižuterie na LVT 1988, *Sklo a bižuterie*, 1988, roč. 24, č. 14, s. 1.
- 119 Jablonecká bižuterie na LVT 1988, *Sklo a bižuterie*, 1988, roč. 24, č. 14, s. 1.

- of products, (8) in the field of clothing, the possibility of inclusion in the autumn/winter or spring/summer fashion seasons was also considered.
- 93 The exhibition was staged over an area of 10,000 sqm with a budget of CZK 4,800,000.
- 94 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1963, Jindřich SANTAR, Scénář Libereckých výstavních trhů 1963, April 1963, SOA Liberec, LVT fund, p. 44.
- 95 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1963, Závěry z jednání Vládní komise pro výstavnictví o výhledu LVT 64, 19. November 1963, SOA Liberec, LVT fund, p. 1.
- 96 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1963, Jindřich SANTAR, Scénář Libereckých výstavních trhů 1963, April 1963, p. 10.
- 97 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1965, Hodnocení Libereckých výstavních trhů 1964, SOA Liberec, LVT fund, p. 1.
- 98 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1965, Informační bulletin LVT 1965, published on 16. 7. 1965, p. 4.
- 99 <https://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1064001443-pekelně-se-soustred>, 26. 3. 2020
- 100 Jeden z nejlépejších návrhů, *Sklo a bižuterie*, 1966, No. 38, p. 1.
- 101 Kandidáti na medaile LVT, *Sklo a bižuterie*, 1966, No. 23, p. 1.
- 102 Titulní foto, *Sklo a bižuterie*, 1966, No. 28–29, p. 1.
- 103 Výstavní poohlédnutí, *Sklo a bižuterie*, 1966, No. 31, p. 2.
- 104 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1966, Jindřich SANTAR, Ideová koncepce Libereckých výstavních trhů v roce 1967, June 1966, p. 3.
- 105 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1966, Záznam z pracovního jednání ze dne 27. 9. 1966 – attachment to a letter to the Deputy Chairman of the District National Committee in Jablonec nad Nisou, 8. 10. 1966, p. 2.
- 106 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1965, Hodnocení Libereckých výstavních trhů 1976, document for discussions at the financial committee of the District National Committee in Liberec, 26. 10. 1967, p. 4.
- 107 Velké PROČ nad Jabloncem zůstává, *17. Pondělní poledník LVT Liberec Jablonec*, 31. 7. 1967, p. 1.
- 108 Opět o kousek dál, *Sklo a bižuterie*, 1967, No. 6, p. 3.
- 109 Srdečně Vás vítáme, *Sklo a bižuterie*, 1967, No. 28–29, p. 2.
- 110 Jediná, ale zasloužená, *Sklo a bižuterie*, 1967, No. 30–31, p. 1.
- 111 Andromeda na export, *Sklo a bižuterie*, 1970, No. 28, p. 1.
- 112 The theme of LVT was based on a journey around the towns of Czechoslovakia, the set was created by Otakar Binar and Karel Hubáček, and the exhibition opened to visitors on July 16.
- 113 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1970, Otakar BINAR, Karel HUBÁČEK, Libreto Liberec – LVT 1971, version from November 1970.
- 114 Úspěšná výstava bižuterních doplňků v podniku Bižuterie, *Sklo a bižuterie*, 1972, No. 17, p. 2.
- 115 Karel Hájek created the set for 1973 on the theme of "Festival of Youth – Festival of the Young". This theme was chosen in light of the forthcoming 10th anniversary of the World Youth and Student Festival for Peace and Friendship in Berlin.
- 116 State District Archive Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), 1973, Dr. Hájek, Úvodní scénář XVIII. Libereckých výstavních trhů 1973, version from November 1973, p. 18.
- 117 Bižuterie neměla prázdniny, *Sklo a bižuterie*, 1974, No. 15, p. 1.
- 118 Letošní Liberecké výstavní trhy..., *Sklo a bižuterie*, 1986, No. 16, p. 1.
- 119 Jablonecká bižuterie na LVT 1988, *Sklo a bižuterie*, 1988, No. 14, p. 1.
- 120 Brno 68 čeká první návštěvníky, *Sklo a bižuterie*, 1968, No. 16, p. 1.

- 120 zá, Brno 68 čeká první návštěvníky, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 16, s. 1.
- 121 Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, Karton 34, inv. č. 272, Scénář výstavy Brno 68, ze dne 1. října 1967.
- 122 zá, Brno 68 čeká první návštěvníky, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 16, s. 1.
- 123 Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 34, inv. č. 272, Brno 68, Kraje a města ČSSR (scénář), s. 29.
- 124 J.V., Bižuterie pro Brno 68, *Sklo a Bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 18–19, s. 2.
- 125 Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 51, inv. č. 392, Libreto III MVSZ 1972, s. 9.
- 126 Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 53, inv. č. 546, Recenze scénáře výstavní účasti a. s. Centrotex.
- 127 Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 37, inv. č. 2440, Libreto – XIX. MVSZ 1988, říjen 1987, s. 2.
- 128 zř, V květnu tradičně Brno, *Sklo a bižuterie*, 1982, roč. 18, č. 11, s. 1.
- 129 Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 51, inv. č. 390, Jarní akce 72 (úvodní scénář Mezinárodní veletrhu spotřebního zboží a prodejních výstav BRNO 72), s. 15.
- 130 Soutěž pro mladé módní tvůrce do 30 let z výrobních oborů a škol, organizovaná SSM, a to od lokálních kol po kola státní.
- 131 Družstvo umělecké výroby
- 132 Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 376, inv. č. 2440, 19. Mezinárodní veletrh spotřebního zboží Brno 1988 (scénář pro I. úsek), s. 2.
- 133 Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 376, inv. č. 2440, Libreto výstavní účasti a. s. Centrotex na 19. Mezinárodním veletrhu spotřebního zboží – Brno 1988, s. 1.
- 134 Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 376, inv. č. 2440, Expozice IPD, scénář, s. 7.
- 135 Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 376, inv. č. 2440, Expozice IPD, scénář, s. 11.
- 136 Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 51, inv. č. 390, Libreto – III. MVSZ – Zlaté medaile, s. 22.
- 137 Md, Zlato pro Preciosu, *Sklo a bižuterie*, 1979, roč. 15, č. 6, s. 1.
- 138 Úspěch k. p. Železnobrodské sklo, *Sklo a bižuterie*, 1982, roč. 18, č. 10, s. 1
- 139 zř, Náhrdelníky věnčené zlatem, *Sklo a bižuterie*, 1983, roč. 19, č. 21, s. 1.
- 140 jak, Úspěch v Brně, *Sklo a bižuterie*, 1984, roč. 20, č. 11, s. 2.
- 141 Dvě zlaté medaile..., *Sklo a bižuterie*, 1986, roč. 22, č. 10, s. 1.
- 142 zřal, Náhrdelníky ověřené výstavním zlatem, *Sklo a bižuterie*, 1986, roč. 22, č. 10, s. 3.
- 143 zř, Zlato pro amarouny, *Sklo a bižuterie*, 1989, roč. 25, č. 8, s. 1.
- 144 il, Sólo pro skleněnku, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 28, s. 1.
- 145 V pondělí minulý týden..., *Sklo a bižuterie*, 1969, roč. 5, č. 3, s. 1.
- 146 lš, Před očima, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 29, s. 1.
- 147 Síť prodejen se postupně rozšiřovala, v polovině osmdesátých let 20. století byly prodejny na několika místech v Praze, např. na Václavském náměstí, Staroměstském náměstí nebo v Mostecké ulici. Další tzv. patronátní prodejny byly v Jablonci nad Nisou, Karlových Varech,

- 121 Moravian Provincial Archive, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, box 34, inv. no. 272, Scénář výstavy Brno 68, 1 October 1967.
- 122 Brno 68 čeká první návštěvníky, *Sklo a bižuterie*, 1968, No. 16, p. 1.
- 123 Moravian Provincial Archive, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, box 34, inv. no. 272, Brno 68, Kraje a města ČSSR (scénář), p. 29.
- 124 Bižuterie pro Brno 68, *Sklo a Bižuterie*, 1968, No. 18–19, p. 2.
- 125 Moravian Provincial Archive, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, box 51, inv. no. 392, Libreto III MVSZ 1972, p. 9.
- 126 Moravian Provincial Archive, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, box 53, inv. no. 546, Recenze scénáře výstavní účasti a. s. Centrotex.
- 127 Moravian Provincial Archive, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, box 37, inv. no. 2440, Libreto – XiX. MVSZ 1988, October 1987, p. 2.
- 128 V květnu tradičně Brno, *Sklo a bižuterie*, 1982, No. 11, p. 1.
- 129 Moravian Provincial Archive, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, box 51, inv. no. 390, Jarní akce 72 /úvodní scénář Mezinárodní veletrhu spotřebního zboží a prodejních výstav BRNO 72/, p. 15.
- 130 A competition for young fashion designers under 30 years from production sectors and schools organised by SSM, from local to national rounds.
- 131 Družstvo umělecké výroby (Artistic Production Cooperative)
- 132 Moravian Provincial Archive, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, box 376, inv. no. 2440, 19. Mezinárodní veletrh spotřebního zboží Brno 1988 (scénář pro I. úsek), p. 2.
- 133 Moravian Provincial Archive, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, box 376, inv. no. 2440, Libreto výstavní účasti a. s. Centrotex na 19. Mezinárodním veletrhu spotřebního zboží – Brno 1988, p. 1.
- 134 Moravian Provincial Archive, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, box 376, inv. no. 2440, Expozice IPD, scénář, p. 7.
- 135 Moravian Provincial Archive, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, box 376, inv. no. 2440, Expozice IPD, scénář, p. 11.
- 136 Moravian Provincial Archive, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, box 51, inv. no. 390, Libreto – III. MVSZ – Zlaté medaile, p. 22.
- 137 Zlato pro Preciosu, *Sklo a bižuterie*, 1979, No. 6, p. 1.
- 138 Úspěch k. p. Železnobrodské sklo, *Sklo a bižuterie*, 1982, No. 10, p. 1
- 139 Náhrdelníky věnčené zlatem, *Sklo a bižuterie*, 1983, No. 21, p. 1.
- 140 Úspěch v Brně, *Sklo a bižuterie*, 1984, No. 11, p. 2.
- 141 Dvě zlaté medaile..., *Sklo a bižuterie*, 1986, No. 10, p. 1.
- 142 Náhrdelníky ověřené výstavním zlatem, *Sklo a bižuterie*, 1986, No. 10, p. 3.
- 143 Zlato pro amarony, *Sklo a bižuterie*, 1989, No. 8, p. 1.
- 144 Sólo pro skleněnku, *Sklo a bižuterie*, 1970, No. 28, p. 1.
- 145 V pondělí minulý týden..., *Sklo a bižuterie*, 1969, No. 3, p. 1.
- 146 Před očima, *Sklo a bižuterie*, 1970, No. 29, p. 1.
- 147 The network of shops gradually expanded and by the mid-1980s shops were located in several places in Prague, on Wenceslas Square, on Old Town Square, and in Mostecká Street. Other "company shops" were found in Jablonec nad Nisou, Karlovy Vary, České Budějovice, Olomouc, Brno, and Bratislava in Slovakia.

Českých Budějovicích, Olomouci, Brně a na Slovensku v Bratislavě.

- 148 Bižuterie na výstavy, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 42, s. 1.
- 149 SLÁMA, Josef. Bižuterní jaro v Praze, *Sklo a bižuterie*, 1976, roč. 12, č. 5, s. 1.
- 150 js, Bižuterie na sametu, *Sklo a bižuterie*, 1977, roč. 13, č. 10, s. 4.
- 151 STRÁNSKÝ, Bohuslav. Zdařilá výstava, *Sklo a bižuterie*, 1981, roč. 17, č. 18, s. 1.
- 152 chv, Jablonex v Praze, *Sklo a bižuterie*, 1975, roč. 11, č. 14, s. 3.
- 153 ich, Nejrozsáhlejší výstavní akce v historii československého sklářství, *Sklo a bižuterie*, 1984, roč. 20, č. 14, s. 1.

148 Bižuterie na výstavy, *Sklo a bižuterie*, 1970, No. 42, p. 1.

149 SLÁMA, Josef. Bižuterní jaro v Praze, *Sklo a bižuterie*, 1976, No. 5, p. 1.

150 Bižuterie na sametu, *Sklo a bižuterie*, 1977, No. 10, p. 4.

151 STRÁNSKÝ, Bohuslav. Zdařilá výstava, *Sklo a bižuterie*, 1981, No. 18, p. 1.

152 Jablonex v Praze, *Sklo a bižuterie*, 1975, No 14, p. 3.

153 Nejrozsáhlejší výstavní akce v historii československého sklářství, *Sklo a bižuterie*, 1984, No. 14, p. 1.

VÝSTAVY
JABLONECKÉ BIŽUTERIE
V ZAHRANIČÍ

Kateřina Hrušková

EXHIBITIONS OF
JABLONEC COSTUME JEWELLERY
ABROAD

Výstavy jablonecké bižuterie v zahraničí 1948–1989

Tak jako byl složitý návrat jablonecké bižuterie mezi státem respektované a podporované obory lehkého průmyslu, byla složitá i její cesta k zákazníkům v cizině a návrat mezi výstavní exponáty na zahraničních akcích. Tento typ představení v obchodní i prezentační rovině zajišťoval především Podnik zahraničního obchodu (PZO) Jablonex, který se účastnil veletrhů a výstav po celém světě. Velkou příležitostí k návratu dostala bižuterie díky zařazení do expozic v rámci světových výstav, konkrétně v roce 1958 v belgickém Bruselu a v roce 1967 v kanadském Montrealu. Vzhledem k poválečnému politickému vývoji a příslušnosti Československa k zemím pod vlivem Sovětského svazu se pro jabloneckou bižuterii stala nesmírně důležitou prezentace na výstavách a spotřebních veletrzích v Moskvě, Petrohradě a ve velkých městech dalších svazových zemí. Pro exportní expanzi bižuterie do SSSR měla zásadní vliv výstava Československé sklo, která se uskutečnila v Moskvě v roce 1959 a jejíž součástí byla též bižuterie. Snahy o navázání stabilních obchodních vztahů se Sovětským svazem probíhaly už od roku 1954, ale úspěšné nebyly zřejmě i z důvodu neochoty sovětské strany. Zlom nastal během zařazení bižuterie do Československé expozice v Moskvě, která přímo navazovala na úspěch tohoto oboru na Expo v Bruselu. Účast na této akci dojednal tehdejší

Výstava Československé sklo, pohled do expozice,
Moskva, SSSR, 1959, sbírka MSB
Czechoslovak Glass Exhibition, view of the exhibition,
Moscow, USSR, 1959, MSB collection

Exhibitions of Jablonec costume jewellery abroad 1948–1989

Just as it was hard to return Jablonec costume jewellery to state-respected and supported branches of light industry, so too was its journey to customers abroad and its return as exhibits at foreign events. This type of presentation was mainly arranged at a commercial and exhibition level by the Jablonex Foreign Trade Company (PZO), which attended trade fairs and exhibitions around the world. Costume jewellery was given a great opportunity to mark its return by being included in the exhibits at world fairs, specifically in Brussels, Belgium, in 1958, and in Montreal, Canada, in 1967. Post-war political developments and the affiliation of Czechoslovakia to those countries under the influence of the Soviet Union meant that presentations at exhibitions and consumer fairs in Moscow, St. Petersburg, and major cities in other federal states became extremely important to Jablonec costume jewellery. The Czechoslovak Glass exhibition, which took place in Moscow in 1959 and which also took in costume jewellery, had a major impact on expanding exports of costume jewellery to the USSR. Efforts to establish stable trade relations with the Soviet Union had been ongoing since 1954, but had probably failed in part due to the reluctance shown by the Soviets. The turning point came with the inclusion of costume jewellery at the

Náhrdelník, skleněné vinuté perle, broušené perle rokajl,
Železnobrodské sklo, 1959, soukromá sbírka, foto MSB, Aleš Kosina
Exponát z výstavy Československé sklo
Necklace, wound glass beads, cut glass beads, rocaille (seed beads),
Železnobrodské sklo, 1959, MSB collection, photo MSB, Aleš Kosina
Exhibit from Czechoslovak Glass Exhibition, Moscow, USSR, 1959

Dekorační metráž ze sekaných perliček a mačkaných perli využitá k prostorové instalaci, soukromá sbírka, foto MSB, Aleš Kosina

Exponáty z výstavy Československé sklo, Moskva, SSSR, 1959

Decoration, chop and pressed beads used in site-specific installation, private collection, photo MSB, Aleš Kosina

Exhibits from Czechoslovak Glass Exhibition, Moscow, USSR, 1959

ústřední ředitel Jablonexu Jan Krejsa, kterému se podařilo dostat se i bez pozvání na jednání vládní komise pro přípravu výstavy,¹ po kterém následovala první důležitá obchodní cesta a úspěšná kontraktační jednání s Raznoexportem. Samotná výstava měla značný ohlas. Československé publikum si ji mohlo prohlédnout během reinstalace v rámci Libereckých výstavních trhů v roce 1960 v prostoru Severočeského muzea v Liberci.

Reprezentativní výstavy v zahraničí

Mezi lety 1969–1970 proběhla v Miláně, Montrealu a Leningradě repríza „pohádkové“ expozice výstavy Jablonec 68. Pro kanadskou a sovětskou reprízu byla připojena část expozice z Jablonce 65. Část reinstalace byla nakonec využita i pro reprezentativní výstavu v Moskvě, uspořádanou k 25. výročí osvobození Československa Rudou armádou. Realizaci reinstalací zajišťovali zaměstnanci, kteří se organizačně a technicky podíleli na přípravě výstav na jabloneckém výstavišti, jmenovitě Jiří Dvořák, Ladislav Pekař, Karel Vašíček a Naděžda Másilková.² V listopadu 1968 byla výstava připravena k přesunu do italského Milána. Součástí exportované výstavy byla historická expozice a aranžmá pro vstupní halu. V Itálii byla výstava realizována ve spolupráci československého Ministerstva kultury, oborového ředitelství PJB, jabloneckého Muzea skla a bižuterie a města Milána. Instalace proběhla v lednu. Samotná výstava trvala měsíc.³

Výstava Člověk a jeho svět, Josef Synek pracuje na modelu scény

„Pohádka o obrech“, sbírka MSB

Man and His World Exhibition, Josef Synek working on a model of the

“Fairy Tale of Giants” scene, MSB collection

Czechoslovak exhibition in Moscow, directly following on from the success of the sector at Expo in Brussels. Participation at the event was arranged by the then central director of Jablonex, Jan Krejsa, who managed to attend a meeting of the government committee for the preparation of the exhibition without actually having been invited¹, after which came the first important business trip and successful contract negotiations with Raznoexport. The exhibition itself was well received. The Czechoslovak public was then given the chance of seeing it, with reinstallation in the North Bohemian Museum as part of the Liberec Exhibition Fairs in 1960.

Representative exhibitions abroad

A rerun of the “fairy-tale” exhibit from the Jablonec 68 exhibition took place in Milan, Montreal, and Leningrad in 1969 and 1970. Some of the exhibits from Jablonec 65 were also added to the Canadian and Soviet reruns. And some of the reinstallation was eventually used for a representative exhibition in Moscow, organised to mark the 25th anniversary of the liberation of Czechoslovakia by the Red Army. The reinstallations were handled by employees who had taken part, organisationally and technically, in the preparation of exhibitions at the Jablonec Exhibition Grounds, namely Jiří Dvořák, Ladislav Pekař, Karel Vašíček, and Naděžda Másilková.² In November 1968, the exhibition was ready to move to Milan, Italy. The exported exhibition

Výstava Člověk a jeho svět, pavilon Cominco, kde byla instalována

„pohádková“ expozice, Montreal, Kanada, 1969, sbírka MSB

Man and His World Exhibition, Montreal, Canada, 1969, Cominco Pavilion,

“fairy tale” exhibition installation, MSB collection

Další reprízy se „pohádková“ expozice dočkala v roce 1969, a to v kanadském Montrealu. Uskutečnila se v prostorách výstaviště Expo 68, kde byla organizována rozsáhlá mezinárodní výstava Člověk a jeho svět. Z důvodů velké výstavní plochy byla expozice Jablonec 68 spojena s expozicí Jablonec 65. Umístěna byla do prostor kanadského stánku ve velké hale Cominco. Expozice

Výstava Člověk a jeho svět, reinstalace Vožniakových ikon, Montreal, Kanada, 1969, sbírka MSB

Man and His World Exhibition, reinstallation of Vožniak's Icons, Montreal, Canada, 1969, MSB collection

se oproti původnímu jabloneckému konceptu dělila na „procházku dějinami jablonecké bižuterie“, vytvořenou ve spolupráci s jabloneckým muzeem, a na instalaci v duchu klasických pohádek z první a druhé jablonecké výstavy.

V tisku byla tato druhá montrealská výstava nazývaná jako „syn Expa“ a stala se skutečným pokračováním velkého úspěchu československé expozice. Slavnostní zahájení proběhlo 12. června 1969 a návštěvníci si ji mohli prohlédnout v následujících třech měsících. Byla vnímána jako velká šance pro jablonecké bižuterní výrobky na kanadském trhu. Bižuterii měl skutečně kdo obdivovat. Montrealským výstavištěm prošlo denně na 10 tisíc návštěvníků.⁴

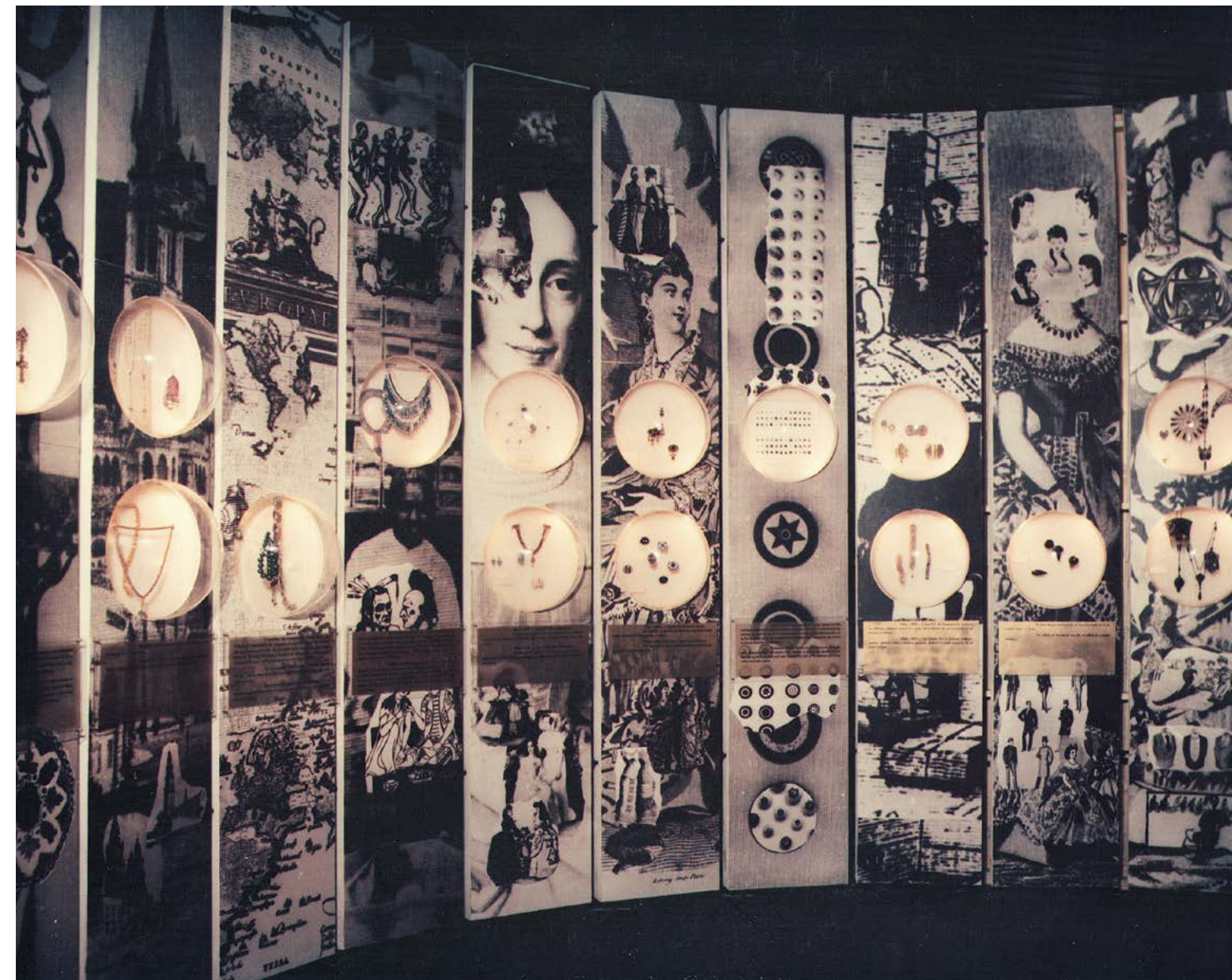
encompassed a historical exhibition and an installation in the lobby. The exhibition in Italy was organised in collaboration with the Czechoslovak Ministry of Culture, the PJB branch directorate, the Museum of Glass and Jewellery in Jablonec, and the city of Milan. It was installed in January and the exhibition itself lasted a month.³

Výstava Člověk a jeho svět, Scéna „O zářící perle“, sbírka MSB

Man and His World Exhibition, Scene "About the Shining Pearl", MSB collection

Another rerun of the “fairy-tale” exhibition was organised in Montreal, Canada, in 1969. It took place within the exhibition grounds of Expo 68, where an extensive international exhibition entitled Man and his World was being held. Given the large exhibition space, the Jablonec 68 exposition was combined with that of Jablonec 65 and was placed within the Canadian stand in the large Cominco hall. In contrast to the original Jablonec concept, the exhibition was divided into “A walk through the history of Jablonec costume jewellery”, an exhibition created in collaboration with the Jablonec museum, and an installation in the spirit of classic fairy tales from the first and second Jablonec exhibitions.

Výstava Člověk a jeho svět, Expozice Procházka dějinami jablonecké bižuterie, prezentující exponáty Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, 1969, sbírka MSB
Man and His World Exhibition, "A walk through the history of Jablonec jewellery" exhibition, presenting exhibits from the Museum of Glass and Jewellery, 1968, MSB collection

Výstava Člověk a jeho svět, Scéna „O Felince“, sbírka MSB
Man and His World Exhibition, Scene "About Felinka", MSB collection

Za necelé tři měsíce od otevření uvítal pavilon miliontého návštěvníka, kterým byl Američan Arthur Freedom.

Výstava Člověk a jeho svět, Scéna „Dvě Marjánky“, sbírka MSB
Man and His World Exhibition, Scene "The Two Marias", MSB collection

Po této velmi úspěšné výstavě byla v Montrealu v červnu roku 1970 otevřena výstava další, opět v rámci cyklu Člověk a jeho svět a realizovaná prostřednictvím Art Centra.⁵ Československý pavilon mj. předložil sklářskou a bižuterní výrobu i uměleckou produkci.

Poslední repríza Jablonce 68, i když v upravené a v určitých ohledech ještě více rozšířené podobě, se uskutečnila v Leningradu, dnešním Petrohradu. Výstava byla umístěna na Vasilevském ostrově v areálu výstaviště Vsesvazové obchodní komory. Tzv. pohádkový svět z Jablonce, jak se putovní instalaci začalo přezdívat, byl v Leningradu k vidění od března roku 1970, instalace probíhala od začátku února. Leningradská verze výstavy se skládala z dvanácti pohádkových obrazů z expozic Jablonec 65 a Jablonec 68. Každá z reinstalací byla odlišná, ta leningradská mohla využít zkušenosti z předchozích expozic. I z politických důvodů musela být tou nejlepší verzí. K dispozici byla větší výstavní plocha, která poskytla více prostoru pro návštěvníky.

This second Montreal exhibition was termed "the son of Expo" in the press and became the true continuation of the great success enjoyed by the Czechoslovak exhibition. The grand opening took place on 12 June 1969 and visitors were able to see it for the next three months. It was seen as being a great opportunity for Jablonec costume jewellery products on the Canadian market. And plenty of people certainly turned up to admire the costume jewellery, with some ten thousand visitors passing through the Montreal Exhibition Grounds every day.⁴ Less than three months after opening, the pavilion welcomed its one-millionth visitor, the American Arthur Freedom.

Výstava Člověk a jeho svět, Voliéra s ptáky, sbírka MSB
Man and His World Exhibition, Aviary with birds, MSB collection

This highly successful exhibition was followed by another exhibition in Montreal, in June 1970, again within the Man and His World cycle and organised through the Art Center.⁵ Among other, the Czechoslovak pavilion presented glass and costume jewellery production, as well as artistic production.

The final rerun of Jablonec 68, although in a modified and in some respects even broader format, took place in Leningrad, what is now St. Petersburg. The exhibition was located on Vasilevsky Island, within the exhibition grounds

Výstava Člověk a jeho svět, Instalace v akváriu, sbírka MSB
 Man and His World Exhibition, Installation in an aquarium, MSB collection

V úvodu expozice dominovala rozměrná mapa světa ukazující všechny země, kam je jablonecká bižuterie vyvážena. Důraz byl také kladen na to, aby bižuterie, zastoupena 6 tisíci exponáty, měla v jednotlivých expozicích hlavní roli. Nechyběly scény z pohádek *O Popelce*, *O Obrech*, *Dvě Marjánky*, *O volavce a želvě*, *O létajících princeznách* nebo *O Félince*.⁶ Zařazeny byly i zcela nové scény, pohádka *O mořské žince* autorské dvojice Santar–Beneda, prezentující zejména umělé květiny z Centrofloru, které doplňovala instalace s živými rybkami. V expozicích poletovali exotičtí ptáci Astrildové a Amadini, stejně jako ryby dovezené z Jižní Ameriky a Austrálie. Péče o živé tvory byla náročná z důvodu zákazu nočního vyhřívání pavilonu, řada opeřenců uhynula. Přeživší rybky a ptáci byly po skončení akce darovány leningradským pionýrům.

Výstavu doplňovala efektně realizovaná módní přehlídka, probíhající každých 15 minut. Modelky v černých overalech předváděly bižuterii na molu za stěnou s otvory. Během prvního týdne výstavu navštívilo 135 tisíc návštěvníků.⁷ Někteří z nich museli na vstup čekat až šest hodin. Výstavě předcházela intenzivní propagační kampaň s tiskovými konferencemi. Připraven byl doplňkový prodej bižuterie v nedalekém butiku Jablonexu.

of the All-Union Chamber of Commerce. The so-called "fairy-tale world from Jablonec", as the traveling installation was nicknamed, was put on display in Leningrad in March 1970, with installation ongoing since the beginning of February. The Leningrad version of the exhibition consisted of twelve fairy-tale pictures from the Jablonec 65 and Jablonec 68 exhibitions. Each of the reinstallations was different, the Leningrad version having the advantage of being able to use the experience of previous exhibitions. It also had to be the best, for political reasons, and the exhibition area was larger, providing more space for visitors. The introduction to the exhibition was dominated by a large map of the world showing all the countries to which Jablonec costume jewellery was being exported. Emphasis was also placed on ensuring that costume jewellery, represented by six thousand exhibits, played a major role in the individual exhibitions. There were also scenes from the fairy tales "Cinderella", "The Giants", "The Two Marys", "The Heron and the Turtle", "The Flying Princesses", and "Félinka".⁶ Also included were completely new scenes, and the fairy tale "About a Mermaid" by the duo Santar – Beneda, which presented mainly artificial flowers from Centroflor, complemented by an installation of live fish. Exotic waxbills and amadinas flew around the exhibitions, while fish imported from South America and Australia swam there. Caring for living creatures was difficult due to the ban on heating the pavilion at night, and many of the birds died. The fish and birds that did survive, however, were donated to the Leningrad Pioneers after the event.

Výstava Pohádkový svět z Jablonce byla instalována v pavilonu v rámci výstaviště Vsesvazové obchodní komory na Vasilevském ostrově, Leningrad, SSSR, 1970, sbírka MSB
 "Fairy-tale World from Jablonec" Exhibition installed in a pavilion as part of the exhibition centre of the All-Union Chamber of Commerce on Vasilyevsky Island, Leningrad, USSR, 1970, MSB collection

Výstava Pohádkový svět z Jablonce, módní přehlídka, Leningrad, SSSR, 1970, sbírka MSB
 "Fairy-tale World from Jablonec" Exhibition, fashion show, Leningrad, USSR, 1970, MSB collection

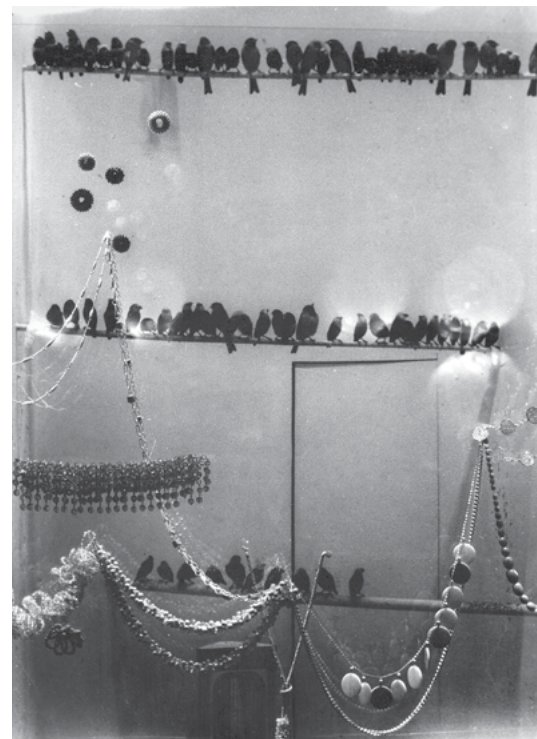
Extrémně velký zájem zákazníků vyústil ve zbudování další prodejny a také v další opakované expedice vagónu bižuterních výrobků z Jablonce. Výstava trvala jen do dubna roku 1970⁸, přesto ji zhlédlo 340 tisíc diváků. Část exponátů byla po skončení výstavy převezena na výstavu Československo 1970, která se konala v Moskvě.

Výstava Pohádkový svět z Jablonce, instalace,
Leningrad, SSSR, 1970, sbírka MSB
"Fairy-tale World from Jablonec" Exhibition, installation,
Leningrad, USSR, 1970, MSB collection

Pořádání výstav bižuterie bylo také součástí oslav historických, politicky exponovaných výročí. Ideálním příkladem byla výstava k příležitosti oslav 25. výročí osvobození Československa Rudou armádou s názvem Československo 1970. Zahájena byla v Moskvě 12. května 1970 a probíhala v areálu Výstaviště úspěchů národního hospodářství na ploše 21 000 m². Rozsah expozic byl pětikrát větší než v Montrealu.

The exhibition was complemented by an impressively-staged fashion show that took place every 15 minutes. Models in black overalls showed off the costume jewellery on the catwalk on the other side of a wall with holes. The exhibition was seen by 135,000 visitors⁷ during the first week, some of them even having to wait six hours to get in, the exhibition having been preceded by an intensive promotional campaign and press conferences. Costume jew-

Výstava Pohádkový svět z Jablonce, voliéra s ptáky,
Leningrad, SSSR, 1970, sbírka MSB
"Fairy-tale World from Jablonec" Exhibition, aviary with birds,
Leningrad, USSR, 1970, MSB collection

ellery was also put on sale in a nearby Jablonex boutique. The huge interest shown by customers, however, resulted in the construction of another store and in another wagon of costume jewellery products being dispatched from Jablonce. The exhibition lasted only until April 1970⁹, but was nevertheless seen by 340,000 visitors. At the end of the exhibition, some of the exhibits were transferred to the Czechoslovakia 1970 exhibition in Moscow.

Výstava Československo 1970, prostranství před vstupem, Moskva, SSSR, 1970,
dobová fotografie, Glassrevue, 1970, roč. 24, č. 10, s. 303
Czechoslovakia 1970 Exhibition, foreground, Moscow, USSR, 1970,
period photography, Glassrevue, 1970, vol. 24, no. 10, p. 303

Výstava prezentovala československé podniky včetně PZO Jablonex. Bižuterie byla navíc zastoupena jak v expozici Jablonexu, která čítala 300 exponátů, tak v expozici Móda, kde doplňovala 100 modelů ÚBOKu. Zahájení proběhlo 5. května a jednalo se o dosud největší a svou koncepcí první takovou přehlídku československého průmyslu od vzniku politického svazku se SSSR.⁹ Pro jablonecké bižuterní podniky se stala výzvou i závazkem. Podle dochovaných novinových zpráv probíhala příprava exponátů ve velmi krátkém termínu. Finální výběr exponátů se konal ve druhé polovině dubna roku 1970. Železnobrodské sklo (ŽBS) vytvořilo 70 bižuterních exponátů, jednalo se o výrobky z nové kolekce pro rok 1970.¹⁰ Exponáty byly převáženy v 70 vagoncích a 70 kamionech.¹¹ Železniční dopravu zajišťovaly speciální vlakové soupravy na trase Praha–Moskva, vedle exponátů bylo po železnici přepravováno také výstavní vybavení. Na výstavě se podniky prezentovaly unikátními výrobky a zařízeními, např. liberecký Elitex zde představil bezvřetenový doprředací stroj, Tesla Pardubice pak samočinný počítač Tesla 200. Stavostroje z Nového Města nad Metují prezentovaly v expozici na volné ploše kolový buldozer. Také podniky Jablonecké bižuterie chtěly předvést to nejlepší. Výstavu organizoval n. p. Výstavnictví. Na zajištění výstavy se podílelo 15 architektů a konstruktérů, 30 dokumentaristů a 30 výtvarníků z celého Československa. Do realizace výstavy bylo zapojeno až tisíc pracovníků.

V roce 1985 se v Moskvě konala výstava Československo 1985. Koncern Jablonecká bižuterie byl prezentován v rámci samostatné expozice obsahující 300 vzorů. Jednalo se o průřez sortimentem novinek pro rok 1986. Expozici

Organising costume jewellery exhibitions was also part and parcel of celebrating historical, politically-focused anniversaries. One perfect example of this was Czechoslovakia 1970, an exhibition in celebration of the 25th anniversary of the liberation of Czechoslovakia by the Red Army, organised in Moscow and opened on 12 May 1970 at the Exhibition Centre for National Economic Achievements over an area of 21,000 sqm. The exhibition was five times larger than in Montreal.

The exhibition presented the work of Czechoslovak companies, including PZO Jablonex. Moreover, costume jewellery was seen at both the Jablonex exhibition, which numbered 300 exhibits, and at the Fashion exhibition, where it complemented 100 models from ÚBOK (Institute of Home and Clothing Culture). It opened on May 5 and was to that time the largest and, in terms of its conception, the first such show of Czechoslovak industry since the establishment of a political alliance with the USSR.⁹ This became a challenge and a commitment for Jablonex costume jewellery companies at the same time. According to surviving newspaper reports, preparation of the exhibits took place within a very short space of time, with the final selection being made in the second half of April 1970. Železnobrodské sklo (ŽBS) created 70 costume jewellery exhibits, products from its new collection for 1970.¹⁰ The exhibits were transported in seventy wagons and seventy trucks.¹¹ Rail transport was provided by a special train along the Prague – Moscow line and in addition to the exhibits, exhibition equipment was also transported by rail. The companies at the exhibition presented some unique products and equipment; Elitex from Liberec, for example, presented an open-end spinning machine and Tesla Pardubice introduced an automatic Tesla 200 computer. Stavostroje from Nové Město nad Metují, meanwhile, presented a wheeled bulldozer outdoors. Jablonex costume jewellery companies also wanted to showcase their best. The exhibition was organised by the Výstavnictví national enterprise, with 15 architects and designers, 30 documentarians, and 30 artists from all over Czechoslovakia taking part in organising the exhibition and up to a thousand workers involved in its execution.

The Czechoslovakia 1985 exhibition was staged in Moscow in 1985. The Jablonecká bižuterie Concern was presented in Moscow as part of a separate exhibition containing 300 samples. This was a cross-section of the range of new products for 1986 and the exhibits included light fittings and freely-arranged costume jewellery and artificial flowers on black velvet panels, creating the effect of a colonnade. One of the panels was decorated with imitation white lilac, as a symbol of the liberation of the Czechoslovak Socialist Republic by the Soviet army. Costume jewellery also featured in the exhibition of clothing, inspired by the four seasons. There were 250 pieces of costume jewellery, costume-jewellery handbags, and flowers for clothing. Costume jewellery was also naturally included in ÚBOK's fashion shows, while the exhibition was complemented by a demonstration of production processes.¹²

tvořila svítidla, volně aranžovaná bižuterie a umělé květiny na černých same-tových panelech, které dělaly efekt sloupořadí. Jeden z panelů zdobily imitace bílého šeríku jako symbolu osvobození ČSSR sovětskou armádou. Bižuterie byla i součástí expozice oděvních modelů, kterou inspirovala čtyři roční období. Jednalo se o 250 kusů bižuterie, bižuterně zpracovaných kabelek a oděvních květin. Bižuterie se samozřejmě stala součástí módních přehlídek ÚBOKu, přičemž výstavu doplňovalo předvádění výrobních postupů.¹²

Na konci roku 1987 se v Moskvě konala výstava československé bižuterie a módních doplňků s názvem S československou bižuterií po celý rok, kterou připravoval Jablonex s koncernovými podniky a sovětskými partnery k výročí 15 let navázání spolupráce se Všesvazovým domem módního odívání.¹³ Výstava byla zahájena počátkem prosince. Scénář připravil Libor Chvalina z PZO Jablonex. Součástí expozice byly úspěšné a oceněné výrobky z výstavy Jablonex 87.¹⁴

Mezinárodní světové výstavy Expo

Bižuterie v roli exponátu výrazně zazářila na výstavách Expo, a to hned dvakrát. Poprvé to bylo v roce 1958 na Světové výstavě v Bruselu. Součástí expozice Jeden den v Československu byla i část nazvaná Vкус, vytvořená podle koncepce Antonína Kybala, kam byla vedle textilií a krajek, doplňků z kůže a drahých kamenů zařazena i bižuterie.¹⁵ Československé výrobky se staly součástí prodejního sortimentu v obchodním domě Innovation. Zákazníci si již týden před zahájením Expa mohli zakoupit textilní a sklářské výrobky a také bižuterii¹⁶, která byla společně s dlouhohrajícími deskami mezi prvním vyprodaným zbožím.¹⁷ Bižuterie se, jako už mnohokrát později, stala suvenýrovým a propagačním předmětem vedle tak ikonických produktů jako granátové šperky, sklo, keramika, porcelán a dřevěné hračky.¹⁸ Ukázky této suvenýrové bižuterie v podobě náhrdelníků, náramků či broží, které bylo možné použít samostatně i jako soupravy, jsou ve sbírkách jabloneckého muzea. Pro výrobu byly použity luxusní tombakové komponenty a mačkané skleněné kameny s motivy asymetrické pěticípé hvězdy nebo klečící postavy s motivem globu na pozadí. Ve sbírce Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou se dochovaly vzorky v řadě variací.

Světová výstava v Montrealu se konala v termínu 21. dubna – 27. října 1967. Československý pavilon se těšil velkému zájmu a s návštěvností 8 milionů lidí se stal pátou nejvíce navštěvovanou expozicí. Komisařem československé expozice byl Miroslav Galuška. Československý pavilon byl umístěn na ostrově Notre Dame na břehu řeky sv. Vavřince. Podle Václava Jasanského, jednoho ze scénáristů výstavy, měl pavilon „představit republiku jako zemi, kde jsou v rovnováze hodnoty materiální a kulturní, jako zemi socialistickou, kde cílem je harmonický rozvoj člověka“.¹⁹

At the end of 1987, an exhibition of Czechoslovak costume jewellery and fashion accessories entitled “The whole year with Czechoslovak costume jewellery” was held in Moscow, prepared by Jablonex with companies from the concern and Soviet partners to mark the 15th anniversary of establishing cooperation with the All-Union House of Fashion Clothing.¹³ The exhibition opened in early December and the set was prepared by Libor Chvalina from PZO Jablonex. Exhibits included successful products from the Jablonex 87 exhibition, and those that had won awards.¹⁴

Expo International World Fairs

Costume jewellery shone brightly as an exhibit at Expo fairs, twice in fact. The first time was at the World Fair in Brussels in 1958. The “One Day in Czechoslovakia” exhibit featured a section called Taste, created in line with a concept by Antonín Kybal, where textiles and lace, accessories made of leather and precious stones were joined by costume jewellery.¹⁵ Czechoslovak products also went on sale at the Innovation department store, with customers able to buy textiles, glass products, and costume jewellery a week before the start of Expo.¹⁶ Together with long-play records, costume jewellery was among the first sold-out.¹⁷ As was the case many times thereafter, costume jewellery was a souvenir and promotional item, alongside such iconic products as garnet jewellery, glass, ceramics, porcelain, and wooden toys.¹⁸ Examples of such souvenir jewellery – necklaces, bracelets, or brooches, which could be used separately or in sets – can be found in the collections of the Jablonex museum. Luxury tombac components and pressed glass stones with the motif of an asymmetrical five-pointed star or a kneeling figure with the motif of a globe in the background were used in production. Examples of several variations are preserved in the collection of the Museum of Glass and Jewellery in Jablonex nad Nisou.

The World Fair in Montreal took place from 21 April to 27 October 1967. Great interest was shown in the Czechoslovak pavilion, and with an attendance of 8 million people was the fifth highest-visited exhibit. Miroslav Galuška was appointed commissioner of the Czechoslovak exhibit and the Czechoslovak pavilion was located on the island of Notre Dame, on the banks of St. Lawrence River. According to Václav Jasanský, one of the designers of the exhibition, the pavilion was to “present the Republic as a country where material and cultural values are in balance, as a socialist country where the harmonious development of man is the goal”.¹⁹

The Montreal Expo was a real challenge for costume jewellery companies, one for which they prepared very well. In January 1966, the PJB branch directorate announced an internal art competition to come up with new, representative

Kolekce suvenýrové bižuterie pro Expo Brusel 58, skleněné kameny, galvanicky pokovený tombak, Jablonecká bižuterie, Jablonex nad Nisou, 1957–1958, sbírka MSB, ev. č. BK03304, BK03305, foto MSB, Aleš Kosina

Collection of souvenir jewellery for Expo 58, glass chatons and muggles, galvanized tombac, Jablonecká bižuterie, Jablonex nad Nisou, 1957–1958, MSB collection, inv. No. BK03304, BK03305, photo MSB, Aleš Kosina

Brož, suvenýrová bižuterie pro Expo Brusel 58, skleněné kameny, galvanicky pokovený tombak, Jablonecká bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1957–1958, sbírka MSB, ev. č. BK03304, foto MSB, Aleš Kosina
 Brooch, souvenir jewellery for Expo 58, glass chatons and muggles, galvanized tombac, Jablonecká bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1957–1958, MSB collection, inv. No. BK03304, photo MSB, Aleš Kosina

Pro bižuterní podniky bylo Expo v Montrealu skutečnou výzvou a velmi dobře se na něj připravovaly. V lednu 1966 vyhlásilo oborové ředitelství PJB vnitrooborovou výtvarnou soutěž, ze které měly vzejít nové reprezentativní návrhy. Byla organizována do dvou částí podle sezón jaro–léto, s uzávěrkou posledního února, a podzim–zima, s uzávěrkou 31. srpna 1966. Soutěžit bylo možné ve dvou kategoriích – komponenty a finální výrobky. U kategorie finálních výrobků byly přijímány pouze rozpracované návrhy, které musely být odevzdány minimálně ve třech variantách. Podmínkou byla průmyslová výrobitelnost. V prvním kole soutěžilo 135 návrhů z oboru skleněné bižuterie a 97 z oboru kovové bižuterie. Výběr exponátů provedla odborná komise pro šperk a bižuterii, jejímž předsedou byl Stanislav Libenský a členy Jan Nušíl, Pavel Krbálek, Josef Soukup a Antonín Kybal, ten zároveň v Montrealu řešil část expozice Inspirace, zaměřenou na textilní tvorbu. Komise posuzovala zhruba 450 bižuterních návrhů, vybráno bylo 50. Nejvíce vybraných vzorků pocházelo od Jaroslava Kodejše a Jiřího Urbana z ŽBS.²⁰ V článku uveřejněném 28. května 1966 v oborovém periodiku *Sklo a bižuterie* je zmíněno vyjádření Libenského požadavku na vysokou uměleckou kvalitu dalších návrhů, jež by měla setřít rozdíl mezi šperkem a bižuterií, což ale zástupci bižuterního průmyslu odmítali. Další kolo proběhlo v polovině září téhož roku. V rámci expozice bylo plánováno vystavit 60 exponátů, které měly být pro výstavní účely zhotoveny v několika kopiích. Výstavní kolekce obsahovala 25 bižuterních prací z podniku Bižuterie²¹, a to výhradně původní a zcela nové vzory, např. soupravu *Vesmír* nebo soupravy *Achát* a *Romance* Helmuta Johna. Druhá jmenovaná zazářila na LVT 68 a Jablonci 68.²² Johnova tvorba zaujala v Montrealu zplnomocněného velvyslance dánského království, který v polovině února 1968 navštívil sídlo Jablonexu v Jablonci nad Nisou, kde na Johnovy vzorky vzpomínal. Výrazným materiálem v expozici byla krajka, nejen zpracovaná Antonínem Kýbalem, ale rovněž prezentovaná v podobě bižuterie, jako byly soupravy zhotovené technikou vamberecké krajky s broušenými perličkami. Bižuterie doplňovala padesát modelů ÚBOKu v části Móda, dále fungovala coby součást módních přehlídek a jako ukázka bižuterní tvorby samotné.²³ Expozici doplňovalo 800 fantazijních umělých květin zdobených voskovými a broušenými perličkami z podniku Centroflor.

Prezentace vybraných vzorků pro výstavu Expo Montreal 67, 1967, dobová fotografie, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 19

Presentation of selected samples for the 1967 International and Universal Exposition (Expo 67), Montreal, period photography, *Sklo a bižuterie*, 1967, vol. 3, no. 19

designs. This was organised into two parts – spring-summer, with the deadline coming on the last day of February, and autumn-winter, with the deadline on 31 August 1966. There were two categories to compete in – components and finished products. As far as finished products were concerned, only designs that were a work-in-progress were accepted, and at least three versions had to be submitted. The condition was that they could be industrially manufactured. 135 designs from the field of glass costume jewellery and 97 from the field of metal costume jewellery came up against each other in the first round. The choice of exhibits was then made by an expert committee for jewellery and costume jewellery, chaired by Stanislav Libenský and including Jan Nušíl, Pavel Krbálek, Josef Soukup, and Antonín Kybal, who was also involved with a part of the Inspiration exhibit in Montreal (focusing on textile creation). The committee looked at around 450 costume jewellery designs, with 50 eventually being selected. The highest number of samples selected came from Jaroslav Kodejš and Jiří Urban from ŽBS.²⁰ An article published in the specialised periodical *Sklo a bižuterie* (Glass and Costume Jewellery) on 28 May 1966 mentions Libenský's demand for the high artistic quality of other designs, to erase the difference between jewellery and costume jewellery, something that was rejected by representatives of the costume jewellery industry. The next round took place in mid-September of the same year. The plan was to exhibit 60 exhibits at the exhibition, with several copies of these to be made for exhibition purposes. The exhibition collection contained 25 works of costume jewellery from the Bižuterie enterprise²¹, exclusively original and completely new designs. For example, the Space set or the Agate and Romance sets by Helmut John. The latter also shone at LVT 68 and Jablonec 68.²² John's work captured the attention of the ambassador of the Kingdom of Denmark in Montreal, who visited the Jablonex headquarters in Jablonec nad Nisou in mid-February 1968, where he remembered John's pieces. One distinctive material used in the exhibit was lace, processed by Antonín Kybal and presented in the form of costume jewellery, such as sets made using the Vamberek lace technique with cut seed beads. The costume jewellery complemented fifty ÚBOK models in the Fashion section and featured as a part of fashion shows and as an example of costume jewellery itself.²³ The exhibition was

Límcový náhrdelník, Jarmila Hlavová, perličky z čirého skla se stříbrným průtahem, tamburovaná výšivka na organtýnu, satén, Železnobrodské sklo, Železný Brod, 1966, sbírka MSB, ev. č. B07198, foto MSB, Aleš Kosina
 Collar Necklace, Jarmila Hlavová, clear glass beads with silver drawstring, tamboured embroidery on organdy, satin, Železnobrodské sklo, Železný Brod, 1966, MSB collection, inv. No. B07198, photo MSB, Aleš Kosina

Dále bylo 105 návrhů využito pro prodejní kolekci, která obsahovala stříbrné šperky ze závodu 2 podniku Bižuterie. Jednalo se o 900 závěsů s acháty a 50 broží a závěsů s acháty právě podle návrhu Helmuta Johna. Každý šperk byl originál, tato informace se nacházela uvnitř šperkové krabičky.²⁴ Zhotoveno bylo zboží v celkové hodnotě 216 000 korun.

Československou expozici zdobila i kolekce 800 kusů fantazijních květin z podniku Centroflor, Dolní Poustevna, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1967, roč. 3, č. 16

The Czechoslovak exposition was decorated with a collection of 800 fantasy flowers by Centroflor, Dolní Poustevna, period photography, Sklo a bižuterie, 1967, vol. 3, no. 16

S exponáty na Expo se mohli seznámit také zaměstnanci PJB a veřejnost. Na sklonku léta roku 1966 uspořádalo v prostorách budovy ředitelství obchodního oddělení Jablonexu výstavu bižuterie, jež byla vybrána v prvním kole soutěže pro maloobchod v pavilonu Expo. Výstava se jmenovala GARANT 67

complemented by 800 fantastical artificial flowers decorated with waxed and cut seed beads made by the Centroflor enterprise.

105 designs were also used in the sales collection, encompassing silver jewellery from the Bižuterie enterprise's Factory 2. There were 900 pendants

Souprava Vesmír – náhrdelník, náušnice a brož, obecný kov, skleněné kuličky, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1967, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1967, roč. 3, č. 23
 Vyzorováno pro Expo Montreal 67

Universe Set – Necklace, Earrings and Brooch, base metal, glass beads, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1967, period photography, Sklo a bižuterie, 1967, vol. 3, no. 23
 Designed for Expo 67, Montreal

with agates and 50 brooches and pendants with agates, made in line with the designs of Helmut John. Each piece of jewellery was original, a fact stated inside the jewellery box.²⁴ Goods having a total value of 216,000 koruna were made.

a obsahovala vzorky ze sortimentu skleněné i kovové bižuterie.²⁵ Bižuterii si vedle představitelů jabloneckých bižuterních podniků prohlédl též náměstek ministryně průmyslu a obchodu Jaroslav Martilík. Dne 18. října 1966 byla zahájena další výstava, tentokrát vzorků z druhého kola vnitropodnikové soutěže. Byla uspořádána ve Snack-baru jabloneckého výstaviště.

Souprava Achát – náhrdelník a brož, Helmut John, stříbro, achát, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1967, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1967, roč. 3, č. 28–29
Vyzorováno pro Expo Montreal 67, prezentováno dále na výstavách LVT 67 a Jablonec 68
Agate Set – Necklace and Brooch, Helmut John, silver, agate, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1967, period photography, Sklo a bižuterie, 1967, vol. 3, no. 28–29
Designed for Expo 67, Montreal, further presented at LVT 67 and Jablonec 68 exhibitions

V souvislosti s Expo 67 vyhlásilo oborové ředitelství s podniky kupónovou soutěž MY a EXPO 67. Po deset týdnů soutěžící na soutěžní archy nalepovali známky a odpovídali na tematické otázky. Na konci byly archy slosovány. O speciální ceny mohli soutěžit jen ti, kteří zodpověděli i soutěžní

PJB employees and the public also had the chance to see the exhibits shown at Expo, with the headquarters of the Jablonex sales department organising an exhibition of the costume jewellery selected in the first round of the competition for retail at the Expo pavilion on its premises at the end of the summer of 1966. The exhibition was called GARANT 67 and contained

Náhrdelník, Marie Lubasová, perle a náramky z plastické hmoty, silonový vlasec, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1967, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1967, roč. 3, č. 28–29
Vyzorováno pro Expo Montreal 67
Necklace, Marie Lubasová, beads and bangles made of plastic, nylon thread, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1967, period photography, Sklo a bižuterie, 1967, vol. 3, no. 28
Designed for Expo 67, Montreal

samples from the glass and metal costume jewellery range.²⁵ Representatives of Jablonec costume jewellery companies were joined by Deputy Minister of Industry and Trade Jaroslav Martilík in viewing the costume jewellery. Another exhibition opened on 18 October 1966, this time with samples

otázky.²⁶ Mezi cenami byly výrobky podniků PJB, luxusní bižuterie nebo dekorační ovoce.

Expozice pro Světovou výstavu Expo 1970 v japonské Ósace se začala připravovat v roce 1969. Je zcela pochopitelné, že cílem bylo zopakovat velký úspěch z kanadského Montrealu. Již počátkem roku 1969 bylo schváleno vládní komisí, že základním prvkem v československé expozici bude sklo. Mezi autory plastik byli zařazeni i výtvarníci působící pod hlavičkou ŽBS. Součástí sortimentu pro prodej se stala též svítidla z broušených perli z produkce podniku Preciosa.²⁷ Přípravu kolekcí samozřejmě sledovala tuzemská média. Na konci roku 1969 byly v podnicích jablonecké bižuterie vytvořeny krátké filmy věnované přípravě výstavní kolekce. Podnik Bižuterie zde prezentovaly tzv. briliantky, šatony v kotlicích, v tomto případě přímo našité na šatech.

Z natáčení reportáže v podniku Bižuterie, Jablonec nad Nisou, modelka prezentuje šaty zdobené výšivkou ze skleněných kamenů, které byly určeny pro Expo Ósaka 70, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1969, roč. 5, č. 41, s. 2
Extract from the filming of a report at Bižuterie, the model presents a dress decorated with cut glass chatons embroidery, designed for Expo 70, Osaka, period photography, Sklo a bižuterie, 1969, vol. 5, no. 41, p. 2

Aktivity PZO Jablonex – veletrhy, výstavy, módní přehlídky

Bižuterie je komoditou, jejíž odbyt je spojen především s exportem. V srpnu roku 1948 byla v Praze založena Československá akciová společnost pro vývoz skla, která měla od 1. července 1949 pobočku v Jablonci nad Nisou. Ta

from the second round of the in-house competition. This was staged in the Snack-Bar of the Jablonec Exhibition Grounds.

It was in connection with Expo 67 that the branch directorate announced the MY and EXPO 67 coupon competition among its companies. For ten weeks, entrants pasted stamps on to competition sheets and answered thematic questions. At the end, sheets were picked out at random. Only those who had also answered the competition questions were eligible to compete for special prizes.²⁶ Products made by PJB companies, luxury costume jewellery, and decorative fruit were all among the prizes.

Preparation of the exposition for the Expo 1970 World Fair in Osaka, Japan, began in 1969. It is perfectly understandable that the goal was to repeat the great success achieved in Montreal, Canada. So, at the beginning of 1969, it was approved by the government commission that glass would be the basic element of the Czechoslovak exhibition. Creators of sculptures were joined by artists working under the auspices of ŽBS. Luminaires made of cut beads from the Preciosa company also became part of the range on sale.²⁷ The media at home also kept its eye on the preparation of the collections and short films dedicated to the preparation of the exhibition collection were made at Jablonec costume jewellery companies at the end of 1969. The Bižuterie enterprise, meanwhile, presented what were known as diamonds, chatons in settings, in this case directly sewn on to clothing.

The activities of PZO Jablonex – fairs, exhibitions, fashion shows

Costume jewellery is a commodity whose sales are mainly reliant on exports. In August 1948, the Czechoslovak Joint-stock Company for the Export of Glass was founded in Prague, opening a branch in Jablonec nad Nisou on 1 July 1949. It was in charge of the activities of the remaining nationalised export houses, numbering approximately 200 before the war. At the time of the nationalisation process, however, that number was down to 46. Then, in 1952, Decree No. 296/1953 Ú. I. transformed the Czechoslovak Joint-stock Company for the Export of Glass into the Foreign Trade Enterprise (PZO). Jablonex acquired the assets of the remaining export companies and from the very outset handled the export of products from the costume jewellery industry and the presentation of that industry abroad, as well as at international events in the Czech Republic. In addition to attending trade fairs and regular exhibitions, it also arranged or organised a wide range of one-off or occasional activities, sometimes in collaboration with Brno Trade Fairs and Exhibitions (BVV) or the Rapid advertising agency, which was responsible for promoting imports and exports.²⁸ It arranged exports to the whole world for the individual companies within Průmysl jablonecké bižuterie (Jablonec

měla na starost činnost zbývajících znárodněných exportních domů, kterých bylo před válkou přibližně 200, v době znárodnovacího procesu se uvádělo číslo 46. V roce 1952 byla ustavena československá akciová společnost pro vývoz jabloneckého zboží Jablonex a vyhláškou č. 296/1953 Ú. l. přeměněna na Podnik zahraničního obchodu (PZO). Jablonex získal majetkové podstaty zbývajících exportních firem a od samotného počátku své existence zajišťoval export výrobků bižuterního průmyslu a prezentaci tohoto oboru v zahraničí, ale také na mezinárodních akcích v tuzemsku. Vedle účasti na veletrzích a pravidelných výstavách zajišťoval nebo organizoval širokou škálu jednorázových nebo občasných aktivit, a to i v součinnosti s Brněnskými veletrhy a výstavami (BVV) nebo s reklamní agenturou Rapid, která měla na starost podporu dovozu a vývozu.²⁸ Pro jednotlivé podniky Průmyslu jablonecké bižuterie zajišťoval export do celého světa a stal se tak přirozenou součástí nového znárodněného uspořádání zdejšího bižuterního průmyslu, kam spadala od šedesátých let také výroba umělých květin. Na druhou stranu přinášel podnikům zpětnou vazbu o vývoji bižuterie v zahraničí a umožňoval čerpat inspiraci v designu či nových materiálech. Přispělo k tomu i oborové periodikum *Konjunkturní zpravodaj*, později *Módní zpravodaj Jablonexu*. Vedle účasti na veletrzích v rámci samostatných nebo národních expozic byl Jablonex zapojen do výstav prezentujících Československo, dále pořádal módní přehlídky nebo výstavy na obchodních odděleních velvyslanectví či ve spolupráci s obchodními domy. Zároveň jezdili zaměstnanci na veletrhy i v roli zpravodajů. Samozřejmostí byla organizace kontrakčních výstav. Počet akcí se postupně rozšiřoval. Mezi lety 1949–1969 jich zorganizoval více než 600.²⁹ Na konci sedmdesátých let se bižuterní podniky takto účastnily až třiceti zahraničních akcí ročně.³⁰ Např. v roce 1978 čekala jabloneckou

Módní přehlídka v hotelu Duomo, Milán, Itálie, 1966, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1966, roč. 2, č. 8
Fashion show at the Duomo Hotel, Milan, Italy, 1966, period photography, Sklo a bižuterie, 1966, vol. 2, no. 8

Costume Jewellery Industry – PJB), and thus became a natural part of the new nationalised set-up of the local costume jewellery industry, which was expanded to include the production of artificial flowers in the 1960s. It also gave companies feedback on the development of costume jewellery abroad and made it possible to draw inspiration in terms of designs or new materials. This process was also helped along by business periodical *Konjunkturní zpravodaj*, and later *Módní zpravodaj Jablonexu* fashion news. In addition to attending trade fairs as part of individual or national expositions, Jablonex was also involved in exhibitions that presented Czechoslovakia itself and organised fashion shows or exhibitions in the trade departments of embassies or in cooperation with department stores. At the same time, employees travelled to trade fairs as reporters. It goes without saying that contracting exhibitions were organised too. The number of events gradually grew and between 1949 and 1969 it organised more than 600.²⁹ So by the end of the 1970s, costume jewellery companies were attending up to thirty events abroad a year.³⁰ In 1978, for example, Jablonex costume jewellery could look forward to a contracting exhibition in Lviv, attendance at Bijorhca in Paris, the February trade fair in Frankfurt, and then the spring trade fair in Leipzig, while the main presentation event in May was the Czechoslovak consumer goods exhibition in Moscow. Jablonex also prepared an exhibition in Kiev in June, this time in cooperation with Centrotex. The most important domestic event was the International Consumer Goods Fair in Brno.

Módní přehlídka na obchodním oddělení československého velvyslanectví v Paříži, bižuterie doplňovala oděvy modelového domu REX, na fotografii manekýny v modelech pro Brigitte Bardot, Paříž, Francie, 1966, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1966, roč. 2, č. 28–29
Fashion show at the sales department of the Czechoslovak Embassy in Paris, fashion jewellery adorned the clothes of the REX model house. The photograph shows models wearing designs for Brigitte Bardot, Paris, France, 1966, period photography, Sklo a bižuterie, 1966, vol. 2, no. 28–29

bižuterii kontrakční výstava ve Lvově, účast na pařížské Bijorhce, únorový veletrh ve Frankfurtu, následně jarní veletrh v Lipsku a hlavní prezentační akcí byla v květnu účast na Československé výstavě spotřebního zboží v Moskvě. V červnu Jablonex ve spolupráci s Centrotexem připravoval výstavu v Kyjevě. Z tuzemských akcí byl tou nejvýznamnější Mezinárodní veletrh spotřebního zboží v Brně.

Pravidelně byly pořádány přehlídky nových kolekcí bižuterie v Paříži pro francouzské novináře, a to ve spolupráci se zahraničními obchodními domy a obchodními partnery. Vznikla tak svým způsobem tradice, kdy se modely známých oděvních značek a jablonecké bižuterie pravidelně předváděly od roku 1962. V roce 1969 byli pozváni módní návrháři z Francie a celé Evropy do českého sídla Jablonexu při příležitosti oslav „pomyslného“ výročí 20 let existence Jablonexu, jehož činnosti předcházely v letech 1949–1952 provoz pobočky Skloexportu. Účastníky setkání čekal týdenní program, během něhož se mohli seznámit s produkcí přímo v jednotlivých výrobních podnicích a jejich závodech. Součástí programu byla návštěva jabloneckého muzea a přehlídka ÚBOKu Praha.

Přehlídka PZO Jablonex při příležitosti oslav 750. výročí založení Berlína, Berlín, Německo, 1987, archiv Hany Hubené
Jablonex foreign trade company Fashion Show, 750th anniversary of the founding of Berlin, Berlin, Germany, 1987, Hana Hubená archive

Shows of new costume jewellery collections were regularly staged in Paris for French journalists in cooperation with foreign department stores and business partners. It became something of a tradition, with models created by well-known clothing brands and Jablonex costume jewellery regularly on show from 1962 onwards. Then, in 1969, fashion designers from France and throughout Europe were invited to the Czech headquarters of Jablonex to mark the occasion of Jablonex' "notional" 20th anniversary (its work had been done by a branch of Skloexport between 1949 and 1952). Those attending the gathering were treated to a week-long programme, during which they were able to learn about production at the individual production companies at their plants themselves. The programme also included a visit to the Jablonex museum and a show of ÚBOK Prague.

Společenská akce v rámci oslav 750. výročí založení Berlína, uprostřed modelka Hana Hubená ve společnosti zpěváka Karla Gotta, Berlín, Německo, 1987, archiv Hany Hubené
Party during celebrations of the 750th anniversary of the founding of Berlin, Hana Hubená (model) and Karel Gott (singer), centre, Berlin, Germany, 1987, Hana Hubená archive

PZO Jablonex also took part in the organisation of international costume jewellery exhibitions in Jablonex nad Nisou, ensuring the attendance of foreign exhibitors.³¹ In addition to such major events, there was also the need to increase the popularity of costume jewellery production within what might be termed "immediate business interests". To this end a chain of shops or stalls was employed in department stores, where small exhibitions

Organizačně se PZO Jablonex podílel na mezinárodních výstavách bižuterie v Jablonci nad Nisou, zajišťoval účast zahraničních vystavovatelů.³¹ Vedle těchto velkých akcí bylo potřeba pozvednout oblibu bižuterní produkce také v rámci tzv. bezprostředních obchodních zájmů. K tomu se využívala síť prodejen nebo stánků v rámci obchodních domů, kde byly pravidelně pořádány malé výstavy s doprovodným programem, nejčastěji v podobě módních přehlídek a velmi atraktivního předvádění výroby, které zajišťovaly zaměstnankyně a zaměstnanci vzorkoven. Pro návštěvníky a potenciální zákazníky se předváděly konkrétní techniky, zejména výroba bižuterie z perli a perliček, vinutí perli nebo foukání a malování vánočních ozdob. Pravidelně zástupci Jablonexu jezdili na průzkum trhů. Během jednání představili potenciálním odběratelům nové typy zboží. Mohlo se jednat o cílenou nabídku konkrétnímu oboru, např. obuvnímu průmyslu. Součástí těchto aktivit bylo pořádání kontrakčních výstav různého rozsahu a příprava propagačních tiskovin a předmětů nebo hmotných dáreků.³²

Bižuterie na zahraničních veletrzích

PZO Jablonex se pravidelně účastnil veletrhů v Budapešti, Damašku, Izmiru, Lipsku, Plovdivu, Poznani, Soluni nebo Záhřebu.³³ Od roku 1966 se jabloncká bižuterie také pravidelně objevovala na Mezinárodním salonu bižuterie v Paříži, později nazývaném Bijorhca. Nechyběl ani milánský veletrh CHIBI. Veletržní prezentace lze v zásadě dělit na dva typy. V prvním případě měl PZO Jablonex stánek v rámci národní československé expozice. Příkladem je zastoupení na mezinárodním veletrhu v Budapešti v roce 1966, kterého se účastnili vystavovatelé z 37 zemí. Jablonex měl stánek v rámci Československé expozice o velikosti 33 m² a prezentoval bižuterii i umělé květiny. Součástí vystavené kolekce byly oceněné vzory z výstavy Jablonex 65. Opakovaně se Jablonex jezdil představovat do Vídně. Právě prezentaci na vídeňském podzimním veletrhu byla věnována mimořádná pozornost a měla vždy originální nápaditou scénu. V úspěšném roce 1970 to byla rozkvetlá louka z chrp, kopretin a vlčích máků z podniku Centroflor. Souprava navržená Libuší Hlubučkovou ze závodu 6 ŽBS tehdy získala zlatou medaili a stala se jediným oceněným produktem z ČSSR.³⁴ Souprava byla následně předložena v rámci expozice Jablonex 71.

Marta Zelničková předvádí výrobu náhrdelníků na veletrhu v Singapuru, 1984, archiv Marty Zelničkové

Marta Zelničková demonstrates necklace production at a trade fair in Singapore, Marta Zelničková archive

ing exhibitions of various sizes and the preparation of printed promotional materials and items or gifts.³²

Costume jewellery at fairs abroad

PZO Jablonex regularly attended trade fairs in Damascus, Thessaloniki, Plovdiv, Izmir, Zagreb, Poznan, Leipzig, and Budapest.³³ From 1966 onwards, Jablonex costume jewellery also regularly attended the International Costume Jewellery Salon in Paris, later renamed Bijorhca, and the CHIBI trade fair in Milan. Trade fair presentations can essentially be divided into two types. In the first case, PZO Jablonex had a stand within the Czechoslovak national exposition. One example of this is its involvement in an international fair in Budapest in 1966, which was attended by exhibitors from 37 countries. Jablonex had a stand measuring some 33 sqm as part of the Czechoslovak exposition, presenting costume jewellery and artificial flowers. The collection on view included award-winning designs from the Jablonex 65 exhibition. Jablonex also regularly ventured to Vienna to present its wares and its presentation at the Vienna Autumn Fair received particular attention, always having an original and imaginative set-up. In the successful year of 1970, it showed a flowering meadow of cornflowers, daisies and poppies from the Centroflor enterprise. The set, designed by Libuše Hlubučková from the 6 ŽBS plant, won a gold medal, the only product from the Czechoslovak Socialist Republic to win an award.³⁴ The set was subsequently presented as part of the Jablonex 71 exposition.

with an accompanying programme were regularly held, most often in the form of fashion shows and very attractive demonstrations of production, provided by employees from the showrooms. They came to demonstrate specific techniques to visitors and potential customers alike, in particular the production of costume jewellery using beads and seed beads, lamp-worked beads, or the blowing and painting of Christmas ornaments. Representatives of Jablonex also regularly travelled elsewhere to carry out "market research". They would then introduce new types of goods to potential customers at meetings. This might even have focused on a range targeted at a specific field, such as the footwear industry. Such activities also involved the organisation of contract-

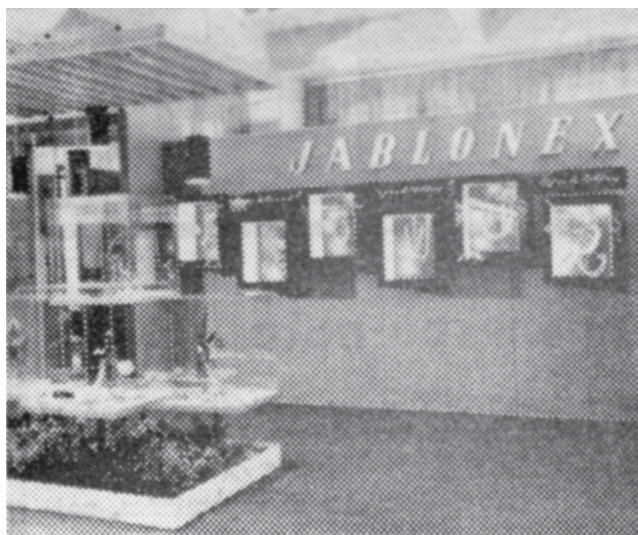
Náhrdelník, eloxovaný hliník, Bižuterie, Jablonex nad Nisou, 1965, soukromá sbírka, foto MSB, Aleš Kosina

Exponát prezentovaný na veletrhu v Budapešti, 1965

Necklace, anodized aluminium, Bižuterie, Jablonex nad Nisou, 1965, private collection, photo MSB, Aleš Kosina

Exhibit presented at the Hungarian Trade Exhibition, 1965

Druhou pravidelnou událostí byl veletrh v Lipsku. Expozice Jablonexu byla obvykle umístěna v obchodním domě Speck's Hof, stejně jako v roce 1971. Pro tehdejší expozici se již počátkem roku vybralo 100 exponátů, z této kolekce byla vybrána souprava z podniku Bižuterie pro veletržní soutěž o zlatou medaili. V roce 1989 připravil pro Lipský veletrh Jablonex prezentaci o rozloze 4 000 m².

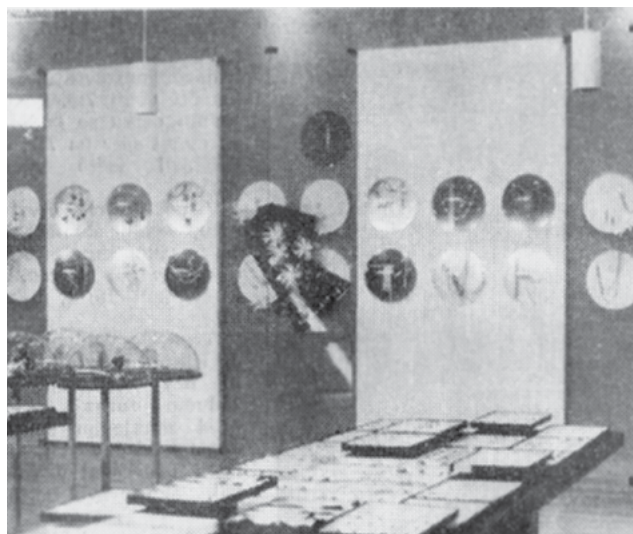
Expozice PZO Jablonex na veletrhu v Lipsku, Německo, 1968,
dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1969, roč. 5, č. 23
Jablonex Exhibition at the Leipzig Trade Fair, Germany, 1968,
period photography, Sklo a bižuterie, 1969, vol. 5, no. 23

Na veletrhu v Záhřebu získala jablonecká bižuterie medaili v roce 1976. V expozici Jablonexu byly oceněny výrobky podniku Bižuterie zlatou medailí, konkrétně souprava vzorkařů Bubnová-Šíkola a dále tři večerní luxusní soupravy od autorských dvojic Roubíček-Šíkola, Pitro-Patka a Štich-Šíkola.³⁵

V roce 1967 byla jablonecká bižuterie prezentována ve švýcarském Curychu na veletrhu Montres et bijoux. Část expozice byla koncipována společně s výrobky podniku Chronotechna. Následující rok byla expozice jablonecké bižuterie vytvořena podle libreta Vývoj módní bižuterie a na její přípravě se podílel i architekt Karel Pelant, spojený mj. s mezinárodními výstavami bižuterie. Pro tvorbu scény byly využity některé prvky z Jablonce 65 a historické exponáty zapůjčené z Muzea skla a bižuterie v Jablonci.³⁶ Využity byly též živé ukázky výrobních postupů. Nákladná expozice propagující značku Bijoux de Bohême

The second regular event was the trade fair in Leipzig. The Jablonex exposition was usually placed in the Speck's Hof department store, as in 1971. One hundred exhibits were chosen for the exposition at the beginning of the year, with a set from the Bižuterie enterprise selected from this collection for the gold medal trade fair competition. In 1989, Jablonex prepared a presentation for the Leipzig Trade Fair that covered 4,000 sqm.

Jablonec jewellery won a medal at the fair in Zagreb in 1976. Products from the Jablonex exposition made by the Bižuterie enterprise, namely a set

Kontrakční výstava ve Vilnius, LSSR, 1971,
dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1971, roč. 7, č. 12
Contract exhibition, Vilnius, LSSR, 1971, period photography,
Sklo a bižuterie, 1971, vol. 7, no. 12

created by designers Bubnová – Šíkola and three evening luxury sets from creative duos Roubíček – Šíkola, Pitro – Patka, and Štich – Šíkola, were awarded a gold medal.³⁵

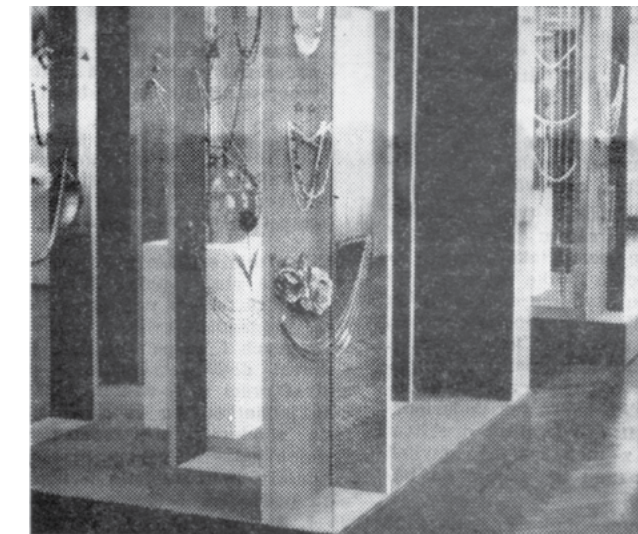
Jablonec costume jewellery was also presented in Zurich, Switzerland, at the Montres et bijoux trade fair in 1967. Part of the exposition was designed to use the products of the Chronotechna company. The following year, the Jablonex costume jewellery exposition was based on The Development of Costume Jewellery, with architect Karel Pelant taking part in its preparation (Pelant already had links to international costume jewellery exhibitions).

Miss Libanon a Miss Universe 1971 Georgina Risk na prodejní výstavě
PZO Jablonex v obchodním domě Spinney's centre v Bejrútu, Libanon, 1972,
dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1973, roč. 8, č. 1
Georgina Rizk (Miss Lebanon and Miss Universe 1971) at the Jablonex sales
exhibition at Spinney's centre department store in Beirut, Lebanon, 1972,
period photography, Sklo a bižuterie, 1973, vol. 8, no. 1

byla realizována PZO Jablonex a spolu s největším švýcarským odběratelem jablonecké bižuterie³⁷ D. Guttmann A. G. Zürich.

Mimo Evropu se v roce 1966 Jablonex účastnil veletrhu Kenya Hommes Exhibitions, který se konal v hlavním městě Keni Nairobi. Expozice získala první cenu za celkové provedení.³⁸ Partnerství Jablonexu s obchodními domy umožňovalo organizovat prodejní akce i v dalších afrických zemích. Koncem roku 1972 byla uspořádána prodejní propagační akce v Bejrútu. Jednalo se o jednu z mnoha propagačních akcí v Libanonu, jehož trh se stal velkým odběratelem jabloneckého zboží. Výstava na ploše 119 m² trvala deset dní. Novou destinací se stal počátkem roku 1971 Kuvajť, kde se Jablonex představil v rámci Československé národní výstavy. Expozice obsahovala průřez sortimentem včetně večerních kabelek.³⁹ Na podzim roku 1986 v termínu 30. listopadu – 15. prosince probíhal 1. mezinárodní veletrh ve Spojených arabských emirátech v Abú Dhabí, zaměřený na spotřební zboží. Veletrhu se zúčastnili vystavovatelé z dvaceti zemí. Československo tehdy zastupovalo celkem deset odborů zahraničního obchodu, mezi nimi nechyběl Jablonex. V rámci strategie získávání nových trhů se 25. května 1976 otevřela výstava československé bižuterie v Tatarské autonomní SSR, v hlavním městě Kazani.

Kontrakční výstava v Kazani, Tatarská autonomní sovětská republika, 1976,
dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1976, roč. 12, č. 13
Contract exhibition in Kazan, Tatar Autonomous Soviet Socialist Republic, 1976,
period photography, Sklo a bižuterie, 1976, vol. 12, no. 13

Some elements from Jablonex 65 and historical exhibits borrowed from the Museum of Glass and Jewellery in Jablonex were used to create the set.³⁶ There were also live demonstrations of production processes. The costly exposition to promote the Bijoux de Bohême brand was executed by PZO Jablonex in collaboration with the largest Swiss customer of Jablonex costume jewellery³⁷, D. Guttmann A. G. Zürich.

Outside Europe, Jablonex attended the 1966 Kenya Homes Exhibitions in the Kenyan capital of Nairobi. The exhibition won first prize for its overall execution.³⁸ Jablonex' partnership with department stores also made it possible to organise sales events in other African countries. A promotional event was held in Beirut at the end of 1972, one of many promotional events in Lebanon, whose market had become a major buyer of Jablonex goods. The exhibition, covering an area of 119 sqm, lasted ten days. Kuwait was a new destination at the beginning of 1971, Jablonex presenting itself there at the Czechoslovak National Exhibition. The exposition contained a cross-section of the range and included evening handbags.³⁹ The first international trade fair in Abu Dhabi, United Arab Emirates, took place in the autumn of 1986, from November 30 to December 15, and focused on consumer goods. The fair was attended by exhibitors from twenty countries and Czechoslovakia was represented by a total of ten sectors of foreign trade, Jablonex among them.

Výstava byla umístěna ve dvou sálech Domu sovětské armády a zahájena za přítomnosti generálního ředitele Jablonexu Miloše Lity, generálního ředitele PJB Adolfa Hollase a ředitelů jednotlivých podniků výjma Centrofloru. Expozice prezentovala běžnou i luxusní expozici, umělé květiny a vánoční ozdoby. Doprovodné módní přehlídky byly organizovány ve spolupráci s moskevským Všesvazovým domem modelů.⁴⁰ Módní přehlídky a rozmanité propagační akce byly však organizovány často i na Kubě.⁴¹

Módní přehlídka na 1. mezinárodním veletrhu v Abú Dhabí, Spojené arabské emiráty, 1985, archiv Hany Hubené
Jablonex Fashion show at the 1st Abu Dhabi International Fair, United Arab Emirates, 1985, Hana Hubená archive

Kontrakční výstavy a další prezentační akce v zahraničí

Sovětský svaz patřil k čelným odběratelům bižuterie, byl významným zákazníkem pro sortiment skleněných knoflíků nebo luxusního sortimentu s tamburovanou perličkovou výšivkou. I proto byla jakákoliv prezentace v SSSR, a zvláště v Moskvě, důležitá a kvalitně připravovaná. Jednání i výstavy se mohly týkat pouze konkrétní skupiny produktů. Např. roku 1969 v termínu 24. září – 8. října se Jablonex účastnil Světové výstavy obuvi v Moskvě⁴², kde prezentoval obuvnickou bižuterii a další doplňky z bižuterní produkce. Galantní komponenty jablonecké výroby také zdobily zde vystavenou obuv československých výrobců. Československá expozice byla umístěna ve čtvrtém pavilonu v Sokolnících. Jablonecké výrobky tady byly konfrontovány s expozicemi výrobců z Finska, Indie, Itálie, Japonska, Jugoslávie, USA, Východního

As part of the strategy of gaining new markets, an exhibition of Czechoslovak costume jewellery opened on 25 May 1976 in the Tatar Autonomous Soviet Socialist Republic, in the capital Kazan. The exhibition was located in two halls of the House of the Soviet Army and opened in the presence of the General Director of Jablonex Miloš Litera, the General Director of PJB Adolf Hollas, and the directors of individual companies, apart from Centroflor. The exhibition presented standard and luxury exhibits, artificial flowers, and Christmas ornaments. Accompanying fashion shows were organised in co-operation with Moscow's All-Union House of Models.⁴⁰ Fashion shows and various promotional events were often organised in Cuba as well.⁴¹

Veletržní budovy, Abú Dhabí, Spojené arabské emiráty, 1985, archiv Hany Hubené
Fair Building, Abu Dhabi, United Arab Emirates, 1985, Hana Hubená archive

Contracting exhibitions and other presentation events abroad

The Soviet Union was one of the leading buyers of costume jewellery and was a major customer for a range of glass buttons or a luxury range with spiro-chenille seed-bead stitching. That is one reason why any presentation in the USSR, and especially in Moscow, was important and well prepared. Meetings and exhibitions were only able to concern a specific group of products. In 1969, for example, from September 24 to October 8, Jablonex attended the World Footwear Exhibition in Moscow⁴², where it presented shoe costume jewellery and other accessories from costume jewellery production. Haberdashery components from Jablonex production also adorned the footwear of the Czechoslovak manufacturers on display here. The Czechoslovak exposition was located in the fourth pavilion in the

Německa a samozřejmě Sovětského svazu. V Moskvě byly rovněž realizovány malé kontrakční výstavy. Kolekce se vybíraly v součinnosti se sovětskou delegací a výstavní koncepce se obvykle ladila do posledního detailu. Od jednání v kancelářích a zasedacích místnostech v letech předcházejících se v letech šedesátých posunula kontrakční jednání k promyšleným instalacím. Výstava připravená v červenci roku 1966 ke kontrakčním jednáním

Kontrakční výstava v Moskvě, SSSR, 1966, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1966, roč. 2, č. 30
Contract exhibition in Moscow, USSR, 1966, period photography, Sklo a bižuterie, 1966, vol. 2, no. 30

na rok 1967 vznikla ve spolupráci s BVV a architektem brněnských veletrhů Exnerem, který navrhl působivou expozici pracující s kontrastem železa a ušlechtilé krásy bižuterie. Prezentováno zde bylo 5 tisíc vzorků. Kontrakční výstavy byly realizovány s moskevskou patronátní prodejnou Vlasta, ale také v součinnosti s československým zastupitelstvím a sovětským podnikem zahraničního obchodu Novoexport. Kontrakční jednání byla mj. organizována v prostoru československé ambasády. Tyto akce byly obvykle doprovázeny módními přehlídkami, na jejichž organizaci spolupracoval Jablonex s moskevským módním salonem Moskvička nebo se Všesvazovým domem módy, který se také podílel na přípravě kontrakčních výstav stejně jako domy v Kyjevě, Leningradu, Minsku, Rize a Taškentu, pokud se kontrakční výstavy konaly tam. Na základě této spolupráce byla nabídka upravována podle požadavků sovětské strany.

Sokolniki District. Jablonex products were confronted with the exhibits of producers from Finland, India, Italy, Japan, Yugoslavia, the USA, East Germany and, of course, the Soviet Union. Small contracting exhibitions were also held in Moscow. The collections were selected in collaboration with a Soviet delegation, and the exhibition concept was usually fine-tuned to the minutest of details. From meetings in offices and meeting rooms in the years before, contract meetings shifted to thought-out installations in the 1960s.

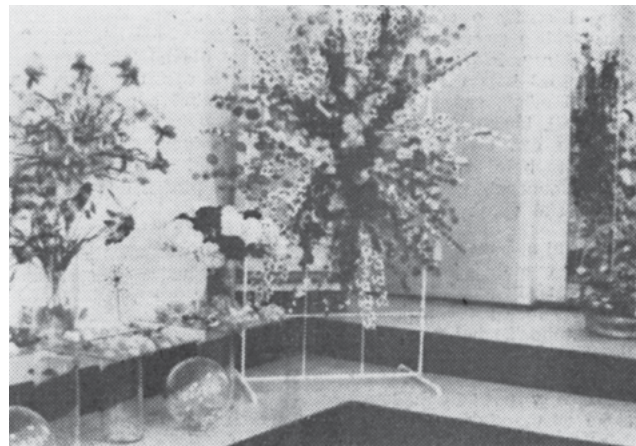

Brož, skleněné kameny, skleněné voskované perle, obecný kov, Bižuterie, Jablonex nad Nisou, 1968, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1968, roč. 4, č. 18–19
Vzor navržený pro prodej v obchodní domě Vlasta, Moskva, SSSR
Brooch, cut glass beads, waxed glass beads, galvanized base metal, Bižuterie, Jablonex nad Nisou, 1968, period photography, Sklo a bižuterie, 1968, vol. 4, no. 18–19
Pattern designed for sale in the Vlasta department store, Moscow, USSR

An exhibition prepared for contract negotiations for 1967 in July 1966 was created in collaboration with BVV and the architect of the Brno trade fairs, Exner, who designed an impressive exhibition working with the contrast of iron and the refined beauty of costume jewellery. Five thousand samples were put on show there. Contracting exhibitions were held with the Vlasta department store in Moscow, and in cooperation with the Czechoslovak embassy and

V květnu roku 1971 taková výstava dorazila do litevského Vilnius, kde byla čtrnáct dní vystavena v hotelu Žirmūnų. Kolekce prezentovala všechny podniky PJB. Scénu výstavy navrhl architekt Hora, jehož cílem bylo připravit přehlednou expozici.⁴³ Toto kontrakční jednání se týkalo celého sovětského trhu a dorazili na něj zástupci všech svazových zemí. Smlouvy se uzavíraly na následující rok 1972. Jednání probíhala mezi Jablonexem a Novoexportem. V dalším roce se kontrakční jednání přesunula do běloruského Minsku, kde bylo prezentováno 16 tisíc vzorů, z nichž většina vznikla ve spolupráci se Všesvazovým domem modelů v Moskvě⁴⁴, mj. i ve spolupráci s módním návrhářem Vjačeslavem Zajcevem. Přestože první realizace podle Zajcevových návrhů vznikly již v roce 1972, k sériové výrobě došlo až na přelomu let 1974 a 1975. Počátkem roku 1975 se také konaly módní přehlídky s touto bižuterií. O spolupráci mezi Jablonexem, Všesvazovým domem modelů a Slavou Zajcevem byl sovětskými filmaři natočen propagační film, který měl pražskou premiéru na jaře roku 1975.⁴⁵ V dubnu roku 1971 se v Moskvě konala výstava knoflíků, která byla uspořádána na základě poptávky sovětských módních tvůrců.⁴⁶ Výstava měla mezinárodní charakter. Sovětské producenty doplnila i československá produkce. Prezentována byla především značka Elegant a tím pádem výrobky závodu 2 podniku Skleněná bižuterie ze Smržovky, jehož výrobky odebíral právě SSSR. Objem prezentovaného zboží na kontrakčních výstavách pro Sovětský svaz byl skutečně vysoký. Na výstavě v Moskvě v roce 1982, jež byla vedle bižuterie zaměřená též na knoflíky, skleněné kameny a umělé květiny, bylo představeno 15 tisíc vzorů. V roce 1985 se velké kontrakční jednání konalo v lotyšské Rize.

Jedním z velmi prestižních propagačních počínů byla akce pořádaná během mezinárodního filmového festivalu v Cannes s názvem Festival du Cristal de Bohême. Akce se konala v letech 1964–1968. Jednalo se o výstavu spojující sklo a bižuterii, která se konala v sále hotelu Martinez. O návrh interiéru výstavy se postaral František Cubr, který se rovněž podílel na československém pavilonu v Bruselu.⁴⁷ Na těchto akcích vznikaly mediálně dobře využitelné fotografie slavných hereček s jabloneckou bižuterií a českým sklem⁴⁸. Propagace tak měla k dispozici fotografie např. s Claudií Cardinale, Carroll Baker nebo československou hvězdou Olgou Schoberovou. Zaměstnanci sklářských a bižuterních podniků měli možnost tyto okamžiky sdílet třeba skrze stránky čtrnáctideníku *Sklo a bižuterie*. V roce 1968 navštívila prezentační expozici PZO Jablonex francouzská herečka Catherine Deneuve. Konkrétně tato akce v Cannes byla zahrnuta do připomenutí 20 let existence Jablonexu. Pro úplnost je potřeba zmínit, že podobný podnik byl uskutečněn i v Československu, a to během XIV. mezinárodního filmového festivalu v Karlových Varech v roce 1964. Výstava byla zrealizována v reprezentativních přízemních prostorách Grandhotelu Pupp agenturou Rapid. V salonku pro prezentaci podniků Jablonex nebo Skloexport vznikaly fotografie s francouzskými herečkami jako Brigitte Bardot, Lisa Gastoni, Anne Vernon a Simone Renant nebo Daisy Granades z Kuby. Vznikaly fotografie také s celou plejádou hereček

Obchodní výstava květin ve Všesvazovém domě modelů, Moskva, SSSR, 1983, dobová fotografie, *Sklo a bižuterie*, 1983, roč. 19, č. 9
Výstava prezentovala výrobky Centrofloru
 Horticultural Trade fair, All-Union House of Models, Moscow, USSR, 1983, period photography, *Sklo a bižuterie*, 1983, vol. 19, no. 9
Exhibition of Centroflor products

the Soviet foreign trade enterprise Novoexport. Among other, contract meetings were organised on the grounds of the Czechoslovak embassy. These events were usually accompanied by fashion shows, organised by Jablonex in collaboration with the Moskvich Moscow fashion salon or the All-Union House of Fashion, which also participated in the preparation of contracting exhibitions, as did the houses in Kiev, Leningrad, Minsk, Riga, and Tashkent, if contracting exhibitions were held there. Based on this cooperation, the range was adjusted according to the requirements of the Soviet side.

In May 1971, such an exhibition arrived in Vilnius, Lithuania, where it was shown at the Žirmūnų Hotel for fourteen days. The collection presented all PJB enterprises. The set for the exhibition was designed by the architect Hora, whose aim it was to prepare a comprehensive exhibition.⁴³ This contracting meeting concerned the entire Soviet market and was attended by representatives of all Soviet states, and contracts were signed for the following year, 1972. Negotiations took place between Jablonex and Novoexport. The following year, the contracting meeting moved to Minsk, Belarus, where 16,000 models were presented, most of which were created in cooperation with the All-Union House of Models in Moscow.⁴⁴ Among other, in collaboration with fashion designer Vyacheslav Zajcev. Although the first creations according to Zajcev's designs were made in 1972, batch production did not get underway until the turn of 1974 and 1975. Fashion shows

východního bloku, např. s polskou herečkou Jolantou Umeckou. Obdobné akce se konaly taktéž během filmového festivalu v Moskvě, který se střídal právě s karlovarským.

Catherine Deneuve si prohlíží jabloneckou bižuterii na propagační akci Festival du Cristal de Bohême během filmového festivalu v Cannes, 1968, dobová fotografie, *Sklo a bižuterie*, 1969, roč. 5, č. 4, s. 1
 Catherine Deneuve views Jablonex fashion jewellery at the Festival du Cristal de Bohême at the Cannes Film Festival, 1968, period photography, *Sklo a bižuterie*, 1969, vol. 5, no. 4, p. 1

Samostatnou kapitolou je prezentace bižuterie na výstavách pořádaných v budovách velvyslanectví nebo obchodních komor, ale také ve spolupráci s dalšími, zvláště uměleckými institucemi. Byly totiž součástí obchodních aktivit vedoucích k navázání nebo rozvoji obchodních i politických vztahů. Pravidelně se konaly v Moskvě.

featuring this costume jewellery were also held at the beginning of 1975, and a promotional film was made by Soviet filmmakers about cooperation between Jablonex, the All-Union House of Models, and Slava Zajcev, which premiered in Prague in the spring of 1975.⁴⁵ An exhibition of buttons was held in Moscow in April 1971, organised at the request of Soviet fashion designers.⁴⁶ The exhibition had an international character. Soviet producers were accompanied by Czechoslovak producers. Above all, the Elegant brand was presented, and thus the products of plant 2 of the Skleněná bižuterie enterprise from Smržovka, whose products were purchased by the USSR. The number of goods presented at contracting exhibitions for the Soviet Union was genuinely enormous. Some 15,000 designs were presented at an exhibition in Moscow in 1982, which focused on buttons, glass stones, and artificial flowers in addition to costume jewellery. Then, in 1985, a major contracting meeting took place in Riga, Latvia.

One highly prestigious promotional activity was an event called Festival du Cristal de Bohême, organised during the Cannes International Film Festival. The event took place between 1964 and 1968 and was an exhibition that combined glass and costume jewellery, staged in a hall at Hotel Martinez. František Cubr, who also worked on the Czechoslovak pavilion in Brussels⁴⁷, attended to the interior design of the exhibition. Photographs of famous actresses with Jablonex jewellery and Czech glass were taken at these events, and were great for the media.⁴⁸ The publicity department could therefore call on photographs with people such as Claudia Cardinale, Carroll Baker, or Czechoslovak star Olga Schoberová. The employees of glass and costume jewellery enterprises then had the opportunity to share in these moments, for example on the pages of the fortnightly magazine *Sklo a bižuterie*. In 1968, the French actress Catherine Deneuve was one of these who visited the PZO Jablonex exposition. Specifically-speaking, this event in Cannes was included to mark 20 years of Jablonex. To provide a full picture, however, it should be noted that a similar undertaking was made in Czechoslovakia, at the XIV. International Film Festival in Karlovy Vary in 1964. The exhibition was staged by the Rapid agency on the magnificent ground floor of the Grandhotel Pupp. Photographs with French actresses such as Brigitte Bardot, Lisa Gastoni, Anne Vernon, or Simone Renant and Daisy Granades from Cuba were taken in the lounge presenting Jablonex or Skloexport. Photographs were also taken with a whole host of Eastern Bloc actresses, such as the Polish actress Jolanta Umecka. Similar events took place during the Moscow Film Festival, which alternated with the one in Karlovy Vary.

A separate chapter is written by the presentation of costume jewellery at exhibitions held at embassies or chambers of commerce, or in cooperation with other, particularly artistic institutions. These were part of business activities leading to the establishment or development of business and political relations and were held regularly in Moscow.

Kolekce pro tyto akce obvykle obsahovaly úspěšné, již oceněné vzorky a vzorky s výstavním potenciálem. Na kontrakční výstavě v Sofii v roce 1970 byla mezi jinými prezentována souprava od Libuše Hlubučkové z veletrhu v Plovdivu. Ve stejném roce získala zlatou medaili ve Vídni a následující rok na výstavě Jablonec 71. Na konci téhož roku se konala výstava na velvyslanectví v Budapešti, kde byla rovněž zastoupena jablonecká škola.

V roce 1967 se uskutečnila rozsahem mimořádná výstava jablonecké bižuterie v japonském Tokiu. Ve výstavním sále Nisei bylo prezentováno 10 tisíc exponátů, jednalo se tak o největší bižuterní přehlídku v Japonsku vůbec. Výstavu navštívilo 20 tisíc lidí a po skončení výstavy byla téměř celá expozice rozprodána.⁴⁹ Ve stejném roce se konala československá výstava obsahující jabloneckou bižuterii v hlavním městě Islandu Reykjavíku. Zaměřovala se na strojírenství a spotřební průmysl. Prezentace PJB se skládala ze 40 souprav skleněné a kovové bižuterie a vánočních ozdob.⁵⁰

Počátkem roku 1968 proběhla v Londýně výstava československého průmyslového designu. Byla připravena ve spolupráci Rady výtvarné kultury a Council of Industrial Design v Design Centre v Londýně. Z podniků PJB zde byla prezentována Bižuterie, Preciosa a Železnobrodské sklo. V oblasti bižuterie měly úspěch výrobky navržené Janou Bartoničkovou, Helmutem Johnem, Jaroslavem Kodejšem, Miloslavem Kubikem, Vladimírou Lédlovou, Lubošem Lisým, B. Lukášovou, Annou Mistrovou a Kamilou Randákovou. V oblasti šperku došly ocenění návrhy Ivo Buriana a Jozefa Soukupa.⁵¹

V roce 1972 se uskutečnila Výstava československého skla a bižuterie v belgickém Tongerenu. Byla uspořádána v rámci bilaterální spolupráce muzeí v obou městech. V září roku 1974 pak proběhla v jabloneckém muzeu výstava Atuatuca Tungrorum – Tongeren: Nejstarší město Belgie. Do sbírky jabloneckého muzea byla převedena reprezentativní kolekce bižuterie z výstavy v Belgii, která obsahovala unikátní výstavní kusy vytvořené pouze pro tuto výstavu. Kolekce v sobě zahrnuje poměrně konvenční vzorky se skleněnými kameny nebo z hliníku, a naopak zcela originální a nekonvenční unikáty

Brigitte Bardot pózuje s jabloneckou bižuterií, kterou získala jako dar na XIV. MFF v Karlových Varech, 1964, dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1966, roč. 2, č. 34, s. 1
Brigitte Bardot poses with Jablonec fashion jewellery, which she received as a gift at the 14th Karlovy Vary International Film Festival, 1964, period photography, Sklo a bižuterie, 1966, vol. 2, no. 34, p. 1

was held in the capital of Iceland, Reykjavik. This focused on engineering and the consumer industry and the PJB presentation consisted of 40 sets of glass and metal costume jewellery and Christmas ornaments.⁵⁰

An exhibition of Czechoslovak industrial design took place in London at the beginning of 1968. It was prepared in collaboration with the Council of Fine Arts and the Council of Industrial Design at the Design Centre in London. Of the enterprises making up PJB, Bižuterie, Preciosa, and Železnobrodské sklo were all on show and products designed by Jana Bartoničková, Helmut John, Jaroslav Kodejš, Miloslav Kubik, Vladimíra Lédlová, Luboš Lisý, B. Lukášová, Anna Mistrová, and Kamila Randáková were successful in the field of costume jewellery. In terms of jewellery, meanwhile, awards went to the designs of Ivo Burian and Jozef Soukup.⁵¹ In 1972, an exhibition of Czechoslovak glass and jewellery took place in Tongeren, Belgium. This was organised as part of bilateral cooperation between the museums in both cities. Then, in September 1974, the Jablonec museum hosted an exhibition entitled "Atuatuca Tungrorum – Tongeren: The Oldest City in Belgium". A representative collection of costume jewellery from the exhibition in Belgium was transferred to the collection of the Jablonec Museum, containing unique exhibition pieces created for that exhibition alone. The collection included relatively conventional designs with glass stones or made of aluminium, and,

The collections for these events usually included successful designs that had already won awards and designs with exhibition potential. For example, the set created by Libuše Hlubučková for the trade fair in Plovdiv was presented at a contracting exhibition in Sofia in 1970. It also won a gold medal in Vienna in the same year, and at the Jablonec 71 exhibition the following year. An exhibition was held at the embassy in Budapest at the end of that year, with the Jablonec school also in attendance.

An extraordinary exhibition of Jablonec jewellery took place in Tokyo, Japan, in 1967. 10,000 exhibits were presented in the Nisei exhibition hall, making it the largest costume jewellery show in Japan. The exhibition was seen by 20,000 people and almost all the exhibits were sold off at the end of the exhibition.⁴⁹ In the same year, a Czechoslovak exhibition containing Jablonec costume jewellery

z mačkaných, broušených a voskovaných perli, které dokonale prezentovaly možnosti jabloneckého bižuterního průmyslu.

V listopadu roku 1975 se konala první Výstava československého skla a bižuterie v nigérijském Lagosu v obchodním domě Leventis. Výstavu, jež trvala týden, organizoval Jablonex a Skloexport a součástí doprovodného programu byla volba Miss Bijoux de Bohême, které se zúčastnilo 18 nigérijských dívek. Vítězky byly obdarovány bižuterií a následně měly možnost stát se modelkami v kampani Jablonexu.⁵²

Bižuterie byla zastoupena na výstavě Schmuck Tendenz 1970 ve Pforzheimu. V roce 1970 Jablonex zaslal do Pforzheimu 70 exponátů ze sortimentu skleněné i kovové bižuterie. Každý zde vystavený vzorek byl dosud neprezentovanou novinkou. Z tohoto souboru bylo následně vybráno deset exponátů pro samotnou výstavu, dva z podniku Skleněná bižuterie, dva byly ze sbírky Muzea skla a bižuterie, jeden z podniku Bižuterie. Zbylá část kolekce vznikla v Železnobrodském skle, ve vzorovacím oddělení závodu 6, autorkou byla Libuše Hlubučková.⁵³

V první polovině roku 1973 proběhla také výstava v prostorách budapeštské obchodní komory. Akce byla realizována ve spolupráci s firmou ORA ES EKSZÉR. V roce 1974, ve dnech 24. – 27. září, proběhla v předvánočním čase propagační akce v německém Berlíně, v obchodním domě Central na Alexanderplatz. Prodejní výstava se jmenovala Ozdoby ze spřátelené země. Pro velký úspěch se konala pravidelně každé dva roky. Pravidelně se jablonecká bižuterie ukazovala i na výstavách československé kultury odívání v Leningradu, během konání výstavy 3. – 9. června 1981 PZO Jablonex prezentoval průřez exportními kolekcemi skleněné a kovové bižuterie, večerními kabelkami a umělými květinami. V roce 1981 se konala v rámci Mezinárodního veletrhu ručních řemesel v Mnichově výstava bižuterie realizovaná Jablonexem. Kolekce obsahovala 300 bižuterních vzorků. Na konci roku 1981 se v Moskvě konala prodejní výstava v prodejně „Podarky“ na Gorkého ulici. Předcházela jí intenzivní propagační kampaň v televizi, rozhlasu i tisku a byla, stejně jako mnohé jiné zahraniční výstavní akce, využita k provedení průzkumu veřejného mínění o konkrétních požadavcích, tentokrát sovětských zákaznic a zákazníků. Prezentovaná kolekce zahrnovala bižuterii a umělé květiny.

Jak v tuzemsku, tak i v zahraničí se pro vytváření lepšího prodejního prostředí používalo komponovaných akcí, jež spojovaly prodejní výstavu s předváděním ruční výroby nebo módních přehlídek. K zákaznickému zájmu jistě přispívalo tzv. vhodné načasování, jednalo se hlavně o předvánoční období a možnosti časového omezení akcí.

by contrast, completely original and unconventional pieces made of pressed, cut and waxed beads that presented the possibilities of the Jablonec costume jewellery industry to perfection.

The first Exhibition of Czechoslovak Glass and Costume Jewellery was held at the Leventis department store in Lagos, Nigeria, in November 1975. The week-long exhibition was organised by Jablonex and Skloexport, and the accompanying programme included the selection of Miss Bijoux de Bohême, with 18 Nigerian girls entering. The winners were gifted with costume jewellery and given the opportunity to become models in a Jablonex campaign.⁵² Costume jewellery was also represented at the Schmuck Tendenz 1970 exhibition in Pforzheim, Jablonex sending 70 exhibits from the range of glass and metal costume jewellery. Each of the designs exhibited here was new, never shown before. Ten exhibits from the collection were subsequently chosen for the exhibition itself, two from the Skleněná bižuterie enterprise, two from the collection of the Museum of Glass, one from the Bižuterie enterprise. The remaining part of the collection was created at Železnobrodské sklo, at the design department of plant 6, by Libuše Hlubučková.⁵³

One exhibition in the first half of 1973 was held on the premises of the Budapest Chamber of Commerce. The event was organised in cooperation with the ORA ES EKSZÉR Company. Then, in 1974, between 24 and 27 September, a promotional event took place at the Central department store on Alexanderplatz in Berlin, Germany, in the run-up to Christmas. The sales exhibition was called Ornaments from a Friendly Country. It met with great success and was held regularly every two years thereafter. Jablonec costume jewellery was also regularly shown at exhibitions of Czechoslovak clothing culture in Leningrad and, at the exhibition held between 3 and 9 June 1981, PZO Jablonex presented a cross-section of export collections of glass and metal costume jewellery, evening handbags and artificial flowers. In 1981, an exhibition of costume jewellery created by Jablonex was held as part of the International Fair of Handicrafts in Munich. The collection contained 300 costume jewellery samples. At the end of 1981, a sales exhibition was held in Moscow in the "Podarky" store on Gorky Street. This was preceded by an intensive promotional campaign on television, radio, and in the press and, like many other foreign exhibition events, was used to conduct a public opinion poll on specific requirements, this time among Soviet customers. The collection on show included jewellery and artificial flowers.

Combined events were used both at home and abroad to create a better sales environment, bringing together sales exhibitions and demonstrations of handmade production or fashion shows. "Appropriate timing" certainly boosted customer interest, as they were mainly held in the run-up to Christmas for a limited period of time.

- 1 PATOČKOVÁ, Dagmar a kol. 2002, s. 24.
- 2 NOVÁ, Jana. 2011, s. 98.
- 3 Il, Skleněná pohádka do Itálie, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 40, s. 1.
- 4 Pavilon naděje: Montreal je nadšen jabloneckou bižuterní expozicí, *Sklo a bižuterie*, 1969, roč. 5, č. 29, s. 1.
- 5 Navazujeme na tradici, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 26, str. 1.
- 6 KRIEGL, František. Pak zazvonil zvonec, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 14, s. 2.
- 7 KRIEGL, František. Píseň skleněné krásy, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 11, s. 1.
- 8 V současné době..., *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 14, s. 1.
- 9 S vlastní expozicí, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 10, s. 1.
- 10 il, V předvýstavní atmosféře, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 12, s. 1.
- 11 k, Pětkrát větší než Montréal, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 13, s. 1.
- 12 HANUŠOVÁ, Dagmar. Jablonecká bižuterie na výstavě Československo 1985 v Moskvě, *Sklo a bižuterie*, 1985, roč. 21, č. 13, s. 1.
- 13 zfal, S bižuterií po celý rok, *Sklo a bižuterie*, 1988, roč. 24, č. 1, s. 1.
- 14 zf, Československá bižuterie v Moskvě, *Sklo a bižuterie*, 1987, roč. 23, č. 21, s. 1.
- 15 TOUSKA, František. My v Bruselu. *Lidová demokracie: Orgán československé strany lidové*. 3. května 1958, roč. 14, č. 105, s. 2.
- 16 KACEROVSKÁ, Soňa. 2011, s. 60.
- 17 Zájem o naše zboží v Bruselu. *Lidová demokracie: Orgán československé strany lidové*. 27. dubna 1958, roč. 14, č. 100, s. 2.
- 18 BENEŠOVÁ, Emilie – ŠIMŮNKOVÁ, Karolina. 2008, s. 136.
- 19 Expo 67 nastupuje, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 2, s. 2.
- 20 jt, První výběr pro Montréal, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 21, s. 1.
- 21 mik, Bižuterie pro Montreal, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 3, s. 1n.
- 22 Dánská romance, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 9, s. 1.
- 23 KRIEGL, František. Ze zákulisí Montréalu, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 15, s. 3.
- 24 il, Stříbrné šperky pro Montreal, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 8, s. 1.
- 25 HJ, Akce „Garant 67“, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 36, s. 1.
- 26 My a Expo 68, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 6, s. 1.
- 27 Il, Připravuje se EXPO 1970, *Sklo a bižuterie*, č. 1969, roč. 5, č. 2, s. 1.
- 28 HEJLOVÁ, Denisa. 2015, s. 80.
- 29 HÖFFER, Miroslav. Bijoux de Bohême očima reklamy, *Sklo a bižuterie*, 1969, roč. 5, č. 23, s. 3.
- 30 Ibid.
- 31 NOVÁ, cit. 2, s. 64.
- 32 Např. v roce 1969 připravilo pro Jablonex ŽBS 30 tzv. bižuterních exkluzivit, které se staly dary Jablonexu na setkání zástupců italského a československého filmového průmyslu v italském Sorrentu. Tento krok měl přispět k větší angažovanosti filmových hvězd na propagačních akcích Jablonexu. Srov. Il, Mimořádná propagační akce Jablonexu: Za hvězdami s bižuterií, *Sklo a bižuterie*, 1969, roč. 5, č. 28, s. 2.
- 33 Il, Veletrhy přitahují, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 31, s. 1.
- 34 il, Jediná zlatá pro ČSSR, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 37, s. 1.
- 35 na, Dvě zlaté pro Bižuterii, *Sklo a bižuterie*, 1976, roč. 6, č. 19, s. 3.
- 36 Hf, Bijoux de Bohême ve Švýcarsku, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 22, s. 3.
- 37 Překvapení pro Curych, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 15, s. 1.
- 38 První cena v Nairobi, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 26, s. 1.

- 1 PATOČKOVÁ, Dagmar et al. 2002, p. 24.
- 2 NOVÁ, Jana. 2011, p. 98.
- 3 Il, Skleněná pohádka do Itálie, *Sklo a bižuterie*, 1968, No. 40, p. 1.
- 4 Pavilon naděje: Montreal je nadšen jabloneckou bižuterní expozicí, *Sklo a bižuterie*, 1969, No. 29, p. 1.
- 5 Navazujeme na tradici, *Sklo a bižuterie*, 1970, No. 26, p. 1.
- 6 KRIEGL, František. Pak zazvonil zvonec, *Sklo a bižuterie*, 1970, No. 14, p. 2.
- 7 KRIEGL, František. Píseň skleněné krásy, *Sklo a bižuterie*, 1970, No. 11, p. 1.
- 8 V současné době..., *Sklo a bižuterie*, 1970, No. 14, p. 1.
- 9 S vlastní expozicí, *Sklo a bižuterie*, 1970, No. 10, p. 1.
- 10 V předvýstavní atmosféře, *Sklo a bižuterie*, 1970, No. 12, p. 1.
- 11 Pětkrát větší než Montréal, *Sklo a bižuterie*, 1970, 13, No. 1.
- 12 HANUŠOVÁ, Dagmar. Jablonecká bižuterie na výstavě Československo 1985 v Moskvě, *Sklo a bižuterie*, 1985, No. 13, p. 1.
- 13 S bižuterií po celý rok, *Sklo a bižuterie*, 1988, No. 1, p. 1.
- 14 Československá bižuterie v Moskvě, *Sklo a bižuterie*, 1987, No. 21, p. 1.
- 15 TOUSKA, František. My v Bruselu. *Lidová demokracie: Orgán československé strany lidové*. 3 May 1958, Volume XIV, No. 105, p. 2.
- 16 KACEROVSKÁ, Soňa. 2011, p. 60.
- 17 Zájem o naše zboží v Bruselu. *Lidová demokracie: Orgán československé strany lidové*. 27 April 1958, Volume XIV, No. 100, p. 2.
- 18 BENEŠOVÁ, Emilie – ŠIMŮNKOVÁ, Karolina. 2008, p. 136.
- 19 Expo 67 nastupuje, *Sklo a bižuterie*, 1966, No. 2, p. 2.
- 20 První výběr pro Montréal, *Sklo a bižuterie*, 1966, No. 21, p. 1.
- 21 Bižuterie pro Montreal, *Sklo a bižuterie*, 1967, No. 3, 1-2.
- 22 Dánská romance, *Sklo a bižuterie*, 1968, No. 9, p. 1.
- 23 KRIEGL, František. Ze zákulisí Montréalu, *Sklo a bižuterie*, 1966, No. 15, p. 3.
- 24 Stříbrné šperky pro Montreal, *Sklo a bižuterie*, 1967, No. 8, p. 1.
- 25 Akce „Garant 67“, *Sklo a bižuterie*, 1966, No. 36, p. 1.
- 26 My a Expo 68, *Sklo a bižuterie*, 1967, No. 6, p. 1.
- 27 Připravuje se EXPO 1970, *Sklo a bižuterie*, No. 1969, No. 2, p. 1.
- 28 HEJLOVÁ, Denisa. 2015, p. 80.
- 29 HÖFFER, Miroslav. Bijoux de Bohême očima reklamy, *Sklo a bižuterie*, 1969, No. 23, p. 3.
- 30 Ibid.
- 31 See citation 2, page 64.
- 32 In 1969, for example, ŽBS made 30 exclusive pieces of costume jewellery for Jablonex, used as gifts from Jablonex at meetings with representatives of the Italian and Czechoslovak film industry in the Italian city of Sorrento. This step was designed to engage film stars more in Jablonex publicity events. Mimořádná propagační akce Jablonexu: Za hvězdami s bižuterií, *Sklo a bižuterie* 1969, No. 28, p. 2.
- 33 Veletrhy přitahují, *Sklo a bižuterie*, 1970, No. 31, p. 1.
- 34 Jediná zlatá pro ČSSR, *Sklo a bižuterie*, 1970, No. 37, p. 1.
- 35 Dvě zlaté pro Bižuterii, *Sklo a bižuterie*, 1976, No. 19, p. 3.
- 36 Bijoux de Boheme ve Švýcarsku, *Sklo a bižuterie*, 1966, No. 22, p. 3.
- 37 Překvapení pro Curych, *Sklo a bižuterie*, 1966, No. 15, p. 1.
- 38 První cena v Nairobi, *Sklo a bižuterie*, 1966, No. 26, p. 1.

- 39 k, S bižuterií do Kuvajtu, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 1, s. 1.
- 40 CHVALINA, Vladimír. Výstava v Kazani, *Sklo a bižuterie*, 1976, roč. 12, č. 13, s. 3.
- 41 Il, Z Jablonce do Havany, *Sklo a bižuterie*, 1969, roč. 5, č. 21, s. 1.
- 42 Velká příležitost, *Sklo a bižuterie*, 1969, roč. 5, č. 35, s. 1.
- 43 KRIEGL, František. Naše šance byla Vilnius, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 12, s. 3.
- 44 Naše šance byla Minsk, *Sklo a bižuterie*, 1972, roč. 8, č. 14, s. 3.
- 45 Spolupráce mezi SSSR a Jablonexem, *Sklo a Bižuterie*, 1975, roč. 11, č. 7, s. 4.
- 46 k, Setkání s konkurencí, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 4, s. 1.
- 47 NOVÁ, cit. 2, s. 71.
- 48 Fotografie byly např. použity jako titulní v periodiku *Sklo a bižuterie* v letech 1965 a 1966.
- 49 Tokio v lesku bižuterie, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 10, s. 1.
- 50 HJ, S bižuterií na Island, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 13, s. 1.
- 51 k, Sklo a bižuterie znovu úspěšně, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 3, s. 1.
- 52 na, Černá Miss Bijoux de Bohême, *Sklo a bižuterie*, 1976, roč. 12, č. 1, s. 4.
- 53 il, Další pocty bižuterií, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 38, s. 1.

- 39 S bižuterií do Kuvajtu, *Sklo a bižuterie*, 1971, No. 1, p. 1.
- 40 CHVALINA, Vladimír. Výstava v Kazani, *Sklo a bižuterie*, 1976, No. 13, p. 3.
- 41 Z Jablonce do Havany, *Sklo a bižuterie*, 1969, No. 21, p. 1.
- 42 Velká příležitost, *Sklo a bižuterie*, 1969, No. 35, p. 1.
- 43 KRIEGL, František. Naše šance byla Vilnius, *Sklo a bižuterie*, 1971, No. 12, p. 3.
- 44 Naše šance byla Minsk, *Sklo a bižuterie*, 1972, No. 14, p. 3.
- 45 Spolupráce mezi SSSR a Jablonexem, *Sklo a Bižuterie*, 1975, No. 7, p. 4.
- 46 Setkání s konkurencí, *Sklo a bižuterie*, 1971, No. 4, p. 1.
- 47 See citation 2, p. 71.
- 48 For example, the photograph were used on the front page of *Sklo a bižuterie* in 1965 and 1966.
- 49 Tokio v lesku bižuterie, *Sklo a bižuterie*, 1967, No. 10, p. 1.
- 50 S bižuterií na Island, *Sklo a bižuterie*, 1967, No. 13, p. 1.
- 51 Sklo a bižuterie znovu úspěšně, *Sklo a bižuterie*, 1968, No. 3, p. 1.
- 52 Černá Miss Bijoux de Bohême, *Sklo a bižuterie*, 1976, No. 1, p. 4.
- 53 Další pocty bižuterií, *Sklo a bižuterie*, 1970, No. 38, p. 1.

VYBRANÍ VZORKAŘI BIŽUTERNÍCH PODNIKŮ

Kateřina Hrušková, Kateřina Nora Nováková

SELECTED DESIGNERS
AT COSTUME JEWELLERY
ENTERPRISES

Vybraní vzorkaři bižuterních podniků

Za svébytnou pozici bižuterního průmyslu a ztrátu nálepky pouhého producenta laciných kopií šperků vděčí tento obor návrhářům a vzorkařům, kteří bižuterii dali zcela novou podobu, i když nelze popřít, že z klasického šperku bižuterie čerpala a čerpá. Tvorba nových návrhů v bižuterní výrobě má svá jasně daná specifika, která se liší od šperkařské tvorby. Bižuterie, jejíž základní podstatou je výroba ve velkých sériích, pracuje s principem opakovaného použití komponentů, kterým v originálních kombinacích dodává nový design a sleduje aktuální módní trendy. Vývoj zcela nových tvarů a prvků je z hlediska sériové výroby nákladnější, a proto se komerčně úspěšné vzory používají v modifikacích i celá desetiletí. Tyto trendy byly při výrobě bižuterního zboží sledovány již od poloviny 19. století. Vzorkovny tehdejších výrobců a zejména prodejců a exportních domů nabízely nepřeborné množství bižuterních výrobků, které uměli jejich zaměstnanci hbitě přizpůsobit přáním zákazníků.

V roce 1948 bylo dokončeno znárodnění bižuterního průmyslu, který prošel v následujících deseti letech dalšími zásadními změnami. V roce 1958 vznikla Výrobně hospodářská jednotka (VHJ), jejíž součástí byly podniky Bižuterie, Železnobrodské sklo (ŽBS), Skleněná bižuterie, Preciosa, Jablonecké sklárny a Podnik zahraničního obchodu (PZO) Jablonex, od roku 1961 se její součástí stal též Centroflor. Vedle podniků v rámci Podniků Jablonecké bižuterie¹ (PJB) byly výraznými producenty bižuterie podnik Tofa, pracující se dřevem, a dále výrobní družstva Drutěva, Dita, Maják, Slezanka a Vamberecká krajka. V oblasti odznaků pak dominovalo družstvo Znak Malá Skála. V rámci jabloneckých podniků probíhaly i nadále organizační změny. Tou nejvýraznější byl vznik koncernu Jablonecké bižuterie v roce 1978, kdy došlo k zániku Skleněné bižuterie a převedení původního závodu ŽBS v Zásadě pod Jablonecké sklárny. Tyto transformace nicméně neovlivnily základní typy produkce, které lze velmi zjednodušeně charakterizovat jako bižuterii kovovou, bižuterii z perliček a perlí, bižuterii z plastů, skleněné knoflíky a umělé květiny. I přes organizační změny zůstávala výroba a vzorkovny na stejných místech a ve stejných provozech, tedy bez ohledu na formální organizační strukturu.

Pro potřeby tuzemského, a především zahraničního obchodu, realizovaného prostřednictvím PZO Jablonex, vytvářela vzorovací oddělení jednotlivých podniků pravidelně, dvakrát ročně nové kolekce. Byly také zhotovovány vzorky bižuterie na základě konkrétních požadavků tzv. teritoriálních vzorkařů Jablonexu, kteří připravovali kolekce pro jednotlivé trhy buď z nabídky vzorkoven, nebo podle požadavků konkrétních zákazníků.

V souvislosti s vývojem nových vzorů je v rámci jednotlivých podniků nutné sledovat především součinnost výtvarníků a vzorkařů. Kromě nich

Selected designers at costume jewellery enterprises

The costume jewellery industry has its designers to thank for its distinct position and for having lost the tag of a mere producer of cheap imitations of jewellery. Although there is no doubt that the industry has in the past drawn and continues to draw on classic jewellery, such designers have given costume jewellery an entirely new form. The creation of new designs in costume jewellery production has its own specific characteristics, which differ from the making of jewellery. Costume jewellery, which essentially revolves around mass production, works with the principle of repeated use of components which, when combined in original ways, create new designs and follow the latest trends. The development of entirely new shapes and elements is costlier from the perspective of batch production, meaning that commercially successful designs might be used for decades, with certain modifications. Such trends in the design of costume jewellery have been seen since the middle of the 19th century. The design centres of the producers of the time, and in particular the showrooms of dealers and export houses, had countless costume jewellery products that their employees knew how to deftly adjust to the customers' wishes.

The nationalisation of the costume jewellery industry was completed in 1948, with other fundamental changes coming in the decade that followed. Výrobně hospodářská jednotka (Production Economic Unit) was founded in 1958 as the umbrella organisation for a number of enterprises – Bižuterie, Železnobrodské sklo (Železný Brod Glass – ŽBS), Skleněná bižuterie (Glass Costume Jewellery), Preciosa, Jablonecké sklárny (Jablonec Glassworks), and Podnik zahraničního obchodu (Foreign Trade Enterprise – PZO) Jablonex, Centroflor then joining in 1961. The enterprises that were part of Podniky Jablonecké bižuterie¹ (Jablonec Costume Jewellery Enterprises – PJB) included some distinctive costume jewellery producers, such as Tofa, which worked with wood, and the Drutěva, Dita, Maják, Slezanka, and Vamberecká krajka production cooperatives. Znak Malá Skála dominated when it came to badges. Organisational changes continued at the enterprises in Jablonex, the most striking of these being the establishment of the Jablonecká bižuterie (Jablonec Costume Jewellery) concern in 1978, when Skleněná bižuterie ceased to exist and the original ŽBS plant in Zásada was transferred to Jablonecké sklárny. These transformations, however, did not affect the principal type of production, which can be characterised very simply as metal costume jewellery, costume jewellery made of seed beads and beads, costume jewellery made of plastic, glass buttons, and artificial flowers. In spite of the organisational changes, production, design centres and showrooms remained in the same places and at the same plants, irrespective of the formal organisational structure.

jsou významné skupiny dalších profesí, které se podílely na vývoji nových komponentů, kalkulacích výrobků, dokumentaci nebo rozmnožování vzorků pro potřeby Jablonexu. Výtvarníci tvořili kresebné návrhy nových komponentů, v případě kovové bižuterie nových výlisků nebo odlitků. U skleněných či plastových komponentů to byly nové perle, osazovací destičky, knoflíky, do forem mačkané brože nebo spony. Kresebné návrhy byly dále pro výrobce zpracovávány modeláři nebo rytci. Vzorkačky a vzorkaři na vzorovacích odděleních vytvářeli vzorky potenciálních výrobků z již hotových komponentů. Bižuterní podniky mj. spolupracovaly s externími průmyslovými výtvarníky a módními návrháři. Pro jednotlivé podniky obvykle pracovali vzorkaři z centrálního vzorovacího oddělení Jablonexu, postupem času však své specializované vzorkaře začaly zaměstnávat i jednotlivé závody.

Při studiu práce výtvarníků, zvláště vzorkařů v bižuterním průmyslu, je nutné rozlišovat dvě základní skupiny vzorků. První skupina byla finalizována v souvislosti s reálnou výrobou, skupina druhá vznikala pro soutěže, výstavy a veletrhy. Podobu první skupiny ovlivňovalo mnoho faktorů. Vedle samotné invence vzorkaře to byly nároky na použitý materiál ze strany podniku, využití komponentů v rámci kooperace s dalšími podniky nebo zpracovávání skladových zásob. Nejvíce byly reflektovány požadavky obchodníků a zákazníků, které vycházely z předpokladů o uplatnění vzorku na trhu, kdy jedním ze základních požadavků byla cena, a tak se vzorky upravovaly, aby odpovídaly určité kalkulaci. Vzorky ze základní kolekce byly také různě variovány. Z výše uvedených důvodů se objevují též názory, že je zavádějící důsledně řešit autorství vzorků pro běžnou výrobu, jelikož do jejich tvorby vstupovalo příliš mnoho osob a dalších faktorů.

V kontrastu s tím byly pro vzorkaře skutečnou výzvou vnitropodnikové soutěže, které jim dávaly možnost využít plně svou fantazii a schopnosti, dále také materiál dle vlastní volby, se kterým běžně nepracovali. Aktivitu vzorkařů v tvorbě designově inovativní bižuterie bezesporu podpořilo organizování tzv. vnitrooborových, od roku 1978 vnitrokoncernových anonymních soutěží, které byly vyhlášovány Generálním ředitelstvím Průmyslu Jablonecké bižuterie. Soutěže byly často vyhlášovány v souvislosti s potřebou získat reprezentativní, inovativní a mnohdy nákladné vzorky pro výstavy, veletrhy a samozřejmě pro výrobu. Ovšem i pro soutěže platilo pravidlo vyrobitelnosti a reprodukovatelnosti. U těchto vzorků lze sledovat rukopis jednotlivých vzorkařek, vzorkařů, výtvarnic i výtvarníků, kteří se do soutěží s oblibou zapojovali. Leckdy překvapivé a nekonvenční návrhy dokazují, že vzorování bižuterie nebylo a není jen kompletací návrhu, ale jedná se o vysoce tvůrčí proces, který vyžaduje fantazii a zároveň znalost možností použitých materiálů. První taková soutěž byla organizována v souvislosti s výstavou Jablonec 65, postupně se ale stala každoroční aktivitou. Vítězné vzorky bývaly nominovány do veletržních soutěží, např. na Mezinárodní veletrh spotřebního zboží v Brně,

Design departments came out with new collections twice a year to satisfy the needs of domestic and in particular foreign trade, for which PZO Jablonex was responsible. Costume jewellery pieces were also created according to the specific requirements of "territorial designers" at Jablonex, who created collections for individual markets using either what was already available at the design centre or in line with the wishes expressed by particular customers.

Collaboration between artists and designers is of particular importance when considering the development of new designs at individual enterprises. Other professions that participated in the development of new components, product calculations, documentation, or reproducing designs for the needs of Jablonex were also involved. Artists came up with drawings of new components or, in the case of metal costume jewellery, new stampings or castings. The glass or plastic components involved were new beads, inlays, buttons, brooches pressed in moulds or fasteners. Such drawn designs were then processed for the producer by modellers or engravers. Designers at design departments created designs for potential products using components that had already been made. Costume jewellery enterprises also collaborated with industrial artists and fashion designers from outside. Designers from the Jablonex central design department usually worked for individual enterprises, although over time individual plants did begin employing their own specialised designers.

It is important to distinguish between two fundamental groups of designs when looking at the work of artists, in particular designers, in the costume jewellery industry. The first group was finalised in relation to real production, while the second was created for competitions, exhibitions and trade fairs. The appearance of the first group was influenced by a number of factors. In addition to the inventiveness of the designers themselves, there were the demands made by the enterprises on the material used, the use of components within the bounds of cooperation with other enterprises, or the processing of warehouse stocks. This mainly reflected the needs of the traders and customers that demanded that designs be saleable on the market, where one of the fundamental requirements was price, meaning that designs were adjusted in line with specific calculations. Designs from the basic collection were also varied in different ways. Opinions also emerged, for the reasons mentioned above, that it was misleading to consider the authorship of designs for standard production since there were too many people and other factors involved.

In sharp contrast to this, in-house competitions were a real challenge to designers, providing them with the opportunity to use their imagination and abilities to the full, to choose a material of their choice that they did not usually work with. The organisation of anonymous intra-disciplinary competitions, intra-concern from 1978 onward, by the General Directorate of Průmysl

na Liberecké výstavní trhy a další veletrhy u nás i v zahraničí. Řada z nich získala v rámci jedné sezóny několik ocenění.

Velkou událostí byly jablonecké mezinárodní výstavy bižuterie. Zde bylo od roku 1977 podnikovým vzorkařům umožněno soutěžit v rámci **kategorie autorské bižuterie**. Mohli se zde, a často úspěšně, konfrontovat se samostatně tvořícími, převážně vysokoškolsky vzdělanými výtvarníky a šperkaři. Pokud byl vzorek zařazen v podnikové expozici, obdržel v případě úspěchu ocenění podnik. Jména vzorkařů se na diplomy nebo čestná uznání neuváděla, ale bylo jim uděleno finanční ocenění. To se týkalo i úspěchu ve vnitropodnikových soutěžích a u dalších kladných výsledků práce. Jednou z odměn pro úspěšné vzorkaře mohla být návštěva zahraničních veletrhů, např. Bijorhca v Paříži nebo CHIBI v Miláně.

Od roku 1965 byly průmyslové výrobky v rámci soutěže o **Vynikající výrobek** nominovány pro CID.² Organizovalo ji Středisko výtvarné kultury výroby, výkonný orgán Rady výtvarné kultury, založené v roce 1966 a v roce 1972 transformované na Institut průmyslového designu. Získání nominace během oborového kola považovali vzorkaři za velký úspěch, o to větší radost jim přinášelo ocenění v celostátním kole v konkurenci ostatních československých průmyslových výrobků. Prestižní bylo také ocenění Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO) **Nejlepší výrobek oboru**.

Obecně se tvořily odlišné vzorky pro tuzemský a pro zahraniční trh. Vzorky pro tuzemský trh byly ovlivněny požadavky státem řízeného trhu a od šedesátých let 20. století také výtvarnou komisí, která měla zajistit, že se k československým zákaznicím a zákazníkům dostane pouze výtvarně kvalitní a zároveň ideologicky vhodný výrobek. O výběru konkrétních výrobků bohužel rozhodovaly často pouze zástupkyně obchodního oddělení jednotlivých výrobních podniků. Na tuzemský trh se tudíž dostávalo v porovnání se zahraničním omezenější množství vzorů. V dochovaných archivech vzorků, které jsou dnes součástí sbírky Muzea skla a bižuterie (MSB), lze tyto povolené výrobky identifikovat podle kulatého červeného razítka na štítku s výrobním číslem.

Zatímco v meziválečné době to byla brož nebo souprava broží a náušnic, po druhé světové válce se dominantním výrobkem stal náhrdelník nebo souprava, ve které je náhrdelník doplněn náušnicemi nebo náramkem. Nadále se samozřejmě vzorovaly i brože, samostatné náušnice, přívěsky na řetízky, devocionálie, upomínková bižuterie nebo bižuterie pro děti, která byla zcela specifickou kategorií. Soutěžní vzorky měly až na výjimky právě podobu náhrdelníku nebo soupravy. Zvláštní kategorizaci se těšily umělé květiny a dekorace.

Zahraníční obchod obstarával od roku 1952 Jablonex, o rok později přeměněný na Podnik zahraničního obchodu. V rámci PZO Jablonex působily

Jablonecké bižuterie undoubtedly supported the work of designers in designing innovative costume jewellery. Competitions were often announced in connection with the need to have representative, innovative, and often costly designs for exhibitions, trade fairs, and of course production. It was obviously the case that designs had to be producible and reproducible. These designs show the signature of the individual designers and artists, who were happy to enter the competitions. The sometimes surprising and unconventional designs show that designing costume jewellery was not and is not simply about coming up with a design, but a highly creative process which requires imagination and knowledge of what is possible with the materials used. The first such competition was organised in connection with the Jablonec 65 exhibition, before gradually becoming an annual affair. The winning designs were then nominated for competitions at exhibitions and trade fairs, for example the International Consumer Goods Fair in Brno (MVSZ), the Liberec Exhibition Markets (LVT), and other trade fairs in Czechoslovakia and abroad. Some of them even won several awards in the same season.

One major event was the international costume jewellery exhibition in Jablonec. Designers that worked for enterprises were allowed to compete there from 1977 onwards within the **original costume jewellery category**. Here they were able to test themselves, often successfully, against artists and jewellery-makers that worked independently and that predominantly had university education. When a design was used as one of the enterprise's exhibits, the designer would receive a reward from the enterprise if successful. So although the designers' names were not stated on certificates or honourable mentions, they were provided with financial rewards. This was also the case when designers were successful in an in-house competition and for other positive results of their work. One of the rewards for successful designers was to visit trade fairs abroad: Bijorhca in Paris, for example, or CHIBI in Milan.

Industrial products were nominated for CID in the **Outstanding Product** competition from 1965 onwards.² This was organised by Středisko výtvarné kultury výroby (Artistic Culture of Production Centre), the executive body of Rada výtvarné kultury (Artistic Culture Council), established in 1966 and transformed into Institut průmyslového designu (Industrial Design Institute) in 1972. Designers considered a nomination in the sector-specific round to be a great success, and were naturally even happier to win an award in the national round when up against other Czechoslovak industrial products. Another prestigious award was the **Best Product in the Field**, presented by the Ministry of Industry and Trade (MPO).

Different designs were generally created for domestic and foreign markets. Designs for the domestic market were influenced by the demands of the state-controlled market and, from the 1960s onward, by an artistic committee, the aim being to ensure that Czechoslovak customers would only buy produ-

tzv. teritoriální vzorkovny, zajišťující kolekce vzorků požadovaných zákazníky pro konkrétní trhy. Propojení mezi Jablonexem a podniky fungovalo specificky pro každý podnik. V roce 1965 došlo ke vzniku spojeného vzorovacího střediska vzorkařek a vzorkařů všech výrobních podniků v rámci PZO Jablonex.³ Zcela separovaná byla vždy pouze vzorkovna podniku Centroflor. Některé podniky si postupně „stáhly“ své vzorkaře zpět.

Vzorkaři museli pravidelně tvořit **nové linie** vzorků. Na vytvoření nové linie – sezónní kolekce – pracovalo celé vzorovací oddělení. Vedle liniových výrobků vznikaly i tzv. **exkluzivity**⁴, které byly součástí volné tvorby vzorkařů a vzorkařek. Zatímco liniové výrobky byly sestavovány z předepsaného materiálu, u exkluzivit bylo možné v rámci zpracování přebytků tvořit nápadité a luxusní kusy. Tyto vzory se vyráběly pouze v malých sériích několika tuctů a odebíraly je např. oděvní podniky nebo ÚBOK. Vedle vzorkařů byly součástí vzorkoven také tzv. rozmnožovači, kteří vyráběli základní dokumentační sérii vzorků z vybraných vzorů pro sezónní kolekci. Pokud byl vzorek zařazen do výroby, dostal identické sedmimístné číslo, které vedle pořadí vzorku obsahovalo informace o druhu výrobku, materiálu a technologii. V případě zásadní úpravy původního vzorku bylo nové variantě přiděleno nové číslo. Každý vzorek vznikl ve třech originálech, které byly povinně archivovány. První vzorek byl dokumentován jako originál na výrobním závodě, druhý vzorek byl jako originál odeslán na PZO Jablonex a třetí byl uložen v archivu pro technickou přípravu výroby. Dále se dle potřeb vyráběly další duplicity vzorů, přičemž tři výše uvedené vzorky musely být povinně archivovány jako výchozí vzor. Vybraní vzorkaři spolupracovali s konkrétními zákazníky, např. s módními návrháři, zástupci či designéry z firem nebo obchodních domů, v případě tuzemska s ÚBOKem. Tato spolupráce byla obvykle dlouhodobá, někdy mohl vzorkař odjet pracovat i do zahraniční firmy.

Vzorkařky a vzorkaři měli v drtivé většině případů uměleckoprůmyslové vzdělání, nejčastěji absolvovali některý z bižuterních oborů na Střední průmyslové škole v Jablonci nad Nisou (SPŠ), Střední průmyslové škole sklářské v Železném Brodě (SPŠS) nebo Střední škole uměleckých řemesel v Turnově (SŠUR). Další vzdělávání vzorkařů se odehrávalo přímo v podnicích, a to formou přednášek a seminářů organizovaných PZO Jablonex. Byla zde i možnost navštěvovat odborné přednášky v pražském ÚBOKu. Informace o nových trendech přinášel Konjunkturální módní zpravodaj Jablonexu, který obsahoval zprávy delegátů nebo informátorů ze zahraničních veletrhů. Inspirativní byly návštěvy tuzemských a zahraničních veletrhů samotnými vzorkaři, včetně veletrhu Bijorhca v Paříži a CHIBI v Miláně. Od roku 1968 mohli pro načerpání inspirace vyjždět jednotlivě „prověřeni vzorkaři“. Vybraným vzorkařům bylo umožněno studovat VŠUP v Praze, kam odcházeli jako stipendisté výrobního podniku, kteří byli přijímáni mimo kvótu, a po absolutoriu byli povinováni dalších pět let pracovat pro daný podnik. Této možnosti využila řada vzorkařů, kteří se postupně vypracovali na pozice renomovaných výtvarníků a šperkařů.

cts of high artistic quality that were also ideologically sound. Unfortunately, it was often the case that a representative of the trading department of the individual production enterprises alone would decide on the selection of specific products. A more limited number of designs therefore made it on to the domestic market in comparison with foreign markets. Such products can be identified in the surviving archives of designs that are now part of the collection at the Museum of Glass and Jewellery (MSB) by a round, red stamp on the label showing the product number.

Whereas during the inter-war period it was a brooch or set of brooch and earrings, the dominant product after the Second World War was a necklace or a set in which the necklace was accompanied by earrings or a bracelet. Brooches, earrings, pendants on chains, religious goods, souvenir costume jewellery, and costume jewellery for children, an entirely specific category, were naturally designed too. The fact was, however, that competition designs took the form of necklaces or sets, although there were exceptions. Artificial flowers and decorations were categorised separately.

Jablonex was in charge of foreign sales from 1952 onwards, becoming Podnik zahraničního obchodu one year later. What were known as territorial design centres were active at PZO Jablonex, ensuring collections of the designs demanded by customers on specific markets. The link between Jablonex and the enterprises worked in a specific way for each enterprise. Then, in 1965, a common design centre opened for designers from all production enterprises within PZO Jablonex.³ Only the Centroflor design centre remained separate. Over time, some enterprises brought their own designers back.

Designers had to create **new lines** of designs on a regular basis, with the entire design department working on the creation of a new line / seasonal collection. What were known as **exclusive pieces**⁴, the result of free creation by designers, were also created alongside line products. Whereas line products were made using the prescribed material, exclusive pieces were inventive and luxury items made by processing surplus materials. These designs were only produced in limited series of a few dozen and were taken by clothing enterprises or ÚBOK, for example. The designers were joined at the design centres by “copiers”, who created the basic documentation for a series of designs using selected designs for seasonal collections. If a product was included in production, it was given an identical seven-digit number, which detailed the order of the design and information about the type of product, the material, and the technology. If fundamental changes were made to the original design, a new number was allocated to the new version. Each sample was made in three originals, which had to be archived. The first sample was documented as the original at the production plant, the second was sent to PZO Jablonex, and the third was stored in the archive for the technical preparation of production. Duplicates of the design were made as required, but the

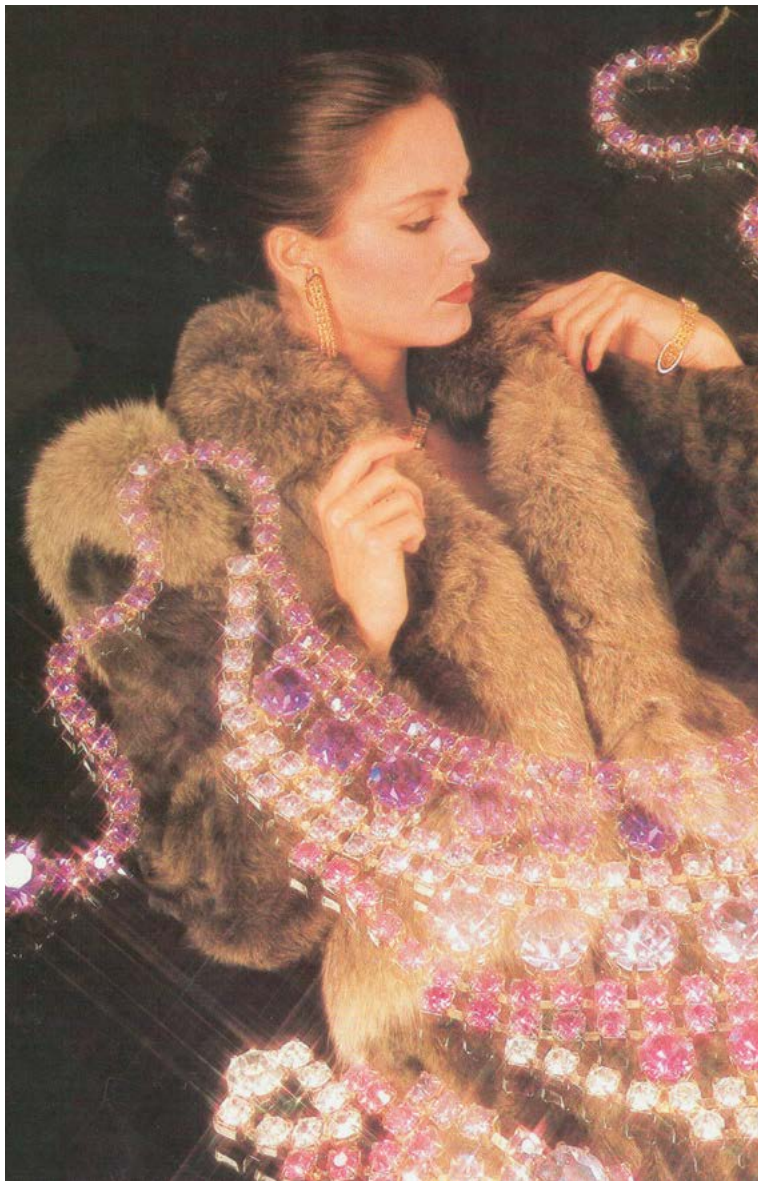

Marie Lubasová

Dobový propagační materiál, Duhová kolekce, bižuterie z perli z plastické hmoty krasten, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1974, archiv MSB.

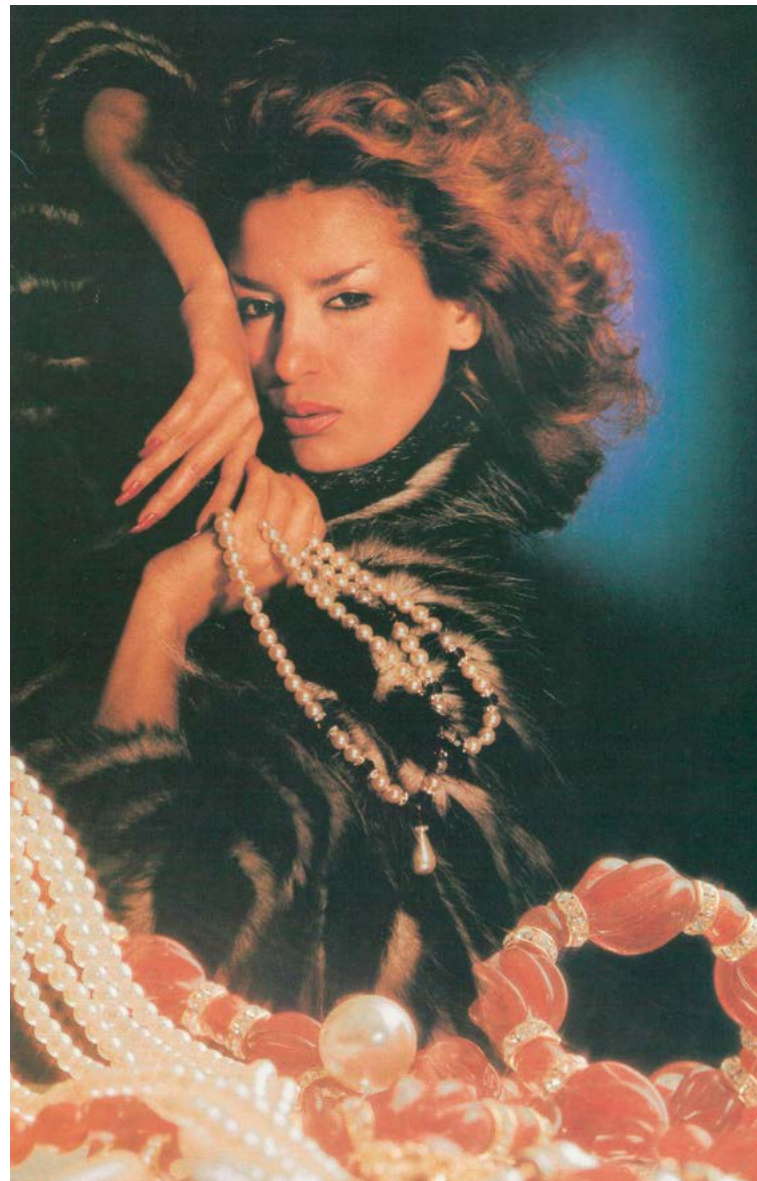
Marie Lubasová

Period promotional material, Rainbow collection, jewelry made of pearls and of plastic krasten, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1974, MSB archive.

Fotografie pro propagační materiál pro koncern Jablonecká bižuterie, podnik Bižuterie, 1985

Photographs for promotional material for Jablonec jewellery concern, Bižuterie enterprise, 1985

Fotografie pro propagační materiál pro koncern Jablonecká bižuterie, podnik Skleněná bižuterie, 1985

Photographs for promotional material for Jablonec jewellery concern, Skleněná bižuterie enterprise, 1985

Najdeme mezi nimi například Jiřího Dostála, Libuši Hlubučkovou, Václava Machače, Jiřího Nepasického, Blanku Nepasickou, Eleonoru Reytharovou a mnohé další. Ke vzdělávání v oblasti průmyslového designu přispívalo také Středisko výtvarné kultury výroby coby výkonný orgán Rady výtvarné kultury výroby, jednalo se mimo jiné o vydávání odborných periodik nebo pořádání zmíněné soutěže o nejlepší průmyslový výrobek.

Dříve, než se podíváme na příklady modifikací vzorování v rámci jednotlivých podniků a na jednotlivé vzorkaře, je ještě potřeba zmínit, že řada vzorkařů působila v rámci Sdružení Průmyslu Jablonecké bižuterie (koncernu Jablonecké bižuterie) po celý svůj profesní život nebo jeho výraznou část. Díky složité struktuře a četným změnám v organizaci SPJB (KJB) pracovali vzorkaři ve výrobních podnicích s měnícími se názvy, ale jejich práce nebo příslušnost ke konkrétní produkci se většinou nijak výrazně neměnily. Každá vzorkařka nebo každý vzorkař měli svůj specifický tvůrčí rukopis, podle něhož je do určité míry možné dodnes jejich práci rozpoznat. Identifikaci vzorků jednotlivých vzorkařů někdy ztěžuje používání výrazných komponentů větším počtem těchto návrhářů, a to především u kovové bižuterie.

Ke studiu tématu vzorování bižuterie existuje v souvislosti s výstavami a samozřejmě i výrobou několik pramenů. Prvním z nich je sbírka Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, konkrétně podsbírkou Bižuterie, Skleněná bižuterie, Kovová bižuterie, Kostýmní doplňky, Knoflíky, k dalším pramenům se řadí podsbírkou s označením Jablonex obchodní a Jablonex Zásada. Z hlediska námi sledovaného tématu je nejvýznamnější podsbírkou Bižuterie, která obsahuje kolekce vzorků oceněných na výstavách bižuterie pořádaných v Jablonci nad Nisou v letech 1962–1987. Dále jsou to kolekce vzorků oceněných ve vnitrooborových a od roku 1978 vnitrokoncernových soutěžích, výrobky oceněné Ministerstvem průmyslu a obchodu nebo navržené či oceněné v soutěži o nejlepší výrobek oboru. Ve většině případů je u vzorků uvedeno jméno podniku a vzorkaře, rok vzorování, ocenění nebo vystavení. Vzorky z druhé poloviny osmdesátých let 20. století tvoří poměrně kompaktní řadu, jež prezentuje výtvarné a řemeslné schopnosti vzorkařů všech podniků vyjma Centrofloru, který je obecně ve sbírce MSB zastoupen nedostatečně. Druhým významným zdrojem je dobový tisk, především oborové periodikum *Sklo a bižuterie: Noviny pracujících jablonecké bižuterie*, které vycházely mezi lety 1965–1990. Tento čtrnáctideník přinášel vedle politicko-společenských témat nespočet článků a noticek k novým vzorům, technologiím, prezentaci a úspěchům konkrétních vzorků na veletrzích a výstavách v tuzemsku i v zahraničí, a tak je neocenitelným informačním a komparačním zdrojem. Díky tomuto periodiku se podařilo plně identifikovat nebo alespoň částečně datovat řadu dosud neurčených sbírkových předmětů, které byly prezentovány na veletrzích a výstavách. Alternativní pohled k tématu přináší vybrané studie a články v časopisech *Domov* a *Sklářská revue*. Třetím, zcela nenahraditelným zdrojem informací jsou výpovědi dosud žijících vzorkařek

three samples mentioned above had to be archived as the original designs. Selected designers worked with specific customers, for example with fashion designers, representatives of or designers from companies, meaning ÚBOK in Czechoslovakia. Such cooperation was generally long-term and designers were sometimes able to go and work at companies abroad. Designers were generally educated in applied arts, most commonly having graduated from a costume jewellery specialisation at the Secondary Industrial School in Jablonec nad Nisou, the Secondary Industrial School of Glassmaking in Železný Brod, or the Secondary School of Artistic Crafts in Turnov. Designers also received education at the enterprises themselves, in the form of lectures and seminars organised by PZO Jablonex. There was also the opportunity to attend specialised talks at ÚBOK in Prague. “Konjunkturální módní zpravodaj Jablonexu” magazine brought information about new trends and included reports written by delegates or contacts from trade fairs abroad. Visits made by designers to trade fairs at home and abroad, including Bijorhca in Paris and CHIBI in Milan, also provided inspiration. “Verified designers” were able to travel to find inspiration on their own from 1968. Selected designers were allowed to study at the Academy of Arts, Architecture, and Design in Prague, which they attended with a scholarship from the production enterprise. Such designers were admitted in addition to the standard quota and were obliged to work for the enterprise in question for another five years after graduation. A number of designers took advantage of this opportunity, some eventually becoming renowned artists and jewellery-makers. Among them were Jiří Dostál, Libuše Hlubučková, Václav Machač, Jiří Nepasický, Blanka Nepasická, Eleonora Reytharová, and many more. Středisko výtvarné kultury výroby, as the executive body of Rada výtvarné kultury výroby, also contributed toward education in the sphere of industrial design, for example by publishing specialised periodicals or organising the competitions to find the best industrial product mentioned above.

Before we look at examples of the modification of designing at individual enterprises and at individual designers, we still need to mention that a number of designers worked at Sdružení Průmyslu Jablonecké bižuterie (Jablonec Costume Jewellery Industry Association – Jablonecká bižuterie concern) their entire professional life, or for at least a significant part. The complicated structure and numerous changes made at SPJB (KJB) meant that designers worked at production enterprises with changing names. Their work or assignment to a specific type of production, however, did not alter drastically. Each designer had his or her own creative signature, according to which we are to a certain extent able to recognise their work to this day. Identifying the designs of individual designers is sometimes made more difficult by the use of distinctive components by several designers, mainly in the case of metal costume jewellery.

We have several sources to draw on in studying the design of costume jewellery in relation to exhibitions and, of course, production. One of them

a vzorkařů, kteří nám pomáhají doplňovat chybějící údaje nebo správně interpretovat dohledané informace.

V souvislosti s úspěchy v soutěžích, na výstavách a veletrzích se nám podařilo dohledat více než 120 vzorkařů, ke kterým lze přiřadit konkrétní oceněné vzorky, ať už dochované fyzicky ve sbírce MSB, nebo v podobě fotografií a popisů v člancích a archiváliích. V rámci výběru jsme představili ty vzorkařky a vzorkaře, jejichž výrobky byly pravidelně k vidění na výstavách a veletrzích nebo kteří se úspěšně účastnili vnitropodnikových soutěží.

Centroflor

Umělé květiny a související výrobky se součástí už tak širokého portfolia jabloneckého bižuterního průmyslu staly až v roce 1961, po začlenění nově vzniklého podniku Centroflor se sídlem v Dolní Poustevně do Výrobně hospodářské jednotky (VHJ) Jablonecká bižuterie. Podnik měl další květinářské závody v Děčíně a Olešnici.⁵ Sortiment tvořily v prvé řadě umělé květiny, atrapy – imitace plodů, dekorace pro tematická období, jako jsou Vánoce a Velikonoce, svatební a smuteční program⁶, ale také aranžérský materiál pro výstavní a výlohovou tvorbu. Součástí výrobního programu byly i další výrobky, například stavební materiály, včetně vlastní výroby polystyrenu.

Jedním ze základních výrobků se staly vývazky – svazky květin, listů a imitací drobných plodů nebo přírodnin, které byly určeny k dalšímu zpracování zákazníkem. Do sortimentu květin patřily i vázové dekorace imitující reálné květiny nebo zhotovené v abstraktním stylu. Dále to byly módní květiny, které sloužily jako ozdoby pro oděvy a klobouky. Vzorkovna v Dolní Poustevně vznikla kolem roku 1955. Jejím vybudováním byl pověřen Ladislav Chmel a pracovalo v ní na padesát zaměstnanců, z toho deset vzorkařek a vzorkařů. Jako vedoucím vzorkaři mu velmi záleželo na vzdělávání vzorkařů. I proto se zasadil o to, aby mohli pravidelně cestovat na veletrhy, včetně těch zahraničních. Maximální důraz kladl na co největší realističnost květin, tedy aby v Poustevně vznikaly kvalitní umělé květiny, ne laciné imitace. I proto zaměstnanci vzorkovny pravidelně navštěvovali také mezinárodní květinovou a zahradnickou výstavu Flora Olomouc. Vzorkaři vytvářeli paralelně vzorky pro tuzemský a na základě požadavků teritoriálních vzorkařů i pro zahraniční trh. Ty se následně adjustovaly do speciálních kazet, aby při manipulaci s choulostivým materiálem nedocházelo k jejich poškození. V rámci provozu vzorkovny probíhala příprava nových vzorků pro výrobu a výroba duplicit k archivaci, cenové kalkulace, technologická kontrola výrobku a jednání se zákazníky. Vedle této vzorkovny měly vlastní vzorkaře jednotlivé závody Centrofloru. Jejich vzorky vycházely z charakteru zde používané technologie. Obecně platilo, že vhodnost zařazení vzorků do výroby posuzovala výtvarná

is the collection of the Museum of Glass and Jewellery in Jablonec nad Nisou, specifically the sub-collections of Costume jewellery, Glass costume jewellery, Metal costume jewellery, Clothing accessories, and Buttons, and others including the sub-collections labelled Jablonex trading and Jablonex Zásada. The most important sub-collection from the perspective of the topic we are looking at is Costume jewellery, which contains a collection of designs that won awards at costume jewellery exhibitions organised in Jablonec nad Nisou between 1962 and 1987. There are also collections of designs that won prizes in sector-specific competitions, intra-concern competitions from 1978 onwards, products presented with awards by the Ministry of Industry and Trade, and products designed for, and perhaps having won prizes in, competitions to find the best product in the field. In most cases the name of the enterprise and the designer, the year of the design, awards, or exhibiting are stated for the designs. Designs from the second half of the 1980s make up a relatively compact set that presents the artistic and crafting abilities of designers from all enterprises, excepting Centroflor, which is insufficiently represented in the collection at MSB in general. Another significant source is the period press, in particular the sector-specific periodical *Sklo a bižuterie: Noviny pracujících jablonecké bižuterie* (Glass and costume jewellery: News from those working in Jablonec costume jewellery), which was published from 1965 to 1990. This fortnightly publication considered political and social themes and contained countless articles and notes on new designs, technologies, presentations, and the successes enjoyed by specific designs at trade fairs and exhibitions at home and abroad, rendering it a priceless source of information and comparison. It is thanks to this periodical that we can fully identify or at least partly date thus-far unspecified collection items that were presented at trade fairs and exhibitions. An alternative view of the theme was provided in selected studies and articles in *Domov* (Home) and *Sklářská revue* (Glassmaking revue) magazines. The third essential source of information comes in the form of the testimony of surviving designers, helping us fill in the gaps or correctly interpret the information found.

We have been able to trace more than 120 designers in connection with successes at exhibitions and trade fairs and assign them to specific, prize-winning products, whether surviving in the collection at MSB or taking the form of photographs and descriptions in articles and archive materials. In our selection we present the designers whose products were regularly seen at exhibitions and trade fairs or who successfully entered in-house competitions.

Centroflor

Artificial flowers and related products became part of the broad portfolio of products made in the Jablonec costume jewellery industry in 1961 with the assignment of the newly-established Centroflor enterprise, seated in

komise. Stejně jako v jiných podnicích i zde se upravovaly vzorky podle potřeb zákazníků, což platilo především u klientů ze zahraničí.

Na odběr tzv. exkluzivit měli po určitou dobu právo objednávek pouze konkrétní klienti. Speciální vzorky se vytvářely i na základě požadavků ÚBOKu, ale také přímo na základě požadavků zákazníků, jejichž zástupci buď přijížděli nebo za nimi vyjížděli vzorkaři do zahraničí.

Vzorkaři Centrofloru pod vedením Ladislava Chmela při exkurzi na výstavu Flora Olomouc. Designers of Centroflor led by Ladislav Chmel on an excursion to the Flora Olomouc.

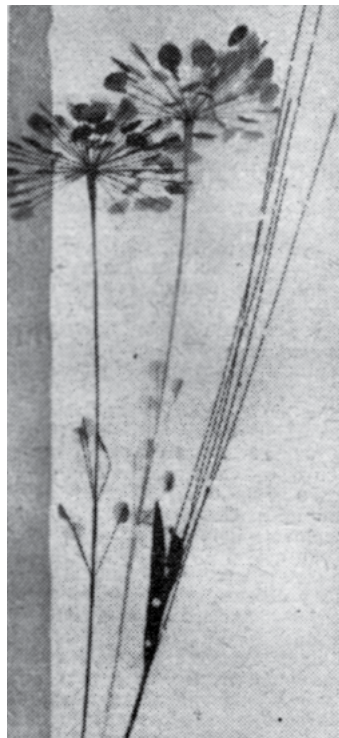
Ladislav Chmel (1909–1984) byl poustevenským rodákem a prvním vedoucím vzorkařem nově vzniklého podniku Centroflor. Rok po jeho narození se rodina odstěhovala do sousedního německého Sebnitz. Zde absolvoval středoškolské vzdělání na obchodní akademii. Na studia si přivydělával v podniku Kunstblumenfabrik, kde se seznámil s celým procesem výroby a prokázal pro tento obor jedinečný talent. Vše uplatnil při vlastním podnikání. Po konci druhé světové války se vrátil zpět i se svou rodinou do Dolní Poustevny⁷ a pokračoval zde v podnikání. Firma Jan Ladislav Chmel vznikla v roce 1946, ale již o dva roky později byl tento prosperující podnik s padesáti zaměstnanci znárodněn a začleněn do nově vzniklého podniku Centroflor. V podniku začal následně pracovat. Byl vynikajícím a uznávaným vzorkařem, technologem a všestranným odborníkem na výrobu umělých květin obecně. Podílel se na vybudování dalších závodů, krátkodobě působil např. v Děčíně. Jeho znalosti, zkušenosti a výtvarný talent byly potřebné především v závodě 1 a na jeho vzorovacím oddělení. Díky znalostem cizích jazyků, především němčiny, zajišťoval komunikaci se zákazníky. Byl známý svými realistickými květinami. Jeho posledním vzorkem se stala tzv. Chmelova růže. S podnikem spolupracoval i po odchodu do starobního důchodu. Byl pověřen vytvořením dokumentace lisovacích a vysekávacích nástrojů, pro níž se vžilo označení „zlatá kniha želez“.

Dolní Poustevna, to Výrobně hospodářské jednotky (Economic Production Unit – VHJ) Jablonecká bižuterie. The enterprise had other flower-making factories in Děčín and Olešnice.⁵ The range mainly consisted of artificial flowers, imitation fruit, decorations for special occasions such as Christmas and Easter, a wedding and funeral range⁶, and arrangement material for exhibitions and display cases. There were other products in the range, of course, such as building materials and indeed polystyrene.

One of the basic products was lapel pins – bundles of flowers, leaves, and imitation small fruits or products of nature intended for onward processing by the customer. Vase decorations that imitated real flowers or created in an abstract style were also part of the flower range. There were fashion flowers too, used as decoration on clothing and hats. The design centre in Dolní Poustevna opened in 1955. Ladislav Chmel was entrusted with construction and around 50 people worked there, ten of them designers. As chief designer, he was very particular about the education of his designers. This is one reason that he made sure they could regularly travel to trade fairs, including those abroad. He stressed that flowers should be realistic, that quality artificial flowers would be made in Poustevna and not cheap imitations. This was one reason for employees at the design centre regularly visiting the Flora Olomouc international flower and gardening exhibition. Designers created designs for the home market and, based on the requirements of territorial designers, for the foreign market at the same time. Samples were then put into special boxes to make sure no damage was done to the delicate material when handling. New designs were created for production at the design centre and duplicates were made for archiving, price calculations done, technological checks of products carried out, and negotiations held with customers. Individual Centroflor factories had their own designers in addition to those at the design centre. Their designs drew on the character of the technology used there. It stood in general that an artistic committee judged how suitable a design would be for production. As was the case at other enterprises, here too the designs were adjusted to meet the needs of the customer, mainly for clients from abroad.

Specific clients were given a specified length of time during which they could take “exclusive pieces”. Special designs were also created in line with the requirements of ÚBOK and based on the requirements of customers, with representatives of such customers visiting the enterprise or designers travelling abroad to visit them.

Ladislav Chmel (1909–1984) was a native of Poustevna and the first chief designer at the newly-established Centroflor enterprise. His family moved to the neighbouring German town of Sebnitz one year after his birth and there he later attended the business academy. He earned money during his studies at the Kunstblumenfabrik enterprise, where he learned about the

Vlasta Edelmannová

Fantazijní dekorační květiny, textilie, drát, Centroflor, Dolní Poustevna, 1967,
dobová fotografie, Sklo a bižuterie, 1967, r. 3, č. 30-31
Z kolekce oceněné zlatou medailí na LVT v Liberci, 1967

Vlasta Edelmannová

Fantasy decorative flowers, fabric, wire, Centroflor, Dolní Poustevna, 1967,
period photography, Sklo a bižuterie, 1967, vol. 3, no. 30-31, p. 1
From the collection awarded the gold medal at the LVT in Liberec 1967

Výraznou osobností vzorovacího oddělení byla průmyslová výtvarnice, ak. mal. **Vlasta Edelmanová**, později vdaná **Kubátová** (1924–1986). Byla neteří malíře Karla Svobinského. Studovala na Střední uměleckoprůmyslové škole textilní v Brně, kde se věnovala tématu krojů. Později odešla za svým strýcem do Prahy a zde v uměleckém vzdělání pokračovala. Podařilo se jí navázat úzkou spolupráci s ÚBOKem. Během svého působení v Centrofloru se vypracovala na vedoucí návrhářku. Díky svému rozhledu a jazykovým znalostem se účastnila obchodních jednání se zákazníky. Svůj vrozený talent uplatnila při navrhování fantazijních textilních květin, které sklízely úspěch u zákazníků, ale také na veletrzích. Její vzorky vhodně doplňovaly moderní

entire process of production and showed a unique talent in the field. He then applied all of this to his own business. He and his family returned to Dolní Poustevna at the end of the Second World War and he continued his business there. The Jan Ladislav Chmel Company was founded in 1946, but was nationalised two years later when a prospering business with fifty employees and assigned to the new Centroflor enterprise. Chmel then began working for the enterprise. He was an outstanding and recognised designer, technologist, and universal expert on the production of artificial flowers in general. He participated in the construction of other factories, working for

Eliška Páppertová

Dekorace produktů. Propagační materiál belgické firmy
J.Stroobant, 1985, archiv autorky

Eliška Páppertová

Product decorations. Promotional material of a Belgian company
J.Stroobant, 1985, private archive

interiéry svou jednoduchostí a zároveň nenásilnou zdobností. Ráda pracovala s jutou, ale i s perličkami a dalšími bižuterními komponenty. Oblíbenými květinami byly v její tvorbě slunečnice nebo bodláky. V roce 1967 byla medailí oceněna celá její kolekce prezentovaná na Libereckých výstavních trzích. Její vzorky byly úspěšné i ve vnitrokoncernových soutěžích, pro které často připravovala návrhy se svou kolegyní Eliškou Páppertovou. V roce

Dagmar Dvořáková

Šatová ozdoba, textilie, šatonové růže, obecný kov, Centroflor,
Dolní Poustevna, 1988, foto Jaroslava Slabá

Z kolekce oceněné jako Nejlepší průmyslový výrobek, 1988, soukromá sbírka

Dagmar Dvořáková

Dress decoration, textiles, chaton roses, base metal, Centroflor,
Dolní Poustevna, 1988, Jaroslava Slabá

From the collection awarded Best Industrial Product, 1988, private collection

1980 byla jejich společná kolekce květin z textilie s nemačkovou úpravou oceněná jako Nejlepší výrobek oboru. **Eliška Páppertová** (1948) vystudovala střední ekonomickou školu, přesto v navrhování pro Centroflor předvedla výjimečný talent, cit pro detail i barvy. Věnovala se celé šíři květinářské tvorby, zejména velmi náročnému sortimentu ručních růží. Pravidelně byla oceňována ve vnitrokoncernových soutěžích. Účastnila se výstavy Jablonec 80, kde v individuální kategorii prezentovala své práce, které ve vnitrokoncernových soutěžích získaly druhé a třetí místo. Na výstavě Jablonec 83 získala zlatou medaili v individuální kategorii. Svou práci rovněž aktivně představovala v zahraničí, a to u belgické firmy Stroobant a firmy Hermann v Německu, kde vždy týden v jejich prodejnách předváděla výroby umělých květin. Také se společně s Ladislavem Kateřínákem a Ivou Lukešovou účastnila jako aranžérka přípravy výstavy v Moskevském obchodním domě Vlasta v roce 1987.

Mezi vzorky, které působily v poustevenském podniku až do zániku původního Centrofloru počátkem devadesátých let, patřily Miloslava Jírovská, Vlasta Mrázová, Zdeňka Moravcová, Irena Šichová, Marta Zuberová, Ivana

a short time in Děčín, for example. His knowledge, experience, and creative talent were mostly required at Plant 1 and at its design department. Chmel's knowledge of foreign languages, in particular German, was used in communicating with customers. He was known for his realistic flowers and his final design was that of the "Chmel rose". He continued his cooperation with the enterprise even after his retirement and he was charged with creating the documentation for pressing and cutting machines, for which the name "the golden book of iron" was used.

One distinctive character at the design department was industrial artist ak. mal. **Vlasta Edelmanová**, later **Kubátová** (1924–1986). She was the niece of painter Karel Svobinský and studied at the Secondary School of Applied Arts in Textiles in Brno, where she was dedicated to the topic of national dress. She later joined her uncle in Prague and continued in her artistic education there, where she was also able to build close collaboration with ÚBOK. During her time at Centroflor, she worked her way up to the position of chief designer. Her outlook and language skills meant that she was involved in business negotiations with customers. She used her innate talent to design fantastical fabric flowers that won favour with customers and that were also successful at trade fairs. Her designs perfectly complemented modern interiors with their simplicity and inoffensive decorativeness. She liked working with jute and with seed beads and other costume jewellery components, sunflowers and thistles becoming the most popular flowers in her repertoire. In 1967, she was awarded with a medal for her entire collection at the Liberec Exhibition Markets (LVT). Her designs were also successful in competitions held within the concern, for which she often prepared designs with her colleague Eliška Páppertová. Their joint collection of flowers made of textiles with crease resistant finish was Best Product in the Field in 1980. **Eliška Páppertová** (1948) studied at the Secondary School of Economics, but an exceptional talent and a feel for detail and colour brought her to Centroflor as a designer. She worked on the full range of flower production, particularly on the extremely demanding range of handmade roses. She regularly won awards in competitions within the concern and took part in the Jablonec 80 exhibition, where she presented her work in the individual category, after coming second and third with it in the intra-concern competition. Then, at Jablonec 83, she won a gold medal in the individual category. She also actively presented her work abroad, at the Belgian company Stroobant and at the Hermann company in Germany, where she would spend a week in their sales outlets demonstrating the production of artificial flowers. Together with Ladislav Kateřínák and Iva Lukešová she took part, as an arranger, in the preparation of an exhibition at the Vlasta department store in Moscow in 1987.

Among the designers to work at the enterprise in Poustevna until the closure of the original Centroflor at the beginning of the 1990s were Miloslava

Lukešová, dále vzorkařky Švadlenková, Holečková a **Dagmar Dvořáková** (1951). Ta v podniku Centroflor působila od roku 1970 do roku 1992. Předtím absolvovala Střední uměleckoprůmyslovou školu sklářskou v Železném Brodě, obor malování skla. Do Centrofloru nastoupila jako návrhářka umělých květin a zabývala se vzorováním celého sortimentu, tedy tzv. módy, což byly květiny používané jako módní doplňky (šatovky), svatební vývazky nebo vázovky. Vytvořila i originální kolekci travin pro italské zákazníky. Spolupracovala také s dalšími zahraničními klienty. Vzorovala i výlohové dekorace a adjustáž (vývazky na dárkové balení), které patřily mezi její nejoblíbenější typ výrobku, protože při jejich navrhování bylo možné tzv. popustit uzdu fantazii. Byla také spoluautorkou zlepšovatelského návrhu na výrobu pestíků květin. Spolupracovala i s dalšími zahraničními klienty. Její výrobky byly běžně zařazovány do kolekcí na jabloneckých výstavách v letech 1977 a 1980, v roce 1983 soutěžila i v kategorii individuální bižuterie, kdy byla oceněna zlatou medailí. V roce 1988 získala ocenění Ministerstva průmyslu a obchodu ČSR – „průmyslový výrobek roku“ (viz Nejlepší výrobek). Po odchodu z Centrofloru se vrátila ke své vystudované profesi, malování skla, a to v rodinné firmě D STYL.

Moslava Jirovská ve vzorkovně Centrofloru v Dolní Poustevně, 80. léta 20. st., archiv Miloslavy Jirovské
Miloslava Jirovská in the Centroflor showroom in Dolní Poustevna, 1980s, Miloslava Jirovská archive

Oceňovanou vzorkařkou byla také **Miloslava Jirovská** (1946). Vystudovala Střední odbornou technickou podnikovou školu. V rámci podniku Centroflor v Dolní Poustevně nejprve pracovala v administrativě na závodě polotovarů, kde později nastoupila do vzorovacího oddělení. Jako vzorkařka se věnovala všeobecné květinářské tvorbě se specializací na umělé plody, bobule a jejich kombinace. Pracovala s atraktivními materiály – kůží, peřím a dalšími přírodninami. Také se podílela na realizaci výstavních prezentací Centrofloru a aranžování při různých prezentačních akcích a výstavách v tuzemsku. Přípravovala i prezentaci pro veletrhy v Norimberku. Na práci v Centrofloru si velmi cenila různorodosti, nových podnětů a možnosti zajímavé práce pro zahraniční zákazníky z mnoha zemí. Její vzorky získávaly pravidelně ocenění ve vnitrokoncernové soutěži. V roce 1979 obdržela mimo jiné první cenu v kategorii ozdobnických výrobků za stolní umělé ovoce realizované v abstraktních barvách tón v tónu. Inspirace pro tento vzorek pocházela

Jirovská, Vlasta Mrázová, Zdeňka Moravcová, Irena Šichová, Marta Zuberová, Ivana Lukešová, Švadlenková, Holečková, and **Dagmar Dvořáková** (1951). The latter worked at Centroflor from 1970 to 1992 after graduating from the Secondary Applied Arts School of Glass-making in Železný Brod, specialising in glass painting. She joined Centroflor as a designer of artificial flowers and was involved in designing the whole range of flowers used as fashion accessories (flower dress ornaments), wedding lapel pins, or flower vase decorations. She also created an original collection of grasses for Italian customers and collaborated with other clients from abroad. She also designed display case decorations and gift package decorations, which were among her favourite products because she was able to let her imagination run free when designing them. She was also the joint author of an innovation proposal for the production of flower pistils. Her products were included in the collections at exhibitions in Jablonec in 1977 and 1980, while in 1983 she entered the individual costume jewellery competition, where she won a gold medal. Her work was then presented with an award by the Ministry of Industry and Trade of the Czechoslovak Republic in 1988 – “industrial product of the year” (see Best Product). After leaving Centroflor she returned to the profession she studied, painting glass, at the family firm D STYL.

Miloslava Jirovská (1946) was another prize-winning designer. She studied at the Secondary Technical Business School and first worked at Centroflor in Dolní Poustevna in administration at the semi-finished products plant, where she later joined the design department. As a designer she devoted her attention to flower creation, specialising in artificial fruits, berries, and combinations thereof. She worked with attractive materials – leather, feathers, and other products of nature. She also took part in the creation of Centroflor’s exhibition presentations and was involved in arrangement at various presentation events and exhibitions in Czechoslovakia. And she prepared presentations for trade fairs in Nuremberg. What she most liked about her work at Centroflor was the diversity, the new stimuli, and the chance to do interesting work for foreign customers from many countries. Her designs regularly won awards

z USA. Oceněna byla i následující rok druhou a třetí cenou, a to za vývazky z drobnějšího umělého ovoce, bobulí v kombinaci s květinami a přírodninami. Na výstavě Jablonec 83 byla v individuální kategorii oceněna zlatou medailí. Ke starší generaci vzorkařů patřil **Bedřich Malý** (1924–1987). Ještě před druhou světovou válkou získal obchodní i umělecké vzdělání. Studia na vysoké škole musel předčasně ukončit po uzavření vysokých škol 17. listopadu 1939. V rámci Centrofloru nejprve pracoval na oddělení odbytu, jehož byl následně vedoucí. Později se začal věnovat vzorování, ale zároveň své předchozí zkušenosti uplatnil při jednání se zákazníky. Od roku 1967 spolupracoval s Ladislavem Kateřínákem. Mezi jeho další spolupracovnice patřily Alžběta Chmelová-Weichtová a Emílie Merňáková. Zaměřovali se s především na květiny a tzv. atrapy. Bedřich Malý se podílel na vývoji forem. Stál také u zrodu sortimentu z kůže nebo peří marabu. Centroflor reprezentoval i jako autor článků pro oborové periodikum *Sklo a bižuterie*. **Ladislav Kateřínák** (1938–2017) byl nejen úspěšným vzorkařem, ale také talentovaným aranžérem. Po studii na gymnáziu v Liberci absolvoval dálkové studium tamní pedagogické fakulty, obor matematika a výtvarná výchova pro národní školy. Učil nejprve v Chřibské, po základní vojenské službě byl v letech 1964–1965 učitelem a zástupcem ředitele na základní škole v Dolní Poustevně. Následně zde řídil Základní uměleckou školu. Kolem roku 1967 začal pracovat ve vzorkovně Centrofloru. Jeho vzory byly několikrát oceněny v rámci soutěže MPO o Nejlepší výrobek oboru. Byl autorem květinové výzdoby v Československém domě v Moskvě a také autorem i úspěšné výstavy v moskevské obchodní domě Vlasta, která se konala na konci 80. let 20. století. V letech 1976–1983 působil ve výrobním družstvu invalidů Slezanka v Ostravě, které patřilo mezi konkurenty Centrofloru i na mezinárodních výstavách v Jablonci nad Nisou. Z rodinných důvodů se vrátil do Dolní Poustevny a navázal na předchozí práci. I přes problematický politický posudek mohl díky svým profesním kvalitám

in competitions held within the concern. In 1979, for example, she won first prize in the decorative products category for imitation table fruit made in abstract colours. Inspiration for this design came from the USA. She then won a second and a third prize the following year for her lapel pins made of smaller pieces of artificial fruit and berries combined with flowers and products of nature. She won a gold medal in the individual category at Jablonec 83. **Bedřich Malý** (1924–1987) was one of the older generation of designers. Malý was educated in business and art before the Second World War. His studies at university came to a premature end when universities were closed on 17 November 1939. At Centroflor, he first worked at the sales department, of which he was later the manager. He moved into designing later, at the same time continuing to apply his previous experience in negotiations with customers. His collaboration with Ladislav Kateřínák began in 1967 and his other colleagues included Alžběta Chmelová-Weichtová and Emílie Merňáková. His main focus was flowers and imitation fruits. Bedřich Malý was also involved in the development of moulds. And he was responsible for a range made of leather or marabou feathers. He also represented Centroflor as the author of articles for *Sklo a bižuterie* magazine. **Ladislav Kateřínák** (1938–2017) was a successful designer and a talented arranger. After studying at the grammar school in Liberec he took distance studies at the faculty of education there, specialising in mathematics and art education for national schools. He first taught in Chřibská and then, after military service, was a teacher and deputy headmaster at the primary school in Dolní Poustevna in 1964–1965. He then ran the Primary School of Art. It was sometime around 1967 that he began working at the Centroflor design centre. His designs won awards in the Best Product in the Field competition organised by the Ministry of Industry and Trade on several occasions. He designed the floral decoration in the Czechoslovak House in Moscow and was the author of successful

Ladislav Kateřínák
Vázové květiny, textilie, drát, Centroflor, Dolní Poustevna, po roce 1980, soukromá sbírka, foto Jaroslava Slabá
Ladislav Kateřínák
Vase Flowers, fabric, wire, Centroflor, Dolní Poustevna, after 1980, private collection, photo Jaroslava Slabá

a přímluvě tehdejšího ředitele Centrofloru František Kozelky cestovat i po roce 1968 do zahraničí, zejména do Paříže, Londýna nebo na veletrhy ve Spolkové republice Německo, kde často uplatnil své aranžérské schopnosti. Ty mohli obdivovat i obyvatelé Poustevny. Pravidelně se staral o výzdobu sálu Národního domu pro ples Centrofloru.

Železnobrodské sklo

Podnik Železnobrodské sklo (ŽBS) byl z hlediska širě sortimentu, výroby a technologií, a s tím souvisejícím počtem závodů, bezesporu největším výrobním podnikem v rámci Jablonecké bižuterie. Během své existence bylo jeho součástí několik vzorovacích oddělení, nicméně obecně platilo, že v rámci PZO Jablonex byla skupina vzorkařů ve sdruženém vzorovacím oddělení a v rámci samotného ŽBS bylo vzorovací oddělení pro tuzemsko a vzorovací oddělení exkluzivit. ŽBS si také samo zajišťovalo vzorování pro některé zahraniční zákazníky. Své vzorkařky měly též jednotlivé závody. V šedesátých letech bylo vzorovací oddělení umístěno v Jabloneckých Pasekách. V centru Jablonce, v bývalém exportním domě Walter Klaar, byla tzv. kolekční vzorkovna, kde se vytvářely finální kolekce podle specifických požadavků trhů nebo zákazníků. Po vytvoření spojeného vzorovacího střediska na Jablonexu v roce 1965 vznikla poměrně početná skupina vzorkařek ŽBS, které se dále specializovaly na konkrétní typy perli. Do této skupiny vstoupily Kristýna Morávková, Vlasta Roučová, Marta Zelníčková a Stanislava Čechová, všechny pracovaly hlavně s mačkanými perlemi, včetně ohňovek a atlašek. Dále k nim patřily Eva Nováková, jejíž doménou byly vinuté perle, ale i vosk, yards⁹ perle nebo tzv. amarouny⁹, a Iva Spurová, jež se věnovala voskovaným perlím. Pro soutěže samozřejmě nebylo výjimkou, že se vzory tvořily i z jiných materiálů.

Vlasta Roučová (1941) studovala na SŠUŘ v Turnově¹⁰, obor kovorytectví. V roce 1958 nastoupila na základě umístěnky do PZO Jablonex jako kolekční vzorkařka pro ŽBS. To znamenalo, že ze vzorků vytvořených na vzorovacím oddělení sestavovala kolekce pro jednotlivé trhy nebo zákazníky. Od roku 1965 pracovala ve spojeném vzorovacím středisku Jablonexu jako teritoriální vzorkařka, především pro Velkou Británii a Itálii. Později začala pracovat s tzv. exkluzivitami, tedy vzorky, které byly vytvářeny jako vlastní tvorba ze zbytkového materiálu poté, co vzorkařky splnily požadované úkoly pro danou sezónu. Vlasta Roučová posuzovala a třídila tyto vzorky z hlediska kvality zpracování. U vyhovujících bylo zhotoveno malé množství 2–3 tuctů, které jako exkluzivity nakupovali přímým prodejem např. zástupci ÚBOKU nebo oděvních podniků. Tyto vzory už nebyly po vyprodání dále realizovány. Posléze se výrobě exkluzivit věnovala sama. Během svého působení v ŽBS vytvořila vzorky, které byly oceněné na výstavách i soutěžích. V roce 1975 byl jí vyvzorovaný náhrdelník oceněn medailí na Mezinárodním veletrhu spotřebního zboží v Brně, což byl vůbec první zde oceněný bižuterní výrobek. V roce 1977 vytvořila originálně

exhibitions at the Vlasta department store in Moscow held at the end of the 1980s. He worked at the Slezanka production cooperative for the disabled in Ostrava, a competitor to Centroflor, even at international exhibitions in Jablonec nad Nisou, between 1976 and 1983. He returned to Dolní Poustevna for family reasons and followed on from his previous work. He was, in spite of the problematic political judgment, able to travel abroad even after 1968, as a result of his professional qualities and the persuasion of then-director of Centroflor František Kozelka, mostly travelling to Paris, London, and trade fairs in West Germany, where he often applied his arrangement skills. Skills the people of Poustevna were also able to admire: after all, regularly decorated the hall of the National House for the Centroflor ball.

Železnobrodské sklo

The Železnobrodské sklo (ŽBS) enterprise was undoubtedly the biggest production enterprise in Jablonec costume jewellery in terms of the range of goods, production, and technology, and the number of plants it had. There were several design departments at ŽBS down the years, but it was generally the rule at PZO Jablonex that there was a group of designers at a collective design department, with a design department for Czechoslovakia and a design department for exclusive pieces at ŽBS. ŽBS also handled the designs for certain foreign customers on its own. Individual plants also had their own designers. The design department was located in Jablonecké Paseky in the 1960s and the “collection design centre”, where collections were finalised according to the specific requirements of the market or of customers, was situated in the centre of Jablonec, in the former Walter Klaar export house. A relatively sizeable group of designers emerged at ŽBS after the creation of a common design centre at Jablonex in 1965, this group then specialising on specific types of beads. The group included Kristýna Morávková, Vlasta Roučová, Marta Zelníčková, and Stanislava Čechová, all working mostly with pressed beads, including fire polished beads and satin glass beads. There was also Eva Nováková, whose speciality was lamp beads, wax, yards⁹ beads and “amarons”⁹, and Iva Spurová, who focused on waxed beads. It was not unusual, however, for designs to be created for competitions using other materials.

Vlasta Roučová (1941) studied at the Secondary School of Artistic Crafts in Turnov¹⁰, specialising in metal engraving. In 1958 she was posted to PZO Jablonex as a collection designer for ŽBS. This meant that she built collections for individual markets or customers using the designs created at the design department. She then worked as a territorial designer for the common design centre at Jablonex, mainly for Great Britain and Italy. Later, she began working with “exclusive pieces”, pieces that were created as individual pieces of work using the material left over after the designers

Vlasta Roučová
Náhrdelník, perle ze skla a plastické hmoty, obecný kov,
Železnobrodské sklo, vzorkovna na PZO Jablonex, Jablonec nad Nisou,
1975, soukromá sbírka, foto MSB, Aleš Kosina
Oceněno zlatou medailí na MVŠZ v Brně, 1975
Vlasta Roučová
Necklace, beads made of glass and plastics, base metal,
Železnobrodské sklo, Jablonex sampling department, Jablonec nad Nisou,
1975, private collection, photo MSB, Aleš Kosina
Awarded the gold medal at the MVŠZ, Brno, 1975

zpracovaný náhrdelník¹¹ v tehdy módních zemitých barvách, který je dodnes ukázkou jejich nadčasových a ostatním návrhům se vymykajících vzorků. Ve vnitrokoncernové soutěži získávaly její vzorky pravidelně 1. místo, stejně tak byly zařazovány do výběru v rámci soutěže o Nejlepší výrobek oboru, kde také několikrát v oborovém kole zvítězily. V ŽBS pracovala Vlasta Roučová do roku 1993. Následně se věnovala navrhování bižuterie ze skleněných perli a polodrahokamů ve firmě OPÁL.¹²

Eva Nováková (1941) v letech 1954–1958 vystudovala SŠUŘ v Turnově. Po absolvování studia nastoupila do turnovského závodu podniku Kovožavody Semily.¹³ V roce 1962 přestoupila do podniku Bižuterie – závod 2, který se specializoval na sériovou výrobu šperků. Přibližně po roce začala pracovat v podniku Skleněná bižuterie jako vzorkařka. Následně přešla do vzorovacího střediska na Jablonexu v detašovaném oddělení ŽBS. Sama

Eva Nováková
Náhrdelník, vinutá perle, mačkané perle, Železnobrodské sklo, vzorkovna na PZO Jablonex,
Jablonec nad Nisou, 1984, sbírka MSB, ev. č. B06848, foto MSB, Aleš Kosina
Vnitrokoncernová soutěž, 1984, 1. místo
Eva Nováková
Necklace, wound glass bead, pressed glass beads, Železnobrodské sklo,
Jablonex sampling department, Jablonec nad Nisou, 1984, MSB collection,
inv. No. B06848, photo MSB, Aleš Kosina
Intra-brand competition, 1984, 1st place

has fulfilled the required tasks for the season. Vlasta Roučová assessed and sorted these designs in terms of the quality of their execution. Small quantities of 2-3 dozen were made of the designs that met the requirements and these were then purchased as exclusive pieces through direct sales, e.g. by the representatives of ÚBOK or of clothing companies. Such pieces were never again made after selling out. After that, Roučová devoted herself to the production of exclusive pieces alone. During her time at ŽBS she created designs that won awards at exhibitions and in competitions. In 1975, for example, a necklace that she designed was awarded a medal at the International Consumer Goods Fair in Brno, the first ever award-winning costume jewellery product there. In 1977, she created an original necklace¹¹ in the earthy colours fashionable at that time, which even now shows the timelessness of her designs, designs that stand out from the others. Her designs were regularly awarded first place in the intra-concern competition and were included in the Best Product in the Field competition, where they also won several times in the sector-specific round. Vlasta Roučová worked at ŽBS until 1993. She then worked on the design of costume jewellery made of glass beads and semi-precious stones at OPÁL.¹²

Eva Nováková (1941) studied at the Secondary School of Artistic Crafts in Turnov in 1954-1958. After completing her studies, she joined the Ko-

se podílela na podobě vybraných typů těchto perli díky aktivní spolupráci s vedoucími učňovské dílny v Lišném, kde mělo ŽBS závod 4, specializovaný na vinuté perle a plastické hmoty. V roce 1982 získal její náhrdelník kombinující stáčenou šňůru a kulaté vinuté perle zlatou medaili na MVSZ v Brně a dalších československých veletrzích. Oceněn byl rovněž v rámci podnikové expozice ŽBS zlatou medailí na výstavě Jablonec 83. Tato módní novinka byla velmi úspěšná i na tuzemském trhu. Během svého působení pro ŽBS si získala renomé jako vzorkačka bižuterie z vinutých skleněných perli. Eva Nováková byla často oceňována ve vnitrokoncernové soutěži, pro kterou tvořila vzorky z plastové borty, s keramickými komponenty nebo ohýbanými yards perlemi. V roce 1993 přestoupila do podniku Estrella v Těpeřích, původně závod 3 ŽBS¹⁴, kde se věnovala vzorování z voskovaných perli. V polovině devadesátých let se opět vrátila ke vzorování pro Jablonex, a. s. Bižuterii zůstala věrná po zbytek své pracovní kariéry. Po roce 2000 pracovala pro firmu Pearl Bohemica, která se specializovala na voskované a povrchově barvené skleněné perle.

Iva Spurová (1961) po studiu na jablonecké SPŠ nastoupila v roce 1979 do sdruženého vzorovacího oddělení ŽBS v rámci Jablonexu a po celou dobu se věnovala voskovaným perlím. Její oblíbenou technikou bylo a stále je tzv. uzlování.

Od roku 1981 získaly její vzorky několikrát 1. cenu v rámci vnitrokoncernové soutěže a byly zařazeny do soutěže o Nejlepší výrobek oboru. V roce 1986 byly do soutěže Nejlepší výrobek roku (NVO) zařazeny její dva vzorky, z nichž jeden získal 1. cenu¹⁵, a druhý, který byl pro veletržní účely pojmenovaný „bruslařská smyčka“, dokonce získal v témže roce zlatou medaili na Mezinárodním veletrhu spotřebního zboží v Brně. Po roce 1989 působila v Estelle v Těpeřích a poté v letech 1995–2013 ve firmách Glass, s. r. o., a 2013–2016 v GB Beads, a. s. V bižuterním průmyslu pracuje i dnes jako zaměstnankyně jablonecké firmy P. P. TRADING.

Iva Spurová
Náhrdelník *Bruslařská smyčka*, skleněné voskované perle, rondelky, skleněné šatony, obecný kov, Železnobrodské sklo, vzorkovna na PZO Jablonex, Jablonec nad Nisou, 1986, sbírka MSB v Jablonci nad Nisou, ev. č. B06893, foto MSB, Aleš Kosina
Oceněno zlatou medailí na MVSZ v Brně, 1986
Iva Spurová
Skating Loop Necklace, waxed glass beads, rondelles, glass chatons, base metal, Železnobrodské sklo, Jablonex sampling department, Jablonec nad Nisou, 1986, MSB Collection, Jablonec nad Nisou, inv. No. B06893, photo MSB, Aleš Kosina
Awarded the gold medal at the MVSZ, Brno, 1986

vozávodny Semily enterprise in Turnov.¹³ She joined the Bižuterie enterprise – plant 2, which specialises in the batch production of jewellery, in 1962. After about a year, she began working as a designer at the Skleněná bižuterie enterprise. She then moved to the Jablonex design centre, to an external department at ŽBS. She herself was involved in the appearance of selected types of such beads thanks to active collaboration with the heads of the apprenticeship workshop in Lišný, where ŽBS had its plant 4, specialising in lamp beads and plastics. In 1982, her necklace combining a twisted cord and round lamp beads, won a gold medal at MVSZ in Brno and at other Czechoslovak trade fairs. It was also awarded a gold medal as part of the ŽBS exposition at the Jablonec 83 exhibition. This fashion innovation was also very successful on the domestic market. During her time at ŽBS, she was renowned as a designer of costume jewellery using lamp-worked glass beads. Eva Nováková frequently won prizes in competitions within the concern, for which she created designs using plastic trimmings, with ceramic components, or with bent yards beads. She joined the Estrella enterprises in Těpeře, originally plant 3 at ŽBS¹⁴, in 1993, where she created designs using waxed beads. Then, in the mid-1990s, she returned to design for Jablonex, a. s., and remained true to costume jewellery for the rest of their career. She worked for Pearl Bohemica, a company specialising in waxed and surface-coloured glass beads, after 2000. After her studies at the Secondary Industrial School in Jablonec, **Iva Spurová** (1961) joined the common design department of ŽBS within Jablonex in 1979, devoting all her time to waxed beads. Her favourite technique was and is still “knotting”. From 1981 onward, her designs won 1st prize in the intra-concern competition several times and were entered in the Best Product in the Field competition. Two of her designs were entered in the Best Product of the Year competition in 1986, one of which took home first

Marta Zelničková (1950) vystudovala jabloneckou SPŠ a v roce 1977 začala vzorovat ve sdružené vzorkovně PZO Jablonex pro ŽBS. Její specializací byly

Marta Zelničková prezentuje ve vzorkovně na PZO Jablonex své vzorky, kol. r. 1970, archiv Marty Zelničkové
Marta Zelničková presents her samples in the showroom at Jablonex, cca. 1970, Marta Zelničková archive

mačkané perle, ohňovky a perle z atlasového skla. Několikrát byla krátkodobě delegována do podniku Skleněná bižuterie, aby zde vždy měsíc vzorovala přímo pro tento podnik. Účastnila se zahraničních veletrhů v rámci stánku Jablonexu, kde předváděla výrobu náhrdelníků. Její zručnost mohli obdivovat návštěvníci veletrhů např. v Singapuru nebo v Jakartě. Pravidelně se úspěšně účastnila vnitrokoncernových soutěží, třikrát získala nominaci *Vybráno pro CID*. V roce 1990 přestoupila do podniku Skleněná bižuterie a v letech 2004–2008 působila jako vzorkačka ve firmě Pearl Bohemica.

Kristýna Morávková (1928–2018) byla vyučenou modistkou. Do detašované vzorkovny ŽBS v PZO Jablonex nastoupila v roce 1965¹⁶ a působila zde až do počátku devadesátých let 20. století. Primárně pracovala s mačkanými perlemi, typická pro ni byla kombinace s kovovými komponenty ve zlaté barvě a masivní prostorově řešené náhrdelníky. Mezi jejími dochovanými vzorky jsou kolekce z broušených, voskovaných nebo sintrovaných perli. V roce 1977 získal její vzorek¹⁷ druhé místo v soutěži o nejlepší výrobek oboru. Za další výrobek z této kolekce získala čestné uznání na výstavě Jablonec 77.¹⁸ Z roku 1988 pochází její kolekce náhrdelníků s amarouny.

prize¹⁵ and the other, named „skating loop“ for trade fair purposes, won a gold medal at the International Consumer Goods Fair in Brno the same year. She worked at Estrella in Těpeře after 1989, at Glass, s. r. o., in 1995-2013 and at GB beads, a. s., in 2013–2016. In fact she works in the costume jewellery industry to this day as an employee of P. P. TRADING in Jablonec.

Marta Zelničková (1950) studied at the Secondary Industrial School in Jablonec and began designing at the PZO Jablonex collective design centre for ŽBS in 1977. Her specialisations were pressed beads, fire polished beads and beads made of satin glass. She was temporarily posted to the Skleněná bižuterie enterprise on several occasions to design for that enterprise alone for one month at a time. She attended foreign trade fairs at the

Kristýna Morávková
Náhrdelník, skleněné mačkané perle, obecný kov, Železnobrodské sklo, vzorkovna na PZO Jablonex, Jablonec nad Nisou, 1980, sbírka MSB, ev. č. B05832, foto MSB, Aleš Kosina
Oceněno bronzovou medailí na výstavě Jablonec 80
Kristýna Morávková
Necklace, pressed glass beads, base metal, Železnobrodské sklo, Jablonex sampling department, Jablonec nad Nisou, 1980, MSB collection, inv. No. B05832, photo MSB, Aleš Kosina
Awarded the bronze medal at the Jablonec 80 exhibition

Stanislava Čechová

Náhrdelník Tereza, skleněné mačkané perle, obecný kov, Železnobrodské sklo, vzorkovna na PZO Jablonex, Jablonec nad Nisou, 1985, sbírka MSB, ev. č. B06789, foto MSB, Aleš Kosina
Vnitrokoncernová soutěž, 1985, 1. místo

Stanislava Čechová

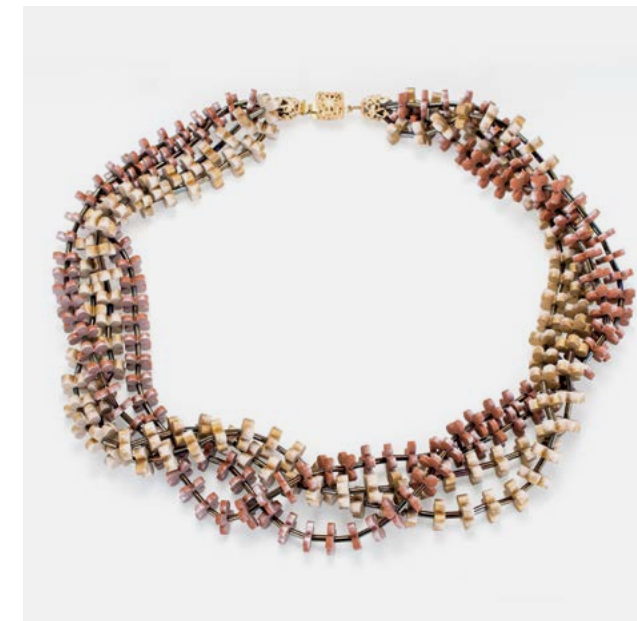
Tereza Necklace, pressed glass beads, base metal, Železnobrodské sklo, Jablonex sampling department, Jablonec nad Nisou, 1985, MSB collection, inv. No. B06789, photo MSB, Aleš Kosina
Intra-brand competition, 1985, 1st place

Dlouholetou vzorkářkou ŽBS byla **Stanislava Čechová** (1937). Vystudovala v letech 1952–1956 SPŠS v Železném Brodě, obor malba skla u prof. Stanislava Libenského. Ihned po škole nastoupila v roce 1956 do podniku Železnobrodské sklo, kde pracovala v jeho různých vzorkovnách až do roku 1991. Ve své práci se specializovala na mačkané perle a perle leštěné v ohni, které společně s atlasovou sklovinou byly jejím oblíbeným materiálem, z něhož vytvářela i vzorky pro vnitrooborové soutěže. Pro její tvorbu jsou typické dlouhé broušené trubkové perle, které využívala zvláště v náhrdelnicích v mnoha barevných variantách, především od konce sedmdesátých let, a které se staly se velmi oblíbenými. Často se podílela na tvorbě tzv. exkluzivit. Roku 1987 byla podnikem vyslána k předvádění výroby skleněné bižuterie při dnech ČSSR v Dánsku. Po roce 1990 působila nadále jako žádaná a zkušená vzorkářka pro firmu Glass a firmu OPÁL.

Pro ŽBS pracovala jako vzorkářka také **Anna Mistrová** (1940–2019). Vystudovala SPŠS v Železném Brodě, kterou v roce 1958 ukončila maturitou v oboru rytí skla. Poté nastoupila do podniku ŽBS závodu v Huti do vývojového střediska a v polovině šedesátých let přišla jako vzorkářka do Perliček v Zásadě. Počátkem sedmdesátých let se objevila ve vzorovacím středisku PZO Jablonex, kde pracovala až do poloviny osmdesátých let. Ve své práci se zabývala zejména vzorky z voskovaných perli, místy do nich zařazovala také lampové perle nebo umělou hmotu či kovové komponenty. Za své vzorky, které dobře splňovaly požadavky módních trendů i elegance, získala na jabloneckých výstavách na výstavě Jablonex 73 stříbrnou medaili a později také další ocenění.

Velmi výraznou osobností byla v oblasti vzorování průmyslová výtvarnice **Jarmila Hlavová** (1924–2011), neodmyslitelně spojená s výrobním podnikem v Zásadě, který v roce 1978 přešel pod Jablonecké sklárny. Hlavová

Jablonex stand, where she demonstrated the production of necklaces and her dexterity was admired by visitors to trade fairs in places such as Singapore and Jakarta. She regularly entered intra-concern competitions, winning a nomination for *Selected for CID* three times. In 1990 she moved to Skleněná bižuterie and then worked as a designer at Pearl Bohemica, from 2004 to 2008.

Anna Mistrová

Náhrdelník z plastické hmoty dekorované stříkáním, čipky, obecný kov, Železnobrodské sklo, vzorkovna na PZO Jablonex, Jablonex nad Nisou, 1974, sbírka MSB, ev. č. B05659, foto MSB, Aleš Kosina
Oceněno stříbrnou medailí na výstavě Jablonex 74

Anna Mistrová

Necklace, sprayed plastic beads, bugle beads, base metal, Železnobrodské sklo, Jablonex sampling department, Jablonex nad Nisou, 1974, MSB collection, inv. No. B05659, photo MSB, Aleš Kosina
Awarded the silver medal at the Jablonex 74 exhibition

Kristýna Morávková (1928-2018) was a trained seamstress. She joined the separate ŽBS design centre at PZO Jablonex in 1965¹⁶ and worked there until the early 1990s. She primarily worked with pressed beads and it was common for her to combine gold-coloured metal components and solid, spatially designed necklaces. Among her surviving designs are a collection of cut, waxed, or sintered beads. In 1977, her design took¹⁷ second place in the Best Product in the Field competition. She also earned an honourable mention for another of her products at Jablonex 77.¹⁸ Her collection of necklaces featuring amarons was created in 1988.

Stanislava Čechová (1937) was a designer for ŽBS for many years. She studied at the Secondary Industrial School of Glassmaking in Železný Brod from 1952 to 1956, specialising in glass painting under prof. Stanislav Libenský. She joined the Železnobrodské sklo enterprise after finishing school in 1956, where she worked at a number of its design centres until 1991. In her work, she specialised in pressed beads and fire-polished beads, her favourite material together with satin glass and one she used to create designs for sector-specific competitions. Her creation is characterised by long, cut tube beads, which she mainly used in necklaces in many colour variations, particularly from the late 1970s, and which became very popular. She was also frequently involved in making exclusive pieces. In 1987, the enterprise sent her to Czechoslovak Socialist Republic Day in Denmark to demonstrate the production of glass costume jewellery. She continued to work as a

získala soukromé umělecké vzdělání. Jako privátní studentka navštěvovala ateliéry výtvarníků, mezi nimi např. ateliér malíře Jaroslava Otčenáška. Perličky jako materiál ji fascinovaly již od dětství a jejich zpracování se věnovala jako samouk v krušnohorském regionu, ve Vejprtech, Kovářské a Měděnci. Zaměřila se na techniky tkaní s perličkami, tamburovanou výšivku a výrobu prýmků šlingrováním.¹⁹ V roce 1948 stála u založení výtvarného ateliéru ÚLUV pro malosériovou výrobu módních doplňků a večerních kabelek z rokajlu, krajek a prýmků, v letech 1948–1958 zároveň ateliér vedla. Mezi lety 1959–1978 byl ateliér detašovaným výrobním střediskem ŽBS – závod Zásada, od roku 1978 byl stejně jako celý závod organizačně převeden pod Jablonecké sklárny. Pro zásadský podnik navrhla více než 2 tisíce vzorů módních doplňků – především kabelek, límců, náhrdelníků a souprav. Její návrhy sklízely úspěch u známých hereček, televizních hlasatelek nebo u manželek politiků. S límcem, který podle jejího návrhu realizovala Květoslava Rejfková, se na obrazovkách objevila např. Heda Čechová. Vzor, který si rovněž získal pozornost potenciálních zákazníků, byl jednoduchý náhrdelník s kaskádou perliček, který v černé i bílé variantě prezentovaly asistentky v televizní soutěži *Pekelně se soustředí*.²⁰ Tento velmi efektní náhrdelník se v bílé variantě stal součástí bižuterní kolekce na Světové výstavě Expo v Montrealu v roce 1967. Hlavové návrhy i vlastní výrobky získávaly ocenění a uznání na výstavách i veletrzích pravidelně. Velmi úspěšný byl pro ni rok 1974, kdy její souprava *Atlas* dostala zlatou medaili na výstavě Jablonec 74 a souběžně s tím zvítězila v celostátní soutěži Vynikající výrobek. Předtím získala šestkrát nominaci *Vybráno pro CID*. Uspěla též na výstavě Jablonec 87 s elegantním semišovým psaníčkem s perličkami v bronzové úpravě, které získalo zlatou medaili v individuální kategorii. Tento typ doplňků s perličkami byl žádaný v SSSR i v zemích západní Evropy. V roce 1990 se novým majitelem zásadského

Jarmila Hlavová

Kabelka z kolekce Atlas, sekané perličky z atlasové skloviny, organtýn, kůže, satén, obecný kov galvanicky poniklovaný, Železnobrodské sklo, detašované pracoviště Praha, 1974, sbírka MSB, ev. č. B05664, foto MSB, Aleš Kosina
Oceněno zlatou medailí na výstavě Jablonec 74 a 1. místem v celostátním kole soutěže Vynikající výrobek oboru

Jarmila Hlavová

Clutch bag, Atlas collection, seed beads made of satin glass, organdy, leather, satin, galvanized base metal, Železnobrodské sklo, Prague office, 1974, MSB collection, inv. No. B05664, photo MSB, Aleš Kosina
Awarded the gold medal at the Jablonec 74 exhibition, 1st place in the Federal round of the Perfect Industry Product competition

sought-after and experienced designer for Glass and for OPÁL after 1990. Anna Mistrová (1940–2019) also worked as a designer for ŽBS. She studied at the Secondary Industrial School of Glassmaking in Železný Brod, graduating in glass engraving in 1958. After that she joined the development centre at the ŽBS plant in Huf, moving to Perličky in Zásada as a designer in the mid-1960s. She arrived at the PZO Jablonex design centre in the early 1970s, where she worked until the mid-1980s. Her work primarily focused on designs that used waxed beads, adding lamp beads, artificial materials, or metal components to them here and there. She won a silver medal at the Jablonec 73 exhibition, and later other awards, for designs that met the demands of fashion and elegance.

One very prominent figure in the field of design was industrial artist **Jarmila Hlavová** (1924–2011), who was inherently linked to the production enterprise in Zásada, which became part of Jablonecké sklárny in 1978. Hlavová received private artistic education and as a private student was able to visit the studios of several artists, including that of the painter Jaroslav Ovedášek. She had been fascinated by seed beads as a material since childhood and taught herself how to work with them in the Ore Mountain region – in Vejprty, Kovářská, and Měděnec. Her focus was on the techniques of weaving with seed beads, spiro chenille embroidery, and the production of braid by bobbin trimming.¹⁹ In 1948, she was involved in the foundation of the ÚLUV art studio for the small-batch production of fashion accessories and evening handbags using rocaille, lace and braid and was in charge of the studio between 1948 and 1958. The studio was a detached production centre of ŽBS – the Zásada plant – between 1959 and 1978, before coming under the wing of Jablonecké sklárny in 1978, as was the case for the enterprise as a whole. She designed more than 2,000 models of fashion accessories

závodu stal nástupnický podnik České perličky, s. p., který zrušil všechna detašovaná pracoviště. Hlavová následně úspěšně pokračovala v ji založené rodinné firmě MANUFA Praha. Navrhování nových vzorů a práci s perličkami se věnovala aktivně do konce svého života.

Pod ŽBS působil také výtvarně nadaný **Jaroslav Kodejš** (1938), který se vzdělával jako autodidakt. Od počátku šedesátých let začal pracovat jako vzorkař pro Skleněnou bižuterii a ŽBS. Svou odbornost posílil na Výtvarném institutu PJB v letech 1960–1963. Se svými šperky se účastnil vnitropodnikových anonymních soutěží. Oceněným výrobkem roku se stal náhrdelník z vinutých perlí, kde v terčících medové a okrové barvy využil tradiční sklářské techniky práce nad kahanem. Tato technika se pro jeho tvorbu stala charakteristickou. V roce 1967 byly jeho práce oceněny cenou *Vybráno pro CID* a v letech 1968, 1971, 1974 a 1983 obdržel za své práce zlatou medaili na jabloneckých výstavách. V roce 1968 se jako československý návrhář jablonecké bižuterie mohl účastnit výběrového sympozia Stříbrný šperk Jablonec 68. Toto jedinečné setkání s autory ze západních zemí mu dalo intenzivnější podnět k vlastní tvorbě. Od konce šedesátých let byl díky řediteli odborné školy ve Pforzheimu Karlu Scholmayerovi vyzván k účasti na různých mezinárodních šperkařských výstavách, kde svými jedinečnými šperky se skleněnými vinutými komponenty reprezentoval českou autorskou scénu. Zanedlouho se jeho práce začaly objevovat ve sbírkách věhlasných českých a zahraničních institucí. Od konce šedesátých let do druhé poloviny let osmdesátých pracoval ve výtvarném ateliéru Muzea skla a bižuterie, kde se zabýval vytvářením tzv. černé bižuterie z původních skleněných kamenů podle vlastních vzorů. Jaroslav Kodejš se svými ojedinělými šperky se skleněnými prvky stal známým po celém světě. V současnosti patří mezi šperkařské klasiky a svou individuální tvorbu rozvíjí dodnes.

Jaroslav Kodejš

Náušnice, vinuté sklo, obecný kov, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1966, archiv Jaroslava Kodejše

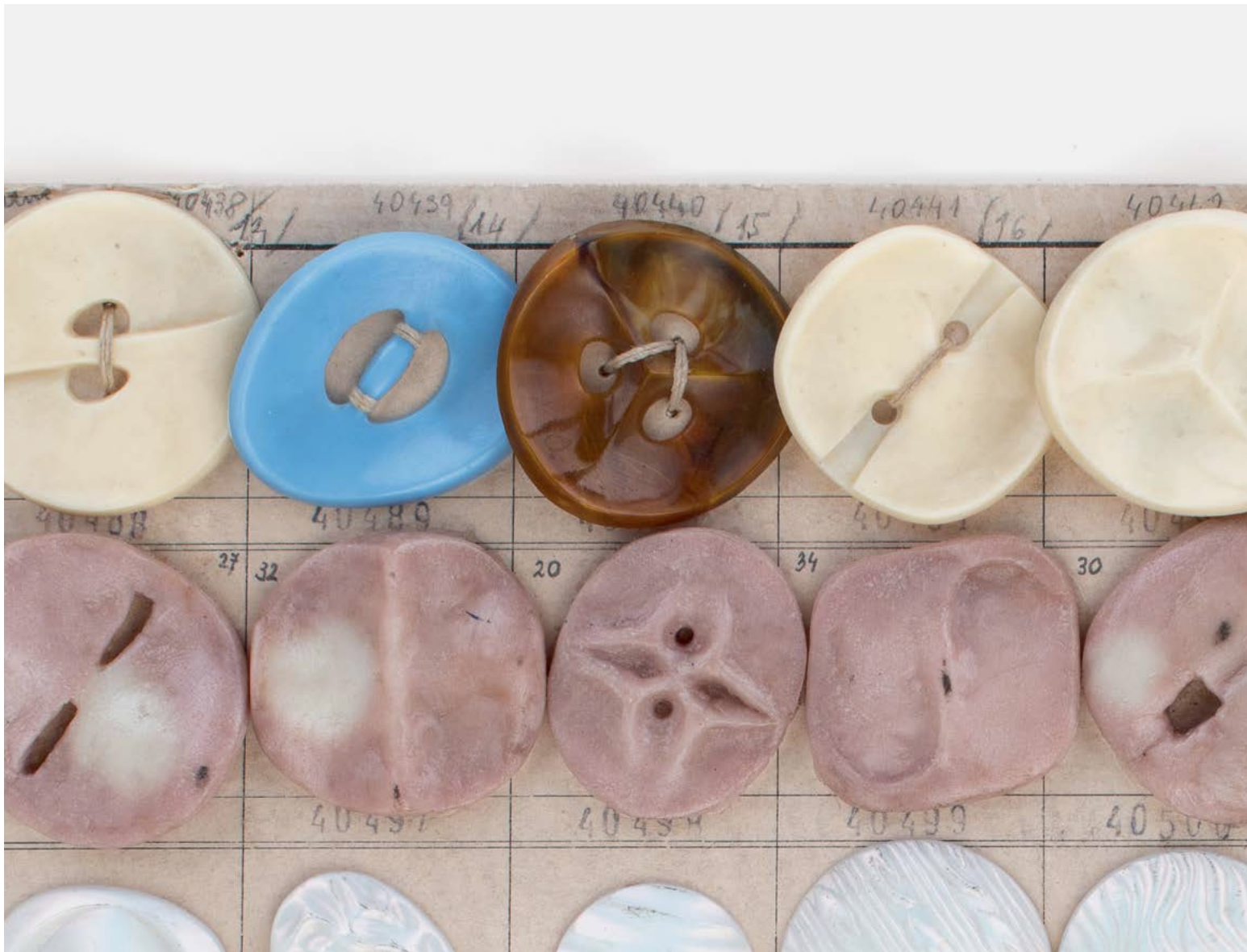
Jaroslav Kodejš

Earrings, wound glass, base metal, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1966, nahradiť: Jaroslav Kodejš

for the enterprise in Zásada – particularly handbags, collars, necklaces and sets. Her designs were popular among famous female actors, TV announcers, and politicians' wives. Heda Čechová, for example, was one of those to appear on screen wearing the collar made by Květoslava Rejfková in line with her designs. That design, which also earned the attention of potential customers, was a simple necklace with a cascade of seed beads, presented in both black and white versions by the hostesses on the TV competition *"Pekelně se soustředí"* (Concentration).²⁰

The highly effective white necklace also became part of the costume jewellery collection at the 1967 Expo World Fair in Montreal. Hlavová's designs and her own products won awards and recognition at exhibitions and trade fairs on a regular basis. 1974 was a very successful year for her, when her *Atlas* set won a gold medal at Jablonec 74 and at the same time won the national Outstanding Product competition. She received six nominations for *Selected for CID*. She was also successful at the Jablonec 87 exhibition with an elegant suede pouchette with seed beads given a bronze finish, which won a gold medal in the individual category. This type of accessory with seed beads was popular in both the USSR and in the countries of Western Europe. In 1990, České perličky, s. p., became the new owner of the plant in Zásada, closing all detached workplaces. Hlavová subsequently successfully continued at the family firm which she founded, MANUFA Prague. She was actively involved in the design of new pieces and work with seed beads until the end of her life.

The artistically talented **Jaroslav Kodejš** (1938), self-taught, also worked at ŽBS. He began working as a designer for Skleněná bižuterie and ŽBS at the beginning of the 1960s. Kodejš raised his level of expertise at the PJB Art Institute between 1960 and 1963. He also entered anonymous in-house competitions with his jewellery. His necklace made of lamp beads, where he used the traditional glassmaking

Jaroslav Kodejš

Knoflíky, celuloíd, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, po r. 1965, soukromá sbírka, foto MSB, Aleš Kosina

Jaroslav Kodejš

Buttons, celluloid, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, after 1965, private collection, photo MSB, Aleš Kosina

Mezi vysokoškolsky vystudované vzorkačky – výtvarnice se v ŽBS zařadila také ak. soch. **Libuše Hlubučková** (1936). Svou výtvarnou tvorbu začala studiem oboru rytí skla u Božetěcha Medka na SPŠS v Železném Brodě v letech 1952–1956. Po maturitě nastoupila na pozici vzorkačky do závodu v Zásadě a díky vypsání studijnímu stipendiu se rozhodla věnovat jiné oblasti autorské tvorby. V roce 1961 začala studovat na VŠUP v Praze v Ateliéru

Libuše Hlubučková

Brož, foukané sklo, stříbro, Železný Brod, 1968, sbírka MSB,

ev. č. B04654, foto MSB, Aleš Kosina

Oceněno stříbrnou medailí na výstavě Jablonec 68, kategorie individuální bižuterie

Libuše Hlubučková

Brooch, blown glass, silver, Železný Brod, 1968, MSB collection,

inv. No. B04654, photo MSB, Aleš Kosina

Awarded the silver medal at the Jablonec 68 exhibition, individual category

kov a šperk u prof. Jana Nušla. Ve svých špercích tehdy kombinovala tradiční stříbrnické techniky s využitím šitých a navlékaných perliček – rokajlu. Svě invenční práce mohla veřejnosti poprvé lépe představit v souvislosti s účastí na mezinárodně obsazeném sympoziu Stříbrný šperk v Jablonci nad Nisou v roce 1968 a také jeho 2. ročníku v roce 1971. Za svůj inovativní přístup ke šperku, kde od počátku sedmdesátých let začala využívat foukané skleněné

techniques of working over a burner on honey- and ochre-coloured discs, became product of the year. The technique used here became characteristic of his work. In 1967, his work was *Selected for CID*, and in 1968, 1971, 1974 and 1983 he received a gold medal for his work at the Jablonec exhibitions. As a Czechoslovak designer of Jablonec costume jewellery, he was able to enter the selective Silver Jewellery symposium at Jablonec 68. This unique opportunity to meet artists from Western countries gave him an even stronger impulse for his own creation. From the late 1960s he was invited to attend various international jewellery exhibitions, thanks to the principal of the vocational school in Pforzheim, Karl Scholmayer, where he represented the Czech authorial scene with his unique jewellery with lamp-worked glass components. His work soon began appearing in the collections of renowned Czech and foreign institutions. He worked at the art studio of the Museum of Glass and Jewellery from the late 1960s to the second half of the 1980s, where he was involved in the creation of “black costume jewellery” using original glass stones according to his own designs. Jaroslav Kodejš became famous worldwide for his unique jewellery with glass elements. It is now considered classic jewellery, and he continues to develop his own work to this day.

One designer and artist with higher education who worked at ŽBS was ak. soch. **Libuše Hlubučková** (1936). She began her artistic work by studying glass engraving under Božetěch Medek at the Secondary Industrial School of Glassmaking in Železný Brod between 1952 and 1956. After graduating, she became a designer at the plant in Zásada and decided to devote her attention to other areas of original creation using a study scholarship which she received. She began studying at the Academy of Arts, Architecture, and Design in Prague in 1961, at the Metal and Jewellery Studio under prof. Jan Nušl. She used in her jewellery at that time a combination of traditional silver-jewellery techniques and stitched and threaded seed beads – rocaille. **Libuše Hlubučková** was able to better present her inventive work to the public for the first time by participating in the international Silver Jewellery symposium in Jablonec nad Nisou in 1968, and again in its second year in 1971. She won prestigious awards for her innovative approach to jewellery, in which she began using blown glass beads in the early 1970s, at the international costume jewellery exhibitions in Jablonec nad Nisou in 1968, 1971, 1974 and 1977 and at the trade fair in Plovdiv in 1970. She was one of the leading designers for PZO Jablonex between 1967 and 1975, but she always chose what she wanted for her competition work, not what anyone else told her. Her products were made using the material available at the enterprise and the design centre or using private material. She later worked as an expert teacher at the People's School of Art and at the Secondary Industrial School in Jablonec nad Nisou between 1982 and 1986. Then, in 1986, she took up the position of head artist in the specialisation of glass engraving at her home glass school in Železný Brod. During her many

perle, získala významná ocenění na mezinárodních výstavách bižuterie v letech 1968, 1971, 1974 a 1977 v Jablonci nad Nisou a také v roce 1970 na veletrhu v Plovdivu. V letech 1967–1975 působila jako jedna z předních návrhárek pro PZO Jablonex. Pro své soutěžní práce si vždy vybírala to, co sama chtěla, nikdo jí nic nediktoval. Výrobky zhotovovala z dostupného materiálu v podniku a vzorovacím středisku nebo ze soukromého materiálu. Později působila jako odborný pedagog v Lidové škole umění a v letech 1982–1986 na SPŠ v Jablonci nad Nisou. V roce 1986 získala místo vedoucí výtvarnice oboru rytého skla na své domovské sklářské škole v Železném Brodě. Během dlouholeté pedagogické zkušenosti předala řemeslné a výtvarné poznatky mnoha desítkám žáků, z nichž se někteří vypracovali na vynikající české skláře i šperkaře. Jedinečnými šperky s využitím tradičních sklářských a bižuterních technik Jablonecka a Železnobrodská upoutala pozornost na mnoha kolektivních mezinárodních výstavách v zahraničí a foukané skleněné perle se pro její volnou tvorbu staly charakteristickým prvkem.

Vlasta Koldovská
Náhrdelník, kulaté a yards perle z krastenu, obecný kov, Železnobrodské sklo, Železný Brod, 1987, soukromá sbírka, foto MSB, Aleš Kosina
Oceněno zlatou medailí na výstavě Jablonec 87
Vlasta Koldovská
Necklace, krasten plastic round beads and yards beads, base metal, Železnobrodské sklo, Železný Brod, 1987, private collection, photo MSB, Aleš Kosina
Awarded the gold medal at the Jablonec 87 exhibition

Další talentovanou návrháčkou a vzorkačkou je **Vlasta Koldovská** (1947). Vystudovala SPŠS v Železném Brodě obor bižuterie a po absolutoriu začala pracovat ve vzorovacím oddělení exkluzivit, kde se zhotovovaly vzorky pro tuzemský trh z materiálových přebytků. Vzorkovna se nacházela na Brodci v Železném Brodě. Na počátku osmdesátých let pracovala v detašovaném vzorovacím oddělení ŽBS na Jablonexu a v polovině osmdesátých let se opět vrátila do Železného Brodu na oddělení exkluzivit. Od roku 1991 působila jako vzorkačka v rámci závodu 1, kde působila až do ukončení provozu v období, kdy jej vlastnila společnost Jablonex Group. Tvořila šitou bižuterii z broušených, mačkaných a plastových perli včetně yards perli.²¹ Mnohé soupravy byly velmi úspěšné na konci osmdesátých let. Na jabloneckých výstavách v roce 1980 získala čestné uznání a v roce 1983 zlatou medaili. Na poslední jablonecké výstavě Jablonec 87 obdržela 2 zlaté medaile, a to za soupravu z yards perli a za soupravu z plastových obšivaných koulí. V roce 1988 zvítězila v soutěži Výrobek roku.

years of teaching, she passed on her knowledge of craft and art to many tens of pupils, some of whom became outstanding Czech glassmakers and jewellery-makers in their own right. Libuše Hlubučková attracted attention at a great many collective international exhibitions abroad with her unique jewellery, using the traditional glass-making and costume-jewellery making techniques of the Jablonec and Železný Brod areas, with blown glass beads the characteristic element of her free creation.

Vlasta Koldovská (1947) is another talented designer. She studied costume jewellery at the Secondary Industrial School of Glassmaking in Železný Brod, before starting work in the exclusive pieces design department, where pieces were made for the domestic market from surplus materials. The design centre was located in Brodec in Železný Brod. At the beginning of the 1980s she worked for Jablonex at the ŽBS detached design centre, returning to the exclusive pieces department in Železný Brod in the mid-1980s. She began working as a designer at plant 1 in 1991, where she remained until the closure of the plant when owned by Jablonex Group. She created stitched costume jewellery using cut, pressed, and plastic beads, including yards beads.²¹ Many of her sets were very successful in the late 1980s. She was awarded an honourable mention at the Jablonec exhibition in 1980 and won a gold medal in 1983. Then, at the last of the Jablonec exhibitions, Jablonec 87, she won 2 gold medals for a set made of yards beads and a set made of plastic stitched spheres. In 1988, she won the Product of the Year competition.

and plastic beads, including yards beads.²¹ Many of her sets were very successful in the late 1980s. She was awarded an honourable mention at the Jablonec exhibition in 1980 and won a gold medal in 1983. Then, at the last of the Jablonec exhibitions, Jablonec 87, she won 2 gold medals for a set made of yards beads and a set made of plastic stitched spheres. In 1988, she won the Product of the Year competition.

Preciosa

Z pohledu designu jsou velmi specifickou skupinou vzorky a výrobky z podniku Preciosa.²² Většina byla vyrobena z broušených perli, bez povrchové úpravy anebo s povrchovou úpravou, ale v poměrně omezené škále barev. Po připojení jabloneckého výrobního závodu Na Hutích se součástí sortimentu staly také výrobky se sintrovaných perli. V sortimentu broušených skleněných perli patřila mezi nejvýraznější vzorkačky Marie Křivůnková, Eva Hübnerová, Kamila Randáková, Dana Stěhulová a Dagmar Kaufmanová. Stejně jako v jiných podnicích se i zde realizovaly dvě kolekce ročně. Jednalo se o jednoduché, standardní a levné jedno- až třířadé náhrdelníky, zpravidla jednobarevné, z perli stejné velikosti, nejčastěji z broušených kuliček, sluníčků a rondek. Soutěžní a výstavní vzorky byly kombinovány s kameny, lustrými ověšky, voskovanými perlami, vinutými perlami nebo rokajlem. Speciální, náročné a luxusní vzorky vznikaly pro ÚBOK, OP Prostějov a výstavy v Jablonci nad Nisou, LVT nebo MVSZ v Brně. Zdejší vzorkačky také vytvářely originální šperky pro film, z tohoto odvětví tvorby jsou nejnámější *Tři oříšky pro Popelku*.

Originální vzorky vznikaly kombinacemi řetízků a dalších kovových komponentů nebo za využití plastického zpracování šitím na jednu jehlu na vlasici. V obou technikách vynikala **Dagmar Kaufmanová** (1943). Vystudovala jabloneckou SPŠ, obor povrchové zušlechťování skla, po maturitě absolvovala roční praxi v podniku Skleněná bižuterie, závod Hraničná. Následně přestoupila do vzorovacího oddělení téhož podniku, které bylo v Jablonci nad Nisou. V roce 1965 začala vzorovat v rámci sdruženého vzorovacího oddělení na PZO Jablonex pro podnik Preciosa, který si své vzorkačky převedl do vlastního vzorovacího oddělení v roce 1970. Její vzorky byly na jabloneckých mezinárodních výstavách úspěšné celá sedmdesátá léta. V roce 1971 získala podniková kolekce,

Marie Křivůnková
Náramek, skleněné lustrové ověsy, skleněné broušené perle, galvanizovaný obecný kov, Preciosa, Jablonec nad Nisou, 1971, sbírka MSB v Jablonci nad Nisou, ev. č. B05566, foto MSB, Aleš Kosina
Oceněno stříbrnou medailí na výstavě Jablonec 71
Marie Křivůnková
Necklace, glass chandelier trimmings, glass cut beads, galvanized base metal chains, Preciosa, Jablonec nad Nisou, 1971, MSB Collection, reg. nr. B05566, photo MSB, Aleš Kosina
Awarded a silver medal at the Jablonec 71 Exhibition

From the design perspective, the designs and products made at Preciosa are highly specific.²² Most were made of cut beads, with surface treatment or without, and in a relatively limited range of colours. The product range also came to include sintered beads following the integration of the Na Hutích production plant in Jablonec. Among the most prominent designers to use cut glass beads were Marie Křivůnková, Eva Hübnerová, Kamila Randáková, Dana Stěhulová, and Dagmar Kaufmanová. As at other enterprises, two collections were created every year – simple, standard and cheap one-to-three row necklaces, usually in a single colour, made using beads of the same size, most often from cut balls, bicones, and rondells. Competition and exhibition designs were combined with stones, chandelier trimmings, waxed beads, lamp beads, or rocaille. Special, demanding and luxury designs were created for ÚBOK, OP Prostějov, and exhibitions in Jablonec nad Nisou, LVT or MVSZ in Brno. The designers here also created original jewellery for films, perhaps the best known being *“Tři oříšky pro Popelku”* (Three Wishes for Cinderella).

Original designs were created using combinations of chains and other metal components or using the technique of stitch jewellery with cut beads and a nylon thread. **Dagmar Kaufmanová** (1943) excelled in both techniques. She studied at the Secondary Industrial School in Jablonec, specialising in the surface refinement of glass, and gained a year's experience at the Skleněná bižuterie enterprise, Hraničná plant, after her school-leaving exams. She then moved to the design department of the same enterprise in Jablonec nad Nisou. In 1965, she began designing at the PZO Jablonex collective design department for Preciosa, which transferred its designers to its own design department in 1970. Her designs enjoyed success at the international exhibitions in Jablonec throughout the 1970s. In 1971, the enterprise collection she had

Preciosa

Dagmar Kaufmanová

Náhrdelník Déšť, skleněné broušené perle, řetízky z obecného kovu, Preciosa, Jablonec nad Nisou, 1979, sbírka MSB, ev. č. B05831, foto MSB, Aleš Kosina

Oceněno zlatou medailí na MVSZ v Brně, 1979

Dagmar Kaufmanová

Rain Necklace, glass cut beads, base metal chains, Preciosa, Jablonec nad Nisou, 1979, MSB collection, inv. No. B05831, photo MSB, Aleš Kosina

Awarded the gold medal at the MVSZ, Brno, 1979

na které se podílela, čestné uznání a roce 1974 zlatou medailí. Roku 1977 byl její vzorek oceněn v individuální kategorii bronzovou medailí. Po roce 1980 nastoupila na pozici vedoucí vzorkačky. Před odchodem do důchodu pracovala v PZO Jablonex.

Bížuterie

Podnik Bížuterie nabízel široký sortiment kovové bížuterie z bížuterních slitin, hliníku a drahých kovů, které byly zpracovávány lisováním, litím nebo pájením a které byly doplňovány skleněnými kameny a dalšími materiály s mnoha povrchovými úpravami. Pájené výrobky a práce z drahých kovů se od šedesátých let vzorovaly v nově vzniklém komplexu, tzv. novém závodě, na břehu jablonecké přehrady, kde bylo také Oddělení technické přípravy výroby (TPV), které fungovalo jako vzorovací oddělení. V době konjunktury zde pracovalo až 100 zaměstnanců, z toho 15–20 vzorkařů a dále zaměstnanci provádějící kalkulace, dokumentace nebo zpracování technologií, zároveň se někteří z pasiřů podíleli na výrobě vzorků pro PZO Jablonex. Ročně toto oddělení vyprodukovalo 3–4 tisíce vzorků, které byly dále variovány. V rámci PZO Jablonex byla vzorkovna, kde tzv. teritoriální vzorkaři připravovali kolekce pro konkrétní trhy a zákazníky, ti pak spolupracovali s Oddělením TPV na přípravě nových vzorků.

Na základě pravidelných jednání a předkládání požadavků teritoriálních vzorkařů tvořili výtvarníci v kresličské dílně návrhy nových komponentů. Kresebný návrh následně zpracovávali rytci nebo modeláři. Po dokončení prototypu byl v rámci vzorovacího dne předveden referenční vzorek. Z komponentů byl následně zhotoven vzorovacím oddělením finální vzorek, který pro potřeby obchodní nabídky vyrobili rozmnožovači v nezbytném množství.

V menším rozsahu měly vlastní vzorkaře i jednotlivé závody. To byl případ i závodu 6 Silka, který se specializoval na sortiment z hliníku a na litou bížuterii, který doplňoval tvrdě a měkce pájenou a lisovanou tombakovou bížuterii z nového závodu u jablonecké přehrady. Již od samého počátku měl nový národní podnik mezi vzorkaři výrazné osobnosti, jejichž styl byl mezi ostatními vzorky dobře rozpoznatelný. Mezi zkušené vzorkaře, kteří v jabloneckém bížuterním průmyslu působili již v meziválečném období, patřil jablonecký rodák **Max Simm** (1912–1986). Po absolvování docházky na obecné a měšťanské škole v Prießnitzgasse²³, získal výuční list pasiře na pokračovací škole při Uměleckoprůmyslové státní odborné škole v Jablonci nad Nisou. Po ukončení studií pracoval jako pasiř v jablonecké firmě Heinrich Heinrich. Po znárodnění firmy a jejím začlenění do nově ustaveného podniku Kovová bížuterie začal pracovat v provozu znárodněné továrny na kovové a bížuterní zboží Heinrich Seidel. Provozu se říkalo „U Seidlů“. Po vybudování nového závodu v ulici U Přehrady byl provoz zrušen a Max Simm zde začal pracovat jako vzorkař

worked on was presented with an honourable mention and in 1974 she won a gold medal. Then, in 1977, her design was awarded a bronze medal in the individual category. Dagmar Kaufmanová became chief designer in 1980, working for PZO Jablonex before her retirement.

Bížuterie

The Bížuterie enterprise produced a wide range of metal costume jewellery using costume jewellery alloys, aluminium and precious metals that were processed by pressing, casting, or soldering and which were complemented by glass stones and other materials with many surface finishes. Soldered products and work with precious metals were designed and made at a new complex from the 1970s onwards, at the “new plant” on the bank of the reservoir in Jablonec, where there was also a Technical Preparation of Production (TPV) department that worked as a design department. During the boom period, up to 100 employees worked there, including 15–20 designers and employees making calculations, compiling documentation, or processing technology, with some of the girdlers involved in the production of designs for PZO Jablonex. The department produced 3–4 thousand designs a year, in that these were also variable. PZO Jablonex ran a design room where so-called territorial designers prepared collections for specific markets and customers, and they then worked with TPV to prepare new designs.

Designers at the drawing workshop came up with designs for new components based on regular meetings and the requirements of territorial designers. Engravers or model-makers then processed the drawn designs. After completion of the prototype, a reference design was presented on design day. Components were subsequently used by the design department to make a final sample, which duplicators made in the necessary quantities for the needs of the commercial range.

Individual plants also had their own designers, albeit to a lesser extent. This was the case at the 6 Silka plant, which specialised in an aluminium range and in cast costume jewellery, which complemented the hard and soft soldered and pressed tombac costume jewellery from the new plant at the Jablonec reservoir. From the very outset, the new national enterprise had prominent designers whose style was distinguishable from other designers. One experienced designer working in the Jablonec costume jewellery industry in the inter-war period was Jablonec native **Max Simm** (1912–1986). After attending the Volksschule and Bürgerschule in Prießnitzgasse²³, he earned an apprenticeship certificate as a girdler at the State Vocational School of Applied Arts in Jablonec nad Nisou. Once he had completed his studies, he worked as a girdler at the Heinrich Heinrich Company in Jablonec. The company was nationalised and became part of the newly established Kovová

a zůstal až do odchodu do důchodu. V rámci výroby kovové bižuterie pracoval na pozici pasíře, později dílenského mistra a nakonec vzorkaře. Dokonalá znalost výrobní technologie a materiálu mu umožnila tvořit velmi originální a technicky propracované vzorky. Podílel se na výstavních kolekcích podniku bižuterie. Je autorem soupravy, která byla v rámci propagačních aktivit Jablonexu darována vítězce soutěže Miss Kuba v roce 1964. V roce 1968 byla jeho originální souprava s komponenty ve tvaru hřebů oceněna na výstavě Jablonec 68 zlatou medailí.

Dalšími vzorkaři s výrazným výtvarným rukopisem byli v šedesátých a sedmdesátých letech **Helmut John**, **Miloslav Kubík**, **Eleonora Reytharová** nebo **Otokar Simm**. Helmut John působil jako vzorkař podniku Bižuterie pravděpodobně od počátku šedesátých let po osmdesátá léta 20. století. Jeho práce nesla nezaměnitelný rukopis odrážející tehdejší výtvarný styl, jednoduché až surové tvary, žádná cílená zdobnost. Přesto se jednalo o zajímavé a vysoce módní vzory. Vzoroval především pro závod 2, který byl zaměřen na sériově vyráběné šperky a bižuterii ze vzácných kovů. V osmdesátých letech pak spolupracoval s dalším vzorkařem Alfrédem Spalkem. Mezi jeho téměř legendární vzorky patřily šperky ze série *Acháť*, které byly vystaveny na Světové výstavě Expo v Montrealu 1967.²⁴ Jednalo se o kombinaci sériově vyráběných polotovarů ze stříbra a plátků achátů, kde byl každý kus originálem. Československá veřejnost si je mohla prohlédnout na Libereckých výstavních trzích v roce 1967 a 1968 jako součást expozice podniku Klenoty a také na výstavě Jablonec 68.²⁵ Johnova tvorba zaujala v Montrealu i zplnomocněného velvyslance dánského království, který v polovině února 1968 navštívil sídlo Jablonexu v Jablonci nad Nisou.

Jasně rozpoznatelný styl kovové bižuterie přinesla i výrazná osobnost vzorovacího oddělení nového závodu Bižuterie **Miloslav Kubík** (1926–2002). Vedle sbírky MSB najdeme ukázkou vzorů jeho bižuterie také ve sbírce Moravské galerie v Brně, kde vystudoval Střední uměleckoprůmyslovou školu. V Bižuterii působil pravděpodobně již od padesátých let, souběžně se věnoval

bižuterie enterprise, and so he began working at the nationalised metal and costume jewellery goods factory of Heinrich Seidel. The plant was known as „U Seidlů“. After building a new plant in U Přehradý Street, the original plant was closed and Max Simm began working here as a designer, remaining there until his retirement. He worked as a girdler, then workshop foreman, and finally designer in the production of metal costume jewellery. His perfect knowledge of manufacturing technology and materials made it possible for him to create highly-original and technically sophisticated designs. He also participated in the exhibition collections of the bižuterie enterprise. Indeed he designed a set which was gifted to the winner of the Miss Cuba competition in 1964 as part of Jablonex' promotional activities. In 1968, his original spike-shaped set was awarded a gold medal at the Jablonec 68 exhibition.

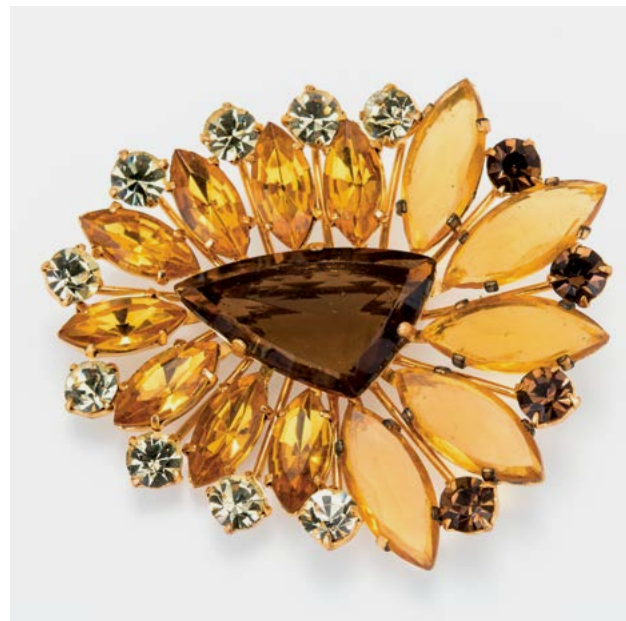
Other designers with a distinctive artistic signature in the 1960s and 1970s were **Helmut John**, **Miloslav Kubík**, **Eleonora Reytharová**, and **Otokar Simm**. Helmut John probably worked as a designer at the Bižuterie enterprise from the early 1960s to the 1980s. His work carried an unmistakable signature, reflecting the artistic style of the time: simple, almost raw shapes, no focused decoration.

They were nonetheless interesting and extremely fashionable designs. He mainly designed pieces for plant 2, which focused on the batch production of jewellery and costume jewellery using precious metals. The 1980s saw him working with another designer, Alfréd Spalek. His almost legendary designs included jewellery from the *Agate* series, which was exhibited at the Expo World Fair in Montreal in 1967.²⁴ This was a combination of batch-produced semi-finished products made of silver and agate plates, in that each piece was an original. The Czechoslovak public was able to see these pieces at the Liberec Exhibition Markets in 1967 and 1968 as part of the exposition of the Klenoty enterprise and at the Jablonec 68 exhibition.²⁵ John's work also found favour in Montreal with the ambassador of the Kingdom of Denmark, who visited Jablonex headquarters in Jablonec nad Nisou in mid-February 1968.

Max Simm
Set – náhrdelník a náušnice, skleněné kameny, galvanicky zlacený kov, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1965, sbírka MSB, ev. č. B11343, foto MSB, Aleš Kosina
Souprava byla využita i jako dar pro vítězku soutěže Miss Kuba v roce 1964, kterou se stala Christina Diaz Lopez

Max Simm
Set – Necklace and Earrings, cut glass stones, galvanized gold-plated metal, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1965, MSB collection, inv. No. B11343, photo MSB, Aleš Kosina
The set was also used as a gift for the winner of the Miss Cuba competition in 1964, who became Christina Diaz Lopez

Helmut John
Brož, skleněné kameny, galvanicky zlacený tombac, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1962, sbírka MSB, ev. č. B03976, foto MSB, Aleš Kosina
Exponát z výstavy Jablonec 62

Helmuth John
Brooch, glass cut stones, galvanized gold-plated tombac, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1962, MSB collection, inv. No. B03976, photo MSB, Aleš Kosina
Exhibit from Jablonec 62 Exhibition

vlastní šperkařské a restaurátorské činnosti. Vytvářel šperky pro divadlo, film a televizi. Rovněž se podílel na výrobě dekorací pro jablonecké výstavy bižuterie. Postupně se vypracoval na pozici vedoucího vzorkaře, kterou zastával až do odchodu do důchodu v roce 1986. Jeho vzorky měly často podobu až klenotnických prací, přesto byly jednoduché a respektující dobový trend a požadavky. Stál také u zrodu projektu tzv. broušené bižuterie. Jednalo se o vysokojakostní sortiment kovové bižuterie. V jeho vzorcích jsou vidět tvary inspirované přírodou, v sedmdesátých letech se často objevují secesní linie. Podnik Bižuterie reprezentoval již na prvních celostátních výstavách bižuterie. Podílel se též na výrobě dekorací pro aranžmá výstav Jablonec 68. Vystavoval v Československu i v zahraničí a do roku 1983 se účastnil všech mezinárodních výstav bižuterie. Získal celkem 1 zlatou a 2 stříbrné medaile. V roce 1983 získal zlatou medaili za originálně řešený asymetrický náhrdelník. Po odchodu do penze se věnoval restaurátorské činnosti.

Miloslav Kubík (1926-2002) brought a distinctive style to metal costume jewellery and was a huge personality at the design department of the new Bižuterie plant. In addition to the pieces in the MSB collection, we can also find examples of his costume jewellery designs in the collection of the Moravian Gallery in Brno, where he studied at the Secondary School of Applied Arts. He probably worked at Bižuterie from the 1950s, albeit he was involved in his own jewellery-making and restoration work at the same time. He made jewellery for the theatre, film, and television. He was also involved in the production of decorations for the Jablonec costume jewellery

Miloslav Kubík
Prsten, perspex, rozkydal, zlato, Jablonec nad Nisou, kolem r. 1965, soukromá sbírka, foto MSB, Aleš Kosina
Miloslav Kubík
Ring, perspex, synthetic resin, gold, Jablonec nad Nisou, cca. 1965, private collection, photo MSB, Aleš Kosina

exhibitions. Miloslav Kubík gradually worked his way up to chief designer, a position he held until his retirement in 1986. His designs were often akin to the work of a jewellery-maker, yet they were simple and respectful of period trends and demands. He was also one of the founders of the “cut costume jewellery” project, a high-quality range of metal costume jewellery. His designs

Vzorčářkou a výtvarnicí, která pracovala tři roky po ukončení studia na jablonecké SPŠ v letech 1954–1958 v provozu závodu 2, byla ak. soch. **Eleonora Reytharová** (1939). I ona patřila mezi nadějně mladé podnikové vzorkaře – stipendisty. V letech 1961–1967 vystudovala Vysokou školu umělecko-průmyslovou v Praze u prof. Jana Nušla, což podstatným způsobem ovlivnilo její tvůrčí život. Po vysokoškolských studiích nastoupila jako výtvarná návrhářka v novém závodě Bižuterie u jablonecké přehrady, kde vzorovala jednotlivé části pro ražbu polotovarů na finální výrobky. Navrhovala také nové vzory lité hliníkové bižuterie pro závod 6 Silka. Již v roce 1965 se jako jedna ze zástupkyň naší nejmladší šperkařské generace účastnila výstavy bižuterie v Jablonci nad Nisou a svou účast zde v následujících ročnicích zopakovala ještě několikrát. Po ukončení vysokoškolských studií se s úspěchem zúčastnila obou šperkařských sympozii v Jablonci v letech 1968 a 1971, což pro ni byla vynikající životní zkušenost a poznání práce svých oborových kolegů. V letech 1977 a 1980 získala za své šperky vystavené na mezinárodních jabloneckých výstavách bronzovou a stříbrnou medaili. Ve své volné šperkařské tvorbě se zabývala především šperkem s využitím techniky smaltu.

Eleonora Reytharová
Náhrdelník, obecný kov, skleněné kameny, Jablonec nad Nisou, 1968,
sbírka MSB, ev. č. B04686, foto MSB, Aleš Kosina
Exponát z výstavy Jablonec 68, expozice individuální bižuterie
Eleonora Reytharová
Necklace, base metal, glass muggle stones, Jablonec nad Nisou, 1968,
MSB collection, inv. No. B04686, photo MSB, Aleš Kosina
Exhibit from the Jablonec 68 Exhibition, presentation of individual jewellery

Mezi mladší generaci vzorkařů patřil **Milan Hurdálek** (1943), absolvent SPŠ v Jablonci nad Nisou. Patřil mezi výtvarníky vzorovacího oddělení na novém závodě a získal celou řadu ocenění. Stříbrné medaile z mezinárodních výstav v Jablonci v letech 1968, 1977 a 1980 a zlatou medaili v roce 1983. Účastnil se také zahraničních výstav.

Jednou z návrhárek – kreslíček, spojených se specifickým závodem 6 Silka, byla šperkařka ak. soch. **Karla Nováková** (1944). Mezi lety 1958–1962 studovala na SPŠ v Jablonci nad Nisou a ve vzdělání pokračovala na VŠUP v Praze v ateliéru šperku a zpracování kovů pod vedením prof. Jana Nušla, který absolvovala v roce 1968. Ještě v téže roce nastoupila na pozici návrhářky – kreslíčky do závodu 6 Silka. Zde se jako kolegyně setkala s dalšími šperkařkami, Blankou Nepasickou a Eleonorou Reytharovou. Po dvaceti letech působení v Silce přešla na nový závod u jablonecké přehrady. Věnovala se vzorování sortimentu v tvrdém a měkkém pájení a bižuterii lisované z tombaku.

present shapes that are inspired by nature, with Art Nouveau lines appearing most frequently in the 1970s. Kubik represented the Bižuterie enterprise at the first national exhibitions of costume jewellery and was also involved in the production of decorations for the arrangement of the Jablonec 68 exhibition. He exhibited in Czechoslovakia and abroad and took part in all international costume jewellery exhibitions until 1983, winning a total of 1 gold and 2 silver medals. In 1983 he won a gold medal for an original, asymmetrical necklace. After his retirement, he dedicated his time to restoration activities.

Ak. soch. **Eleonora Reytharová** (1939) was a designer and artist who worked at plant 2 for three years after completing her studies at the Secondary Industrial School in Jablonec (1954–1958). She too was a promising young enterprise designer / scholarship holder. Between 1961 and 1967 she studied at the Academy of Arts, Architecture, and Design in Prague under the tutelage of prof. Jan Nušl, which had a significant impact on her creative life. After finishing university, she became an artistic designer at the new Bižuterie plant at the Jablonec reservoir, where she designed individual parts for the stamping of semi-finished products into finished products. She also created new designs for cast aluminium costume jewellery for the 6 Silka plant. In 1965, as a representative of our youngest jewellery-making generation, she attended the costume jewellery fair in Jablonec nad Nisou, doing so several times thereafter in the years that followed. After finishing university, she successfully participated in both jewellery symposia in Jablonec, in 1968 and 1971, which was an outstanding life experience for her, learning as she did about the work done by her colleagues in the field. She won a bronze and a silver medal for her jewellery at the international exhibitions in Jablonec in 1977 and 1980. Her free jewellery-making mainly concentrated on jewellery made using the enamel technique.

Among the younger generations of designers was **Milan Hurdálek** (1943), a graduate of the Secondary Industrial School in Jablonec nad Nisou. He was one of the artists at the design department of the new plant and won a number of awards: silver medals at the international exhibitions in Jablonec

Milan Hurdálek
Náhrdelník, stříbro, dřevo, kůže, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1977,
sbírka MSB, ev. č. B05680, foto MSB, Aleš Kosina
Oceněno stříbrnou medailí na výstavě Jablonec 77
Milan Hurdálek
Necklace, silver, wood, leather, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1977,
MSB collection, inv. No. BK05680, photo MSB, Aleš Kosina
Awarded the silver medal at the Jablonec 77 Exhibition

V oboru zůstala i v devadesátých letech, kdy se ve firmě Soliter, privatizovaném závodě 2 podniku Bižuterie, věnovala navrhování komerčních šperků. Vedle toho se příležitostně zabývala vlastní autorskou tvorbou.

Specifickým materiálem, jakým je hliník, se velmi úspěšně zabývala také **Iva Makovcová** (1946). Vystudovala železnobrodskou SPŠS. Účastnila se řady výstav a aktivně se zapojovala do soutěže pro mladé tvůrce do třiceti let Zenit. V letech 1978–1981 se pravidelně účastnila soutěže Mladý módní tvůrce související s výstavami Zenit, kdy např. v rámci veletrhu Ostrava 80 získala i medaili a čestné uznání. V roce 1981 byly v rámci výstavy Zenit její návrhy prezentovány v Moskvě. Úspěšná byla i na jabloneckých výstavách. V roce 1977 obdržela čestné uznání, v roce 1980 získala stříbrnou a bronzovou

in 1968, 1977 and 1980, and a gold medal in 1983. He also attended exhibitions abroad.

One designer and draftsman specifically linked to the 6 Silka plant was jewellery-maker ak. soch. **Karla Nováková** (1944). She studied at the Secondary Industrial School in Jablonec nad Nisou between 1958 and 1962 and continued her education at the Academy of Arts, Architecture, and Design in Prague in the jewellery and metal-working studio under the tutelage of prof. Jan Nušl, graduating in 1968. In the same year she joined 6 Silka plant as a designer / draftsman and it was there that she met other jewellery-makers Blanka Nepasická and Eleonora Reytharová. Twenty years after beginning her work at Silka, she moved to the new plant at the reservoir in Jablonec.

Karla Nováková
Souprava náhrdelníku a náušnic, eloxovaný a malovaný hliník,
skleněné broušené kameny, voskové perle, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1986,
sbírka MSB, ev. č. BK05235, foto MSB, Aleš Kosina
Karla Nováková
Set – Necklace and Earrings, anodized and painted aluminium, glass cut stones,
waxed beads, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1986,
MSB collection, inv. No. BK05235, photo MSB, Aleš Kosina

She dedicated her time to designing a range using hard and soft soldering and costume jewellery pressed from tombac. She remained in the field even during the 1990s, when she worked on designing commercial jewellery at

Iva Makovcová
Brože, eloxovaný a malovaný hliník, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1983,
sbírka MSB, ev. č. BK07568, foto MSB, Aleš Kosina
Z kolekce oceněné zlatou medailí na výstavě Jablonec 83
Iva Makovcová
Brooche, anodized and painted aluminium, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1983,
MSB collection, inv. No. BK07568, photo MSB, Aleš Kosina
From the collection awarded the gold medal at the Jablonec 83 Exhibition

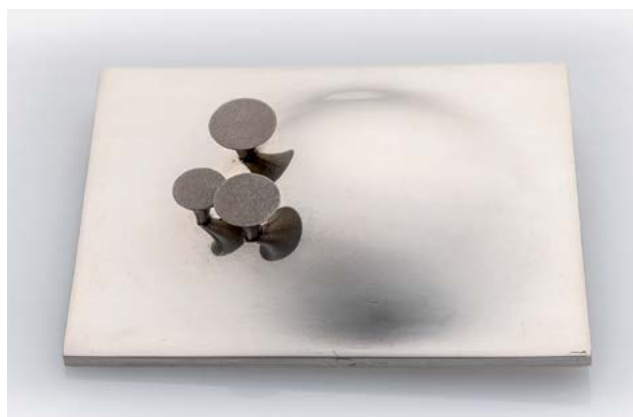
medaili a čestné uznání. Za rozsáhlou kolekci dětské bižuterie s motivem hospodářských zvířat dostala na výstavě Jablonec 83 zlatou medaili. Její tvorba by se dala specifikovat jako minimalistická. Tvořila především kombinace hliníku a polychromie nebo imitace smaltu.

Mezi významné autory, tvořící vzorky pro kovovou bižuterii, se řadí **Dušan Novotný** (1941). Vyučil se zlatníkem – stříbrníkem na odborném učilišti družstva Soluna v Praze, poté tři roky pracoval v družstvu Znak v Hradci Králové. V letech 1961–1965 vystudoval turnovskou uměleckoprůmyslovou školu v oboru zlatnictví a od roku 1967 byl zaměstnán až doposud v závodě 2 (dnešní firma Soliter), který se specializoval na šperky z drahých kovů, především ze stříbra. Tento kov se také pro Dušana Novotného stal stěžejním materiálem nejen pro jeho činnost vzorkaře, ale i šperkaře. Již v turnovské škole se kromě tradičních šperkařských technik naučil techniku odlévání, kterou od sedmdesátých let využíval při tvorbě modelů pro komerční šperk v závodě Bižuterie. Jeho práce, za které byl několikrát oceněn na jabloneckých výstavách, se vyznačují jednoduchou formou. Díky svému výtvarnému nadání byl přizván k účasti na šperkařském sympoziu Stříbrný šperk Jablonec 71, tvarově čistý náhrdelník, náramek a prsten z tohoto období jsou uloženy v jabloneckém muzeu.

Soliter, the privatised Bižuterie plant 2. In addition to this she occasionally created her own, original pieces.

Iva Makovcová (1946) was also very successful in working with such a specific material as aluminium. She studied at the Secondary Industrial School of Glassmaking in Železný Brod. She also took part in a series of exhibitions and was actively involved in the Zenith competition for young artists under thirty. Iva regularly entered the Young Fashion Designer competition, which was linked to the Zenith exhibitions, between 1978 and 1981, winning a medal and an honourable mention at the Ostrava 80 trade fair, for example. Her designs were also presented at the Zenith exhibition in Moscow in 1981. She was successful at the exhibitions in Jablonec too: in 1977 she received an honourable mention and in 1980 she won a silver and bronze medal and an honourable mention. Her extensive collection of children's costume jewellery was then awarded a gold medal at the Jablonec 83 exhibition. Iva's work could be described as minimalistic and she mainly came up with designs that combined aluminium and polychrome or imitation enamel.

One prominent artist that created designs for metal costume jewellery was **Dušan Novotný** (1941). He trained as a goldsmith and silversmith at the

Dušan Novotný
Brož, stříbro, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1977,
sbírka MSB, ev. č. B05681, foto MSB, Aleš Kosina
Exponát z výstavy Jablonec 77 oceněný bronzovou medailí
Dušan Novotný
Brooch, silver, Bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1977,
MSB collection, inv. No. B05681, photo MSB, Aleš Kosina
Awarded the bronze medal at the Jablonec 77 Exhibition

Skleněná bižuterie

Další výraznou vzorkačkou, která s tvorbou bižuterie spojila celý svůj profesní život, je **Vlasta Dostálová** (1950). Patří mezi vzorkačky, které díky organizačním změnám v rámci VHJ, později koncernu Jablonecké bižuterie, pracovaly ve více podnicích. V letech 1965–1968 vystudovala SPŠS v Železném Brodě, obor bižuterie a skleněná plastika pod vedením ak. mal. Ivo Buriana. Ihned po absolvování školy začala pracovat jako vzorkačka bižuterie v podniku **Skleněná bižuterie** Jablonec nad Nisou, kde působila až do zániku podniku v roce 1977. Součástí týmu návrhářů tehdy byli i **Luboš Lisý**, **František Bacovský**, **Jiří Dostál**, **Pavel Nečásek**, **Zdeněk Kourek** a další níže zmíněné vzorkačka a výtvarnice. Následně v letech 1985–1993 pracovala jako návrhářka pro ŽBS, které do sebe začlenilo některé závody Skleněné bižuterie. Zde tvořila kreslené návrhy a modely pro různé závody ŽBS – skleněné knoflíky, náušnice, brože, kovodíly, design butonů (obtisky), návrhy perli ze skla i plastických hmot, které se zhotovovaly z moduritu v měřítku 1:1. Rovněž vzorovala figurky z plastických hmot včetně, řečeno dnešním jazykem, tzv. licenčních vzorků, jednalo se např. o postavičky z pohádky Šmoulové. Toto období bylo v její profesní kariéře nejoblíbenější. Návrhy mohla tvořit podle své fantazie a při práci měla volnou ruku. Součástí její profese byly návštěvy jednotlivých provozů a dohled nad realizacemi svých návrhů. V téže době se v závodě ve Smržovce²⁶, který se specializoval na mačkané knoflíky, brože a náušnice, nabízely téměř výhradně výrobky podle jejich návrhů. O kvalitách Dostálové svědčí i to, že z jejich návrhů bylo k realizaci vybráno na patnáct návrhů bižuterie a 6–8 modelů perli měsíčně pro výrobní závody v Železném Brodě a na Smržovce. V letech 1993–2008 působila jako vzorkačka Jablonexu, kde se věnovala vzorování bižuterie ze skleněných, mačkaných, broušených ohňovek i vinutých perli. Pravidelně se účastnila každoroční oborové soutěže, a to v různých kategoriích, vždy získala jednu nebo i několik cen.

Mezi výrazné vzorkačky podniku Skleněné bižuterie patřila i **Marie Lubasová** (1941). V podniku působila téměř po celou dobu jeho druhé fáze existence, a to mezi lety 1959–1978. Do podniku nastoupila ihned po studiu na SPŠS v Železném Brodě, kde v letech 1955–1959 studovala obor vzorování bižuterie. V rámci Skleněné bižuterie působila nejprve jako návrhářka technicko-výtvarného střediska, kde se věnovala navrhování komponentů, skleněných mačkaných broží nebo spon. Později začala vytvářet hotovou bižuterii, v sedmdesátých letech 20. století na pozici vedoucí vzorkačky. Zabývala se vzorováním z plastických hmot, sintru a yards perli. Společně s dalšími vzorkačkami pracovala na kolekci bižuterie pro Expo v Montrealu, její vzorky byly součástí podnikových expozic a po roce 1974 i individuálních kategorií v rámci jabloneckých mezinárodních výstav bižuterie. V roce 1974 byla jednou z nejúspěšnějších, oceněných vzorkaček v rámci jabloneckých podniků. Její vzorky byly oceněny celkem 5 stříbrnými medailemi. Jednalo se o kolekci z vysoce módních kulatých perli o průměru až 25 mm. Inovativní

Soluna cooperative apprentice training centre in Prague, then worked for three years at the Znal cooperative in Hradec Králové. From 1961 to 1965 he studied at the applied arts school in Turnov in the field of goldsmithery and from 1967 was employed at plant 2, which specialised in jewellery made of precious metals, mainly silver (plant 2 later became the Soliter company, where **Dušan Novotný** works to this day). Silver became a core material for Dušan Novotný in his work as a designer and as a jewellery-maker. In addition to traditional jewellery-making techniques, he learned the technology of casting at the school in Turnov, which he used from the 1970s onward to create models of commercial jewellery at the Bižuterie plant. His work, for which he won several awards at the exhibitions in Jablonec, is characterised by its simplicity. His artistic talents meant that he was invited to participate in the Silver Jewellery symposium at Jablonec 71, and the necklace, bracelet, and ring from this period, all pure in shape, are kept in the Jablonec museum.

Skleněná bižuterie

Another distinctive designer that dedicated her entire professional life to the creation of costume jewellery is **Vlasta Dostálová** (1950). She was one of those designers that worked at several enterprises as a result of organisational changes within VHJ, later the Jablonecká bižuterie concern. Vlasta attended the Secondary Industrial School of Glassmaking in Železný Brod between 1965 and 1968, specialising in costume jewellery and glass sculpture under the tutelage of ak. mal. Ivo Burian. Immediately after finishing school, she began working as a costume jewellery designer at the **Skleněná bižuterie enterprise** in Jablonec nad Nisou, where she worked until its demise in 1977. The design team at that time included **Luboš Lisý**, **František Bacovský**, **Jiří Dostál**, **Pavel Nečásek**, **Zdeněk Kourek**, and the designer and artist mentioned below. She then worked as a designer for ŽBS, which had taken on some of the plants of Skleněná bižuterie, between 1985 and 1993. Here she created sketched designs and models for different ŽBS plants – glass buttons, earrings, brooches, metal parts, pin designs (transfers), and designs for glass and plastic beads, made at a scale of 1:1. She also designed plastic figurines, including, to put it in today's terms, "licensed designs", meaning characters from The Smurfs, for example. This was a great time in her professional career, her favourite in fact. She was able to create designs using her own imagination and had a free hand at work. Her work also involved visiting individual plants and supervising the execution of her designs. At the same time, the factory in Smržovka²⁶, which specialised in pressed buttons, brooches and earrings, sold almost exclusively products made in line with her designs. Vlasta Dostálová's qualities are also witnessed by the fact that fifteen of her designs of costume jewellery and 6-8 models of beads each month were selected for the production plants

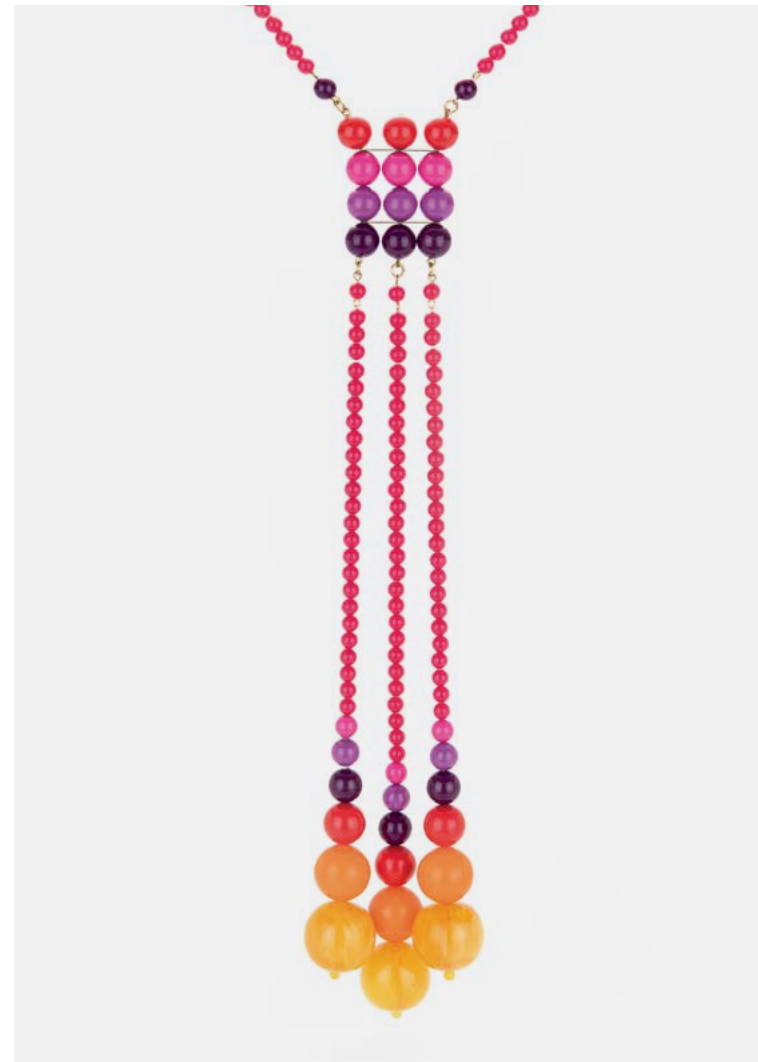

Vlasta Dostálová

Náhrdelník, perle a tvarové díly z krastenu, eloxovaný hliník, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1972, sbírka MSB, ev. č. B05726, foto MSB, Aleš Kosina
Exponát pro Výstavu československého skla a bižuterie v belgickém Tongerenu, 1972

Vlasta Dostálová

Necklace, krasten plastic beads and components, anodized aluminium, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1972, MSB collection, inv. No. B05726, photo MSB, Aleš Kosina
Exhibit for the Exhibition of Czechoslovak Glass and Jewellery, Tongeren, Belgium, 1972

Marie Lubasová

Náhrdelník z tzv. duhové kolekce, perle z krastenu, eloxovaný hliník, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1974, soukromá sbírka, foto MSB, Aleš Kosina
Exponát z výstavy Jablonec 74, kolekce oceněna stříbrnou medailí

Marie Lubasová

Necklace from The Rainbow Collection, krasten plastic beads, anodized aluminium, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1974, private collection, photo MSB, Aleš Kosina
Collection awarded the silver medal at the Jablonec 74 Exhibition

byla také kombinace barevných polokoulí, které vytvářely efekt dvoubarevných koulí.²⁷ Její práci s yards perlami reprezentuje ve sbírce MSB náhrdelník z výstavy Jablonec 77, který kombinuje drobné yards perle s kulatými plastovými perličkami v tehdy módní zelené, oranžové a žluté barvě. Po zániku Skleněné bižuterie a převodu provozů na ŽBS a Preciosu působila Marie Lubasová krátce ve druhém jmenovaném podniku. Její další působení v bižuterním průmyslu bylo spojeno s Generálním ředitelstvím bižuterního koncernu, kde pracovala v rámci Oddělení inovací, které mj. zajišťovalo využívání nových komponentů v kooperaci mezi jednotlivými podniky.

Významnou a dlouholetou specializovanou vzorkářkou byla **Zdena Hájková** (1942). V letech 1956–1960 studovala SPŠS v Železném Brodě v oboru broušení skla. V roce 1960 nastoupila do vzorkovacího oddělení pro jednotlivá zahraniční teritoria na PZO Jablonex. Zajišťovala objednávky a podklady podle speciálních požadavků zákazníků, v nichž reflektovala módní tendence, barvy, výrobní a cenové požadavky, které dále zprostředkovávala vzorkářkám výrobních podniků. Sestavovala kolekce ze vzorků vytvořených ve výrobních vzorkovnách. Na PZO Jablonex si průběžně doplňovala další odborné vzdělání, např. v tematickém čtyřsemestrálním kursu návrhářů. Zúčastnila se také několika vnitropodnikových i oborových soutěží. Za svůj náhrdelník z yards perli, který byl později rozpracován v mnoha variantách a byl komerčně úspěšný, získala na výstavě Jablonec 74 zlatou medaili. První cenu za tentýž výrobek obdržela v celostátní soutěži o Vynikající výrobek roku 1974. Ve své práci se nejraději věnovala bižuterii ze sintrovaných perli, které připomínaly přírodní materiály jako koralin, kameny či pompejské perle. Na PZO Jablonex pracovala na pozici teritoriální vzorkářky až do roku 2004. Její vzorky dosahovaly vysoce módního a zároveň a jednoduchého designu, zčásti v barvách přírodních materiálů.

Zdena Hájková

Náhrdelník, perle ze sintrovaného skla – pompeje, textilní šňůra, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1977, propagační foto, SOA Liberec, fond LVT, r. 1977
Exponát z výstavy Jablonec 77 a LVT 77

Zdena Hájková

Necklace, sintered glass beads – Pompeii type beads, textile thread, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou, 1977, Promotional photo, SOA Liberec, LVT collection, year 1977
Exhibit from the Jablonec 77 exhibition and LVT 77 fair trade

in Železný Brod and Smržovka. Between 1993 and 2008 she worked as a designer for Jablonex, where she was involved in designing costume jewellery from glass, pressed, cut fire polished beads and lamp beads. She regularly entered the annual industry competition, in different categories, and always won one or more prizes.

One prominent designer at the Skleněná bižuterie enterprise was **Marie Lubasová** (1941). She worked at the enterprise for almost the entire second phase of its existence, between 1959 and 1978, joining the enterprise

immediately after finishing the Secondary Industrial School of Glassmaking in Železný Brod, where she studied costume jewellery design between 1955 and 1959. Her initial work at Skleněná bižuterie was as a designer at the technical-artistic centre, where she was involved in designing components, pressed glass brooches, and fasteners. She later began creating pret-a-porter costume jewellery, as chief designer, in the 1970s. Marie Lubasová created designs using plastics, sinter, and yards beads. She worked together with other designers on the collection of costume jewellery for Expo in Montreal and her designs were part of the enterprise exposition and, after 1974, the individual exposition at the international costume jewellery exhibitions in Jablonec. She was one of the most successful, prize-winning designers from the Jablonec enterprises in 1974: her designs were presented with a total of 5 silver medals. Marie used highly-fashionable round beads with a diameter of up to 25 mm in the collection. Her combination of coloured hemispheres was also innovative, producing the effect of two-tone spheres.²⁷ Her work with yards beads is represented in the MSB collection by a necklace from Jablonec 77, which combines small yards beads with round plastic seed beads in the then-fashionable colours of green, orange, and yellow. Following the demise of the Skleněná bižuterie

Marcela Kourková

Knoflíky, mačkané sklo, obtisk, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou,
po roce 1970, soukromá sbírka, foto MSB, Aleš Kosina

Po roce 1978 vzor nadále vyráběn podnikem Železnobrodské sklo

Marcela Kourková

Buttons, pressed glass, imprint, Skleněná bižuterie, Jablonec nad Nisou,
after 1970, private collection, photo MSB, Aleš Kosina

After 1978, the design continued to be produced by Železnobrodské sklo

Marcela Kourková (1942) patří mezi výtvarníky, které výrazně zasáhly hned do několika bižuterních oborů. V roce 1960 byla po dokončení studia na SPŠS v Železném Brodě, kde se věnovala oboru vzorování bižuterie, vybrána do podniku Skleněná bižuterie. Zde začala pracovat na pozici návrhářky a zabývala se vzorováním komponentů z plastických hmot a skla, především rozmanitých perli, skleněných knoflíků a broží, figurek z plastických hmot nebo vánočních ozdob. Vytvořila výraznou kolekci knoflíků s dětskými motivy, které se na výrobcích ŽBS objevovaly ještě v devadesátých letech 20. století. Po zániku podniku Skleněná bižuterie v roce 1978 začala pracovat v detašovaném vzorovacím oddělení ŽBS na PZO Jablonex. Roce 1985 opustila koncern Jablonecká bižuterie a do roku 1987 pracovala jako výtvarnice v Jiřetinské Tofě, kde se věnovala vzorování bižuterie z dřevěných perli a návrhům nových komponentů. Perli tradičních tvarů dávala módní, velké rozměry. Používala i jednoduché výrazné geometrické tvary. Mezi lety 1987–1992 působila nejprve jako modelářka a záhy jako návrhářka v závodu 6 Silka, kde se věnovala návrhům komponentů pro litou, hliníkovou a smaltovanou bižuterii, odznaků a dekoračních předmětů. Zde vznikla další výrazná kolekce bižuterie pro děti. Od roku 1992 působí v rámci vlastní jablonecké firmy DESIGN M, která je zaměřená v prvé řadě na litou kovovou bižuterii. Bižuterní tvorbu je věrná dodnes a věrná zůstala i dřevu. Příležitostně ovšem spolupracovala s firmou MIKTOYS, tradičním českým výrobcem dřevěných hraček v Malinkách.

enterprise and the transfer of plants to ŽBS and Preciosa, Marie Lubasová worked for a short time at the latter. Her involvement in the costume jewellery industry thereafter was linked to the General Directorate of the Bižuterie concern, where she worked at the Innovations Department, which among other ensured cooperation in the use of new components from different enterprises.

Zdena Hájková (1942) was a prominent and long-time design specialist. She attended the Secondary Industrial School of Glassmaking in Železný Brod between 1956 and 1960, specialising in cutting glass. In 1960, she joined the design department for individual foreign territories at PZO Jablonex. There she dealt with orders and supporting documents according to specific customer requirements, in doing so reflecting fashion trends, colours, production and pricing requirements, passing these on to the designers at production enterprises. She built collections using the designs created at production design centres. Zdena added to her professional education at PZO Jablonex on an ongoing basis, for example in a four-semester course for designers. She also entered several in-house and sector-specific competitions. In fact she won a gold medal at the Jablonec 74 exhibition for her necklace made of yards beads, which was later produced in many different versions and was commercially successful. The same product also won first prize in the national Outstanding Product of the Year 1974 competition. In her work, she favoured costume jewellery made of sintered beads which resembled natural materials such as coraline, stones, and Pompeii beads. She worked as territorial designer at PZO Jablonex until 2004 and her designs were both highly fashionable and simple in design, partly in the colours of natural materials.

Marcela Kourková (1942) is a designer that made a significant impact on a number of costume jewellery disciplines. In 1960, after finishing at the Secondary Industrial School of Glassmaking in Železný Brod, specialising in costume jewellery design, she was selected for the Skleněná bižuterie enterprise. There she started working as a designer and was involved in designing plastic and glass components, particularly a diverse range of beads, glass buttons and brooches, plastic figurines and Christmas ornaments. She created a distinctive collection of buttons with child-inspired motifs that appeared on ŽBS products even during the 1990s. After the demise of the Skleněná bižuterie enterprise in 1978, she began working for PZO Jablonex at the ZBS detached design department. She left the Jablonecká bižuterie concern in 1985 and worked until 1987 as a designer at Tofa in Jiřetín, where she was involved in designing costume jewellery using wooden beads and in the design of new components. She gave traditional shapes of beads big, fashionable dimensions and used simple, distinctive geometric shapes. From 1987 to 1992 she worked as a model-maker and soon after as a designer at the 6 Silka plant, where she was involved in the design of components for cast, aluminium, and enamelled costume jewellery, badges,

Marcela Kourková

Brož, dřevo, obecný kov, Tofa, Albrechtice v Jizerských horách, 1986,
soukromá sbírka, foto MSB, Aleš Kosina

Marcela Kourková

Brooch, wood, base metal, Tofa, Albrechtice in the Jizera Mountains, 1986,
private collection, photo MSB, Aleš Kosina

Tofa Albrechtice

Od roku 1974 se na jabloneckých výstavách aktivně účastnil svou dřevěnou bižuterií podnik o. z. Tofa Albrechtice.²⁸ Významnou a také toho času jedinou výtvarnicou dřevěné bižuterie tohoto podniku, který se jinak specializoval na výrobu dřevěných hraček, stolních her a pianinových mechanik, byla **Milada Schöttová** (1930). Své odborné vzdělání začala na uměleckoprůmyslové škole v roce 1946 v Hořicích v Podkrkonoší a po roce přestoupila na SPŠS v Železném Brodě, kde vystudovala obor rytí skla, zakončený maturitou v roce 1950. Poté nastoupila do modelového střediska Skloexportu jako návrhářka skleněné bižuterie. Z počátku kreslila pouze návrhy, které se ne vždy realizovaly, později vytvářela vzorky z již hotových skleněných perli. Pro PZO Jablonex pracovala do roku 1955. Po mateřské dovolené se tam již nesměla z politických důvodů vrátit, podařilo se jí přesto získat místo výtvarnice na

and decorative items. And it was here that she created another distinctive collection of costume jewellery for children. Marcela Kourková has been working at her own company in Jablonec, DESIGN M, since 1992, primarily focusing on cast metal costume jewellery. She remains faithful to costume jewellery creation and wood to this day. The latter obviously led to occasional collaboration with MIKTOYS, a traditional Czech manufacturer of wooden toys in Malinky.

Milada Schöttová

Náramek, dřevo, Tofa Albrechtice, 1983,
soukromá sbírka, foto MSB, Aleš Kosina

Součástí kolekce oceněné medailí na výstavě Jablonec 83

Milada Schöttová

Bracelet, wood, Tofa, Albrechtice in the Jizera Mountains, 1971,
private collection, photo MSB, Aleš Kosina

Part of a collection awarded the gold medal at the Jablonec 83 Exhibition

Tofa Albrechtice

The Tofa Albrechtice enterprise was an active participant at the exhibitions in Jablonec with its wooden costume jewellery from 1974 onwards.²⁸ **Milada Schöttová** (1930) was a prominent, and indeed at that time the only, wooden costume jewellery designer at the enterprise, which otherwise specialised in the manufacture of wooden toys, board games and piano mechanics. Schöttová began her vocational training in 1946 at the applied art school in Hořice in the Podkrkonoší area, moving to the Secondary Industrial

dřevěnou bižuterii pro podnik Tofa, který neměl v té době toto specializované místo obsazené. Své nové vzorky z dřevěných perli odvážela každý měsíc na PZO Jablonex, kde si z nich jednotliví teritoriální vzorkaři vybírali kusy pro konkrétní země.²⁹ Dřevěná bižuterie byla totiž téměř výhradně exportním artiklem, na tuzemský trh se dostávalo jen malé, většinou zbytkové zboží, které se nabízelo na domácích veletrzích. Po schválení jejich vzorků byly tyto originály dále rozmnožovány jinými pracovníky přímo v Tofě na další čtyři vzorky. Vzorky byly umístěny jak ve vzorkovně Jablonexu, tak v podnikové vzorkovně Tofy a dále jako vzor pro domácí dělnice, které byly hlavní pracovní silou ve výrobě dřevěné bižuterie. Pro výrobu dřevěných perli se využívalo hlavně javorové a bukové dřevo. Milada Schöttová si polotovary, vyráběné na poloautomatických strojích, vybírala přímo ve skladu ještě v přírodním vzhledu a sama navrhovala a dohlížela na jejich porcelánování či barvení. Při výběru barev, tvarů a velikostí jednotlivých dřevěných perli se inspirovala z módních časopisů s aktuálními trendy pro nadcházející sezónu, které dostávala z PZO Jablonex. Jeden motiv sestavy z perli obvykle rozpracovávala do mnoha variant náhrdelníků a náramků. V některých vzorcích využívala místo perli polotovary pro dřevěné knoflíky. Počátkem šedesátých let se podílela na vypracování nové technologie opalovaných přírodních dřevěných perli plamenem a poté lakovaných bezbarvým lakem, aby vynikla přirozená kresba dřeva. Tento artikl se brzy stal pro podnik Tofa významnou prodejní položkou. V roce 1971 získala bronzovou medaili za invenční náhrdelník a v průběhu sedmdesátých let následovala další významná ocenění. Na výstavě Jablonex 83 obdržel její náhrdelník a náramek z příčně děrovaných kosodélných dřevěných prvků z javorového dřeva zlatou medaili.³⁰ Také další náhrdelníky s mohutnými soustruženými dřevěnými perlemi byly oceněny mezi 50 nejlepšími výrobky MP ČSR.³¹ Za svůj tvůrčí přístup obdržela hodnocení nejlepší zlepšovatelky v odvětví dřevozpracujícího průmyslu, lesního a vodního hospodářství za rok 1983. O tvorbu Schöttové projevil zájem také v Pražských oděvních závodech. Mistry se snažila přinést do výroby zcela nové tvary perli nebo jednotlivých kusů polotovarů, např. celodřevěné soustružené a frézované náramky. V osmdesátých letech se prosadil její nápad tzv. hobby sáčků, využívajících odpadu a zbytků dřevěných perli k individuální tvorbě návrhů šperků. Za tuto inovaci obdržela na MVSZ v Brně v roce 1983 ocenění jako nejlepší zlepšovatelka rezortu. V podniku Tofa Albrechtice pracovala až do začátku devadesátých let. Poté odešla do starobního důchodu, kde se i nadále se svým mužem věnovala výrobě individuální dřevěné bižuterie. Počátkem devadesátých let se s jejím hlavním příspěvkem podařilo zachránit vzorkovnu bižuterních výrobků podniku za období 1959–1991 a převést ji do sbírek Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou.³²

Tato kapitola byla sestavena na základě prospekce mnoha písemných i obrazových dokumentů a archivních fondů. Významným zdrojem byla také orální historie s jednotlivými vzorkařkami a vzorkaři, jejich spolupracovníky a rodinnými příslušníky. Výsledný text je sepsán s co nejobektivnějším přístu-

School of Glassmaking in Železný Brod after a year, where she studied glass engraving, finishing with a “maturita” school-leaving exam in 1950. She then joined the Skloexport model centre as a glass costume jewellery designer. Initially, she only sketched designs, and these were not always actually made, but later went on to create designs herself using ready-made glass beads. She worked for PZO Jablonex until 1955. Milada was unable to return there after maternity leave for political reasons, but was still able to work as a wooden costume jewellery designer for the Tofa enterprise, which had nobody in this specialised position at the time. She took her new designs using wooden beads to PZO Jablonex every month and individual territorial designers would choose pieces for specific countries.²⁹ Wooden costume jewellery was almost exclusively an export item, with only a small amount making it on to the domestic market, mostly leftover products that were offered at domestic trade fairs. Once her designs had been approved, the originals were reproduced by other staff at Tofa as four additional samples. The samples were placed in the Jablonex sample room and in the Tofa sample room and were used as a model for home workers, the main labour force in the production of wooden costume jewellery. Maple and beech were most commonly used in the production of wooden beads. Milada Schöttová picked semi-finished products, manufactured on semi-automatic machines, directly from the warehouse in their natural appearance and herself designed and supervised their staining or painting. When choosing the colours, shapes and sizes of individual wooden beads, she took her inspiration from fashion magazines showing the latest trends for the coming season, which she received from PZO Jablonex. One motif of a set of beads was usually developed into many different necklaces and bracelets. In some designs she used semi-finished products for wooden buttons instead of beads. She also helped to develop the new technique of bronzing natural wooden beads in the early 1960s, using a flame and then painting them with clear varnish to make the natural design of the wood come to the fore. These items soon became a significant product at Tofa in terms of sales. She won a bronze medal for an inventive necklace in 1971, following this with other significant awards in the 1970s. Then, at the Jablonex 83 exhibition, her necklace and bracelet made of cross-wise perforated rhomboidal wooden elements made of maple wood won a gold medal.³⁰ Other necklaces with large, turned wooden beads were rated among the 50 best products by the Ministry of Industry of the Czechoslovak Republic.³¹ Her creative approach led to her being ranked the best innovator in the woodworking, forestry, and water sectors in 1983. Interest in Schöttová’s work was also shown by Pražské oděvní závody (Prague Clothing Enterprises). Sometimes she tried to bring completely new shapes of beads or individual pieces of semi-finished products into production, such as turned and milled bracelets made entirely of wood. Her idea of “hobby bags” – using waste and leftover wooden beads to create individual strings of jewellery – caught on in the 1980s. For this innovation she received the award for the best innovator in the field at MVSZ

pem k informacím získaným z výše uvedených zdrojů. Kapitola představuje medailony důležitých vzorkařek a vzorkařů, jež bylo možné v souvislosti s obdobím vzniku publikace kontaktovat, nebo o nich se podařilo zjistit základní životopisná a profesní data týkající se jejich aktivit v rámci Průmyslu Jablonecké bižuterie.

in Brno in 1983. Schöttová worked at Tofa Albrechtice until the beginning of the 1990s. Then she retired, but continued to devote her time to the production of individual wooden costume jewellery with her husband. It was also in the early 1990s that she was in large part responsible for saving the enterprise’s samples of costume jewellery products from 1959–1991 and having these transferred to the collections of the Museum of Glass and Jewellery in Jablonex nad Nisou.³²

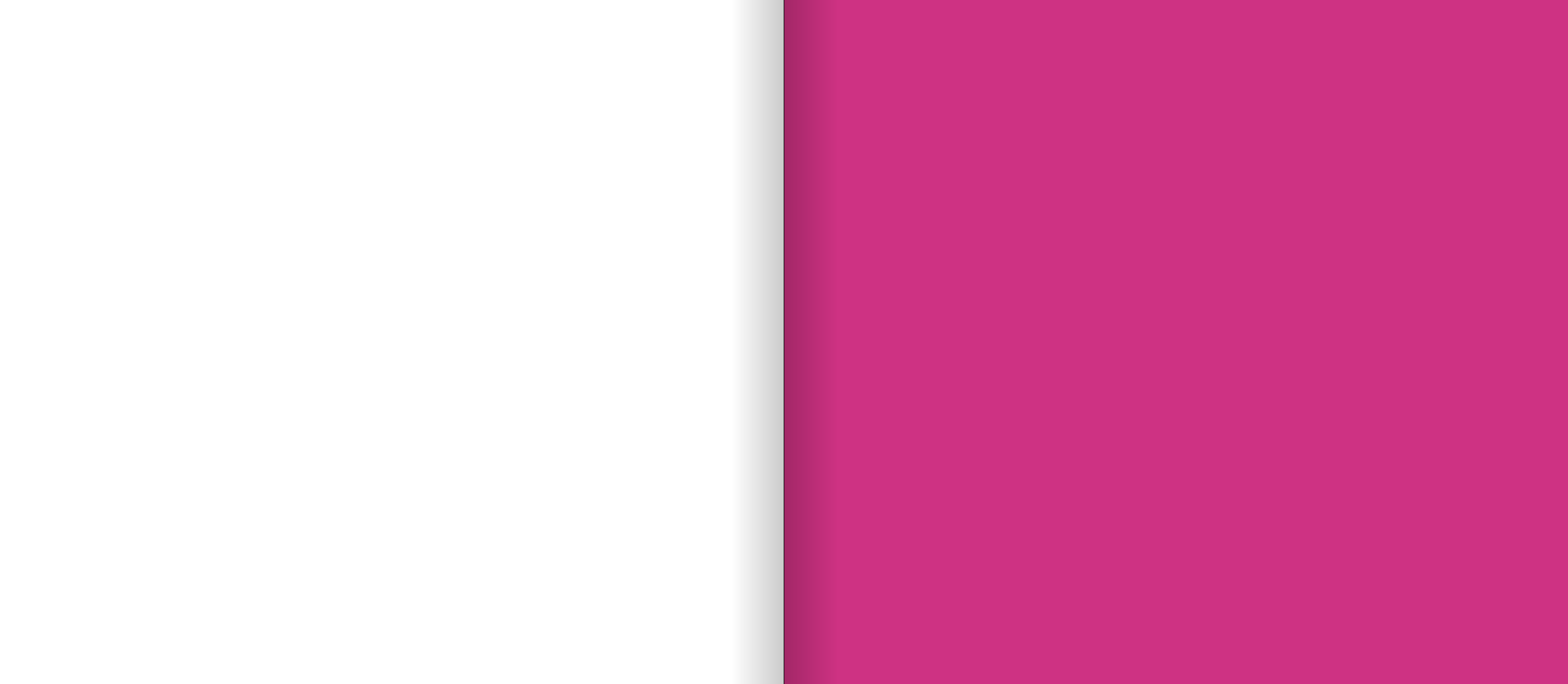
This chapter was written by examining a great many written and visual documents and archive funds. The spoken testimony of individual designers, their colleagues and family members also proved an important source. The resulting text has been written with the most objective approach possible to the information obtained from the sources mentioned above. The chapter presents profiles of important designers that we were able to contact, in light of the time of the publication, or about whom we were able to find basic biographical and professional data to concern their activities at Průmysl Jablonecké bižuterie.

- Jablonecká bižuterie je pojmenování pro podniky sdružené v rámci výrobně hospodářské jednotky ustavené v r. 1958, v letech 1978–1989 odpovídá označení podniků sdružených v rámci tzv. koncernu podniků (srov. Podniky Jablonecké bižuterie, koncern Jablonecké bižuterie). Souběžně s tím v letech 1952–1958 existoval podnik s názvem Jablonecká bižuterie, který slučoval provozy podniků Preciosa a Bižuterie. Oproti tomu slovní spojení „jablonecká bižuterie“ odráží kulturně-historický fenomén bižuterního průmyslu v regionu Jablonecka a všech zdejších mikroregionů, případně je to označení pro zboží (šperky a ozdoby) pocházející z oblasti Jablonecka.
- Nominované výrobky byly zveřejněny v časopise *Czech Industrial Design – CID*.
- Vzorovací oddělení bylo v budově PZO Jablonex, vzorkaři ale byli nadále zaměstnanci konkrétních podniků.
- V tomto smyslu je pojem „exkluzivita“ využívána v rámci všech podniků mimo Centroflor a znamená výrobek, který mohl po určité době odebírat pouze konkrétní zákazník.
- Olešnice v okrese Blansko
- V rámci smutečního programu byly ze zbytkových tkanin podniku Hedva Rýmařov zhotovovány dekorace pro rakve, čalounění, polštáře, jednorázovou obuv atd.
- Rodina Ladislava Chmela se tehdy nacházela ve složitě situaci. Jeho manželka byla Němka, ale do tehdejšího Československa měl být odsunut pouze sám. Nakonec se podařilo vyjednat odstěhování celé rodiny z Německa.
- Yards perle jsou ploché kulaté disky z plastu podobné pajetkám – flitrům.
- Autorem perli zvaných *Amarouny* byl Leo Horáček. Byly vyráběny z umělé hmoty – krastenu – technikou obdobnou vinutému sklu nad kahanem.
- V současnosti Střední uměleckoprůmyslová škola a vyšší odborná škola Turnov.
- Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, podsбірka Bižuterie, inv. č. B05673.
- OPÁL Jablonec nad Nisou, s. r. o., firma existovala v letech 1992–2013 a spolupracovala i s PZO Jablonex, v rámci sbírky Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, podsбірka Jablonex obchodní existuje celá řada vzorků obchodovaných Jablonexem.
- Závod se specializoval na výrobu drobného galanterního sortimentu a bižuterních doplňků zdobených rytím jako kravatové spony, manžetové knoflíky nebo přívěsky.
- Dodnes zde ve firmě ESTRELLA ES-PRESS, s. r. o., probíhá výroba voskovaných perli, ale i perli s UV reagujícími povrchy a dalšími úpravami.
- Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, podsбірka Bižuterie, inv. č. B06894.
- Vnučkou Martinou Novákovou poskytnut údaj „cca 1965“.
- Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, podsбірka Bižuterie, inv. č. B05699.
- Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, podsбірka Bižuterie, inv. č. B05700.
- Technika výroby krajek na bubínku podobná paličkování.
- Televizní soutěž se vysílala v době konání LVT. Mj. byla využívána pro prezentaci různých spotřebních výrobků.
- Po zániku podniku Skleněná bižuterie byla většina závodů na výrobu plastových perli převedena pod ŽBS.
- Podnik Preciosa vznikl v r. 1948, začleněno do něj bylo 25 podniků, které brousily skleněné perle a kameny. V r. 1953 byly sloučeny podniky Preciosa a Kovová bižuterie, čímž vznikl podnik Jablonecká bižuterie. V r. 1958 se Jablonecká bižuterie rozdělila na podniky Bižuterie a Brusírny kamenů, které se r. 1966 změnilly opět na Preciosu. V r. 1979 se součástí Preciosy stal provoz Na Hutích s výrobou sintrovaného skla a plastických hmot. R. 1984 měl podnik závody po celém Československu, na Frýdštejně, v Jablonci nad Nisou, Jablonněm v Podještědí, Liberci a Liberci-Minkovicích, Turnově a slovenských Tlmačích.

- Jablonecká bižuterie is a name for the enterprises included in an economic production unit established in 1958, and from 1978 to 1989 designates the enterprises included in "a concern of enterprises" (cf. Podniky Jablonecké bižuterie, Koncern Jablonecké bižuterie). Another enterprise, Jablonecká bižuterie, which brought together the Preciosa and Bižuterie enterprises, existed in parallel between 1952 and 1958. The term Jablonec costume jewellery, meanwhile, reflects the cultural and historical phenomenon of the costume jewellery industry in the Jablonec region and all surrounding micro-regions, or is used to designate goods (jewellery and ornaments) coming from the Jablonec area.*
- The products nominated were published in the magazine *Czech Industrial Design – CID*.
- The design department was housed in the PZO Jablonex building, but the designers themselves remained the employees of the specific enterprises.
- In this sense, the term “exclusive piece” was used at all enterprises apart from Centroflor. Here an “exclusive piece” meant a product that only a specific customer could take for a certain period of time.
- Olešnice in the district of Blansko.
- Decorations for coffins, upholstery, cushions, single-use footwear, etc., were made in the funeral programme using leftover textiles from the Hedva Rýmařov enterprise.
- Ladislav Chmel's family found itself in a complicated situation at that time. His wife was German and only he was originally allowed to move to Czechoslovakia. He was eventually able to negotiate the move for his entire family.
- Yards beads are round, flat discs made of plastic, similar to sequins – spangles.
- Leo Horáček created the beads known as amarons. They were made of artificial material – polystyrene – using a technique similar to lamp-working glass over a burner.
- Now the Secondary Applied Arts School and Vocational College in Turnov.
- Collection MSB Jablonec n. N., sub-collection costume jewellery, inv. no. B05673
- OPÁL Jablonec nad Nisou, s. r. o., a company existing from 1992 to 2013 that also collaborated with PZO Jablonex. There are a number of designs traded by Jablonex in the Jablonex trading sub-collection.
- The plant specialised in the production of a small range of haberdashery and costume jewellery accessories decorated by engraving, such as tie pins, cuff links, and pendants.
- Waxed beads are still made at ESTRELLA ES-PRESS s.r.o. to this day, together with beads that have UV-reactive surfaces and other treatments.
- Collection MSB Jablonec n. N., sub-collection costume jewellery, inv. no. B06894
- “Around 1965”, according to information provided by Martina Nováková's grand-daughter.
- Collection MSB Jablonec n. N., sub-collection costume jewellery, inv. no. B05699
- Collection MSB Jablonec n. N., sub-collection costume jewellery, inv. no. B05700.
- A technique for producing lace on a bobbin, similar to bobbin-lace.
- The television competition was broadcast at the time of LVT. It was used, for example, to present various consumer products.
- After the demise of the Skleněná bižuterie company, most of the plants for the production of plastic beads became a part of ŽBS.
- The Preciosa enterprise was founded in 1948 and was an umbrella organisation for 25 companies that cut glass beads and stones. Preciosa and Kovová bižuterie amalgamated in 1953 to form the Jablonecká bižuterie enterprise. Jablonecká bižuterie was then divided up in 1958 into Bižuterie and Brusírny kamenů, which became Preciosa again in 1966. The Na Hutích plant became part of Preciosa in 1979, producing sintered glass and plastics. By 1984 the enterprise had factories all over Czechoslovakia, in Frýdštejn, in Jablonec nad Nisou, in Jablonně V Podještědí, in Liberec, in Liberec-Minkovice, in Turnov, and in Tlmače in Slovakia.

- Dnešní ZŠ Šumava.
- il, Stříbrné šperky pro Montreal, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 8, s. 1.
- Dánská romance, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 9, s. 1.
- Závodu se říkalo „U Macouna“ podle bývalého vedoucího Josefa Macouna.
- Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, inv. č. B05635, B05636, B05637, B05639, B05640, B05642, B05647.
- O. z. Tofa, Československé hudební nástroje, Albrechtice byl pokračujícím podnikem po znárodněné albrechtické firmě Johann Schowanek. Po r. 1948 patřil pod nově ustanovený závod na výrobu dřevěných hraček Tofa Semily a od osmdesátých let se stal díky výrobě pianinových mechanik oborovým závodem pod VJH Československé hudební nástroje (Petrof) v Hradci Králové.
- Dřevěná bižuterie z Tofy se vyvážela hlavně do Austrálie, Belgie, Holandska, Itálie, Kanady a Velké Británie.
- Náhrdelník byl ohodnocen také jako Nejlepší výrobek Ministerstva průmyslu ČSR roku 1983.
- V roce 1986 získala další ocenění z podniku Československé hudební nástroje za nejlepší výrobek oboru.
- K záchraně vzorkovny přispěli další zaměstnanci Tofy. Srov. REVAJOVÁ, L. – ŽÁK, Z. *Kolekce dřevěné bižuterie obohacena o další vzorky*. Severočeské noviny, Jablonecko, 25.3.1994.

- Now Šumava Primary School.
- Stříbrné šperky pro Montreal, *Sklo a bižuterie*, 1967, 8, p. 1.
- Dánská romance, *Sklo a bižuterie*, 1968, 9, p. 1.
- The plant was known as “U Macouna” after its former director Josef Macoun.
- Collection MSB in Jablonec nad Nisou, inv. no. B05635, B05636, B05637, B05639, B05640, B05642, B05647.
- O. Z. Tofa, Československé hudební nástroje (Czechoslovak Musical Instruments), Albrechtice, was created with the nationalisation of the Johann Schowanek Company in Albrechtice. It became part of the newly established Tofa Semily factory for the production of wooden toys in 1948 and, as a result of making piano mechanics, was a specialised plant of VJH Československé hudební nástroje (Petrof) in Hradec Králové from the 1980s onwards.
- The wooden costume jewellery made at Tofa was mainly exported to Australia, Belgium, the Netherlands, Italy, Canada, and Great Britain.
- The necklace was also ranked the Best Product by the Ministry of Industry of the Czechoslovak Republic in 1983.
- She won another award from the Československé hudební nástroje enterprise for best product in the industry in 1986.
- Other employees at Tofa – L. Revajová and Z. Žák – helped save the samples. *Kolekce dřevěné bižuterie obohacena o další vzorky in: Severočeské noviny, Jablonecko 25.3.1994.*

Zkratky

A. G.	Aktien Gesellschaft (česky <i>akciová společnost</i>)
BVV	Brněnské veletrhy a výstavy
BSSR	Běloruská sovětská socialistická republika
c. k.	adj. císařsko-královský (viz k. k.)
CID	Czech Industrial Design
Co.	Company (česky <i>společnost</i>)
ČFVU	Český fond výtvarného umění
ČSR	Československá republika
ČSSR	Československá socialistická republika
DUV	Družstvo umělecké výroby
ICSID	International Council of Societies of Industrial Design (česky <i>Mezinárodní organizace průmyslového výtvarnictví</i>)
k. k.	kaiserlich-königlich (česky <i>císařsko-královský</i> viz c. k.)
KJB	koncern Jablonecká bižuterie
KNV	Krajský národní výbor
k. p.	koncernový podnik
LIAZ	Liberecké automobilové závody
LVT	Liberecké výstavní trhy
MDŽ	Mezinárodní den žen
MG	Moravská galerie v Brně
MNV	Místní národní výbor
MP ČSR	Ministerstvo průmyslu Československé republiky
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MSB	Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
MVSZ	Mezinárodní veletrh spotřebního zboží
MZA	Moravský zemský archiv v Brně
n. p.	národní podnik
NDR	Německá demokratická republika
něm.	německy
NM	Národní muzeum v Praze
NSR	Německá spolková republika
NVO	Nejlepší výrobek roku
o. z.	ochranná známka
OP	Oděvní podnik
PJB	Podniky Jablonecké bižuterie
pův.	původně
PZO	Podnik zahraničního obchodu
SM	Severočeské muzeum v Liberci
SOA	Státní oblastní archiv v Liberci
SPJB	Sdružení Průmyslu jablonecké bižuterie
SPŠ	Střední průmyslová škola
SPŠS	Střední průmyslová škola sklářská
SSR	Sovětská socialistická republika

Abbreviations

A. G.	Aktien Gesellschaft (česky <i>akciová společnost</i>) – Public Limited Company (PLC)
BVV	Brněnské veletrhy a výstavy – Brno Trade Fairs and Exhibitions
c. k.	adj. císařsko-královský (viz k. k.) – Imperial-royal
CID	Czech Industrial Design
Co.	Company (česky <i>společnost</i>)
ČFVU	Český fond výtvarného umění – <i>Czech Creative Art Fund</i>
ČSR	Československá republika – Czechoslovak Republic
ČSSR	Československá socialistická republika – Czechoslovak Socialist Republic
DUV	Družstvo umělecké výroby – <i>Arts co-operative</i>
ICSID	International Council of Societies of Industrial Design (česky <i>Mezinárodní organizace průmyslového výtvarnictví</i>)
k. k.	kaiserlich-königlich (česky <i>císařsko-královský</i> viz c. k.) – Imperial-royal
KJB	koncern Jablonecká bižuterie – <i>Jablonec fashion jewellery group</i>
KNV	Krajský národní výbor – <i>Regional national committee</i>
LIAZ	Liberecké automobilové závody – <i>Liberec automobile works</i>
LVT	Liberecké výstavní trhy – <i>Liberec exhibition markets</i> MDŽ – Mezinárodní den žen – International Women's Day (IWD)
MG	Moravská galerie v Brně – The Moravian Gallery in Brno
MNV	Místní národní výbor – <i>Local national committee</i>
MP ČSR	Ministerstvo průmyslu Československé republiky – Czechoslovak Ministry of Industry
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu – Ministry of Industry and Commerce
MSB	Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou – The Museum of Glass and Jewellery in Jablonec nad Nisou
MVSZ	Mezinárodní veletrh spotřebního zboží – <i>International Consumer Goods Fair</i>
MZA	Moravský zemský archiv v Brně – <i>Moravian Regional Archive in Brno</i>
n. p.	národní podnik – Publicly Owned Enterprise
NDR	Německá demokratická republika – German Democratic Republic (GDR)
něm.	německy – German (ger.)
NM	Národní muzeum v Praze – National Museum, Prague
NSR	Německá spolková republika – The Federal Republic of Germany
NVO	Nejlepší výrobek roku – <i>Product of the year</i>
o. z.	ochranná známka – trademark
OP	Oděvní podnik – <i>Clothing company</i>
PJB	Podniky Jablonecké bižuterie – <i>Jablonec costume jewellery enterprise</i>
pův.	původně – originally (orig.)
PZO	Podnik zahraničního obchodu – foreign trade company
SM	Severočeské muzeum v Liberci – North Bohemian Museum, Liberec
SOA	Státní oblastní archiv v Liberci – <i>State archives, Liberec</i>
SPJB	Sdružení Průmyslu jablonecké bižuterie – <i>Jablonec jewellery industry co-operative</i>
SPŠ	Střední průmyslová škola – <i>Vocational industrial school</i>
SPŠS	Střední průmyslová škola sklářská – <i>Vocational glassworks school</i>
SSR	Sovětská socialistická republika – Soviet Socialist Republic
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik – Union of Soviet Socialist Republics (USSR)

SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SŠUŘ	Střední škola uměleckých řemesel
SUPŠS	Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská, Železný Brod
TPV	Technická příprava výroby
ÚBOK	Ústav bytové a oděvní kultury
ÚLUV	Ústředí lidové umělecké výroby
USA	United States of America (česky <i>Spojené státy americké</i>)
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
VHJ	Výrobně hospodářská jednotka
VŠUP	Vysoká škola uměleckoprůmyslová
VÚSAB	Výzkumný ústav skla a bižuterie
zal.	založeno, založený
ŽBS	Železnobrodské sklo

SŠUŘ	Střední škola uměleckých řemesel – <i>School of applied arts</i>
SUPŠS	Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská, Železný Brod – <i>Vocational glassworks school, Železný Brod</i>
TPV	Technická příprava výroby – production engineering
ÚBOK	Ústav bytové a oděvní kultury – <i>Institute of housing and clothing</i>
ÚLUV	Ústředí lidové umělecké výroby – <i>Institute of folk art</i>
USA	United States of America (česky <i>Spojené státy americké</i>)
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa – <i>Central Committee of the Communist Party of Czechoslovakia</i>
VHJ	Výrobně hospodářská jednotka – <i>Production and economics department</i>
VŠUP	Vysoká škola uměleckoprůmyslová – <i>Academy of arts and design</i>
VÚSAB	Výzkumný ústav skla a bižuterie – <i>Glass and jewellery research institute</i>
zal.	založeno, založený – established (est.)
ŽBS	Železnobrodské sklo (Železný Brod glassworks)

Jmenný rejstřík / Index of names

Bacovský František 191
 Baker Carroll 150, 151
 Barčík Andrej 58
 Bardot Brigitte 142, 150, 151, 152,
 Bartoničková Jana 152
 Beneda Aleš 49, 50, 53, 59, 65, 74, 86, 87, 92, 93, 94, 95, 116, 130
 Bergmann Franz 14
 Böhmová Věra 55
 Brychta Jaroslav 15, 16, 35, 210
 Bubnová 146
 Burian Ivo 152, 191
 Burianová Markéta 107, 109
 Cardinale Claudia 53, 55, 150, 151
 Cerman Kamil 55
 Cressonnières Josine des 64
 Cubr František 150, 151
 Čechová Heda 178, 179
 Čechová Stanislava 172, 176, 177, 178, 179
 Černý Jan 29
 Deneuve Catherine 150, 151
 Dietl Jaroslav 94
 Dorfles Gillo 32, 33, 52, 53, 64
 Dostál Jiří 165, 191
 Dostálék Jan 12
 Dostálová Vlasta 43, 44, 191, 192
 Drlík Jiří 64
 Drnková-Zářecká Věra 50, 51, 59, 60, 63
 Dvořák Jiří 125
 Dvořáková Dagmar 71, 169, 170
 Edelmanová Vlasta (viz Kubátová Vlasta) 95, 168, 169
 Exner 149
 Fischer Petr 55, 56
 Freedom Arthur 129
 Galuška Miroslav 134
 Gastoni Lisa 150, 151
 Göble Heinrich 10
 Granades Daisy 150, 151
 Gregor Ján 58
 Hájková Zdena 67, 68, 69, 193, 194
 Hammacher-van den Brande Renilde 52, 53
 Hanuš Václav 67, 154
 Hejna Václav 29
 Hetteš Karel 43, 114

Heythum Antonín 12,
 Hlavová Jarmila 68, 69, 83, 84, 93, 94, 96, 138, 177, 178, 179
 Hlubučková Libuše 64, 144, 152, 153, 165, 181, 182
 Hoffmann Heinrich 17, 18, 19
 Holečková 170
 Hollas Adolf 73, 148
 Hora 150
 Hora Vladimír 30, 59, 65, 74
 Horáček Leo 107, 109, 198
 Horák Josef 90, 116
 Hubáček Karel 90, 116, 117, 207, 208
 Hubička Alois 29, 30, 67
 Hübnerová Eva 183
 Hurdálek Milan 55, 56, 94, 95, 188, 189
 Chmel Ladislav 166, 167, 168, 169,
 Chmelová-Weichtová Alžběta 71, 171, 198
 Chvalina Libor 134, 155
 Iljin J. A. 64
 Jasanský Václav 36, 37, 45, 114, 134, 207
 Jirovská Miloslava 169, 170
 John Helmut 47, 94, 95, 137, 139, 140, 152, 186, 187
 Kasalý Svatopluk 69
 Kateřínák Ladislav 169, 171
 Kaufmanová Dagmar 104, 107, 183, 184, 185
 Kiesewetter Johann 10
 Kobylka Vojtěch 64
 Kodejš Jaroslav 69, 137, 152, 179, 180, 181
 Koldovská Vlasta 83, 84, 105, 107, 109, 182
 Königová Alena 68
 Kopal Josef 58
 Kostka Zdeněk 32, 33, 64
 Koška Miloš 47
 Kourek Zdeněk 191
 Kourková Marcela 72, 194, 195
 Kozelka František 172
 Krause Eduard 15
 Krbálek Pavel 58, 137
 Krejsa Jan 125
 Kriegl Miloš 58, 114, 115, 154, 155
 Krobot 93
 Křivůnková Marie 183
 Kubátová Vlasta (viz Edelmanová Vlasta) 95, 168, 169
 Kubík Miloslav 47, 49, 53, 55, 79, 152, 186, 187, 188
 Kuščinský Taras 30
 Kýbal Antonín 30, 32, 91, 134, 137

Lambert Jean-Clarence 52
 Langhamer Antonín 20, 30, 35, 36, 56, 57, 114
 Lédlová Vladimíra 152
 Legrez Christian 43
 Libenský Stanislav 30, 32, 50, 51, 52, 137, 177
 Liebieg Theodor 18
 Lisý Luboš 152, 191
 Lubasová Marie 68, 72, 140, 163, 191, 192, 193, 194
 Lukášová B. 152
 Luke Jaromír 60, 63
 Luke Josef Johann 11
 Lukešová Iva 169, 170
 Mahla Jakob 11, 14, 17, 19
 Machač Václav 165
 Machačová-Dostálová Božena 43, 44,
 Makovcová Iva 189, 190
 Malý Bedřich 171
 Martilík Jaroslav 140
 Másilková Naděžda 125
 Matoušek Josef 12
 Medek Božetěch 181
 Melniková-Papoušková, Naděžda Filaretovna 28, 36
 Merňáková Emilie 171
 Mičko Miroslav 51, 52, 57
 Mistrová Anna 152, 177, 178
 Mlynářová Marie 64
 Moravcová Zdeňka 71, 169, 170
 Moravec Jan 45,
 Morávková Kristýna 172, 175, 177
 Mrázová Vlasta 169, 170
 Nečásek Pavel 191
 Nepasická Blanka 165, 188, 189
 Nepasický Jiří 165
 Nováková Alena 64
 Nováková Eva 104, 105, 107, 172, 173, 174
 Nováková Karla 64, 188, 189
 Novotný Antonín 43, 44
 Novotný Dušan 36, 37, 55, 56, 64, 190, 191,
 Nušl Jan 36, 50, 51, 137, 181, 188, 189,
 Nyvlt Vladimír 74,
 Páppertová Eliška 168, 169,
 Patka 146
 Pattermann Karl 10
 Paul Karel 55, 93
 Paxton Joseph 9

Pelant Karel 45, 50, 94, 95, 146

Pfeiffer Josef 10, 12, 13, 16, 20

Picková Eliška 109

Pitro 146

Plátek Václav 32, 33, 50, 51, 64

Pražmová Vendula 68, 69

Radkovičová Ludmila 109,

Randáková Kamila 152, 183

Rázl Stanislav 58

Rejfková Květoslava 178, 179

Renant Simone 150, 151

Reytharová Eleonora 53, 55, 64, 165, 186, 188, 189

Riedel Franz 10

Riedel Josef 11, 15, 16, 17, 18,

Riedel Wilhelm 11

Roubiček Luděk 36, 37, 64, 146

Roučová Vlasta 104, 107, 172, 173,

Santar Jindřich 30, 49, 53, 58, 59, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 116, 117, 130, 207, 208

Schmausová Helena 55

Schoberová Olga 150, 151

Schollmayer Karl 30, 32, 33, 64,

Schöttová Milada 195, 196, 197

Simm Max 185, 186

Simm Otokar 186

Solovjev Jurij 58

Soukup Jozef 32, 33, 50, 51, 64, 68, 73, 78, 83, 137, 152

Spalek Alfréd 186

Spurová Iva 107, 109, 172, 174,

Staněk František 12

Stěhulová Dana 183

Steinfeldová Rosa 64

Sternheimer Simon 14

Svitana Imrich 64

Svolinský Karel 168, 169

Szydłowska Zofia 64

Šámal Přemysl 12

Šichová Irena 169, 170

Šíkola 146

Šíp Ladislav 93, 94

Štastná Eva 64

Štědrý Karel 93, 94

Štich 145, 146

Šubrt Ladislav 53, 81, 83

Švadlenková 170

Švankmajerová Eva 59, 60, 63

Tausig Moritz 11

Těřeškovová Valentina 32, 33

Trnka Jiří 52

Týfa Josef 50, 51, 114

Urmecka Jolanta 151

Unger Ferdinand 10

Urban Jiří 137

Václaviček Josef 74

Vaněk Rostislav 74

Vašíček Karel 115, 125

Vernon Anne 150, 151

Vinopalová-Vodáková Daniela 64

Vlasáková Eva 74

Vokáčová Věra 36, 37, 57, 114, 115, 210, 211

Vondrouš Dobroslav 45

Vožniak Jaroslav 53, 58, 126

Wagenknechtová Eva 93, 94

Weil 93

Wirkkala Tapio 52, 59

Zajcev Vjačeslav (Slava) 97, 98, 113, 150, 151

Zavadil Emil 30

Zelničková Marta 72, 144, 172, 175,

Zenkner Josef Karl 10

Zuberová Marta 169, 170

Literatura / Bibliography

Fondy a sbírky muzeí a archivů

/ Funds and collections of museums and archives

Moravský zemský archiv v Brně

/ Moravian Regional Archive in Brno

- Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, Karton 34, inv. č. 272, Scénář výstavy Brno 68, ze dne 1. října 1967.
- Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 34, i. č. 272, Brno 68, Kraje a města ČSSR (scénář), s. 29.
- Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 51, i.č. 392, Libroto III MVSZ 1972, s. 9.
- Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 376, inv. Číslo 2440, 19. Mezinárodní veletrh spotřebního zboží Brno 1988 (scénář pro I. úsek), s. 2.
- Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 53, inv. č. 546, Recenze scénáře výstavní účasti a. s. Centrotex.
- Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 37, inv. č. 2440, Libroto – XIX. MVSZ 1988, říjen 1987, s. 2.
- Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 34, inv. č. 272, Brno 68, Kraje a města ČSSR (scénář), s. 29.
- Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 34, inv. č. 272, Scénář výstavy Brno 68, ze dne 1. října 1967.
- Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 376, inv. č. 2440, 19. Mezinárodní veletrh spotřebního zboží Brno 1988 (scénář pro I. úsek), s. 2.
- Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 376, inv. č. 2440, Libroto výstavní účasti a. s. Centrotex na 19. Mezinárodním veletrhu spotřebního zboží – Brno 1988, s. 1.
- Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 376, inv. č. 2440, Expozice IPD, scénář, s. 7, 11.
- Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 51, inv. č. 390, Libroto – III. MVSZ – Zlaté medaile, s. 22.
- Moravský zemský archiv, fond K243 Brněnské veletrhy a výstavy, podnik pro pořádání veletrhů a výstav, Brno, karton 51, inv. č. 390, Jarní akce 72 (úvodní scénář Mezinárodní veletrhu spotřebního zboží a prodejních výstav BRNO 72), s. 15.

Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

/ The Museum of Glass and Jewellery in Jablonec nad Nisou

- Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, fond Výstavy 1961–1965, Výstavní komise NV 1965, Hodnocení výstavy bižuterie s mezinárodní účastí „Jablonec 65“.
- Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, fond Výstavní výbor MSP Jablonec 1968,

Záznamy z jednání přípravného výboru.

- Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, fond výstavy 1961–1964, Návrh na uspořádání Mezinárodní výstavy bižuterie v r. 1965 v Jablonci n. Nisou, ze dne 9. 12. 1963.
- Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, inv. č. B05635, B05636, B05637, B05639, B05640, B05642, B05647.
- Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, Materiál k mezinárodním výstavám bižuterie, 1965–1991, fond Výstavy 1961–1965 Výstavní komise NV 1961, Libroto IV. Celostátní výstavy jablonecké bižuterie „Bižuterie pro celý svět“, 15. 1. 1962, Václav Jasanský.
- Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, podsbíрка Bižuterie, inv. č. B05673, B06894, B05699, B05700.
- Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, Výstavy 1961–1964, Návrh na uspořádání Mezinárodní výstavy bižuterie v r. 1965 v Jablonci n. Nisou, ze dne 9. 12. 1963.
- Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, Výstavy 1961–1965, kart. 1. Výstavní komise NV 1962, usp. Václav Jasanský, Libroto IV. celostátní výstavy jablonecké bižuterie „Bižuterie pro celý svět“, 15. 1. 1962.
- Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, Výstavní činnost, fond Výstavní komise NV 1968, Hodnocení mezinárodní výstavy bižuterie Jablonec ´68, s. 4. Závěrečná zpráva o výsledcích zasedání a konečném rozhodnutí poroty Mezinárodní výstavy bižuterie Jablonec ´68.
- Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Archivní sbírka, Výstavy 1961–1965, kart. 1. Výstavní komise NV 1962, Václav Jasanský, Libroto IV. Celostátní výstavy jablonecké bižuterie „Bižuterie pro celý svět“, 15. 1. 1962.

Státní okresní archiv Liberec

/ State archives, Liberec

- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1965, Hodnocení Libereckých výstavních trhů 1965, materiál projednaný na 84. schůzi sekretariátu severočeského KV KSČ, 29. 11. 1965, s. 4.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1957, Ladislav Beneda – Libroto pro Liberecké výstavní trhy textilní a sklářské tvorby, 1957.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1961, Koncepce Libereckých výstavních trhů ve třetí pětiletce, dokument ze dne 16. 2. 1961, s. 4.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1958, J. Včelák, Scénář XXI. Libereckých výstavních trhů, verze z 28. května 1958, s. 6.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1960, Investiční záměr pro vřhledovou výstavbu Libereckých výstavních trhů, Liberec 29. listopadu 1960, s. 4.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1960, Materiál pro byro Okresního výboru KSČ v Liberci, Věc: Ideová náplň a rozsah 23. libereckých výstavních trhů v roce 1960, s. 6, 7.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1962, Karel Hubáček, Josef Horák, Libroto 25. Libereckých výstavních trhů.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1965, Jindřich Santar, Scénář Libereckých výstavních trhů, s. 74n.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1964, Hodnocení Libereckých

- výstavních trhů 1962 a záměr na rok 1963, ze dne 29. října 1962, s. 11.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1963, Jindřich Santar, Scénář Libereckých výstavních trhů 1963, duben 1963, s. 10, 44.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1963, Závěry z jednání Vládní komise pro výstavnictví o výhledu LVT 64 dne 19. listopadu 1963.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1965, Hodnocení Libereckých výstavních trhů 1964, s. 1.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1965, Informační bulletin LVT 1965, vydání ze dne 16. 7. 1965, s. 4.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1966, Jindřich Santar, Ideová koncepce Libereckých výstavních trhů v roce 1967, červen 1966, s. 3.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1966, Záznam z pracovního jednání ze dne 27. 9. 1966 – příloha dopisu Náměstkovi předsedy ONV v Jablonci nad Nisou ze dne 8. 10. 1966, s. 2.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1965, Hodnocení Libereckých výstavních trhů 1976, podklad pro jednání finanční komise ONV Liberec, dne 26. 10. 1967, s. 4.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1970, Otakar Binar, Karel Hubáček, Libreto Liberec – LVT 1971, verze z listopadu 1970.
- Státní okresní archiv Liberec, fond Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1973, Dr. Hájek, Úvodní scénář XVIII. Libereckých výstavních trhů 1973, verze z listopadu 1973, s. 18.
- Státní okresní archiv Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1965, Hodnocení Libereckých výstavních trhů 1965, materiál projednaný na 84. schůzi sekretariátu severočeského KV KSČ, 29. 11. 1965, s. 4.
- Státní okresní archiv Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1957, Ladislav Beneda – Libreto pro Liberecké výstavní trhy textilní a sklářské tvorby, 1957.
- Státní okresní archiv Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1961, Koncepce Libereckých výstavních trhů ve třetí pětiletce, dokument ze dne 16. 2. 1961, s. 4.
- Státní okresní archiv Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1958, J. Včelák, Scénář XXI. Libereckých výstavních trhů, verze z 28. května 1958, s. 6.
- Státní okresní archiv Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1960, Investiční záměr pro výhledovou výstavbu Libereckých výstavních trhů, Liberec 29. listopadu 1960, s. 4.
- Státní okresní archiv Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1960, Materiál pro byro Okresního výboru KSČ v Liberci, Věc: Ideová náplň a rozsah 23. libereckých výstavních trhů v roce 1960, s. 6, 7.
- Státní okresní archiv Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1964, Hodnocení Libereckých výstavních trhů 1962 a záměr na rok 1963, ze dne 29. října 1962, s. 11.
- Státní okresní archiv Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1963, Jindřich Santar, Scénář Libereckých výstavních trhů 1963, duben 1963, SOA Liberec, fond LVT, s. 44.
- Státní okresní archiv Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1963, Závěry z jednání Vládní komise pro výstavnictví o výhledu LVT 64 dne 19. listopadu 1963.
- Státní okresní archiv Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1963, Jindřich Santar, Scénář Libereckých výstavních trhů 1963, duben 1963, s. 10.
- Státní okresní archiv Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1965, Hodnocení Libereckých výstavních trhů 1964, SOA Liberec, fond LVT, s. 1.
- Státní okresní archiv Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1965, Informační bulletin LVT 1965, vydání ze dne 16. 7. 1965, s. 4.

- Státní okresní archiv Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1966, Jindřich Santar, Ideová koncepce Libereckých výstavních trhů v roce 1967, červen 1966, s. 3.
- Státní okresní archiv Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1966, Záznam z pracovního jednání ze dne 27. 9. 1966 – příloha dopisu Náměstkovi předsedy ONV v Jablonci nad Nisou ze dne 8. 10. 1966, s. 2.
- Státní okresní archiv Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1965, Hodnocení Libereckých výstavních trhů 1976, podklad pro jednání finanční komise ONV Liberec, dne 26. 10. 1967, s. 4.
- Státní okresní archiv Liberec, Liberecké výstavní trhy (nezpr.), rok 1973, Dr. Hájek, Úvodní scénář XVIII. – Libereckých výstavních trhů 1973, verze z listopadu 1973, s. 18.

Školní zprávy

/ *School reports*

K. k.

- K. k. Kunstgewerbliche Fachschule für Gürtler, Graveure, Bronzenwaaren- Erzeuger u.s.w. in Gablonz a. N. Školní zprávy, školní rok 1900/1901.
- K. k. Kunstgewerbliche Fachschule für Gürtler, Graveure, Bronzenwaaren- Erzeuger u.s.w. in Gablonz a. N. Školní zprávy, školní rok 1901/1902.
- Kunstgewerbliche Staatsfachschule für Gürtler, Graveure und Bronzenwaren- Erzeuger etc. in Gablonz a. N. Školní zprávy, školní rok 1924/1925.

K. k.

Časopisy, periodika

/ *Magazines, periodicals*

K. k.

- Andromeda na export, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 28, s. 1.
- Bižuterie na výstavy, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 42, s. 1.
- Byl to jen klid před bouří, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 33, s. 3.
- Dánská romance, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 9, s. 1.
- daš, Československá bižuterie mezinárodně, *Sklo a bižuterie*, 1988, roč. 24, č. 8, s. 1.
- Dvě zlaté medaile..., *Sklo a bižuterie*, 1986, roč. 22, č. 10, s. 1.
- Expo 67 nastupuje, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 2, s. 2.
- FK, Z bratislavského výstaviště, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 22, s. 2.
- HANUŠOVÁ, Dagmar. Jablonecká bižuterie na výstavě Československo 1985 v Moskvě, *Sklo a bižuterie*, 1985, roč. 21, č. 13, s. 1.
- Hf, Bijoux de Bohême ve Švýcarsku, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 22, s. 3.
- Hj, Akce „Garant 67“, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 36, s. 1.
- Hj, S bižuterií na Island, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 13, s. 1.
- hj, Stříbrná expozice, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 27, s. 3.
- Hledaný suvenýr, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 16–17, s. 1.
- HÖFFER, Miroslav. Bijoux de Bohême očima reklamy, *Sklo a bižuterie*, 1969, roč. 5, č. 23, s. 3.
- chv, Jablonex v Praze, *Sklo a bižuterie*, 1975, roč. 11, č. 14, s. 3.
- CHVALINA, Vladimír. Výstava v Kazani, *Sklo a bižuterie*, 1976, roč. 12, č. 13, s. 3.
- ich, Nejrozsáhlejší výstavní akce v historii československého sklářství, *Sklo a bižuterie*, 1984, roč. 20, č. 14, s. 1.
- il, Další pocty bižuterií, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 38, s. 1.
- il, Exponáty jsou připraveny, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 16, s. 1.

- il, Jablonec 68 na tiskovkách, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 18–19, s. 1.
- il, Jediná zlatá pro ČSSR, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 37, s. 1.
- ll, Mimořádná propagační akce Jablonexu: Za hvězdami s bižuterií, *Sklo a bižuterie*, 1969, roč. 5, č. 28, s. 2.
- il, Opět o kousek dál, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 6, s. 3.
- il, Přehlídka krásy začíná, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 28, s. 1.
- ll, Připravuje se EXPO 1970, *Sklo a bižuterie*, č. 1969, roč. 5, č. 2, s. 1.
- ll, Přípravy na Jablonec 71 začínají s ročním předstihem, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 28, s. 1.
- ll, Skleněná pohádka do Itálie, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 40, s. 1.
- il, Sólo pro skleněnku, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 28, s. 1.
- il, Srdečně Vás vítáme, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 28–29, s. 2.
- il, Stříbrné šperky pro Montreal, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 8, s. 1.
- il, V předvýstavní atmosféře, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 12, s. 1.
- ll, Veletrhy přitahují, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 31, s. 1.
- ll, Z Jablonce do Havany, *Sklo a bižuterie*, 1969, roč. 5, č. 21, s. 1.
- il, Zajímavosti ze IV. Mezinárodní výstavy bižuterie JABLONEC '74, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 3, s. 2.
- J.V., Bižuterie pro Brno 68, *Sklo a Bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 18–19, s. 2.
- Jablonecká bižuterie na LVT 1988, *Sklo a bižuterie*, 1988, roč. 24, č. 14, s. 1.
- jak, Úspěch v Brně, *Sklo a bižuterie*, 1984, roč. 20, č. 11, s. 2.
- Jeden z nejúspěšnějších náhrdelníků, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 38, s. 1.
- Jediná, ale zasloužená, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 30–31, s. 1.
- js, Bižuterie na sametu, *Sklo a bižuterie*, 1977, roč. 13, č. 10, s. 4.
- JS, Bižuterie neměla prázdniny, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 15, s. 1.
- js, Medaile rozděleny, *Sklo a bižuterie*, 1977, roč. 13, č. 15, s. 3.
- jt, První výběr pro Montréal, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 21, s. 1.
- k, Nejubilejní ohlednutí, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 29, s. 4.
- k, Pětkrát větší než Montréal, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č.13, s. 1.
- k, S bižuterií do Kuvajtu, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 1, s. 1.
- k, Setkání s konkurencí, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 4, s. 1.
- k, Sklo a bižuterie znovu úspěšně, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 3, s. 1.
- KAMIŠ, M. První část výtvarné soutěže uzavřena, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 3, s. 1.
- Kandidáti na medaile LVT, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 23, s. 1.
- Každé proč má své proto, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 33, s. 4.
- Každý si přišel na své, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 16, s. 3.
- Kdo vystavoval? *Sklo a bižuterie*, 1983, roč. 19, č. 15, s. 1.
- ke, Výstavní poohlédnutí, *Sklo a bižuterie*, roč. 2, 1966, č. 31, s. 2.
- kiš, Skleněná bižuterie na Jablonec 68, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 5, s. 3.
- Klenoty pro LVT, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 16, s. 1.
- Krása pro každý den, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 16–17, s. 1.
- KRIEGEL, František. Ze zákulisi Montréalu, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 15, s. 3.
- KRIEGL, František. Čas zahájení..., *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 26, s. 1.
- KRIEGL, František. Naše šance byla Vilnius, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 12, s. 3.
- KRIEGL, František. Pak zazvonil zvonec, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 14, s. 2.
- KRIEGL, František. Píseň skleněné krásy, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 11, s. 1.

- Letošní Liberecké výstavní trhy..., *Sklo a bižuterie*, 1986, roč. 22, č. 16, s. 1.
- l— š, Před očima, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 29, s. 1.
- Malý Jablonec 71 v Sopotech, *Sklo a Bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 13, s. 1.
- Md, Zlato pro Preciosu, *Sklo a bižuterie*, 1979, roč. 15, č. 6, s. 1.
- Mezinárodní konfrontace bižuterní produkce, *Sklo a bižuterie*, 1983, roč. 19, č. 13, s. 2.
- mik, Bižuterie pro Montreal, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 3, s. 1n.
- My a Expo 68, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 6, s. 1.
- na, Černá Miss Bijoux de Bohême, *Sklo a bižuterie*, 1976, roč. 12, č. 1, s. 4.
- na, Dvě zlaté pro Bižuterii, *Sklo a bižuterie*, 1976, roč. 6, č. 19, s. 3.
- Naše šance byla Minsk, *Sklo a bižuterie*, 1972, roč. 8, č. 14, s. 3.
- Navazujeme na tradici, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 26, str. 1.
- Pavilon naděje: Montreal je nadšen jabloneckou bižuterní expozicí, *Sklo a bižuterie*, 1969, roč. 5, č. 29, s. 1.
- PEKAŘ, Ladislav. Jaká je ta letošní, *Sklo a bižuterie*, 1987, roč. 23, č. 13, s. 3.
- Porota šetřila zlatem, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 16, s. 3.
- Porota to neměla lehké, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 16–17, s. 2.
- Pozvání do pohádky, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 40, s. 1.
- První cena v Nairobi, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 26, s. 1.
- Předvýstavní finiš vrcholí, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 14, s. 1.
- Překvapení pro Curych, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 15, s. 1.
- S vlastní expozicí, *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 10, s. 1.
- *Sklo a bižuterie*
- SLÁMA, Josef. Bižuterní jaro v Praze, *Sklo a bižuterie*, 1976, roč. 12, č. 5, s. 1.
- SLÁMA, Josef. Vynikající výrobky roku, *Sklo a bižuterie*, 1975, roč. 11, č. 8, s. 1.
- SLÁMA, Josef. Zájem o prodej bižuterie, *Sklo a bižuterie*, 1977, roč. 13, č. 15, s. 4.
- Spokojená porota, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 5, s. 2.
- Spolupráce mezi SSSR a Jablonexem, *Sklo a Bižuterie*, 1975, roč. 11, č. 7, s. 4.
- Stíny naší expozice, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 33, s. 2.
- STRÁNSKÝ, Bohuslav. Zdařilá výstava, *Sklo a bižuterie*, 1981, roč. 17, č. 18, s. 1.
- ŠTEFL, Viktor. Rozhovor se stříbrem, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. X, s. 1.
- Takový byl Jablonec 71, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 16, s. 3.
- Titulní foto, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 28–29, s. 1.
- Tokio v lesku bižuterie, *Sklo a bižuterie*, 1967, roč. 3, č. 10, s. 1.
- up, Brány přehlídky krásy otevřeny, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 15, s. 1.
- up, Jablonec 71 kráčí přírodou, *Sklo a bižuterie*, 1971, roč. 7, č. 15, s. 3.
- Úspěch k. p. Železnobrodské sklo, *Sklo a bižuterie*, 1982, roč. 18, č. 10, s. 1
- Úspěšná výstava bižuterních doplňků v podniku Bižuterie, *Sklo a bižuterie*, 1972, roč. 8, č. 17, s. 2.
- V pondělí minulý týden..., *Sklo a bižuterie*, 1969, roč. 5, č. 3, s. 1.
- V současné době..., *Sklo a bižuterie*, 1970, roč. 6, č. 14, s. 1.
- V. Š., Skleněnka výstavně, *Sklo a bižuterie*, 1974, roč. 10, č. 18, s. 1.
- VAŠÍČEK, Karel – PEKAŘ, Ladislav. V. mezinárodní výstava bižuterie ‘Jablonec 77’, *Sklo a bižuterie*, 1977, roč. 13, č. 8, s. 3.
- Velká příležitost, *Sklo a bižuterie*, 1969, roč. 5, č. 35, s. 1.
- vs, Čtrnáct medailí pro koncern, *Sklo a bižuterie*, 1983, roč. 19, č. 15, s. 1.
- Výstavní předpremiéra, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 17, s. 1.

- zá, Brno 68 čeká první návštěvníky, *Sklo a bižuterie*, 1968, roč. 4, č. 16, s. 1.
- zf, Československá bižuterie v Moskvě, *Sklo a bižuterie*, 1987, roč. 23, č. 21, s. 1.
- zf, Náhrdelníky věnčené zlatem, *Sklo a bižuterie*, 1983, roč. 19, č. 21, s. 1.
- zf, Nečekané uznání, *Sklo a bižuterie*, 1966, roč. 2, č. 4., s. 1.
- zf, V květnu tradičně Brno, *Sklo a bižuterie*, 1982, roč. 18, č. 11, s. 1.
- zf, Zlato pro amarouny, *Sklo a bižuterie*, 1989, roč. 25, č. 8, s. 1.
- zfal, Náhrdelníky ověncené výstavním zlatem, *Sklo a bižuterie*, 1986, roč. 22, č. 10, s. 3.
- zfal, S bižuterií po celý rok, *Sklo a bižuterie*, 1988, roč. 24, č. 1, s. 1.

Ostatní

/ Other

- ČTYROKÝ, Václav. Naše sklářství na světové výstavě v Paříži, *Sklářské rozhledy*. 1937, roč. 14, č. 4, s. 61–66.
- ČTYROKÝ, Václav. Sklo na světové výstavě v Bruselu, *Sklářské rozhledy*. 1935, roč. 12, č. 6–7, s. 81–85.
- Das Jubiläumsausstellung in Prag III., *Sprechsaal* 1891. roč. 24, č. 37, s.734.
- Die Weltausstellung in St. Louis 1904, *Sprechsaal*. 1905, roč. 38, č. 1, s. 2.
- HETTEŠ, Karel. Svěží vzduch v jabloneckém muzeu skla a bižuterie, *Domov: Kultura bydlení, architektura, umění, design, styl*. 1963, roč. 4, č. 3, s. 16–20.
- jmp, Velké PROČ nad Jabloncem zůstává, *17. Pondělní poledník LVT Liberec Jablonec*, 31. 7. 1967, s. 1.
- KRIEGL, František. *Listování v pamětní knize*. 1971, roč. 7, č. 16, s. 3.
- LANGHAMER, Antonín. Poznámky o tvorbě a výrobě bižuterie, *Tvar: Časopis Ústřední lidové a umělecké výroby XVIII*. 1967, roč. 3, č. 7, s. 196.
- MELNIKOVÁ-PAPOUŠKOVÁ, Naděžda Filaretovna. Šperk a bižuterie, *Tvar: Časopis Ústředí lidové a umělecké výroby*, 1961, roč. 14, č. 10, s. 296–311.
- NOVÝ, Petr. Král jabloneckého bižuterního exportu, Podnikatel, občan a politik Josef Pfeiffer (1808–1869), *Sklář a keramik*. 2003, roč. 53, č. 6, s. 118–123.
- NOVÝ, Petr. O designu skla napřímo i oklikou, *Material Times*. 2018, č. 3, s. 77.
- NOVÝ, Petr. Období návratů a hledání (1906–1910), *Sklář a keramik* 2004, roč. 54, č. 9, s. 229–236.
- NOVÝ, Petr. Jablonecká bižuterie na výstavách v 19. a první polovině 20. století, *Sklář a keramik*. 2019, roč. 69, č. 9–10, s. 182–187.
- PAZAUREK, Gustav E. Das nordböhmsische Kunstgewerbe in Paris 1900, *Mitteilungen des Norböhmsichen Gewerbemuseum in Reichenberg*. 1900, roč. 18, č. 4, s. 102–112.
- REVAJOVÁ, L. – ŽÁK, Z. Kolekce dřevěné bižuterie obohacena o další vzorky. *Severočeské noviny, Jablonecko*, 25.3.1994.
- TOUSKA, František. My v Bruselu. *Lidová demokracie: Orgán českoslovenké strany lidové*. 3. května 1958, roč. 14, č. 105, s. 2.
- VOKÁČOVÁ, Věra. Symposium o stříbrném šperku, *Tvar: Časopis Ústřední lidové a umělecké výroby*, 1969, roč. 22, č. 9–10, s. 208.
- Zájem o naše zboží v Bruselu. *Lidová demokracie: Orgán československé strany lidové*. 27. dubna 1958, roč. 14, č. 100, s. 2.

Knihy

/ Books

- ARNOLD, Erhard (ed.). 1906. *Deutschböhmsche Ausstellung*, Reichenberg: Stiepel. 1906.
- BENDA, Adolf. 1877. *Geschichte der Stadt Gablonz und ihrer Umgebung*. Gablonz a. d. Neisse: Josef Rössler, 606 s.
- BENEŠOVÁ, Emilie – ŠIMŮNKOVÁ, Karolina. 2008. *EXPO ,58: Příběh československé účasti na Světové výstavě v Bruselu*. Praha: Národní archiv, 165 s. ISBN 978-80-86712-64-2.
- HALADA, Jaroslav – HLAVÁČKA, Milan. 2000. *Světové výstavy: Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 279 s. ISBN 80-7277-012-8.
- HEJLOVÁ, Denisa. 2015. *Public relations*. Praha: Grada Publishing, 250 s. ISBN 978-80-247-5022-4.
- HORNEKOVÁ, Jana. 2002. *Šperk, kámen, kov: Jewellery, stone, metal: 1884–2002*. Praha: Obecní dům, 90 s. ISBN 80-86339-15-7.
- KACEROVSKÁ, Soňa. 2011. Československá účast na Světové výstavě v Bruselu 1958 a její zobrazení v dobovém tisku. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra mediálních studií, 141 s.
- LANGHAMER, Antonín. 2014. *Jaroslav Brychta: Spoluzakladatel a tvůrce železnobrodského skla*. Železný Brod: Město Železný Brod, 215 s. ISBN 978-80-260-6737-5.
- LANGHAMER, Antonín – HLAVEŠ, Milan. 2010. *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010*. Praha: Uměleckoprůmyslové museum v Praze, 215 s. ISBN 978-80-7101-086-9.
- NOVÁ, Jana. 2001. *Jablonecké výstavy 1959–1987: nečekejte na motýla…* Jablonec nad Nisou: Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, 157 s. ISBN 978-80-86397-13-9.
- NOVÁKOVÁ, Kateřina – STRNAD, Jan – PADRTA, Jiří. 2001. *120 let Uměleckoprůmyslové školy v Jablonci nad Nisou*. SUPŠ a VOŠ v Jablonci n. N., 280 s., 2016.
- NOVÁKOVÁ, Kateřina Nora. 2018. 1. Internationales Silberschmuck-Symposium, In: NOLLERT, Angelika (ed.). *Jablonec`68: Erstes Gipfeltreffen der Schmuckkünstler aus Ost und West*. München: Arnoldsche, 200 s. ISBN 978-3-89790-519-1.
- NOVÝ, Petr. 2001. Jablonecký export ve druhé polovině 19. století. In: MACHAČOVÁ, Jana – MATĚJČEK, Jiří. (ed.). *Studie k sociálním dějinám 7*, Opava, s. 42–56.
- NOVÝ, Petr. 2012. *Ingrid – vic než jen značka = Ingrid – more than just a brand = Ingrid – mehr als eine Marke: Heinrich Hoffmann, Curt Schlevogt*. Jablonec nad Nisou: Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, 156 s. ISBN 978-80-86397-14-6.
- NOVÝ, Petr. 2008. *Jablonecká bižuterie*. Praha: Grada, 168 s. ISBN 978-80-247-2250-4.
- NOVÝ, Petr. 2017. *Ve službách módy a stylu. Česká bižuterie v období první republiky (1918–1938)*, Praha: Academia, 222 s. ISBN 978-80-200-2708-5.
- PATOČKOVÁ, Dagmar a kol. 2002. *Jablonex – 50 let ve světě bižuterie*. Jablonec nad Nisou: Jablonex, 2002, 157 s.
- POSPÍŠILOVÁ, Marie. 1988. Výstavní činnost Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách ve 30. letech 19. století na Pražském hradě. In: OTTLOVÁ, Marta. *Průmysl a technika v novodobé české kultuře: [sborník symposia pořádaného Ústavem teorie a dějin umění ČSAV ve spolupráci s Národní galerií v Praze v rámci Smetanovských dnů v Plzni ve dnech 14.–16.3.1985*. Praha: Ústav teorie a dějin umění ČSAV, 309 s.
- STRNAD, Jan a kol., 2000. *Uměleckoprůmyslová škola v Jablonci nad Nisou: [1880–2000]*. Jablonec n. Nisou: Střední uměleckoprůmyslová škola, 280 s.

Internetové zdroje

/ Internet sources

- FRONC, Josef. Zapomenutí umělci – díl 1. *Zpravodaj* [online], 15. 6. 2004, [cit. 2020-03-25]. Dostupný z: https://www.infofila.cz/zpravodaj-4-2003-zapomenuti-umelci-dil-1-r-11-c-1061-tisk.
- https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1064001443-pekelně-se-soustred, 26. 3. 2020
- NOVÝ, Petr. *Soupis rafinerií Jablonecka a okolí* [elektronický dokument]. 2005, [nevydáno, nestr.].
- Pekelně se soustřed: Soutěžní pořad uváděný v rámci Libereckých výstavních trhů, 2. ročník [televizní vysílání]. Praha: Československá televize, 15. 7. 1968, 29 min. Digitalizovaný dobový záznam dostupný také z: https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1064001443-pekelně-se-soustred.

Katalogy a průvodci k výstavám

/ Exhibition catalogues and guides

- *Ausstellung künstlerischer Arbeiten und Entwürfe für die Gablonzer Industrie*, Gablonz a. N. 1912.
- *Bericht der Bertheilungs-Commission über die Ausstellung der Industrie-Erzeugnisse Böhmens vom Jahre 1831*, Prag, 1833.
- *Bericht der Beurtheilungs-Kommission über die im Jahre 1836 Statt gefundene vierte öffentliche Ausstellung von böhmischen Gewerbsprodukte*, Prag, 1837.
- *Führer durch die Ausstellungen für Kunst und Kunstgewerbe mi Austeller-Verzeichnis*, Gablonz a. N. 1922.
- *JubiläumsAusstellung d. deutschen Gewerbe u. Museumsverein Gablonz a. N., Gablonz a. N.* [výstavní katalog]. 1926, [nestr.].
- *Katalog zur ersten vom Industriellen Bildungs-Vereine in Gablonz a. N. veranstalteten Ausstellung gewerblicher Erzeugnisse*, Gablonz a. N., 1871.
- *Kultur und Arbeit im Isergebirge. Führer durch die Ausstellung*, Gablonz a. N., 1937.
- *Mezinárodní výstava Jablonec`83* [výstavní katalog]. Usp. koncern Jablonecká bižuterie, PZO Jablonex a Severočeské výstavy. 1983, [nestr.].
- Roste nový dorost. *Informační bulletin* [strojopis výstavního katalogu], 1965, č. 2, s. 6.
- VOKÁČOVÁ, Věra. *Stříbrný šperk Jablonec 1971* [výstavní katalog], 1971.
- *Všeobecná zemská jubilejní výstava 1891* [výstavní katalog]. 1891, s. 100.

Poděkování / Acknowledgement

Libor Blažek
Mira Burianová
Stanislava Čechová
Milada Dománková
Vlasta Dostálová
Dagmar Dvořáková
Marie Grusová
Jakub Feige
Josef Fronc
Zdena Hájková
Alena Hásková
Martin Hlubuček
Libuše Hlubučková
Robert Holec
Eva Hubená
Hana Hubená
Alžběta Chmelová
Miloslava Jírovská
Jan Kašpar
Jana Kateřínáková
Dagmar Kaufmanová
Jaroslav Kodejš
Vlasta Koldovská
Pavel Kopáček
Marcela Kourková
Petr Krupka
Jiří Křížek
Miloslav Kubů
Anna Lálová
Jaroslav Leksa
Marie Lubasová
Stanislav Mach
Tomáš Malý
Iva Mastníková
Jaroslava Mastníková
Petr Mistr
Vlasta Mrázová
Zdeňka Němcová
Adam Novák
Eva Nováková
Karla Nováková
Martina Nováková
Dušan Novotný

Oldřich Palata
Eliška Páppertová
Johanna Pauly
Jana Pažoutová
Marcela Provazníková
Eleonora Reytharová
Vlasta Roučová
Otto Simm
Ivo Schötta
Milada Schöttová
Šárka Sirůčková
Jaroslava Slabá
Iva Spurová
Marie Strnadová
Slavomír Svoboda
Alena Valešová
Renata Vlasáková
Miroslav Vojta
Marta Zelničková

MUZEUM SKLA A BIŽUTERIE V JABLONCI NAD NISOU

MUSEUM OF GLASS AND JEWELLERY IN JABLONEC NAD NISOU

Největší expozice skla v České republice,
výběr z největší sbírky bižuterie a vánočních ozdob na světě.

The largest exhibition of glass in the Czech Republic, selection of the largest
jewellery and glass christmas ornaments collection in the world.

U Muzea 398/4, 466 01 Jablonec nad Nisou, Czech Republic / T: +420 483 369 011 / E: info@msb-jablonec.cz

KALEIDOSKOP VKUSU

ČESKOSLOVENSKÁ BIŽUTERIE NA VÝSTAVÁCH 1948–1989

Kateřina Hrušková – Kateřina Nora Nováková – Petr Nový

Vydavatel / [Publisher](#)

Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou (MSB)

Odpovědný redaktor / [Responsible editor](#)

PhDr. Kateřina Nora Nováková, Ph. D.

Koncepce / [Conception](#)

PhDr. Petr Nový, Mgr. et Mgr. Kateřina Hrušková, PhDr. Kateřina Nora Nováková, Ph. D.

Texty / [Texts](#)

Mgr. et Mgr. Kateřina Hrušková, PhDr. Kateřina Nora Nováková, Ph. D., PhDr. Petr Nový

Překlady / [Translations](#)

PhDr. Eva Kořánová

Jazyková korektura / [Language proofreading](#)

Mgr. Anna Dařbujanová

Lektoři / [Lectors](#)

PhDr. Miroslav Cogan, Mgr. Jana Mezerová, Ph.D.

Grafika / [Graphic](#)

Okolo – MgA. Matěj Činčera, MgA. Jan Kloss

Fotografie / [Photos](#)

Aleš Kosina (MSB), Archiv MSB, Kamil Till (Archiv MG)), Archiv NM , Archiv SM, SOA Liberec,

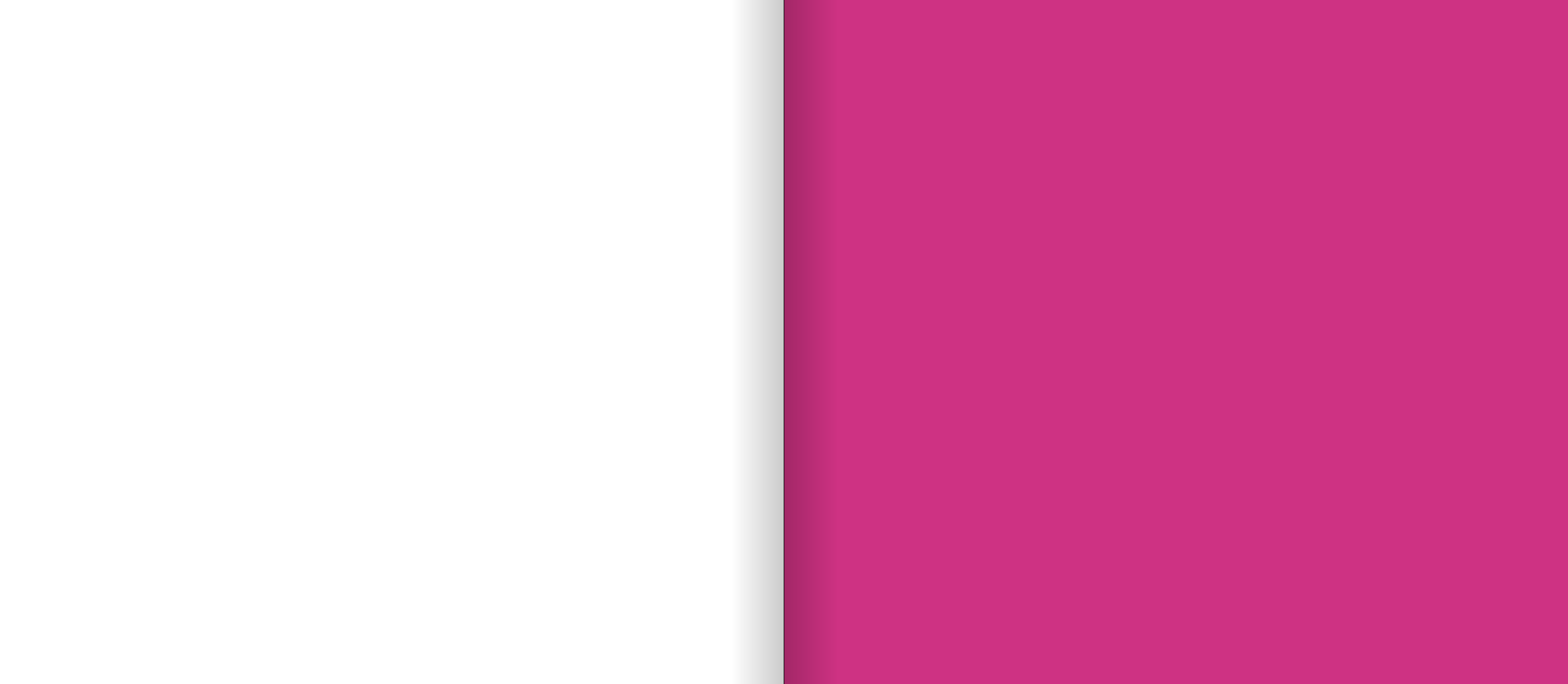
SOA Jablonec n. N., MZA, Archiv SUPŠ Železný Brod, soukromé archivy/private archives

Tisk / [Print](#)

Tiskárna Daniel s.r.o.

KALEIDOSCOPE OF TASTE

CZECHOSLOVAK COSTUME JEWELLERY EXHIBITIONS 1948–1989

9 788086 397368

MUZEUM SKLA A BIŽUTERIE
V JABLONCI NAD NISOU

